

Rudolf Štajner

EZOTERNA POSMATRANJA
KARMIČKIH VEZA

KNJIGA I

Rudolf Štajner

EZOTERNA POSMATRANJA
KARMIČKIH VEZA

KNJIGA I

Naslov originala

Esotherische Betrachtungen karmischer Zusammenhänge,
Erster Band

(Karmic Relationships, Esoteric Studies Vol. 1)

Autor: Rudolf Steiner

Dornah, 16. februar – 23. mart 1924.

Bibliografski broj: GA 235

© 2003. Beograd

Sva prava umnožavanja, štampanja i izdavanja zadržava
ANTROPOSOFSKI KULTURNI CENTAR

Prevod sa engleskog
NADA ŠKONDRIĆ

STVARANJE KARMIČKIH SILA

* I predavanje - Dornah, 16. februar 1924. 9

Zakoni i uslovi ljudske sudbine. Različite vrste zakona sveta. Uzroci i posledice u neživoj prirodi i u oblasti živog. Samostalna priroda mineralnog carstva. Delovanje univerzuma u biljci. Uzročne sile za oba carstva leže u istovremenosti. Uzročne sile za životinjsko i ljudsko carstvo leže u prenatalnim prilikama, one dolaze iz prethodnih zvezdanih konstalacija. Da bi objasnili životinjsku prirodu i astralno u čoveku moramo da izađemo iz svega što je u prostoru; moramo da se krećemo u vremenu. Uzroci koji se odnose na čoveka kao takvog, moraju se opet tražiti na Zemlji; onda dolazimo do prethodnog života na Zemlji...

* II predavanje - Dornah, 17. februar 1924. 25

Različita područja ljudskog okruženja. Mineralni svet kao neophodna suprotnost ljudskoj slobodi. Zavisnost čoveka, kao bića koje diše, od biljnog sveta, to jest od eterskih sila rasta koje su duboko povezane sa njegovom sudbinom, stvarajući njegovu "prirodnu karmu" kroz njegov odnos sa bićima Treće hijerarhije. Zadovoljstvo ili nezadovoljstvo: karma naše unutašnje konstitucije; simpatije i antipatije zavise od sila koje sačinjavaju životinjsku atmosferu. Sile koje obrazuju životinje utiču na astralno telo, tako da simpatije i antipatije pripadaju sudbini koju donosimo sa sobom iz duhovnog sveta u kome žive bića Druge hijerarhije. Druga komponenta karme se obrazuje iz naše unutrašnje ljudske strukture, u skladu sa bivšim životima na Zemlji. Složenost delovanja sudbine u ljudskom carstvu. Unutarnja neophodnost u lancu događaja, posledica moći Prve hijerarhije. To živi u našoj Ja-organizaciji od jednog do drugog

zemaljskog života. Moralni značaj izravnanja karmičkih doživljaja mora postati spoljašnje kosmičko delo...

★ III predavanje - Dornah 23. februar 1924. 42

Karmička nužnost i sloboda. Ograničenja ponovljenih zemaljskih života. Teorija univerzalne uzročnosti. Uvid u našu karmu kao u organsku celinu. Mi smo sami osnova karme. Nauka inicijacije utiče na život tako što posmatra prošle zemaljske živote. Sloboda je ispunjenje kosmičkih zadataka...

★ IV predavanje - Dornah, 24. februar 1924. 57

Stvaranje impulsa karme između smrti i novog rođenja. Ogledanje u drugoj ljudskoj duši. Preobražaj ljubavi u radost. Radost je karmički rezultat pružene ljubavi: rezultat ovoga dvoga je onda otvoreno srce prema svetu. Patnja je karmički rezultat mržnje; u trećem životu ovo dvoje vode prema tupom razumevanju sveta. Mogućnost uspostavljanja ravnoteže putem vaspitanja. Značaj savremeničkog postojanja za ponovljene zemaljske živote...

★ V predavanje - Dornah, 1. mart 1924. 72

Unutrašnji i spoljašnji činioци u celokupnoj čovekovoј sudbini. Sklonost zdravlju ili bolesti. Dečije bolesti. Karmički preobražaj duhovnih interesovanja u zdravlje i izgled lica. Okončanje karme i nastajanje karme. Karmičke veze u prijateljstvu...

★ VI predavanje - Dornah, 2. mart 1924. 86

Kako karma ulazi u čovekov razvoj. Budnost i spavanje. Predstavljanje i sećanje. Siva i bela moždana masa. U

dnevnu svest smo učlanjeni kao ljudi; u nesvesnom smo učlanjeni u svet. Veze hijerarhija sa organizacijom glave, ritmičkom organizacijom, motoričkom sferom. Prožimanje sveta i božanskog. Bića Treće hijerarhije stoje iza aktivnosti koja se objavljuje u sećanju, vode nas kroz oblast nesvesnog u zemaljskom životu. U životu nakon smrti bića Druge hijerarhije rade na oblikovanju unutrašnje karme. Bića Prve hijerarhije, stvoritelji zemaljskog, vode duboko pod nama pravičnu i izjednačujuću aktivnost koja proizilazi iz naših dela na Zemlji. To nam dolazi u sledećem životu u vidu činjenica sudbine. Iza zakona karme leže dela i doživljaji bogova...

KARMIČKA ODREĐENOST INDIVIDUALNIH SUDBINA

★ VII predavanje - Dornah, 8. mart 1924. 102

Biografije tipičnih predstavnika: Fridrih Teodor Fišer, Franc Šubert, Eugen Diring...

★ VIII predavanje - Dornah, 9. mart 1924. 117

Karmičke veze. Istraživanje zavisi od neposrednog gledanja i saopštava se u formi narativa. Arabizam i njegov uticaj u VII, VIII i IX veku. Fišer i hegelijanizam. Fišerov odnos prema Geteovom *Faustu*. Šubert i baron fon Spaun. Prošli životi Eugena Diringa...

★ IX predavanje - Dornah, 15. mart 1924. 133

Detalji karmičkih veza. Kako se telesna svojstva prenose iz jedne inkarnacije u drugu. Eduard fon Hartman. Fridrih Niče...

X predavanje - Dornah, 16. mart 1924.

148

Putevi karme koji od istorijskih ličnosti prošlosti vode u kasnija vremena ili u život sadašnjih vremena. Islam i njegove pokretačke sile. Harun al Rašid i civilizacija sa središtem u Bagdadu. Arabizam: njegov uticaj na evropsku civilizaciju putem reinkarniranih ličnosti. Lord Bejkon od Verulama. Gebel al Tarik: Čarls Darwin. Krug učenih ljudi oko Mamuna u Bagdadu; negovanje astronomije i astrologije. Laplas. Aristotelizam u mističnijem obliku prisutan je u monoteizmu i determinizmu islama, koji postaje fatalističan. Muavija u Damasku: Vudrou Vilson. Reinkarnacija ideja...

XI predavanje - Dornah, 22. mart 1924.

161

Karmičke veze u životima ličnosti i u istoriji. Pravilan način pristupa. Garibaldi i Viktor Emanuel. Lesing. Lord Bajron...

XII predavanje - Dornah 23. mart 1924.

177

Gde su posvećenici ranijih vremena? Prepreke uzrokovane sadašnjim oblikom civilizacije u kojoj su uništeni izvesni kvaliteti u čoveku, tako da tela postaju nepodesna. Irska kolonija u Alzasu u IX veku. Garibaldi, Macini, Kavur, Viktor Emanuel. Ernst Hekel. Lesing. Valentin Andrea. Nastavnik geometrije. Lord Bajron. Paladijum...

...

Dornah, 16. februar 1924.

Želeo bih da počnem da vam govorim o uslovima i zakonima ljudske sudbine koju, kao što znate, obično nazivamo karmom. Međutim, karma može jasno da se sagleda samo ako smo spremni da se upoznamo sa zakonima koji vladaju svetom. Prema tome, dozvolite mi da počnem tako što ću govoriti na nešto apstraktniji način o različitim vrstama zakonitosti sveta, da bi se kasnije iskristalisao, da tako kažem, onaj posebni oblik zakonitosti koji može da se nazove sudbina ili karma.

Kada govorimo o pojavama u svetu, a takođe i o pojavama u samom ljudskom životu, navikli smo da govorimo o “uzrocima i posledicama”. Danas smo, posebno u nauci, navikli da govorimo o “uzrocima i posledicama”. Ali, baš nam ova navika zadaje velike teškoće prilikom shvatanja prave stvarnosti, jer kada govorimo na ovaj način, izostavljamo *raznolikost* uzroka i posledica.

Pre svega, pogledajmo takozvanu *mrtvu* prirodu, koja nam se najjasnije pokazuje u mineralnom carstvu. U njemu nalazimo izvanredne oblike, ali i ono što je zdrobljeno u prah, da bi se opet zbililo u bezobličan kamen. Razmotrimo, za početak, moji dragi prijatelji, sve ono što nam u svetu izgleda neživo.

Kada posmatramo neživo samo kao takvo, mi nalazimo da uzroke koji tu deluju možemo da tražimo samo u njemu samom. Gde god postoji nešto neživo kao posledica, tu takođe – u samom carstvu neživog – možemo da tražimo uzroke. I zaista, samo ako ovako postupamo ponašamo se u skladu sa pravom naukom – ako tražimo u okviru neživog carstva uzroke svih neživih procesa.

Ma koliko je divno oblikovan kristal, vi morate da potražite njegov oblik u neživom području. To znači da je

carstvo neživog nešto zatvoreno. U početku nećemo moći da odredimo njegove granice. One mogu biti vrlo daleko, u kosmičkim prostranstvima. Ali, bez obzira na to, ako tražimo uzroke posledica nečeg neživog, naći ćemo ih opet u carstvu neživog.

Međutim, samim tim već postavljamo neživo pored nečeg drugog i odmah nam se otvara određena perspektiva. Pogledajmo čoveka – on prolazi kroz dveri smrti. Sve ono što je delovalo i živelo u njemu pre no što je prošao kroz dveri smrti, nestalo je iz opipljivog i vidljivog oblika koji ostaje za njim kada ga duša napusti. I zaista, mi za ovaj napušten ljudski oblik kažemo da je mrtav. Baš kao što govorimo o mrtvom, o neživom dok posmatramo planinsko stenje sa njihovim iskristalisanim oblicima, tako isto moramo da govorimo o mrtvom kada posmatramo čovečji leš, lišen duše i duha. Dakle, samo tada možemo primeniti na ljudsko telo ono što od početka primenjujemo na ostalu neživu prirodu.

Za posledice onoga što se događa u čovekovom telu za života – pre no što je duša prošla kroz dveri smrti – mi ne možemo da tražimo uzroke u neživom području. Ne samo da ćemo onda kada čovek, recimo, podiže ruku, uzalud tražiti u neživim fizičkim zakonima ljudskog tela uzroke njegovog dizanja ruke, štaviše, u fizičko-hemijskim silama koje su prisutne u ljudskom telu isto tako ćemo uzalud tražiti uzroke, recimo, otkucaja srca, cirkulacije krvi ili bilo kog drugog procesa koji nije podložan volji.

Međutim, onoga časa kada je ljudsko telo postalo leš, onoga časa kada je duša prošla kroz dveri smrti, takođe vidimo posledicu u ljudskom organizmu. Koža menja boju, udovi se suše – ukratko, javljaju se sve posledice koje smo navikli da vidimo kod leša. Gde bi trebalo da tražimo uzrok? U sâmom lešu – u hemijskim i fizičkim, neživim zakonima leša.

Dobro razmislite o svemu ovome što sam naznačio – jer je to samo nagoveštaj – i moraćete sebi da kažete: onim

delom što ostaje kao leš čovek se, kada je njegova duša prošla kroz dveri smrti, izjednačava sa neživom prirodom. Od sada moramo da tražimo uzroke posledica u istom području u kome se nalaze sâme posledice.

To je vrlo važno, ali baš kada razmatramo ove karakteristike ljudskog leša, nailazimo na još jednu vrlo značajnu činjenicu. Smrću, čovek, takoreći, odlaže svoje telo. Ako posmatramo za to potrebnim darom opažanja, ono što je sada pravi čovek – duševno i duhovno ljudsko biće – postao kada je prošao kroz dveri smrti, reći ćemo: sada je odložen leš. Za duševno-duhovnog čoveka, kada je jednom prošao kroz dveri smrti, to mrtvo telo nema više nikakvog značaja. To je nešto odbačeno.

Druga stvar je sa spoljašnjom mrtvom prirodom. Posmatrajte, makar samo površno, i videćete razliku. Pogledajte ljudski leš. Najbolje se to vidi na primeru gde se on sahranjuje, takoreći, u vazduhu. Kod izvesnih zajednica bio je običaj da koriste pećine kao mesta za sahranjivanje i tu nalazimo leševe kako jednostavno vise u vazduhu. Oni se suše sve dok ne postanu sasvim krti; kada biste ih samo ovlaš dotakli, rasuli bi se u prah.

To što je ovde “mrtvo” razlikuje se od mrtvog u prirodi oko nas. Ta mrtva priroda neprestano se oblikuje, stvara kristale, neprestano se menja. Ako pored zemljanog, pogledamo vodu i vazduh – koji su takođe neživi – nalazimo da je tu sve u pokretu, da se u mrtvom neprestano odigravaju metamorfoze.

Postavimo pred naše duše, za početak, sledeće: jednakost čovekovog tela, nakon što ga je duša napustila, sa neživim svetom prirode izvan čoveka.

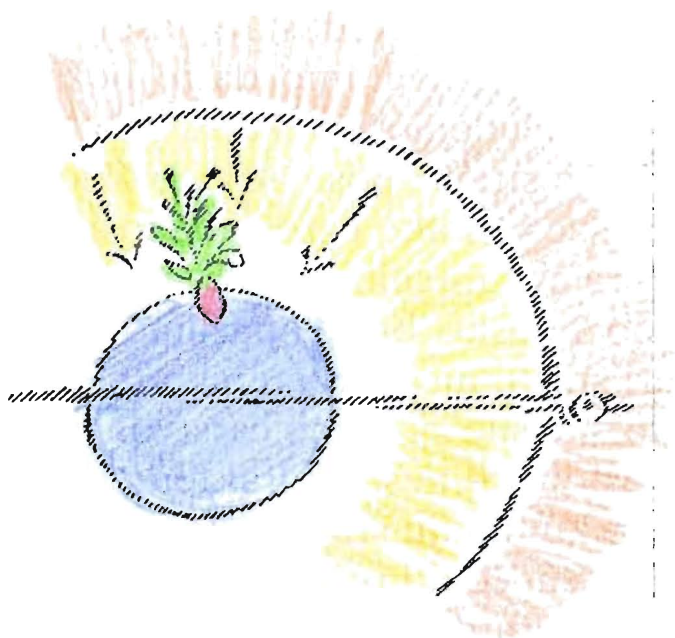
Sada možemo da nastavimo. Posmatrajmo *biljno* carstvo. Ovde smo u sferi živog. Proučite biljku na pravi način i videćete da kod nje nikada ne možemo da sagledamo posledice samo iz uzroka koji leže u biljnom carstvu – u istom carstvu u kome se posledice javljaju. Bez sumnje,

danas postoji nauka koja pokušava da to učini, ali je to vodi na pogrešan put i najzad je prinuđena da kaže: “Mogu se proučavati fizičke sile i zakoni koji deluju u biljci, mogu se proučavati hemijske sile i zakoni, ali opet preostaje nešto što se ne može objasniti.” – Na ovom mestu se oni dele, takoreći, na dve stranke. U jednoj su oni koji kažu: “Ono što preostaje samo je spoj – neka vrsta forme, oblik. Fizički i hemijski zakoni su jedini zakoni koji deluju”. Drugi kažu: “Ne, ima još nešto, što nauka nije otkrila, ali će to bez sumnje vremenom otkriti”. – Još će dugo vremena oni ovako govoriti. No, to nije tako. Biljno carstvo ne možete da razumete sve dok ne pozovete čitav svemir u pomoć. U biljci deluje čitava vasiona. Pre no što bilo kakva posledica može da se dogodi u životu biljke, Sunce mora da dođe u izvestan položaj u svemiru. Druge sile takođe moraju da deluju iz svemira, da bi biljci dale njen oblik, njene unutrašnje snage klijanja i tako dalje.

Dakle, dragi moji prijatelji, kada bismo mogli – ne u stilu Žil Verna,¹ već stvarno – da putujemo na Mesec ili na Sunce, ne bismo bili ništa pametniji nego što smo na Zemlji, što se tiče pronalaženja uzroka, osim ako ne bismo stekli druge sposobnosti saznanja od ovih koje sada imamo. Ne bismo nigde dospeli samo govoreći: “Dobro, u redu, uzroke posledica koje se javljaju u biljnom carstvu ne možemo naći na Zemlji, prema tome, hajdemo na Sunce, tamo ćemo pronaći uzroke”. – Ni tamo mi ništa ne bismo našli običnim sposobnostima saznavanja. Međutim naći ćemo ih ako se uzdignemo do imaginativnog saznanja, odnosno, kada steknemo sasvim novu sposobnost saznanja. Jedino što tada neće biti potrebno da putujemo na Sunce; naći ćemo uzroke na području same Zemlje. Samo što moramo da pređemo iz jednog sveta u drugi, iz svakodnevnog

¹ Žil Vern (Jules Verne), 1828-1905. Francuski pisac naučno-fantastičnih romana.

fizičkog u eterski svet. Iz daljina svemira svuda oko nas, deluje svetski eter svojim silama. Deluje sa svih strana iz velikih daljina.

Dakle, ako hoćemo da pronađemo uzroke posledica u biljnom carstvu mi, u stvari, moramo da pređemo u drugo carstvo sveta.

Čovek takođe učestvuje u onome u čemu i biljka učestvuje. Sile koje deluju na biljke iz eterskog sveta, takođe deluju na čoveka. Čovek u sebi nosi te eterske sile i zbir ovih eterskih sila koje on nosi u sebi možemo da nazovemo eterskim telom. Već sam opisao kako se nakon smrti čoveka, ovo etersko telo nekoliko dana širi, postaje sve veće i veće i kako se na kraju gubi, tako da čovek ostaje samo u svom astralnom telu i u *Ja*-biću. Dakle, ono što je čovek od eterskog nosio sa sobom, postaje sve veće i veće i iščezava u svetskim prostranstvima.

Uporedimo još jednom ono što možemo da vidimo od čoveka nakon njegovog prolaska kroz dveri smrti, sa onim što možemo da vidimo u biljnom carstvu. Za biljno

carstvo moramo da kažemo: njegove uzročne sile dolaze na Zemlju iz daljina prostora. O ljudskom eterskom telu moramo da kažemo: njegove sile odlaze u daljine prostora. To jest, one odlaze tamo odakle sile biljnog klijanja dolaze – čim čovek prođe kroz dveri smrti.

Ovde stvar već postaje jasnija. Kada posmatramo samo fizički leš, shvatamo da je beživotan, ali nam nije lako da ga dovedemo u vezu sa ostatkom nežive prirode. Kada, s druge strane, posmatramo živo biljno carstvo, kada postajemo svesni kako uzroci, kako sile biljnog carstva dolaze iz etera svemirskih daljina, i kada onda imaginativno pogledamo ljudsko biće, opažamo da dok čovek prolazi kroz dveri smrti, njegovo etersko telo odlazi tamo, odakle dolaze eterske sile za biljno carstvo.

Postoji još nešto karakteristično: uzročne sile koje utiču na biljku deluju srazmerno brzo, jer na klijanje i cvetanje biljke Sunce od prekjuče malo utiče. Da bi delovalo danas, ono mora da sija danas. Ovo je važno, dobro obratite pažnju na ovo. Odmah ćete videti koliko je to važno.

Biljke sa svojim eterskim uzrocima imaju, doduše, svoje fundamentalne sile u okviru zemaljskog, ali ih imaju i u svemiru; njihove fundamentalne sile su *istovremeno* i na Zemlji i u svemiru. A kada čovek kao duševno-duhovno biće prođe kroz dveri smrti, kada se njegovo etersko telo rastvori, to opet kratko traje – samo nekoliko dana. Ovde opet nailazimo na istovremenost, zato što su ti dani u poređenju sa trajanjem svetskih zbivanja samo sitnica. Opet, kada se ljudsko etersko telo vrati tamo odakle sile biljnog rastinja – eterske sile – dolaze, možemo da kažemo: kada čovek živi u eterskom on nije ograničen na Zemlju, već se delovanja na Zemlji i delovanja u svemiru odigravaju istovremeno. Šematski to izgleda ovako:

Mineralno carstvo: istovremenost uzroka i posledica u fizičkom.

U suštini, uzroci u fizičkom su istovremeni. Da, reći ćete, ali sigurno uzroci nekih stvari koje se odigravaju

u fizičkom leže ranije u vremenu. – No, to nije tako u stvarnosti, jer da bi nastale posledice u fizičkom, uzroci moraju da traju. Čim uzroci prestanu, više nema ni posledica. Prema tome, možemo da napišemo:

Mineralno carstvo: istovremenost uzroka u fizičkom.

A kada dođemo do biljnog carstva – isto se odnosi i na biljnu prirodu koju nalazimo u samom čoveku – tu postoji istovremenost u fizičkom i nadfizičkom, tako da možemo da napišemo:

Biljno carstvo: istovremenost uzroka u fizičkom i nadfizičkom.

Pređimo sada na životinjsko carstvo. Uzalud ćemo u *životinjskom* carstvu u samim životinjama tragati za uzrocima zbivanja koja se javljaju tokom života tih stvorenja. Čak i ako samo gamiže u potrazi za hranom – uzalud ćemo tražiti uzroke ovih posledica u fizičkim i hemijskim procesima tela. Takođe ćemo uzalud tražiti u eterskim daljinama svemira, gde se nalaze uzroci biljnog. Tu ćemo takođe uzalud tražiti uzroke za kretanje životinja i za njihove osećaje. Za sve što je u životinji i u zbivanjima u njoj slično biljci, nalazimo uzroke u eterskim prostorima. Kada ugine, etersko telo životinje, takođe, odlazi u univerzalni eter. Ali za osećaje nećemo nikada naći uzroke na području zemaljskog, fizičkog, niti u nadfizičkom, eterskom području. Tu ih nećemo naći.

I ovde se moderno shvatanje nalazi na stranputici. Zaista, do izvesne mere, ono to i priznaje. Za mnoge pojave kod životinje – sve pojave osećaja, kretanja i tako dalje – ako istražujemo samo fizičke i hemijske sile kod životinje, moramo da priznamo da u njima ne nalazimo uzroke. A, takođe, ni u kosmičkim prostranstvima – u eterskim prostorima univerzuma – ni tu ih ne nalazimo. Ako hoću da objasnim cvet moram da idem u daljine eterskog svemira. Iz eterskog sveta mogu da objasnim cvet. Takođe ću

moći da objasnim mnoge stvari koje su kod životinje slične biljci, ali nikada neću moći da objasnim ono što se javlja u životinji kao kretanje i osećaj.

Pretpostavimo da posmatram neku životinju 20. juna. Uzroke njenih osećaja neću pronaći čak ni ako toga dana istražujem sve prostore Zemlje i izvan Zemlje. A neću ih naći ni u maju, ni u aprilu...

Moderna nauka čak i oseća da je to tako. Stoga objašnjava nešto što se najmanje može tako objasniti, rečju “nasleđivanje”. To je “nasledno”. To dolazi od predaka. – Naravno da ne objašnjava sve na taj način (to bi bilo previše groteskno), ali za mnogo toga kaže da je to jednostavno “nasledno”.

Šta to znači? U krajnjoj liniji pojam nasleđa svodi se na sledeće: sve ono što nalazimo kod životinje, svi njeni mnogostruki oblici, potencijalno su sadržani u zametku u majci životinji. To je sav trud moderne nauke. Ona proučava vola spolja u svim njegovim mnogobrojnim oblicima, a onda kaže: vo nastaje iz zametka. Tu su već prisutne sile koje kada potpuno sazru i razviju se, daju vola. Prema tome, zametak je izuzetno komplikovana tvorevina. Morala bi zaista biti izuzetno komplikovana, ta klica-jajašce kod vola, jer bi u njoj moralo da se sadrži sve ono što sabija i oblikuje, prevrće i obrće i deluje tako da majušna klica postane vo sa svim onim što ide uz njega.

Međutim, možete prevrtati i obrtati (a postoje mnoge teorije – teorija evolucije, teorija epigeneze itd.) ali, kako god da okrećete, u suštini morate da zamislite zametak, jajašce, kao nešto izuzetno komplikovano. A tamo gde se sve svodi na molekule, koji bi trebalo da budu izuzetno komplikovano sačinjeni od atoma, tu su ljudi skloni da klicu predstavljaju kao neki kompleksni molekul. Ali se ovo, dragi moji prijatelji, ne slaže čak ni sa fizičkim posmatranjem.

Postavlja se pitanje: da li je zametak stvarno molekul, odnosno vrlo komplikovan organizam? Njegov neobičan

kvalitet uopšte ne leži u komplikovanosti, već u tome što on svu materiju baca u kaos. Baš zametak, od svih stvari u majčinom telu, nije komplikovana građevina, već materijal potpuno raspršen – haotizovan. On još uopšte nije organizovan. To je nešto što se vraća u sasvim nesređeno, raspršeno stanje. Da nije toga, reprodukcija nikada ne bi mogla da se dogodi. Baš u jajašcu, ta nesređena, neživa materija – koja teži kristalizaciji – pada u potpuni kaos. Belančevina nije nešto najkomplikovanije, već najjednostavnije, potpuno bez ikakvih naslednih određenosti. Iz ovog majušnog haosa, kakav je zametak na početku, nikakav vo se ne bi mogao pojaviti – ne bi, ni za čitavu večnost, jer je to zaista kaos.

Zašto onda ipak nastaje vo? Zato što na tu klicu u organizmu majke počinje da deluje čitav svemir. Kada postane kaos – bez određenosti – čitav univerzum može da radi na njoj. Smisao oplođenja je u tome da svede materiju na kaos, na neodređenost, na neopredeljenost tako da tu ne deluje ništa drugo, izuzev vasiona.

Ako sada pogledamo u telo majke – tu nema uzroka. Ako pogledamo u sveopšti eter – ni tu, u onom što se istovremeno dešava, nema uzroka. Moramo da se vratimo unazad, pre no što je nastala životinja, ako hoćemo da pronađemo uzroke onoga što je začetak bića sposobnog za osećaje i kretanje. Moramo da se vratimo unazad, pre no što je započeo život tog bića. Zato što uzrok za sve što je sposobno da se kreće i oseća ne leži u istovremenom, već u onom što *prethodi* nastajanju tog bića.

Ukoliko posmatram biljku, dolazim do istovremenog, mada daleko u svemiru. Tu nalazim uzrok. Ali ako hoću da pronađem uzrok svega što deluje kao osećaj ili sposobnost kretanja u životinji, onda moram da dođem do onoga što prethodi životu tog stvorenja. Drugim rečima, zvezdana konstelacija mora da se promeni. Ono što utiče na specifično životinjsku prirodu nije zvezdana konstelacija.

u svemiru koja je u istom vremenu sa životinjom, već konstelacija zvezda koja je prethodila životu životinje.

Sada opet pogledajmo čoveka nakon njegovog prolaska kroz dveri smrti. Kada je prošao kroz dveri smrti, kada je odložio etersko telo u svemirske daljine – odakle su došle eterske sile biljnog rastinja – čovek mora da ide unazad, kao što sam vam rekao, sve do svog rođenja. Kada je to uradio, onda je proživeo, u svom astralnom telu obrnutim redom, sve što je prošao tokom svoga života. Drugim rečima: nakon smrti čovek sa svojim astralnim telom ne ulazi u ono što je u istom vremenu, već mora da se uputi unazad do prenatalnog. On mora da se vrati onamo odakle dolaze sile koje daju životinji sposobnost kretanja i osećaja. Te sposobnosti ne dolaze iz sadašnjih konstelacija zvezda, već iz onih predašnjih. – Ako, prema tome, govorimo o životinjskom carstvu, ne možemo više da govorimo o istovremenim uzrocima u fizičkom i nadfizičkom, već moramo da pripišemo *sadašnje* posledice fizičkog *prošlim* nadfizičkim uzrocima. Tako su prošli nadfizički uzroci za *životinjsko carstvo* – sadašnje posledice.

Sada opet dolazimo do pojma vremena. Da se izrazim trivijalno, moramo da se prošetamo kroz vreme. Kada u fizičkom svetu tražimo uzroke stvari koje se u njemu dešavaju, moramo da se prošetamo fizičkim. Ne moramo da odlazimo iz fizičkog. Ali ako hoćemo da tražimo uzroke bilo čega što se dešava u živom carstvu biljaka, onda moramo daleko da idemo. Moramo da dopremo do eterskog sveta i samo tamo gde se završava eterski svet – gde je, kako kažu bajke, kraj sveta – tu nalazimo uzroke biljnog rasta. Ali tu možemo da tražimo dokle hoćemo, tu nećemo naći uzroke sposobnosti za osećaj i kretanje. Da bismo to našli morali bismo da krenemo na putovanje kroz vreme. Moramo da idemo unazad kroz vreme. Moramo da izađemo iz prostora i uđemo u vreme.

Što se tiče uzročnosti, možemo da postavimo ljudsko fizičko telo u njegovom beživotnom stanju pored spoljašnje

mrtve prirode. A ljudsko etersko telo možemo da postavimo – i u životu i u njegovom izlasku u eterska prostranstva nakon smrti – odmah do eterskog života biljaka, jer to takođe dolazi iz eterskih prostranstava, mada iz istovremenih konstelacija, iz onoga što je nadfizičko, nadzemaljsko. I konačno, možemo da dovedemo u vezu ljudsku astralnu organizaciju sa životinjskim svetom.

Dakle, kada u napredovanju od mineralog prema biljnom i životinjskom, najzad dođemo do ljudskog carstva, možemo da kažemo da smo ga već razmotrili. Jesmo, ali ne sasvim. Razmotrili smo ga utoliko što čovek ima fizičko telo, onda utoliko što ima etersko telo i treće, utoliko što ima astralno telo. Ali priznaćete, ako bi čovek imao samo fizičko telo, on bi ipak bio samo kristal – mada možda vrlo komplikovan kristal. A ako bi uz to imao samo etersko telo, bio bi samo biljka – bez obzira koliko možda lepa. A ako bi imao uz to i astralno telo, onda bi išao na sve četiri, imao bi rogove ili nešto slično, ali bi ipak bio životinja. Ali sve to on *nije*. On ima lik i stas uspravnog bića koje hoda, zato što poseduje organizaciju Ja, koja je iznad fizičkog, eterskog i astralnog. Samo biću koje poseduje organizaciju Ja, možemo da damo ime čovek i on pripada ljudskom carstvu.

Pogledajmo još jednom ono što smo već posmatrali. Ako tragamo za uzrocima fizičkog ostajemo u fizičkom. Ako tragamo za uzrocima biljne prirode, moramo da idemo u daljine eterskog carstva. Još uvek ostajemo u prostoru – mada kao što sam rekao, ovaj “prostor” postaje nešto hipotetično, jer moramo da se poslužimo pojmovima iz bajki i kažemo da smo tamo gde se svet završava, gde je njegoa “ograda”. Naravno to je samo trivijalan i grub izraz. Ali podsetimo se samo detinjastog načina na koji ljudi govore: evo Sunca, ono sija i šalje svoje zrake sve dalje i dalje. Zraci, doduše, slabe sve više i više, ali svetlost putuje sve dalje i dalje u beskonačnost.

Ja sam već odavno objasnio onima koji već godinama prisustvuju ovim predavanjima, kolika je besmislica zamišljati da svetlost putuje neograničeno na ovaj način, u beskraj. Često sam govorio da je širenje svetlosti podložno elastičnosti. Ako imate gumenu loptu i ako je pritisnete – možete da pristiskate do izvesne granice, a onda se sve vrati na isto mesto. To je kraj elastičnosti, onda pritisnuto mesto odskoči nazad. Isto važi i za svetlost: ona se ne širi beskrajno u prazan prostor. Kada dostigne izvesnu granicu, vraća se.

Samu tu ideju – da se svetlost ne širi beskonačno, već do izvesne granice, nakon koje se vraća – zastupao je, na primer, u Engleskoj, fizičar Oliver Lodž.² Tako je u ovom slučaju čak i fizička nauka došla do onoga što objavljuje duhovna nauka, kao što će se jednom u svim pojedinostima stići do onoga što govori duhovna nauka.

Prema tome, možemo da kažemo: ako idemo daleko u prostor u spoljašnjem svetu, pre ili kasnije moramo da se vratimo na isto mesto. Ne treba da prihvatimo nešto takvo kao što je beskrajni prostor, što je izmišljotina i to takva da se ne može ni razumeti. Neki od vas se, možda, sećaju onoga što sam izneo u svojoj autobiografiji o dubokom utisku koji su na mene proizveli časovi moderne sintetičke geometrije, kada mi je po prvi put pokazano preko same geometrije, da prava linija ne bi trebalo da se zamišlja kao nešto što ide u beskraj i što nikada ne prestaje. Linija ide u jednom smeru i, u stvari, vraća se s druge strane. Geometrija to izražava tako što kaže da je desna beskrajno udaljena tačka jednaka levoj beskrajno udaljenoj tački. To se može tačno izračunati i to ne samo analogijom kruga, gde ako krenete sa jedne tačke, konačno stižete na istu tu tačku. To bi bila samo analogija, od malog ili nikakvog značaja za onoga ko egzaktno razmišlja. Bio sam impresioniran,

² Oliver Lodž (Sir Oliver Joseph Lodge), 1851-1940. Britanski fizičar.

ne ovom trivijalnom analogijom, već da se računski može dokazati da je beskrajno udaljena tačka na jednoj strani – recimo levoj – isto što i beskrajno udaljena tačka na desnoj. Tako da ako neko počne da trči odavde i onda trči i trči duž linije, neće otrčati u beskraj. Ako dovoljno dugo trči, stići će do nas s druge strane. Fizičkom mišljenju je to možda neobično. Ali onoga časa kada odbacimo fizičko mišljenje, to postaje stvarnost. Svet nije beskrajan. Fizički svet, ovakav kakav se pred nama prostire, je ograničen.

Još jednom dakle, možemo da kažemo: kada imamo posla sa biljnom prirodom i sa eterskom prirodom čoveka, moramo da idemo do same granice eterskog. Ali ako hoćemo da objasnimo životinjsku prirodu i astralno u čoveku, onda moramo da izađemo izvan svega što je u prostoru. Moramo da prošetamo po vremenu – da odemo izvan svega što je u istom vremenu; moramo da iskoračimo u vreme. A sada dolazimo do ljudskog carstva.

Kada dođemo u vreme, vidite, mi već prevazilazimo fizičko na dvostruk način. Ako hoćemo da opišemo životinju moramo da se krećemo napred u vremenu. Ali sada ne bi trebalo apstraktno da sledimo ovaj način mišljenja, moramo da nastavimo konkretno. Molim vas da obratite pažnju kako ćemo konkretno nastaviti.

Ljudi misle da kada Sunce šalje svoju svetlost, da se svetlost beskonačno širi. Oliver Lodž, međutim, dokazuje da se ovakav način mišljenja napušta. Ljudi počinju da shvataju da svetlost dolazi do izvesne granice, a odatle se vraća. Sunce prima nazad svoju svetlost sa svih strana – mada u drugačijem obliku, u preobraženom obliku, ali mu se ona ipak vraća.

Primenimo sada istu vrstu mišljenja na ono što smo do sada posmatrali. Bili smo, za početak, u prostoru. Iz zemaljskog prostora odlazimo u svemirske daljine. Ali ni to nije dovoljno, jer sad odlazimo u vreme. Sada bi neko mogao da kaže da bi trebalo da idemo još dalje i dalje. Ne, naprotiv, sada se opet *vraćamo*. Baš kao što idemo sve dalje

i dalje u prostor, dostižemo granicu, a zatim se vraćamo, tako se i ovde vraćamo. Pošto smo tražili u daljinama vremena nadfizičke uzroke, moramo se opet vratiti *u fizičko*.

Šta to, u stvari, znači? To znači da iz vremena moramo opet da se spustimo na Zemlju. Ako tražimo uzroke koji se odnose na čoveka, moramo opet da ih tražimo na Zemlji. Samo što smo se ovog puta vratili unazad u vremenu i idući unazad u vremenu dolazimo opet do Zemlje, dolazimo do čovekovog prošlog života. Dakle, stižemo do prošlog čovekovog života. Za životinju moramo da idemo sve dalje i dalje. Ona se rastvara u vremenu, baš kao što se naše etersko telo rastvara do krajnjih granica eterskog sveta. Čovek se na ovoj tački ne rastvara, već se vraća u svoj prethodni život na Zemlji. Prema tome, u slučaju čoveka, možemo da kažemo: prošli fizički uzroci su sadašnje posledice u fizičkom.

Mineralno carstvo: istovremenost uzroka u fizičkom.

Biljno carstvo: istovremenost uzroka u fizičkom i nadfizičkom.

Životinjsko carstvo: prošli nadfizički uzroci odgovaraju sadašnjim posledicama.

Ljudsko carstvo: prošli fizički uzroci odgovaraju sadašnjim posledicama u fizičkom.

Vidite, da bismo se pripremili morali smo danas malo da se napregnemo i savladamo ove apstrakcije. Ali to je bilo neophodno, dragi moji prijatelji. Želeo sam da vam pokažem da i u ovim područjima postoji logika, u područjima koja nazivamo duhovnim područjima života. Samo što se ova logika ne podudara sa grubom logikom koja proizilazi samo iz fizičkih pojava i u koju ljudi obično veruju.

Ako postupamo čisto logički i istražimo svaki niz uzroka, tada i samim mišljenjem dolazimo do ponovnih života na Zemlji. Potrebno je da obratimo pažnju na ovu

činjenicu: sâmo naše mišljenje mora da postane drugačije ako hoćemo da razumemo duhovno.

Ljudi misle da ono što se otkriva iz duhovnog sveta ne može da se razume. Naravno da može, ali logika mora da se proširi. Konačno, da bismo razumeli neku muziku ili bilo koje umetničko delo, moramo u sebi da imamo uslove da to primimo. Ako nemamo uslove, proći ćemo pored takvih stvari i neprimetivši ih – kao pored neke buke, ako je to muzika ili ako je to plastična umetnost, nećemo “ništa videti u tome” osim grubih očiglednih oblika. Isto je tako sa saopštenjima iz duhovnog sveta: morate da ih upoznate pomoću mišljenja prikladnog za duhovni svet. A to već sada može da se nađe u logičkom mišljenju. Ispitajte moguće raznovrsne uzroke i doći ćete do razumevanja minulih zemaljskih života, čak i njihovog logičkog niza.

Ostajemo sada sa velikim pitanjem koje se javlja kada posmatramo leš. Leš je beživotan. Spoljašnja neživa priroda je tu pred nama u svojim kristalima i mnogostrukim formacijama. Ovde nastaje veliko pitanje: kako se neživa priroda odnosi prema čovečjem lešu?

Nećete daleko dospeti, dragi moji prijatelji, ako prvo tražite odgovor u biljnom carstvu. Posmatrajte biljni svet oko sebe. Iz širokih prostora eterskog univerzuma, on u sebi nosi snage kojima odlazi moje etersko telo. Tamo daleko u eterskim prostorima nalazi se uzročni princip koji daje biljkama njihov početak. To je područje gde moje etersko telo odlazi kada je odslužilo u mom životu. Ja idem tamo odakle – iz eterskih daljina – izvire sav život biljaka. Ja idem tamo: to jest, ja sam srodan tome. Tamo ide moje etersko telo. Odatle potiče zeleni, bujni, pupeći svet biljaka. Ali opet postoji razlika. Ja odbacujem svoje etersko telo. Biljka s druge strane, prima eter za svoj život i rast. Ja, nakon svoje smrti, odlažem svoje etersko telo, ostavljam ga kao neku stvar. Biljke, s druge strane, primaju ovo etersko telo kao nešto što im daje život. One imaju svoj početak u

onom području gde je moj kraj. Biljni počeci se spajaju sa svršetkom ljudskog eterskog tela.

Tu nam se javlja pitanje: zar nije isto tako i kod mineralnog, kod svih raznovrsno uobličjenih kristala? Mogu li da se zapitam: možda je to početak, za razliku od mog svršetka koji ostavljam iza sebe kao fizičko telo? Možda su i ovde početak i svršetak spojeni?

Sa ovim pitanjem ćemo danas završiti, dragi moji prijatelji. Sutra ćemo otpočeti temeljno da ulazimo u pitanje ljudske sudbine – takozvane karme. Nastaviću o karmi. Nećete morati više da se probijate kroz ovakav šiprag apstrakcija, ali shvatili ste da je za izvesno razvijanje mišljenja ovo bila neophodna priprema.

✱ 22.03.2009 ✱

II

Dornah, 17. februar 1924.

Nastavićemo sa posmatranjima koja će nam koristiti kao priprema za razumevanje ljudske sudbine ili karme. Od apstraktnog misaonog krenućemo prema stvarnom životu. Korak po korak, iznećemo pred naše duše pojedine oblasti života u koje čovek može biti postavljen, da bismo iz onoga što sačinjava život stvorili temelje za karakterizaciju karme, ljudske sudbine.

Čovek, ipak, pripada čitavom svetu i to u mnogo širem smislu nego što mi to mislimo. On je deo sveta i bez sveta zaista ne bi bio ništa. Ja sam često koristio poređenje sa delom ljudskog tela, recimo prstom. Prst je prst sve dok je pripojen ljudskom telu. Onoga časa kada je odsečen, on nije više prst. Spoljašnje, fizički, on je još uvek prst, ali ipak, on to više nije kada je odsečen od čovečjeg tela.

Slično tome, čovek nije više čovek ako je istrgnut iz opšteg života sveta. On tom životu sveta pripada i bez njega ne može da se posmatra, niti da se razume.

Dakle, kao što smo videli iz jučerašnjeg predavanja, čovekovo okruženje je podeljeno na pojedina područja. Postoji, pre svega, neživo područje sveta koje u običnom govoru nazivamo mineralnim. Mi samo onda postajemo slični neživom području sveta ili mineralnom, kada izađemo iz našeg tela, kada – napustivši telo – prođemo kroz dveri smrti. Našim istinskim bićem mi nikada stvarno nismo slični neživom svetu. Samo telesni oblik koji smo odložili postaje takav.

Tako, s jedne strane, vidimo da je ono što čovek ostavlja za sobom u carstvu neživog – fizički leš. S druge strane, vidimo široko rasprostranjen neživi svet prirode, kristalizovan i nekristalizovan. Mi, ljudska bića, potpuno se razlikujemo od tog mineralnog sveta sve dok živimo. Na to sam takođe često ukazivao. Naš oblik počinje odmah da

se ruši kada se kao leš predaje mineralnom svetu. U mineralnom svetu mi se razlažemo, što znači da ono što održava naše telo nema ničeg zajedničkog sa mineralnim. Iz toga proizilazi da čovek, dok živi u fizičkom svetu, ne prima praktično nikakve uticaje iz mineralnog sveta kao takvog.

Najveći uticaji, najširi uticaji koje čovek prima od mineralne prirode dolaze mu zaobilazno putem čula. Mi vidimo mineralno, čujemo ga, osećamo njegovu toplinu, ukratko mi ga opažamo čulima. Neka druga veza sa mineralnim je vrlo neznatna. Pomislite samo koliko malo mineralno dolazi u vezu sa nama u našem zemaljskom životu. So kojom solimo hranu je mineral i još nekoliko drugih stvari, ali većina naše hrane potiče iz biljnog i životinjskog carstva. Osim toga, ono što čovek prima iz mineralnog carstva odnosi se na poseban način prema onome što primamo od mineralnog putem svojih čula, čisto kao duševne utiske, to jest kao čulno opažanje. S tim u vezi trebalo bi opet da zapazite nešto što sam ovde često pominjao. Ljudski mozak teži prosečno oko 1500 grama. To je prilična težina. Kada bi nalegao punom težinom na krvne sudove pod sobom, oni bi bili potpuno zgnječeni. On ih ne pritiska tolikom težinom samo zato što podleže izvesnom zakonu. Opisao sam to pre kratkog vremena. Kada spustimo telo u tečnost, ono gubi nešto od svoje težine. Možete to da istražite ako imate vagu. Izmerite neki predmet; on ima izvesnu težinu. Onda stavite sud sa vodom ispod njega, tako da je predmet potopljen u vodu. Odmah se poremeti ravnoteža. Tas vage na jednoj strani ide nadole, zato što je taj predmet postao lakši. Ako sada pogledate za koliko, videćete da je postao onoliko lakši kolika je težina istisnute vode. Što će reći, ako je ta tečnost voda, telo potopljeno u vodu će postati lakše za količinu težine koju je istisnulo. To je dobro poznat Arhimedov zakon, koji je on pronašao kupajući se. Sedeći u kadi primetio je da njegova noga postaje lakša ili teža, u skladu sa tim da li je u vodi ili izvan nje. Onda je povikao: "Eureka" (pronašao sam)!

To je veoma važna stvar, dragi moji prijatelji, ali važne stvari se ponekad zaboravljaju, jer da nije umetnost inženjerstva zaboravila Arhimedov zakon verovatno se u Italiji ne bi dogodila jedna od najgorih elementarnih nesreća u poslednje vreme. Ovakve stvari nastaju zahvaljujući nedostatku preglednosti u današnjem znanju.

No, u svakom slučaju, telo gubi na težini sa količinom vode koju istiskuje. Dakle, mozak je potpuno potopljen u moždanu tečnost. On pliva u moždanoj tečnosti. Ovde-onda naći ćete u nauci da je čovek, ma koliko čvrst, ipak neka vrsta ribe. Da, on je stvarno riba jer se sastoji od 90% vode, i u toj vodi čvrsti delovi plivaju, kao što riba pliva u vodi. Isto tako pliva mozak u cerebralnoj tečnosti i teži oko 20 grama. Dakle, samo sa 20 grama naleže na površinu pod sobom. Pomislite šta to znači i onda ćete shvatiti – pošto naš mozak pliva u moždanoj tečnosti – koliko mi ljudska bića imamo tendenciju da se oslobodimo Zemlje i to u organu od tolike važnosti. Mi mislimo organom koji ne podleže Zemljinoj teži, već je naše mišljenje u suprotnosti sa Zemljinom težom. Organ našeg mišljenja je prilično oslobođen zemaljske teže.

Nemojte gubiti iz vida široki domet i izuzetnu važnost utisaka koje sopstvenom slobodnom voljom primete putem čula. Pomislite samo, poređenja radi, na sićušne uticaje koje primamo putem soli i drugih sličnih supstanci koje unosimo kao hranu ili začim. Tada ćete doći do zaključka da je ono što dolazi od mineralnog carstva i što ima direktan uticaj na čoveka, isto što i 20 grama prema 1500 grama... tako je velika prevaga onoga što primamo čisto kao čulne utiske, gde smo nezavisni od nadražaja – jer nas naši čulni utisci ne razdiru. Štaviše, ove stvari u nama koje podležu zemaljskoj gravitaciji, kao mineralni začini ili sastavni delovi naše hrane, uglavnom su takvi da nas konzerviraju iznutra. So u sebi poseduje snagu koja konzervira, čuva i okrepljuje.

Čovek je, prema tome, do velikog stepena nezavisan od okolnog mineralnog sveta. On u sebe unosi iz mineralnog sveta samo ono što nema neposrednog uticaja na njegovu biće. On se kreće u mineralnom carstvu slobodno i nezavisno.

Zaista, dragi moji prijatelji, da nije te slobode i nezavisnosti kretanja u mineralnom svetu, ono što nazivamo ljudskom slobodom ne bi uopšte postojalo. Mineralni svet, možemo zaista da kažemo, postoji kao neophodna suprotnost ljudskoj slobodi. Da nije mineralnog sveta ne bi bilo ni slobodnih bića, jer onoga časa kada se uzdignemo do biljnog sveta, mi nismo više nezavisni od njega. Samo nam se čini da možemo da posmatramo svet biljaka isto kao što posmatramo kristale, prostrano mineralno carstvo. U stvari, to nije tako. Tu se pred nama širi biljni svet. Mi, ljudi, rađamo se u svetu kao živa bića, bića koja dišu, obdarena određenim metabolizmom. Sve to daleko više zavisi od naše okoline nego oči, uši i drugi organi koji nam prenose čulne utiske. Čitav veliki biljni svet živi od etera, koji prodire u Zemlju sa svih strana. Čovek je takođe podređen ovom eteru. Kada se rodimo sile rasta počnu da deluju u nama. To su eterske sile. Iste one sile koje omogućavaju biljkama da rastu, žive u nama kao eterske sile. Mi u sebi nosimo etersko telo. Fizičko telo sadrži naše oči, uši, naša čula. Kao što sam maločas objasnio, ovo fizičko telo nema ničeg zajedničkog sa ostalim fizičkim svetom. To se dokazuje samom činjenicom da se leš raspada u fizičkom svetu. Ali sasvim je drugačije sa eterskim telom. S njim smo srodni svetu biljaka.

Sada morate da razmislite o ovome. Ono što se u nama razvija dok rastemo, to je, pre svega, vrlo duboko povezano sa našom sudbinom. Možemo rasti – uzmimo ekstremne i radikalne primere – tako da postanemo mali i debeli ili visoki i mršavi, kakav sve može biti slučaj ili da imamo ovakav ili onakav oblik nosa. Ukratko, način na koji rastemo nije bez uticaja na našu spoljašnjost, a to je svakako

u vezi, ma koliko labavoj, sa našom sudbinom. Ali naš način rasta se ne izražava samo u ovim grubim stvarima. Da su samo naši instrumenti i metode istraživanja dovoljno precizni, mi bismo otkrili da svaki čovek ima različit sastav jetre ili slezine ili mozga. "Jetra" nije samo "jetra", ona se razlikuje – mada naravno u finijim prelazima – kod svakog čoveka. A to je povezano sa istim onim silama koje uzrokuju rast biljke. Dok posmatramo biljni pokrivač Zemlje, moramo biti svesni: ono što deluje iz dalekih eterskih prostanstava i što uzrokuje rast biljaka, deluje takođe u nama, izazivajući izvornu predispoziciju u svakom od nas, a to ima vrlo mnogo veze sa našom sudbinom. Da li čovek prima iz eterskog sveta ovaj ili onaj sastav jetre, pluća ili mozga duboko je povezano sa njegovom sudbinom.

Međutim, čovek vidi samo spoljašni aspekt svega ovoga. Kada posmatramo mineralni svet mi, uglavnom, vidimo šta on sadrži. Zato naučnici toliko vole mineralni svet (ako se danas uopšte može govoriti o ljubavi u nauci). Oni ga vole, zato što on u sebi sadrži sve ono što oni žele da nađu. Sa silama koje održavaju biljni svet to više nije tako. Vi možete odmah opaziti, kao što sam vam rekao, onog časa kada se uzdignete do imaginativnog saznanja, da su minerali završeni u mineralnom carstvu; takva je priroda minerala. Ono što održava biljni svet uopšte se spoljašnje ne objavljuje svakodnevnoj svesti. Ovde moramo dublje prodreti u vasionu.

Šta je onda to što deluje u biljnom carstvu? Šta je to što deluje tako da iz dalekih eterskih prostora mogu da nam dođu sile koje prouzrokuju kod biljaka rast i klijanje iz zemlje? Kakve su to sile koje prouzrokuju naš rast, koje stvaraju finiji sastav našeg tela? Šta je to što tu deluje? – Ovde dolazimo do bića, takozvane, Treće hijerarhije, Anđela, Arhandela i Arhaja. Ta bića su za nas nevidljiva, ali bez njih ne bi bilo onog talasanja i one bujice eterskih sila koje uzrokuju rast biljaka i koje deluju i u nama, jer i

mi u sebi nosimo iste sile koje izazivaju biljni rast. Kada pristupamo biljnom svetu i njegovim silama mi više ne ostajemo samo kod spoljašnjeg i vidljivog.

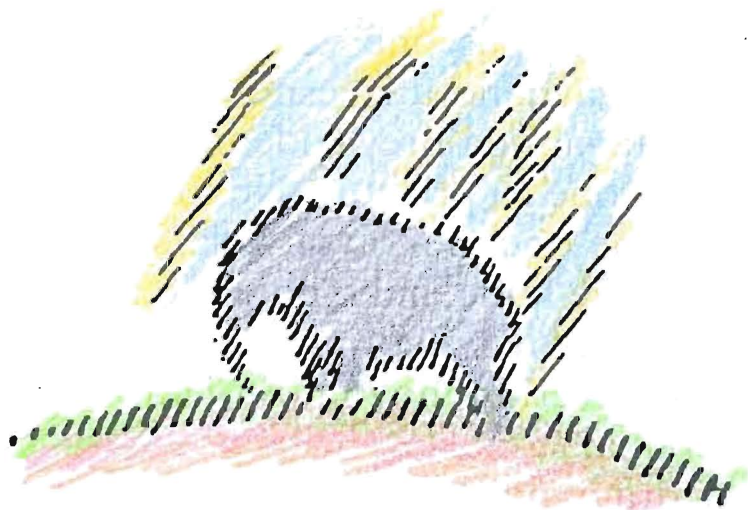
Takođe moramo biti svesni da u našem bestelesnom stanju između smrti i novog rođenja, razvijamo naše odnose sa tim bićima – Anđelima, Arhanđelima i Arhajima. U skladu sa vrstom odnosa koje razvijamo, oblikuje se naša unutrašnja karma, ono što mogu da nazovem našom prirodnom karmom, ona naša karma od koje zavisi na koji je način naše etersko telo sjedinjeno sa sokovima u nama, čineći nas niskim ili visokim i tako dalje.

Međutim, bića Treće hijerarhije imaju samo određeni stepen moći. Biljke ne rastu samo zahvaljujući njima. U tom pogledu Treća hijerarhija – Anđeli, Arhanđeli i Arhaji – su u službi viših bića. Ipak, ono što proživimo pre no što se spustimo iz duhovnog sveta u naše fizičko telo – ono što određuje finiji sastav našeg tela – prouzrokovano je našim svesnim susretom sa tim bićima Treće hijerarhije. Sa uputstvima koje od njih primamo i prema tome kako smo se pripremili za to tokom našeg prethodnog života na Zemlji, gradimo naše etersko telo iz daljina eterskih prostora, a sve se to postiže u vreme koje neposredno prethodi našem spuštanju iz natčulnog u fizičko postojanje.

Dakle, prvo moramo da vidimo ono što ulazi u našu sudbinu ili karmu iz naše unutrašnje konstitucije. Možda bismo mogli da opišemo ovaj deo karme izrazom “ugodnost” ili “neugodnost”, “zadovoljstvo” ili “nezadovoljstvo” u životu. Naše osećanje zadovoljstva ili ugodnosti ili našeg nezadovoljstva u životu povezano je sa tim unutrašnjim kvalitetom koji je naš na osnovu eterskog tela. Postoji i drugi elemenat koji živi u našoj karmi. On zavisi od činjenice da Zemlju ne naseljava samo biljno carstvo već i životinjsko. Pomislite, dragi moji prijatelji, koliko samo različitih vrsta životinja postoji na raznim područjima Zemlje.

Životinjska atmosfera, takoreći, različita je na različitim područjima Zemlje.

Priznaćemo da i čovek živi u toj atmosferi u kojoj žive i životinje. To danas može da zvuči groteskno, ali to je samo zato što današnji ljudi nisu navikli da primećuju takve stvari. Na primer, postoje predeli koje naseljavaju slonovi. To su predeli gde vasiona deluje na Zemlju upravo tako da mogu nastati slonovi. Mislite li, dragi moji prijatelji – ako je ovo deo Zemlje koju nastanjuju slonovi (vidi crtež), gde sile koje stvaraju slonove deluju iz vasiona – da li mislite da te sile nisu prisutne samo zato što se tu nalazi i čovek? One su tu, naravno, a tako je i sa celim životinjskim carstvom. Baš kao što su tu prisutne one sile koje stvaraju biljke iz daljina eterskog prostora, gde god da živimo – jer ih ni drveni zidovi, ni cigla, čak ni beton, ne mogu sprečiti da stignu do nas; mi ovde u Dornahu živimo sa silama koje oblikuju biljni svet Jure – tako, ako se zadesi da čovek živi u oblasti gde je priroda Zemlje takva da i slon može tu da živi, onda čovek takođe živi pod uticajem sila koje stvaraju slona.

Ja mogu vrlo dobro da zamislim mnoge osobine životinja, velikih i malih, kako žive u ljudskim dušama! Dakle, čovek živi u istoj atmosferi u kojoj žive životinje. I sve to stvarno na njega deluje. Naravno, to na njega deluje

* БИЛНА АТМОСФЕРА У КОЈОЈ ЖИВИМО
ДИТАТИЈУ НАШУ КОМФОРТ И
НЕКОМФОРТ

* ЖИВОТИНСКА АТМОСФЕРА
У КОЈОЈ ЖИВИМО НА ЗЕМЉИ
ОДРЕЂУЈЕ НАШЕ СИМПАТИЈЕ
И АНТИПАТИЈЕ

drugačije nego na životinje, jer čovek ima i druge kvalitete, čovek ima dodatne članove svoga bića. To drugačije utiče na njega, jer da nije tako čovek bi u sferi slona porastao u slona, što on ne čini. Štaviše, čovek se neprestano izdiže iz ovih stvari koje deluju na njega, ali on ipak živi u toj atmosferi.

Vidite, sve što postoji u čovekovom astralnom telu zavisi od atmosfere u kojoj on živi. I kao što smo maločas rekli da njegova ugodnost i neugodnost, zavise od biljne prirode Zemlje, tako isto ovde možemo da kažemo da simpatije i antipatije koje se razvijaju u ljudima u zemaljskom životu i koje donosimo sa sobom iz prezemaljskog postojanja, zavise od toga kakva je životinjska atmosfera.

Slon ima surlu i debele, stubaste noge, jelen ima rogove i tako dalje. Ovde posmatramo sile koje grade životinje, daju im oblik. Kod čoveka se ove sile pokazuju samo u vidu delovanja na njegovo astralno telo i iz tog delovanja na astralno telo, rađaju se simpatije i antipatije koje svako individualno ljudsko biće donosi sa sobom iz duhovnog sveta.

Uočite, dragi moji prijatelji, te simpatije i antipatije. Zapazite koliko nas one vode kroz čitav život. Svakako, a to je i opravdano u izvesnom smislu, mi ljudi smo odgajani i vaspitavani da prevaziđemo naše jake simpatije i antipatije. Ipak one su prisutne. Nekom čoveku je simpatično ovo, nekome ono; neko voli vajarstvo, neko muziku, neko više voli plave ljude, neko crne. To su jake, radikalne simpatije, ali je čitav naš život prožet takvim simpatijama i antipatijama. U stvari, njihovo postojanje zavisi od raznih životinjskih oblika.

Tako, dragi moji prijatelji možemo da se zapitamo: šta to mi ljudska bića nosimo u sebi, u našem unutrašnjem biću, što odgovara raznim životinjskim oblicima koji su izvan nas? Njih ima na stotine, na hiljade oblika. Isto toliko ima i oblika naših simpatija i antipatija, samo što veći deo njih ostaje u našoj podsveti, nismo ih svesni.

* ONE SILE KOSE KASEPUSU POTPVE NAEZICH
OBILIA ŽIVOTIJA, ONE U NASEH ASTALC-
NOA TISEU POUZLOKUSA TISUČE VESTU
SIMPATIJA I ANTI PATIJA, KOSE SU ČESTO SARI-
VENE U KLĀS PODSVIČESTI,

* OD MINERALNOG
SVETA NISLO
BITNO ILI ŽIVOTNO
BIVATI, VIŠE SMO OD
BLIŽNOG SVETA, A NADJE
OD ŽIVOTIJSKOG,

To je još jedan svet – treći svet. Prvi svet je onaj od koga ne osećamo bitniju zavisnost – to je mineralni svet. Drugi svet je onaj u kome žive Anđeli, Arhanđeli i Arhaji. To je svet koji dovodi do klijanja biljnog sveta i koji nam daruje naš unutrašnji kvalitet, pomoću koga donosimo osećanje ugodnosti ili neugodnosti sa sobom u život, tako da se osećamo, na osnovu naše prirode, srećnim ili nesrećnim, kakav već može biti slučaj.

Iz tog sveta se uzima ono što određuje našu sudbinu, na osnovu naše unutrašnje konstitucije – našeg individualnog eterskog čoveštva. Sada dolazimo do trećeg elementa koji uslovljava našu sudbinu, naime naših simpatija i antipatija. A kroz ove simpatije i antipatije unose se mnoge stvari u naš život, stvari koje pripadaju našoj sudbini u mnogo širem smislu i od samih simpatija i antipatija. Čoveka nose u velike daljine njegove simpatije i antipatije. On živi u ovim ili onim delovima sveta zbog toga što su ga njegove simpatije odvele tamo i zbog toga što će mu se u toj dalekoj zemlji razmotati pojedinosti njegove sudbine.

Te simpatije i antipatije su duboko povezane sa čitavom našom ljudskom sudbinom. One žive u svetu u kome ne živi Treća, već Druga hijerarhija, u kojoj žive Eksusiji, Dinamisi i Kirioteti. U životinjskom carstvu živi zemaljska slika uzvišenih, veličanstvenih oblika ove hijerarhije. A ono što ta bića usađuju u nas, kada smo sa njima između smrti i novog rođenja, ispoljava se u urođenim simpatijama i antipatijama koje donosimo sa sobom iz duhovnog sveta u fizički.

Kada prozrete ove stvari, uobičajeni koncepti kao što je “nasleđe” postaju vrlo detinjasti. Pre no što mogu da ponese bilo kakve nasledene osobine od moga oca ili majke, moram prethodno da razvijem simpatije ili antipatije za svojstva oca ili majke. To ne zavisi od toga da li sam nasledio osobine samo kroz kakvu beživotnu prirodnu kausalnost, već od toga da li sam imao simpatije za te osobine.

A zašto sam imao simpatije za njih – to je pitanje koje ćemo razmatrati u sledećim predavanjima. Ali govoriti o nasleđu na način na koji se to generalno govori u modernoj nauci je detinjasto, mada nauka misli za sebe da je vrlo pametna.

Ona čak danas govori o nasleđivanju specifično duhovnih i duševnih osobina. Genijalnost bi trebalo da bude nasleđena od predaka i kada se na svetu pojavi genijalan čovek, ona pokušava da pronađe među njegovim precima neke osobine iz kojih bi, ona pretpostavlja, kao rezultat trebalo da proizađe genije. To je vrlo čudan metod dokazivanja. Taj metod bi samo onda bio razuman kada bi se od jednog genijalnog čoveka rodio drugi. Ali kad bismo tražili za to dokaz, došli bismo do vrlo neobičnih stvari. Gete je takođe imao sina, a i drugi genijalni ljudi.

Ipak, kao što sam rekao, to bi bio način da se to dokaže. Tvrdnja da se osobine genija nalaze kod nekih njegovih predaka, je isto kao kada bismo dokazivali da sam moker kada padnem u vodu. To ne dokazuje da ja u svom biću imam nešto zajedničko sa vodom koja se sliva sa mene.

Prirodno, rađajući se u jednoj struji nasleđa, zbog moje simpatije za njene osobine, onda ih imam kao “nasleđene osobine”. Baš kao što moram biti moker od vode u koju sam upao. Ideje ljudi o ovome su smešno detinjaste. Jer simpatije i antipatije se već javljaju u čovekovom predzemaljskom postojanju. One mu daju najdublje obeležje. Sa njima on ulazi u svoje zemaljsko postojanje, sa njima gradi svoju sudbinu iz predzemaljskog postojanja.

Sada možemo lako da zamislimo: u prethodnom životu na Zemlji bili smo sa nekim čovekom. Mnoge stvari su proizašle iz našeg zajedničkog života i nastavile su se u životu između smrti i novog rođenja. Tamo, pod uticajem sila Hijerarhija oblikuje se u živim mislima i živim impulsima univerzuma, ono što će preći iz doživljaja našeg prethodnog života na Zemlji u sledeći život, da bi se to dalje

proživelo. Potrebne su nam simpatije i antipatije da bismo razvili impulse putem kojih se pronalazimo u sledećem životu. Obrazovane u životu između smrti i novog rođenja, pod uticajem Eksusija, Dinamisa, Kirioteta, naše simpatije i antipatije omogućavaju nam da pronađemo u životu ljude sa kojima moramo sada da nastavimo da živimo, u skladu sa našim prethodnim životima na Zemlji. Sve se ovo stvara iz unutrašnjeg sklopa našeg ljudskog bića. Naravno, stičući te simpatije i antipatije zapadamo u raznovrsne zablude. Takva skretanja se, međutim, ponovo dovode u ravnotežu kroz sudbinu tokom mnogih života na Zemlji.

Ovde, dakle, nalazimo drugu komponentu sudbine ili karme – simpatije ili antipatije. Tako da možemo da kažemo:

Prva komponenta karme: unutrašnja ugodnost i neugodnost. Druga komponenta: simpatije i antipatije. A kada smo došli do simpatije i antipatije u ljudskoj sudbini, dospeli smo do sfere u kojoj leže sile koje grade životinjsko carstvo.

Sada se uzdižemo do pravog ljudskog carstva, jer mi ne živimo samo sa biljnim svetom, niti samo sa životinjskim svetom, mi, pre svega, živimo sa drugim ljudskim bićima, što je najvažnije za našu sudbinu. To je sasvim drugačiji zajednički život od života sa biljkama i životinjama. Kroz taj zajednički život obrazuje se ono što je od najveće važnosti u našoj sudbini. Impulsi koji prouzrokuju naseljenost Zemlje ljudima, deluju samo na čoveka, tako da se javlja pitanje: koji su to impulsi koji deluju samo na ljude? Ovde možemo da dopustimo da priču ispriča čisto spoljašnje posmatranje. Tako smo često činili.

Našim životom se stvarno upravlja – s one njegove druge strane, mogu reći – većom mudrošću nego što je naša sa ove strane. Često se u životu srećemo sa čovekom koji nam je od izuzetnog značaja. Kada o tome razmislimo pitamo se kakav je bio naš život dok se nismo sreli? Onda nam se čini da je čitav naš život bio put koji je vodio ka tom

susretu. To je kao da smo sa svakim korakom težili ka njemu, da ga možemo pronaći u pravom času ili da ga uopšte možemo pronaći u izvesnom času.

Trebalo bi samo da razmislimo o sledećem: šta znači to što smo sreli drugog čoveka u izvesnom dobu našeg života, šta je to što smo od tada doživeli, radili ili postigli – šta god to može biti – zajedno sa njim. Pomislite šta to znači, pomislite šta tu izbija kao impuls koji je do toga doveo? Kada počnemo da razmišljamo kako se dogodilo da se sretnemo, verovatno će nam pasti na pamet da smo prvo morali da doživimo nešto, sa čim su mnogi ljudi bili povezani, jer drugačije ne bi nastala prilika da se sretnemo u ovom životu. A da bi taj događaj mogao da se desi, morali smo opet da prođemo kroz neki drugi događaj i tako dalje. Tu zalazimo u središte najsloženijeg spleta okolnosti, koje su sve morale da se dogode, od kojih smo u svaku morali da uđemo, da bismo došli do ovog ili onog presudnog doživljaja. A sada pomislimo šta bi bilo kada bi nam bio postavljen zadatak – neću reći u prvoj godini, ali recimo, u četrnaestoj – da rešimo svesno zagonetku: kako da prouzrokuje ključni susret sa drugim čovekom u našoj pedesetoj godini. Ako zamislimo da to svesno možemo da rešimo, kao matematički problem – pomislite samo šta bi to sve obuhvatalo!

Svesno, mi ljudi smo tako strašno glupi, dok je ono što se sa nama dešava na svetu tako beskrajno mudro, kada uzmemo u obzir ovakve stvari. Kada počnemo da razmišljamo u ovom pravcu, primećujemo ogromnu zamršenost u delovanju naše sudbine ili karme. A sve se ovo odigrava na području ljudskog carstva.

Sve se to, dakle, dešava u dubinama nesvesnog života. Sve do časa kada nam se približi presudni događaj, on je u nesvesnom. Sve se ovo dešava kao da podleže prirodnim zakonima. Ipak, odakle tim prirodnim zakonima moć da prouzrokuju takve stvari? Stvari koje se odigravaju na ovom području često će protivrečiti svakom prirodnom

zakonu – ili svemu onome što činimo na osnovu spoljašnjih prirodnih zakona. I na to sam često upozoravao. Spoljašnje pojave ljudskog života mogu čak da se uklope u okvir matematičkih zakona.

Uzmite, na primer, sistem životnog osiguranja. Taj sistem uspeva samo dok može da se izračuna verovatna dužina života nekog čoveka koji je star, recimo, 19 ili 25 godina. Ako neko hoće da osigura svoj život, polisa će se sastaviti na osnovu moguće dužine njegovog života. Procenjuje se koliko će čovek star 19 godina verovatno živeti; taj broj se određuje. Ali sada zamislite da je prekoračeno određeno vreme. Čovek se neće osećati obaveznim da umre. Neka druga dva čoveka su mogla odavno umreti na osnovu te verovatnoće, a neka druga dva su još živa iako, prema proceni osiguravajućeg društva, oni moraju već odavno biti “mrtvi”. Ove stvari prevazilaze ono što o ljudskom životu može da se izračuna iz spoljašnjih činjenica prirode, a ipak one se dešavaju sa istom nužnošću kojom se dešavaju prirodne činjenice. Ne možemo, a da ne priznamo: sa istom nužnošću sa kojom se dešava svaki prirodni događaj – bio to zemljotres, erupcija vulkana ili bilo kakav prirodni događaj, bio mali ili veliki – sa istom nužnošću će se dva čoveka u životu sresti shodno životnom pravcu kojim idu.

Tako smo uspostavili u okviru fizičkog, još jedno carstvo i u tom carstvu ne živimo samo u *ugodnosti i neugodnosti*, u *simpatijama i antipatijama*, već i u carstvu onoga što nam se *dogođa* i onoga što *doživljavamo*. Mi smo potpuno uključeni u ovo carstvo događaja i doživljavanja koje sudbinski određuju naš život.

* Arhaji, Arhandeli, Anđeli

1. Dobro osećanje, ugodnost, - Блиско
carstvo

* Kirioteti, Dinamisi, Eksusiji

2. Simpatije i antipatije. - Животијско

* Serafimi, Heruvimi, Troni

3. Događaji, doživljavanja. - Удалено

U ovom carstvu deluju bića Prve hijerarhije – Serafimi, Heruvimi, Troni. Da bi se upravljalo svime što ovde deluje – svakim ljudskim korakom, svakim duševnim pokretom – da bi se u svetu time upravljalo, tako da sudbine ljudi proizađu iz toga, nužna je veća moć od one koja je potrebna za biljno carstvo, veća moć nego što je ima hijerarhija Anđela, Arhandžela i Arhaja ili hijerarhija Eksusija, Kirioteta i Dinamisa. Potrebna je moć kakvu ima Prva hijerarhija, najuzvišenija bića: Serafimi, Heruvimi i Troni.

Ono što se proživljava u toj sferi živi u našem pravom *Ja*, u organizaciji našeg *Ja* i to nastavlja da živi iz nekog ranijeg zemaljskog života.

Pomislite samo: živite u jednom zemaljskom životu. U tom zemaljskom životu radite ovo ili ono; možda to radite instinktivno ili strasno ili imate jak nagon ili ste možda o tome razmislili – glupo ili pametno. U svakom slučaju ono što se dogodilo bilo je u skladu sa nekim impulsom. Ali sada sve ono što ste na ovakav način uradili u zemaljskom životu vodi nekom rezultatu; čini sreću ili nesreću drugih ljudi. Onda dolazi život između smrti i novog rođenja. U tom životu između smrti i novog rođenja, postajete svesni činjenice: naneo sam štetu drugom čoveku, pa sam manje savršen nego što bih bio da mu to nisam učinio. Moram to da nadoknadim. U vama nastaje poriv da nadoknadite štetu koju ste mu naneli. Ili, ako ste učinili nekome nešto dobro, nešto što mu je pomoglo, onda posmatrate šta ste uradili i kažete: evo nečega što služi kao osnova za opšte dobro, što mora da vodi ka daljem napretku u svetu. Sve to možete da razvijete u sebi. A to vam daje osećaj zadovoljstva ili nezadovoljstva, prema tome kako iz toga oblikujete unutrašnje biće vašeg tela u životu između smrti i novog rođenja. Sve to može da vas vodi ka simpatijama i antipatijama, dok shodno tome gradite i oblikujete vaše astralno telo, uz pomoć Eksusija, Dinamisa i Kirioteta.

Međutim, sve ovo vam neće dati moć da preobrazite u kosmičko delo ono što je u prethodnom životu bilo samo

* УНУТРАШЊЕ СЛОБОДНОСТ, РЕЧНО КРАЈ,
ПРЕОБРАЂАВА СЕ У НАЈСЛУБ ЧИНЈЕНИЦЕ,
СЛЕДЕЋЕГ ЖИВОТА. → НАЈСЛУБ ДОГАЂАЈ У
СВЕТУ. - ДА БИ СЕ ТО ДОГОДИЛО ПОТРЕБНА
СУ КОЈИЈА БИЈА А. КИЗЛААКЛИЈЕ - НАЈЕ УЧУВА
САМА ПУСТАЈЕ НАЈЕ ДО ГИОУАМАЈЕ У С. ЖИВОТИ.

људска činjenica. Pomogli ste drugom čoveku ili ste ga povredili. To mora da dovede do vašeg susreta u sledećem životu na Zemlji i u tom susretu moraćete da pronađete impuls za izravnjanje dela.

Ono što u početku ima samo moralni značaj mora da se preobrazi u spoljašnju činjenicu – spoljašnji događaj u svetu. Da bi se to uradilo potrebna su ona bića koja menjaju ili preobražavaju moralna dela u svetska dela, u kosmička dela. To su bića Prve hijerarhije: Serafimi, Heruvimi, Troni. Oni preobražavaju ono što proizilazi iz nas u jednom zemaljskom životu u naša doživljavanja u sledećem životu. Oni deluju u onome što je događaj, doživljaj u ljudskom životu.

Ovde imamo tri osnovna elementa naše karme. Naša unutrašnja konstitucija, naše unutrašnje ljudsko biće podleže Trećoj hijerarhiji. Naše simpatije i antipatije (koje, kao što smo videli, već postaju u nekom smislu naša okolina) briga su Druge hijerarhije. A ono sa čim se srećemo kao sa našim stvarnim spoljašnjim životom, stvar je Prve, najuzvišenije hijerarhije bića iznad čoveka.

Tako posmatramo čovekove veze sa svetom i način na koji on u njemu učestvuje i dolazimo do velikog pitanja: kako se iz ova tri elementa razvijaju pojedinosti mnogih događaja čovekove sudbine?

Čovek se rađa od ovakvih ili onakvih roditelja, u takvom ili onakvom domu, na izvesnom mestu na Zemlji, u nekom narodu, u nekim datim okolnostima. Ali sve što mu se događa počev od rođenja od izvesnih roditelja, u izvesnoj naciji i na nekom mestu na Zemlji, što je dat nekom vaspitaču – sve ovo što tako sudbinski ulazi u njegov život, bez obzira šta mi rekli o ljudskoj slobodi – na neki način je zavisno od ova tri elementa od kojih je sastavljena ljudska sudbina.

Otkriće nam se odgovori na sva naša pojedinačna pitanja, ako krenemo od prave osnove. Zašto neko dobije boginje u svojoj dvadeset petoj godini, prolazeći, možda,

* MI NISMO SLOBODNI U VOLJI, MI SMO SLOBODNI U MIŠLJENJU, A IZ TAKOG MIŠLJENJA JAŠI SE POTICAO VO LJE. TADA SE ČOVEK ISTIINSKI SLOBODIŠI.

* DA BI MOGLI BITI SLOBODNI POSTAVIŠI ŠTO U MINERALNI SVET, ZATO ŠTO ONI NA NAS NEMO UDEĆE; ZEDINGO NA NAI LJE UDEĆE NAŠKIŠI.

kroz izuzetnu životnu opasnost? Ili kako ga neka druga spoljašnja bolest ili događaj pogađaju u životu? Ili neka bitna pomoć ove ili one starije osobe, uticaj ovog ili onog naroda, ovaj ili onaj niz spoljašnjih okolnosti – kako je sve to ušlo u njegov život? U svakom slučaju moramo doći do ova tri sastavna dela ljudske sudbine pomoću kojih je čovek postavljen u ukupan sastav svetskih hijerarhija. Samo na području mineralnog sveta čovek se slobodno kreće. Tu je područje njegove slobode.

Samo onda kada postane svestan ovoga, čovek nauči da postavlja pitanje slobode na pravi način. Pročitajte moju *Filosofiju slobode* i videćete koliku važnost pridajem tome da se ne pita o slobodi *volje*. Volja leži duboko, duboko u podsvesnom i besmisleno je pitati o slobodi volje. Možemo da govorimo samo o slobodi *mišljenja*. Ja sam to jasno razdvojio u mojoj *Filosofiji slobode*. Čovek mora da postane slobodan u svome mišljenju, a slobodne misli moraju da podstaknu volju – onda je on slobodan. Ali sa svojim mislima čovek živi u mineralnom svetu. Sa svim drugim, sa čim živi u biljnom, životinjskom i čisto ljudskom svetu, čovek podleže sudbini. Prema tome, o slobodi možemo istinski reći: iz oblasti kojima vladaju hijerarhije, čovek dolazi u onu oblast u kojoj je, u nekom smislu, slobodan od njih – u mineralno carstvo. Tu je njegov red da bude slobodan. Ovo mineralno carstvo – to je isto ono carstvo kome je čovek sličan samo po svom odbačenom telu, svom lešu kada je prošao kroz dveri smrti. Čovek je u svom zemaljskom životu nezavisan u onom carstvu koje može samo da prouzrokuje njegovo uništenje. Nije čudo da je u njemu slobodan, kada to carstvo nema ništa zajedničko s njim, sem da ga uništi onog časa kad ga se dočepa. Čovek prethodno mora da umre i samo tada – kao leš – može da bude u spoljašnjoj prirodi u carstvu u kome je slobodan. Tako su povezane te stvari.

Čovek postaje sve stariji i stariji i ako se ništa tragično ne dogodi (i takve karmičke aspekte moramo da naučimo),

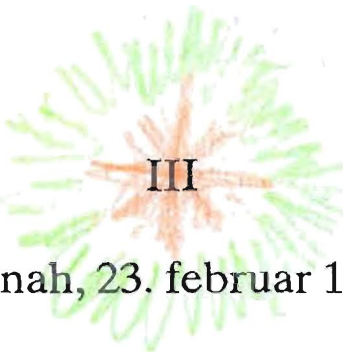
* ПОСТОЈИ ШТИМ МЕЂУ БИЛНИМ, ЖИВОТИНСКИМ
И ЛЈУДСКИМ ЦАРСТВОМ, ПОДЛОЖАН ЈАМ ЈАМ СУ-
ДБИНИ - ЈЕДИНО НА НАМ НЕ УПДЕС
МИНЕРАЛНИ СУПЕТ,

* БОЖАНСТВО ЈЕ У БИЛНОМ
ЖИВОТИНСКИМ, И ЛЈУДСКИМ
ЦАРСТВОМ, АЛИ НЕ ЈЕ У МИНЕ-
РАЛНОМ ЦАРСТВОМ, ТЕ НЕМА
БОЖАНСТВО - МИНЕРАЛНО
ЦАРСТВО ЈЕ ЈЕ БОЖАНСТВО.

ako umre star, tada njegov leš postaje deo mineralnog carstva. Kako stari, tako postepeno dolazi u sferu neživog. Najzad odlaže svoje telo – odvaja se od njega. Ono nije više čovek – naravno da leš nije čovek. Pogledajmo mineralno carstvo: ono nije više Bog. Baš kao što leš nije više čovek, tako mineralno carstvo nije više Bog. Šta je ono onda? Božanstvo je u biljnom, u životinjskom, u ljudskom carstvu. Tamo smo našli božanstvo u njegove tri hijerarhije. Ali u mineralnom carstvu nema božanstva, kao što ni u ljudskom lešu nema čoveka. Mineralno carstvo je leš božanskog. No, idući dalje uvidećemo čudnovatu činjenicu koju ću sada samo naznačiti. Dok čovek vremenom stari, umire i na kraju postaje leš, bogovi se podmlađuju da bi postali leš. Bogovi, naime, idu drugim putem, putem kojim mi prolazimo nakon svoje smrti. Stoga je mineralno carstvo najmlađe od svih carstava. Ali njega su bogovi izdvojili i baš zbog toga čovek može da živi u njemu kao u carstvu svoje slobode.

Tako su povezane te stvari. Čovek uči da sve više oseća svet kao svoj dom onda kada nauči da postavi svoja osećanja, svoja mišljenja i impulse volje u pravi odnos prema svetu. Štaviše, samo na ovaj način on može da sagleda kako ga je postavila sudbina u svet i u odnos prema drugim ljudima.

* 23.03.2009.*

Dornah, 23. februar 1924.

Karma se najbolje razume kada je uporedimo sa drugim impulsom u životu čoveka – impulsom koji označavamo rečju *sloboda*. Postavimo sada sebi pitanje karme, sasvim grubo, ako mogu tako da kažem. Šta to znači? U ljudskom životu zastupljeni su uzastopni zemaljski životi. Upoznajući sami sebe u nekom zemaljskom životu, možemo da se osvrnemo – u početku samo u mislima – i vidimo kako je ovaj sadašnji život ponavljanje izvesnog broja ranijih zemaljskih života. Ovom je prethodio drugi, a tom pak jedan još raniji zemaljski život i tako dalje, sve dok ne dospemo do doba gde nije moguće govoriti o ponovnim zemaljskim životima kao što o njima govorimo u sadašnjoj epohi Zemlje. Što više idemo unazad, dolazimo do vremena u kome su život između rođenja i smrti i život između smrti i novog rođenja toliko slični jedan drugome, da nema više razlike koja danas postoji između njih. Danas živimo u našem zemaljskom telu između rođenja i smrti tako da se u svakodnevnoj svesti osećamo sasvim odsečeni od duhovnog sveta. Iz ove svakodnevne svesti ljudi govore o duhovnom svetu kao o “onostranom” svetu. Oni o njemu govore kao da sumnjaju u njegovo postojanje ili ga sasvim poriču.

To je zato što čoveka zemaljski život ograničava na spoljašnji čulni svet i na razum, a razum ne gleda dovoljno daleko da bi opažao šta je povezano sa zemaljskim postojanjem. Stoga nastaju beskrajne rasprave čiji je koren u “nepoznatom”. Bez sumnje ste često prisustvovali raspravama o monizmu, dualizmu i tome sličnom. Naravno da je apsurdno raspravljati o ovim prigodnim izrazima. Kada se ljudi prepiru na ovaj način, često nam izgleda kao da su to neki primitivni ljudi koji nisu nikad čuli da postoji vazduh. Nekome ko zna da vazduh postoji i čemu služi, neće pasti

na pamet da govori o njemu kao o nečemu što je “onostrano”, niti će reći: “Ja sam monista, ja izjavljujem da su vazduh, voda i zemlja jedno. Ti si dualista zato što tvrdiš da je vazduh nešto što prevazilazi i zemljano i vodeno”.

Ove stvari su zaista čista besmislica, kao što sve rasprave o pojmovima to zaista i jesu. Prema tome, mi nećemo ulaziti u ove rasprave. Hteo sam samo da upozorim na takve stvari, jer za onoga ko ne poznaje vazduh, on za njega jednostavno ne postoji, on je “onostran”. Slično tome za one koji ga još ne poznaju, duhovni svet je “onostran” uprkos činjenici da je on svuda prisutan baš kao i vazduh. Za čoveka koji poznaje ove stvari, duhovni svet više nije “onostran”, na onoj strani, već “ovde” na ovoj strani.

To je jednostavno pitanje našeg priznavanja činjenice: u sadašnjoj zemaljskoj eri, čovek između rođenja i smrti živi u svom fizičkom telu, u čitavoj svojoj organizaciji, tako da mu sama ta organizacija daje takvu svest kroz koju je odsečen od izvesnog sveta uzroka. Ali svet uzroka, bez obzira, deluje na fizički i zemaljski život. Onda, između smrti i novog rođenja, čovek živi u drugom svetu, koji možemo nazvati duhovnim svetom, za razliku od fizičkog. Tu on nema fizičko telo, kakvo mogu da vide ljudska čula. On tu živi kao duhovno biće. Štaviše, u tom životu između smrti i novog rođenja svet u kome živi između rođenja i smrti isto mu je toliko dalek kao što je duhovni svet dalek i stran za svakodnevnu svest na Zemlji.

Mrtvi gledaju dole na fizički svet baš kao što živi (to jest, fizički živi), gledaju gore na duhovni svet. Samo što su njihova osećanja obrnuta, takoreći. U fizičkom svetu između rođenja i smrti, čovek obično gleda gore na drugi svet koji bi trebalo da mu ispunjava mnoge stvari kojih inače ima nedovoljno ili ih uopšte nema u ovom svetu. Sasvim je drugačije između smrti i novog rođenja. U tom svetu postoji silno izobilje događaja. Tamo se uvek daleko više događa u poređenju sa onim što čovek može da podnese, prema tome on oseća stalnu čežnju za povratkom u

zemaljski život, koji je sada za njega “onostrani život”. U drugom delu života između smrti i novog rođenja, on čeka sa velikom čežnjom na prolazak kroz rođenje u novo zemaljsko postojanje. U zemaljskom postojanju čovek se plaši smrti zbog neizvesnosti u vezi s njom, jer u životu na Zemlji vlada velika neizvesnost o životu posle smrti za običnu svest. U životu između smrti i novog rođenja, sa druge strane, čovek je prekomerno siguran u zemaljski život. Ta sigurnost ga omamljuje tako da prolazi kroz stanja slična snu i nesvesti, stanja koja ga prožimaju čežnjom da opet siđe na Zemlju.

Ovo su samo male napomene o velikoj razlici koja sada postoji između zemaljskog života i života između smrti i novog rođenja. Zamislimo, međutim, da možemo da se vratimo, recimo, do egipatskog vremena – od trećeg do prvog milenijuma pre hrišćanstva. Vratili bismo se tada do ljudi koji smo bili mi sami u prethodnim životima na Zemlji. U to vreme, čovekova svest tokom njegovog zemaljskog života bila je sasvim drugačija od naše današnje. Zaista, svest današnjih ljudi je brutalno jasna, oni su toliko pametni – ovo ne govorim ironično – ljudi današnjice *jesu* pametni, svi ljudi. U poređenju sa ovom užasno jasnom svešću, svest ljudi drevnog egipatskog vremena bila je više snolika. Nije zapinjala, kao što to čini danas naša, za spoljašnje predmete, već je radije išla svetom bez zapinjanja. Umesto toga bila je ispunjena slikama koje su otkrivale nešto od duhovnog koje se nalazi tu u našoj okolini. Tada je duhovno još uvek prodiralo u čovekov fizički život na Zemlji.

Reći ćete: “Kako je mogao čovek sa tom snolikom, a ne ovako brutalno jasnom današnjom svešću, da uradi sva ona ogromna dela koja su učinjena, na primer, u drevnom Egiptu ili Haldeji?” Ovaj prigovor ne stoji. Samo se prisetite kako neki ljudi, u nekim stanjima ludila, ponekad razvijaju izuzetnu fizičku snagu, podižu predmete koje nikada ne bi mogli da podignu pri punoj, jasnoj svesti. Zaista,

fizička snaga ljudi toga vremena bila je mnogo veća, mada su spolja bili možda tananije građe od današnjih ljudi – jer znate, nije uvek deblji čovek jači, a mršaviji fizički slabiji. Ali oni nisu provodili svoje zemaljske dane tako što su posmatrali svaki detalj svojih fizičkih dela, već su paralelno sa fizičkim delima tekli doživljaji u svesti u koju se duhovni svet još uvek uzdizao.

A kada su ljudi toga vremena boravili u životu između smrti i novog rođenja, mnogo je zemaljskog života dosezalo u “gornji” život – ako mogu da upotrebim reč “gornji”. Danas je sve teže komunicirati sa onima koji su u životu između smrti i novog rođenja, jer je i govor postepeno poprimio takav oblik koji mrtvi više ne razumeju. Na primer, ubrzo nakon smrti, naše imenice su potpuno praznine u pokojnikovom opažanju zemaljskog sveta. On razume samo još glagole – nešto pokretno, delatno. Dok nas na Zemlji, materijalistički nastrojani ljudi stalno upozoravaju da bi sve trebalo da bude definisano i svaki koncept dobro ocrtan i određen jasnom definicijom, mrtvi ne znaju više ništa o definicijama, oni znaju samo za ono što je u pokretu, oni ne poznaju ono što ima obrise i granice.

Stvari su bile drugačije u stara vremena. Ono što je živelo na Zemlji kao govor i način mišljenja, dosezalo je do života između smrti i novog rođenja i odzvanjalo je u mrtvima još dugo nakon smrti. Oni su primali odjek onoga što su sami doživeli na Zemlji, a do njih je takođe dospelo ono što se dešavalo na Zemlji nakon njihove smrti.

Ako idemo još dalje, do vremena nakon atlantske katastrofe – 8. ili 9. milenijum pre naše ere – postojala je još manja razlika između života na Zemlji i “onostranog” života, ako ga tako možemo nazvati. Ako od tog doba idemo još unazad, dolazimo postepeno do vremena kada su ova dva života bila sasvim slična. Tada ne možemo više da govorimo o ponovnim zemaljskim životima.

Tako naši ponovni zemaljski životi imaju svoju granicu kako idemo unazad, baš kao što imaju granicu kada

gledamo u budućnost. Ono što danas započinjemo potpuno svesno sa antroposofijom – prodiranje duhovnog sveta u običnu svest čoveka – imaće za posledicu da će u svet u kome čovek živi između smrti i novog rođenja, prodirati sve više zemaljski svet, a opet ljudska svest neće postajati snolika, već sve jasnija i jasnija. Razlika će se smanjivati. Dakle, u stvari, naš život u ponovnim zemaljskim životima prostire se između dve krajnje granice, prošlosti i budućnosti. Izvan ovih granica je jedna drugačija vrsta ljudskog postojanja gde je besmisleno govoriti o ponovnim zemaljskim životima, zato što tu neće više postojati velika razlika između zemaljskog i duhovnog života kakva postoji danas.

Iza ovog našeg sadašnjeg zemaljskog života, leže još mnogo drugih – nećemo reći bezbroj drugih, jer se oni mogu izbrojati tačnim duhovno-naučnim istraživanjem. Iza ovog našeg sadašnjeg zemaljskog života postoje, prema tome, još mnogi drugi. U tim zemaljskim životima imali smo određene doživljaje – odnose čoveka prema čoveku. Delovanja ovih odnosa čoveka prema čoveku, proživljavana su u događajima kroz koje smo prošli, a njihove posledice dopiru do sadašnjeg zemaljskog života, baš kao što će se posledice onoga što radimo u ovom životu nastavljati u sledeći zemaljski život. Moramo da tragamo u prošlim zemaljskim životima za uzrocima mnogih stvari koje nam sada ulaze u život.

Na ovom mestu mnogi ljudi su skloni da kažu: “Ako su sve stvari koje ja preživljavam uslovljene, uzrokovane, kako onda mogu da budem slobodan?” To je vrlo značajno pitanje kada ga posmatramo sa te strane, zato što nam duhovno istraživanje uvek pokazuje da je naš sledeći život uslovljen prethodim životima. Ipak, s druge strane, svest o slobodi je apsolutno prisutna. Pročitajte moju *Filosofiju slobode* i videćete: čovek se uopšte ne može razumeti ako se ne shvati da je čitav njegov duševni život orijentisan prema slobodi – da teži ka slobodi.

Samo ta sloboda mora ispravno da se razume. Baš u mojoj *Filosofiji slobode* naći ćete ideju slobode koju je vrlo važno shvatiti u njenom pravom smislu. Stvar je u tome da mi slobodu prvo razvijamo u *mislima*. Izvor slobode je u mislima. Čovek ima neposrednu svest o tome da je u svojim mislima slobodno biće. Možete da prigovorite: “Sigurno da danas postoje mnogi ljudi koji sumnjaju u činjenicu slobode?” Tačno, ali to samo dokazuje da je teorijski fanatizam ljudi današnjice često jači od njihovog stvarnog i neposrednog iskustva. Čovek je toliko ispunjen teoretskim idejama, da više ne veruje ni sopstvenom iskustvu. Posmatrajući prirodna zbivanja on dolazi na ideju da sve zavisi od nužnosti, svaka posledica ima svoj uzrok, sve što postoji ima uzrok. Čak i kada mu dođe neka misao za to postoji razlog. Uopšte se ne misli na ponovne zemaljske živote, već se zamišlja da je ono što izvire iz neke misli prouzrokovano istim onim što proističe iz neke mašine.

Čovek samog sebe zaslepljuje kada prihvata tu teoriju o sveopštoj uzročnosti, kako se to naziva, pa ne vidi da u sebi nosi svest o slobodi. Sloboda je jednostavno činjenica koju doživljavamo istog časa kada se istinski osvestimo.

Ima ljudi koji veruju da je to samo nervni sistem; nervni sistem koji ima svojstvo da iz sebe iščarava misli. U skladu sa ovim, misli bi bile poput plamena čije gorenje uslovljava gorivo. Naše misli bi bile nužne posledice i o slobodi ne bi bilo ni govora.

Međutim, govoreći uopšteno, ovi ljudi protivreče sami sebi. Često sam pominjao da sam u mladosti imao prijatelja koji je u izvesnom periodu fanatično težio da misli na “ispravan” materijalistički način. “Kada hodam”, govorio je “to su moždani nervi. Oni sadrže izvesne *uzroke* čija je *posledica* moj hod”. Povremeno je to dovodilo do dugačke rasprave među nama, sve dok mu jednom prilikom nisam rekao: “Dobro, ti kažeš: ja idem. Zašto ne kažeš: moj

mozak ide? Ako veruješ u svoju teoriju, ne bi trebalo da kažeš: ja idem, ja hvatam i slično, već: moj mozak hoda, moj mozak hvata i tako dalje. Zašto onda lažeš?”

Ovakvi ljudi su više teoretičari, ali postoje i praktičari. Ako imaju neku slabost koje baš ne žele da se reše, oni kažu: “Ne mogu toga da se rešim, to mi je u prirodi. To je tu sâmo od sebe, nemoćan sam protiv toga”. Ima mnogo ovakvih. Oni se pozivaju na nepromenljivu uslovljenost sopstvenog bića. Ali oni po pravilu nisu dosledni. Ako se dogodi da pokažu nešto na šta su ponosni, onda se ne pravedaju, već naprotiv, drago im je da im se malo laska. Tada odustaju od svoje teorije.

Slobodno biće čoveka je osnovna činjenica – jedna od onih činjenica koje se mogu direktno doživeti. To je tako čak i u običnom zemaljskom životu. Postoje mnoge stvari koje radimo u potpunoj slobodi, a koje su ipak takve vrste da baš ne možemo lako da ih ne uradimo. A opet ne osećamo da nam je sloboda ugrožena.

Pretpostavimo da ste odlučili da sagradite sebi kuću. Izgradnja će, recimo, trajati godinu dana. Nakon godinu dana počecete da živite u njoj. Da li ćete pomisliti da vam je sloboda ugrožena ako tom prilikom budete morali sebi da kažete: kuća je završena i sada moram da se uselim... moram da živim u njoj – to je prinuda. Sigurno da nećete osećati da vam je sloboda ugrožena samo zato što ste sagradili sebi kuću. Vidite, čak i u običnom životu te dve stvari stoje jedna do druge. Vi ste se, takoreći, obavezali na nešto, što je zbog toga postalo životna činjenica – činjenica sa kojom morate da računate.

Sada pomislite na sve ono što vodi poreklo iz prethodnih života na Zemlji, sa čim morate da računate jer za to morate sebi da zahvalite – baš kao što i za izgradnju kuće morate sebi da zahvalite. Viđeno u ovom svetlu, vi nećete osećati da vam je sloboda ugrožena zato što vam je sadašnji život na Zemlji određen prethodnim životima.

Možda ćete reći: “Dobro. Sagradiću sebi kuću, ali hoću da ostanem slobodan. Ne želim da me to primorava ni na šta. Ako ne budem hteo da se u nju uselim nakon godinu dana, prodaću je”. Dobro – mada moram da kažem da imam sopstveno mišljenje o ovakvom ponašanju. Možda će neko zaključiti da ste vi čovek koji ne zna šta hoće. Nesumnjivo, može se uzeti u obzir i ovo gledište, ali nećemo sada o tome. Pretpostavimo da dotični čovek nije takav fanatični zagriženik za slobodu da stalno odlučuje da nešto uradi, a onda samo iz čiste “slobode” odlučuje da to ostavi neuradeno. Za njega bismo onda mogli da kažemo: “Ovaj čovek nema ni toliko slobode da uradi nešto što je sam preduzeo. Njega stalno podbada želja za ovom, nazovi, slobodom, naprosto je opsednut fanatizmom slobode”.

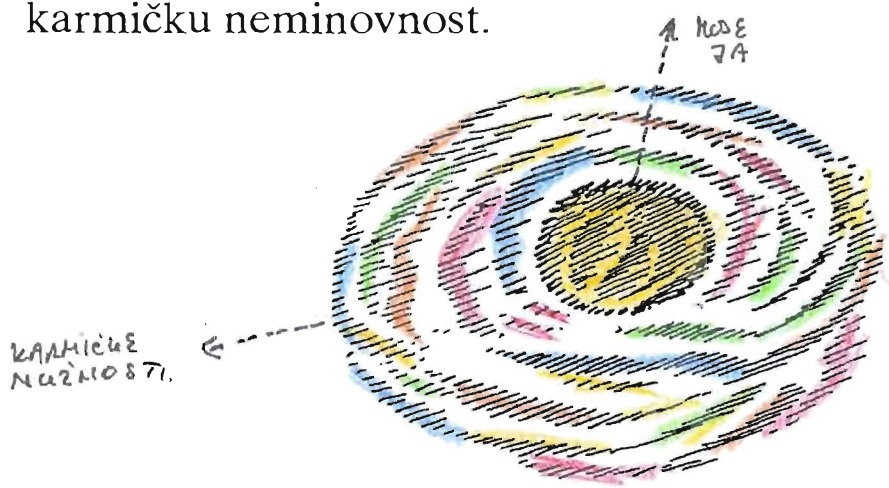
Važno je da se ovakve stvari ne uzimaju na krut, teoretski način, već živo. Pređimo sada na zamršeniji pojam. Ako pripisujemo čoveku slobodu, onda je sigurno moramo pripisati i drugim bićima čiju slobodu ne dotiču ograničenja ljudske prirode. Bića viših hijerarhija nisu ograničena ljudskom prirodom. Kod njih se mora očekivati veći stepen slobode. Sada bi neko mogao da postavi čudnu teološku teoriju – mogao bi da kaže: sigurno da je Bog slobodan. On je na određeni način uredio svet, ipak time se obavezao. On ne može da menja svetski poredak svakoga dana. Prema tome, ni On nije slobodan.

Vidite, nećete nikad izbeći začarani krug ako na takav način poredite unutrašnju nužnost karme sa slobodom koja je apsolutna činjenica naše svesti, jednostavan rezultat posmatranja samog sebe. Uzmimo još jednom primer izgradnje kuće. Neću da preterujem s tim primerom, ali on još uvek može da nam pomogne da ovo razjasnimo. Pretpostavimo da je neka osoba sagradila sebi kuću. Neću reći pretpostavimo da sam *ja* sagradio kuću, jer ja to verovatno nikad neću učiniti – ali, recimo, da je neko sagradio sebi kuću. Ovom odlukom on, na neki način, određuje svoju budućnost. Kada kuća bude gotova, a s obzirom na

prethodnu odluku, ne ostaje mu nikakva sloboda što se tiče stanovanja u toj kući. I mada je on *sam* odredio granicu svoje slobode, ipak, očigledno, on je nema. Ali sada, molim vas, pomislite koliko mnogo stvari postoji koje možete slobodno da uradite u kući koju ste sami podigli. Vi ste čak slobodni da budete pametni ili glupi u toj kući ili da budete neprijatni ili dobri prema svojim bližnjima. Slobodni ste da u toj kući ustajete rano ili kasno. Možda će vas druge okolnosti na to naterati, ali što se tiče kuće, možete ustajati rano ili kasno. Slobodni ste da u njoj budete antroposof ili materijalista. Ukratko, ima bezbroj stvari koje vam stoje na raspolaganju.

U jednom ljudskom životu, uprkos karmičkoj nužnosti, postoje nebrojene stvari koje možete da činite, mnogo više no što možete samo u kući – bezbroj stvari koje su potpuno i stvarno u domenu vaše slobode.

Čak ste i ovde slobodni da prigovorite: dobro, imam izvesno područje slobode u mom životu. Da, postoji izvesno područje slobode, a svuda okolo je karmička nužnost. Možete da primetite: slobodan sam u izvesnom domenu, ali vrlo brzo dolazim do granica svoje slobode. Osećam svuda karmičku nužnost. Kružim po prostoru moje slobode, ali su granice svuda okolo i svuda nailazim na karmičku neminovnost.

Ali, dragi moji prijatelji, kada bi riba tako mislila, bila bi vrlo nesrećna u vodi, jer plivajući, neprestano dolazi

do granice vode. Izvan vode ne može da živi. Stoga se ona uzdržava od izlaska iz vode. Ne izlazi iz vode, ostaje u njoj. Pliva po vodi i zadovoljava se time da vazduh bude ono što jeste – vazduh, i da sve što nije voda bude šta hoće. Uveravam vas da riba nije ni malo nesrećna zato što ne može da diše plućima. Ni ne pomišlja da bude nesrećna. Ali ako ikad pomisli da bude nesrećna što diše škragama, a ne plućima, onda bi trebalo da ima u rezervi pluća, tako da može da uporedi kako je živeti u vodi, a kako na vazduhu. Tada bi se riba u sebi sasvim drugačije osećala. Sve bi bilo drugačije.

Primenimo ovo poređenje na ljudski život, u odnosu na slobodu i karmičku nužnost. Čovek u sadašnjem zemaljskom životu ima ono što nazivamo običnom svešću. Sa tom svešću on živi na području svoje slobode, baš kao što riba živi u vodi. Sa tom običnom svešću on uopšte ne ulazi u područje karmičke nužnosti. Samo onda kada počinje da vidi duhovni svet (što je kao kada bi riba imala u rezervi pluća) – samo onda kada on stvarno živi u duhovnom svetu – samo tada počinje da sagledava impulse koji u njemu žive, kao karmičku nužnost. Tada posmatra svoje prethodne živote na Zemlji i, nalazeći u njima uzroke svojih sadašnjih doživljavanja, on ne oseća: "Mene prisiljava gvozdena nužnost, moja sloboda je ugrožena", već posmatra i vidi kako je on sâm izgradio ono sa čim se sada suočava. Baš kao što čovek koji je sebi izgradio kuću, posmatra svoju odluku koja ga je dovela do toga da je izgradi. Tada će mu se činiti da bi bilo mudrije da se zapita da li je bila pametna *ili glupa* njegova odluka da sagradi tu kuću? – Bez sumnje možete da dođete do različitih zaključaka o ovom pitanju, no ako zaključite da je to bila strašna greška, jedino što o tome možete da kažete je da ste napravili glupost.

U zemaljskom životu to nije prijatno osećanje, jer kada se suočimo sa stvarima koje smo učinili, mi ne volimo da priznamo da smo bili glupi. Ne volimo da trpimo zbog svojih glupih grešaka. Priželjkujemo da nismo doneli takve odluke. Ali ovo se odnosi samo na taj jedan zemaljski život,

jer između gluposti odluke i kazne za tu glupost, mi trpimo tako što doživljavamo posledice te gluposti u tom istom zemaljskom životu. Uvek je tako.

*** Ali između jednog zemaljskog života i drugog to nije tako, jer se uvek umešaju životi između smrti i novog rođenja, a oni menjaju mnoge stvari koje se inače ne bi promenile kada bi se zemaljski život nastavljao na jednak način. Pretpostavimo da možete da posmatrate prethodni život na Zemlji. U njemu ste uradili drugom čoveku nešto dobro ili nešto loše. Između tog zemaljskog života i ovog sada, postoji život između smrti i novog rođenja. U onom životu morali ste da shvatite da ste bili nesavršeni čineći zlo drugom čoveku. To umanjuje vašu ljudsku vrednost. Obogaljuje vašu dušu. Vi morate da popravite to sakaćenje duše i odlučujete se da to popravite u novom zemaljskom životu. Tako između smrti i novog rođenja usvajate, slobodnom voljom, ono što će izravnati grešku. Ili, ako ste nekom čoveku učinili nešto dobro, vi sada znate da čitav ljudski zemaljski život postoji samo za celo čovečanstvo. Vi to jasno vidite između smrti i novog rođenja. Ako ste, prema tome, pomogli drugom čoveku, vi shvatate da je on time stekao nešto što bez vas ne bi mogao da stekne u nekom ranijem zemaljskom životu. A onda se još više osećate povezanim sa njim u životu između smrti i novog rođenja, da biste s njim dalje proživeli ono što ste vi i on zajednički stekli u odnosu na ljudsko savršenstvo. Vi ga opet tražite u novom zemaljskom životu, da biste dalje na tome radili, baš zbog toga što ste mu pomogli da postane savršeniji.

*** Kada, prema tome, sa pravim duhovnim uvidom, počnete da sagledavate karmičku nužnost nećete je mrzeti ili pokušati da je izbegnete. Naprotiv, posmatrajući je, videćete prirodu onih stvari koje ste uradili u prošlosti i reći ćete: ovo što se dešava moralo se desiti iz unutrašnje nužnosti, a to isto bi se dogodilo i iz najpotpunije slobode.

U stvari, neće nikada moći da se dogodi da vas pravi uvid u vašu karmu ne dovede do toga da budete sa

njom zadovoljni. Ako u karmi nastaju stvari koje vam se ne dopadaju, vi biste morali da ih razmotrite prema opštim zakonitostima sveta. Tada čovek uviđa da je ipak bolje ono što je karmički uslovljeno, nego počinjati sve ispočetka, kao neispisane stranice, sa svakim novim životom na Zemlji. Zato što smo, na kraju, ipak mi sâmi naša karma. Šta je to što nam dolazi, karmički, iz naših prethodnih života na Zemlji? To smo mi sâmi. I besmisleno je predlagati da nešto u našoj karmi (s kojom je sloboda uvek povezana) bude drugačije od onoga kakvo je. U organskoj celini ne mogu se kritikovati pojedini delovi. Neko ne mora da voli svoj nos, ali je besmisleno kritikovati nos, jer je nos kakav čovek ima morao biti takav, da bi čitav čovek bio onakav kakav jeste. Čovek koji kaže: “Hteo bih da imam drugačiji nos” govori da bi hteo da bude potpuno drugačiji čovek, a radeći to on samog sebe briše u mislima – a on to sigurno ne bi hteo. Kako ne možemo da izbrišemo našu karmu, mi smo ono što je naša karma. Ona ne bi trebalo da nas zbunjuje, jer teče uporedo sa našim slobodnim delima, ona nigde ne ugrožava dela koje radimo iz slobode.

Ovde bih mogao da se poslužim još jednim poređenjem da bih pojasnio stvar. Kao ljudi mi hodamo. Ali zemlja po kojoj idemo je takođe prisutna. Niko ne oseća da je ometen u hodu zato što je pod njim zemlja. On zna da ako pod njim ne bi bilo zemlje on uopšte ne bi mogao da hoda, propadao bi sa svakim korakom. Tako je i sa slobodom. Njoj je potrebno tlo nužnosti. Ona mora iznići iz neke osnove. A ta osnova – to smo u stvari mi sami!

Prema tome, ako ispravno shvatite pojam slobode i pojam karme, videćete ih kao potpuno prihvatljive i nećete morati da se plašite detaljnog proučavanja karmičkih zakona. U stvari, u nekim slučajevima doći ćete čak do sledećeg zaključka:

Pretpostavimo da je neko inicijacijom stekao znanje pomoću koga može da posmatra prethodne živote na Zemlji. On vrlo dobro zna, posmatrajući svoje prethodne živote,

da mu se ovo ili ono dogodilo kao posledica nečega. To je došlo s njim u sadašnji život. Da to ne zna iz inicijacije, objektivna nužnost bi ga nagonila na neke stvari. On bi ih neizbežno uradio. Ne bi osećao da mu je sloboda ugrožena, jer je njegova sloboda u običnoj svesti sa kojom on nikada ne prodire u područje gde deluje nužnost – baš kao što riba nikada ne zalazi u vazduh. Ali kada je inicijacijom stekao znanje, on onda vidi kakve su stvari bile u prethodnom životu na Zemlji i smatra ono sa čim se sada suočava zadatkom koji mu je sasvim svesno dodeljen za sadašnji život. A to on i jeste.

Ono što ću sada da kažem može vam izgledati paradoksalno, ali je istinito. U stvari, čovek koji ne poseduje inicijacijsko znanje praktično uvek zna, nekom vrstom unutrašnje težnje ili nagona, šta mu je činiti. Da, ljudi uvek znaju šta moraju da učine, oni se uvek osećaju podstaknuti da urade ovo ili ono. Ali onaj ko ozbiljno krene stazom nauke o inicijaciji postaje drugačiji. Kako se suočava sa različitim doživljajima u životu, počinje da mu se dešava nešto neobično. Kada oseti podstrek da uradi ovo ili ono, on se odmah isto tako oseti podstaknut da to ne uradi. Nema više one mutne prisile koja nagoni većinu ljudi da nešto urade. Zaista, na izvesnom nivou inicijacijskog uvida, ako mu ništa drugo ne dođe umesto toga, čovek može lako sebi da kaže: sada kada sam ovo spoznao – imam 40 godina, recimo – bolje bi bilo da provedem ostatak života sasvim drugačije. Zašto da brinem? Sešću i neću ništa da činim, jer nemam određenog nagona da uradim ovo ili ono.

Nemojte misliti, dragi moji prijatelji, da inicijacija nije nešto stvarno. Ljudi o ovim stvarima misle na vrlo neobičan način. Svako ko jede pečeno pile misliće o njemu kao o nečem stvarnom. Većina ljudi misli da nauka o inicijaciji ima samo teoretsko dejstvo. Ali ona stvarno deluje na život i jedna od njenih posledica je i ovo što sam sada pomenuo. Pre no što je čovek iniciran, iz nekog mračnog nagona u njemu jedna stvar mu je uvek bila važnija od druge.

Ali sada više voli da sedi i da pušta svet da ide svojim tokom, jer mu se čini da stvarno nije važno da li je neka stvar urađena ili nije.

Ovakav stav može lako da se pojavi, a on može da se popravi samo jednom stvari – nauka o inicijaciji, naravno, ima i druge posledice – dakle, ono što će sprečiti našeg posvećenika da ne ostane sedeći na stolici, puštajući da svet ide svojim tokom i govoreći: “Svejedno mi je”, to je da vidi svoje prethodne živote na Zemlji. Onda on može da čita u svojoj karmi zadatke koje mora da izvrši u svom sadašnjem životu i da svesno radi ono što mu nalažu njegovi prethodni životi. On neće da ostavi nešto neuradeno, misleći da mu se jedino tako ne ugrožava sloboda, već će to da uradi. Dakle, sasvim obrnuto, on se ne bi osećao slobodnim kada ne bi mogao da ispuni zadatak koji mu je dodeljen njegovim prethodnim životima. Sagledavajući sve ono što je doživeo u prethodnim životima na Zemlji, on u isto vreme postaje svestan svog života između smrti i novog rođenja, u kome je video da je mudro i opravdano uraditi zadatke koji su mu ostali iz prošlog zemaljskog života.

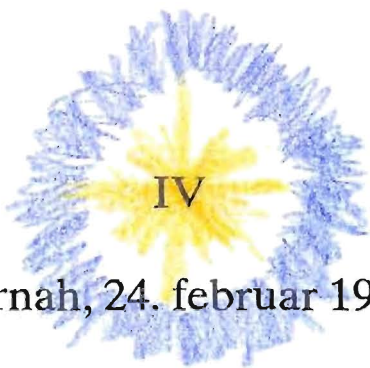
Tako da ni pre ni posle inicijacije ne postoji protivrečnost između karmičke nužnosti i slobode.

Još jednom, dakle: ni pre ni posle inicijacije nema protivrečnosti između nužnosti – karmičke nužnosti – i slobode. Pre nje je nema, zato što čovekova svakodnevna svest ostaje u okviru područja slobode, dok se karmička nužnost nastavlja izvan ovog područja kao svaki prirodni proces. U čoveku nema ničega zbog čega bi se osećao drugačije od onoga što mu nameće sopstvena priroda, niti ima neke protivrečnosti nakon nastupanja inicijacije, jer je on onda sasvim usaglašen sa svojom karmom, on zna da je sasvim razumno da se deluje u saglasnosti sa njom. Baš kao što sagrađivši sebi kuću ne biste rekli: činjenica da sada moram da se u nju uselim ugrožava moju slobodu. Vi ćete najverovatnije reći: vrlo je pametno što sam sagrađio kuću u ovom kraju i na ovom mestu, sada ću biti slobodan

u ovoj kući! – Slično tome onaj koji pomoću nauke o inicijaciji posmatra svoje prethodne živote na Zemlji, zna da će biti slobodan baš ispunjavajući zadatak svoje karme – useljavajući se u kuću koju je sagradio za sebe u prethodnim zemaljskim životima.

Tako, dragi moji prijatelji, želeo sam da vam objasnim međusobnu usaglašenost slobode i karmičke nužnosti u ljudskom životu. Sutra ćemo nastaviti zalazeći u pojedinosti karme.

* 24.03.2009. *

Dornah, 24. februar 1924.

Danas bih želeo da vam predstavim razvoj karme sa jednog šireg stanovišta, jer ćemo sada ulaziti sve više u stvari koje se mogu predstaviti samo – da tako kažem – izvesnim posebnim pretpostavkama.

Da bismo stekli pravi uvid u kretanje karme moramo biti u stanju da zamislimo kako čovek sklapa čitavu svoju organizaciju spuštajući se iz duhovnog sveta u fizički. Razumećete da u današnjem jeziku nema prikladnih izraza za ova zbivanja koja su praktično nepoznata našoj današnjoj civilizaciji. Prema tome, izrazi koje koristimo nisu baš tačni. Kada se spuštamo iz duhovnog u fizički svet, u novi život na Zemlji, prvo pripremamo naše fizičko telo kroz struju nasleđa. Ovo fizičko telo je povezano u izvesnom smislu, kao što ćemo videti, sa doživljajima kroz koje prolazimo između smrti i novog rođenja. Za danas će biti dovoljno da zapamtimo da fizičko telo dobijamo sa zemaljske strane, dok oni članovi koje možemo da opišemo kao više članove ljudskog bića – etersko telo, astralno telo i *Ja* – dolaze iz duhovnog sveta.

Razmotrimo prvo etersko telo. Čovek ga prikuplja iz celokupnog svetskog etera, pre no što se spoji sa fizičkim telom koje dobija nasleđem. Spajanje duševno-duhovnog čoveka odnosno, *Ja*, astralnog tela i eterskog tela, sa fizičkim ljudskim embrionom, može da se dogodi tek kada se etersko telo majčinog organizma postepeno povuče iz fizičkog zametka.

Prema tome, čovek se sjedinjuje sa svojom fizičkom klicom nakon što je privukao svoje etersko telo iz opšteg svetskog etera. Kasnije ćemo govoriti o tome kako se to tačnije događa. Za sada ćemo se uglavnom baviti opštim pitanjima: odakle dolaze pojedini članovi ljudskog bića koje čovek ima u zemaljskom životu između rođenja i

smrti? Fizički organizam dolazi, kao što smo videli, iz struje nasleđa, a eterski organizam je prikupljen iz svetskog etera. Što se astralnog organizma tiče – možemo zaista da kažemo da on u čoveku ostaje potpuno nesvestan ili podsvestan, tokom zemaljskog života – on sadrži sve rezultate njegovog života između smrti i novog rođenja. To je zato što između smrti i novog rođenja – u skladu sa onim što je postao kroz svoje prethodne živote na Zemlji – čovek ulazi u mnogostruke odnose sa drugim ljudskim dušama koje su takođe u životu između smrti i novog rođenja, a i sa duhovnim bićima višeg kosmičkog reda koja se ne spuštaju na Zemlju u ljudsko telo, već žive u duhovnom svetu.

Sve ono što čovek donosi iz svojih prethodnih života na Zemlji – u skladu sa onim šta je bio i šta je radio – nailazi na simpatije ili antipatije bića koja upoznaje tokom svog prolaska kroz svet između smrti i novog rođenja.

Za ljudsku karmu nije samo od velikog značaja to kakve će simpatije i antipatije čovek steći kod viših bića, a u skladu sa onim što je učinio u prethodnom zemaljskom životu, već je od dubokog značaja to što on sada dolazi u vezu sa onim ljudskim dušama sa kojima je bio na Zemlji u nekom odnosu. Tu se odigrava čudesno “ogledanje” između njegovog bića i bića onih sa kojima je bio povezan na Zemlji. Pretpostavimo da je imao dobar odnos prema duši koju sada ponovo sreće između smrti i novog rođenja. Sve ono što se podrazumeva pod dobrim odnosom živelo je u njemu u prethodnom životu ili životima na Zemlji, a taj dobar odnos će se sada ogledati u drugoj duši prilikom susreta između smrti i novog rođenja.

To je zaista tako. Prolazeći kroz život između smrti i novog rođenja, čovek svuda vidi odraz sebe, kao u ogledalu, u dušama ljudi sa kojima je živio na Zemlji. Ako je uradio nešto dobro drugom ljudskom biću, nešto se reflektuje ka njemu od te druge duše. Ako je uradio zlo, opet se nešto reflektuje. Sada čovek ima osećaj – ako mogu da koristim reč “osećaj” sa onim ograničenjem koje sam pomenuo

na početku mojih izlaganja – on ima osećaj: “Ovoj duši si pomogao. Sve ono što si doživljavao pomažući joj, sve što si osećao prema ovoj duši, osećanja koja su te vodila da joj tako pomažeš, vraćaju ti se iz te duše”. To se zaista iz druge duše reflektuje na vas.

Ili ste povredili drugu dušu. Ono što je u vama živelo dok ste je povređivali, sada se ogleda u vama. Tako imate svoje prethodne živote (a posebno vaš poslednji život) pred sobom kao u jednom ogromnom, širokom ogledalu koje je, u stvari, odraz duša sa kojima ste bili.

Imate utisak da sve ono što je u vezi sa vašim postupcima u životu, odlazi od vas. Između smrti i novog rođenja gubite, odnosno odavno ste izgubili osećaj za “ja” koje je bilo vaše u zemaljskom telu. Ali sada dobijate osećaj “ja” iz čitavog ovog ogledanja. Vi živite u odrazima vaših dela u dušama sa kojima ste bili u zemaljskom životu.

Na Zemlji je vaše “ja” bilo, takoreći, kao neka tačka. Između smrti i novog rođenja ono vam se odražava iz okoline. Taj život je prisna združenost sa drugim dušama – u skladu sa odnosima koje ste sa njima imali na Zemlji.

Sve je to realnost u duhovnom svetu. Kada prolazimo prostorijom u kojoj vise mnoga ogledala, vidimo svoj odraz u svakom od njih, ali – govoreći običnim jezikom – znamo da taj odraz “nije tamo”. On ne ostaje kada mi odemo, slika u ogledalu nestaje. Ali ono što se ovde odražava u ljudskim dušama, ostaje da postoji. A onda dolazi vreme u poslednjoj trećini života između smrti i novog rođenja, kada iz ovih slika u ogledalu oblikujemo astralno telo. Mi sve to skupljamo u naše astralno telo. Kada se spuštamo iz duhovnog sveta u fizički, mi u našem astralnom telu nosimo sve što smo ponovo primili u sebe, u skladu sa onim kako su se odražavala naša dela u prethodnom životu na Zemlji na druge duše između smrti i novog rođenja. To nam daje impulse koji nas privlače ili odbijaju od ljudskih duša sa kojima smo ponovo rođeni u fizičkom svetu.

★ ПРИБАВЉЕ ЛЈУБАВИ У 2.
ИНКАРНАЦИЈИ ИЗАЗИВА
РАДОСТ, ТЈ. РАДОСТ ЈЕ
ПОСЛЕДИЦА ЛЈУБАВИ. АКО
МИ НЕШТО О ПРОГРЕСУ ЕЛИ
ПРУЖА РАДОСТ, ЈА СММ МЧ
У ПРОЈАСТИ ПРАВИО ЛЈУБАВ

★ АКО ЈАД У 2. ИНКАРНАЦИЈИ
ИМАО ПУНО РАДОСТИ, ТО ЋЕ
СЕ У 3. ИНКАРНАЦИЈИ ОДРАЗИТИ
КАО СПОСОБНОСТ НАЗУКОВАНЈА
ЉУДИ И СУШТА - МИ СВЕ БОЉЕ
РАДУИДЕМО СУШЕТ.

Na ovaj način se između smrti i novog rođenja oblikuje impuls karme u novom zemaljskom životu – mada ću to morati kasnije detaljnije da opišem, zato što moramo da uzmemo *Ja* u obzir.

Sada možemo da istražimo kako impuls iz jednog života deluje u drugim životima. Uzmimo, na primer, impuls ljubavi. Možemo naša dela prema drugim ljudima da činimo iz impulsa koji nazivamo ljubav. Velika je razlika da li mi ta dela činimo samo iz osećaja dužnosti, sporazumno, iz pristojnosti i tako dalje, ili ih činimo iz manje ili veće ljubavi.

Pretpostavimo da je u jednom zemaljskom životu čovek uradio nešto iz ljubavi, da su njegova dela bila prožeta toplinom ljubavi. To ostaje kao snaga u njegovoj duši. Ono što on sa sobom nosi kao rezultat svojih dela, a što se ogleda u drugim dušama, vraća mu se sada kao ogledalna slika. A kako iz ovog oblikuje svoje astralno telo, sa kojim se spušta na Zemlju, ljubav koju je izlio i koja mu se sada vraća iz drugih duša, pretvara se u radost.

Ako čovek u jednom zemaljskom životu učini nešto za bližnje iz ljubavi i ako ljubav koja struji iz njega prati dela koja drugom pomažu, tada će se, prolazeći kroz život između smrti i novog rođenja, ova struja ljubavi preobraziti, metamorfozirati i vratiti mu se kao radost.

Ako vam u zemaljskom životu neki čovek pruža radost, možete biti sigurni, dragi moji prijatelji, da je to posledica ljubavi koju ste gajili prema njemu u prethodnom životu. Ova radost teče sada natrag u vašu dušu u životu na Zemlji. Poznajete unutrašnju toplinu koja dolazi sa radošću, znate šta radost može da znači nekome u životu – posebno ona radost koja dolazi od drugih ljudi. Ona život greje i održava, takoreći, daje mu krila. To je karmička posledica pružene ljubavi.

U radosti ponovo doživljavamo odnos prema čoveku koji nam je pružio radost. Dakle, u prethodnom životu na Zemlji, imali smo u sebi nešto zbog čega se iz nas

širila ljubav. U sledećem životu već nalazimo rezultat toga, toplinu radosti, koju još jednom unutrašnje doživljavamo. A ovo se opet širi iz nas. Čovek koji može da doživljava radost u životu, opet je nešto za druge ljude – nešto što ih greje. Onaj ko prolazi kroz život bez radosti drugačiji je prema drugim ljudima od onoga koji se kreće radosno kroz život.

Onda se, ono što doživljavamo kao radost između rođenja i smrti, opet reflektuje (ogleda) na mnoge duše sa kojima smo na Zemlji i sa kojima ćemo opet biti u životu između smrti i novog rođenja. I mnogostruko reflektovana slika koja nam se vraća iz duša onih koje smo poznavali na Zemlji, još jednom povratno deluje. Mi to unosimo u naše astralno telo kada se ponovo vraćamo u naš sledeći život na Zemlji – to jest treći život po redu. Još jednom je to utisnuto u naše astralno telo. Kakva je sada posledica? Sada to postaje osnova, impuls za lakše razumevanje čoveka i sveta. Postaje osnova za duševno stanje koje nam omogućava da sve bolje razumemo svet. Ako se radujemo interesantnom ponašanju drugih ljudi, ako razumemo njihovo vladanje u datom zemaljskom životu, to je onda sigurna indikacija o radosti u našoj prethodnoj inkarnaciji. Ljudi koji slobodno idu kroz svet, sa iskrenim osećanjem, pristupačni za sve što im iz sveta dolazi, tako da ga dobro upoznaju – to su ljudi koji su ovakav stav prema svetlu stekli kroz ljubav i radost.

Ono što radimo iz ljubavi potpuno je drugačije od onoga što radimo iz suvog i krutog osećanja dužnosti. Vi znate da sam uvek isticao u mojim knjigama da su dela koja proizilaze iz ljubavi ona koja smatramo stvarno etičkim; to su prava moralna dela. Koliko sam samo često s ovim u vezi ukazivao na veliku razliku između Kanta i Šilera³. Kant je i u životu i u shvatanju sve “kantifikovao”

³ Imanuel Kant (Immanuel Kant), 1724-1804, nemački filosof; Fridrih Šiler (Friedrich Schiller) 1759-1805, nemački književnik i estetičar.

(*verkantet*, “Kante” na nemačkom, znači čvrsta ivica ili ugao, ćošak). Kroz Kanta je sve postalo ćoškasto i uglasto u shvatanjima, a takva su postala i ljudska dela. “Dužnosti, ti veliko i uzvišeno ime, mada ne sadržiš ništa od utehe i spokojstva..”. – ovaj odlomak sam citirao u mojoj *Filosofiji slobode* i suprotstavio mu svoje gledište: “Ljubavi, ti koja s toplinom govoriš duši..”. uprkos tobožnjem gnevu (ne iskrenom, već tobožnjem, hipokritičnom gnevu) mnogih protivnika.

Šiler se suprotstavio suvim i krutim Kantovim pojmovima dužnosti, rečima: “Sa zadovoljstvom služim prijateljima, stoga me često muči pomisao da nisam pun vrlina”. Jer po Kantovoj etici, nije moralno ono što činimo zato što smo tome nastrojeni, već samo ono što radimo iz krutog pojma dužnosti.

No, postoje ljudi koji ne dođu do ljubavi. Kako ne mogu drugim ljudima da govore istinu iz ljubavi (jer ako volite čoveka, reći ćete mu istinu, a ne laži), kako ne mogu da vole, oni govore istinu iz dužnosti. Pošto ne mogu da vole, oni se iz osećanja dužnosti uzdržavaju da ne tuku druge ili da ih ne šamaraju ili da ih na neki način vređaju istog časa kada oni urade nešto što im se ne dopada. Postoji razlika između delovanja iz krutog osećanja dužnosti – koja je stvarno neophodna u socijalnom životu, neophodna za mnoge stvari – i dela iz ljubavi.

Dakle, dela koja su učinjena iz krutog osećanja dužnosti ili iz konvencionalnosti, ne donose životnu radost u sledećem životu na Zemlji. Ona isto tako prolaze kroz ogledanje u drugim dušama, i pošto su to prošla, u sledeći život na Zemlji donose ono što možemo da opišemo kao osećanje da su ljudi manje-više ravnodušni prema njima. Koliko samo mnogo ljudi nosi to sa sobom kroz život. Ljudi su ravnodušni prema nekoj osobi i ona pati zbog toga. S pravom joj je teško, jer ljudi postoje jedan radi drugoga; čovek zavisi od toga da drugi nisu ravnodušni prema njemu. Teško mu je jer trpi posledice nedostatka

X Ako u 1. inkarnaciji sve činimo iz dužnosti, a ne iz ljubavi, posledica toga je to da će u 2. inkarnaciji ljudi biti ravnodušni prema nama. Šta posledica toga je to da u 3. inkarnaciji čovek ne zna što učiniti sa sobom....

ljubavi u prethodnom životu na Zemlji, kada se ponašao kao pristojan čovek samo iz krutog osećanja dužnosti koja je kao Damoklov mač⁴ visila nad njim. Nećemo reći Damoklov gvozdeni mač, jer bi to, bez sumnje, uznemirilo većinu ljudi odanih dužnosti, već recimo Damoklov drveni mač.

Sada smo kod drugog zemaljskog života. Ono što proističe iz ljubavi kao radost, u trećem životu postaje otvoreno i slobodno srce, kome je svet blizak, srce koje ima smisla za sve lepo, dobro i istinito. Ono što nam dolazi od ravnodušnosti drugih ljudi, odnosno ono što na taj način doživljavamo u jednom zemaljskom životu, čini nas u sledećem životu (to jest u trećem), osobom koja ne zna šta će sa sobom. Takav čovek već u školi ne zna šta će sa sobom i učitelj ne zna šta će s njim. Onda, kada malo poodraste, ne zna šta će da postane – bravar ili dvorski savetnik ili koji već može da bude slučaj. On ne zna šta da radi sa svojim životom, on besciljno luta kroz život. U odnosu na spoljašnji život, on nije tup. Muziku, na primer, sasvim dobro može da razume, ali ne uživa u njoj. Manje-više mu je svejedno da li je muzika dobra ili loša. On oseća lepotu slike ili nekog drugog umetničkog dela, ali u njegovoj duši je uvek nešto što ga podbada, što mu govori. “Šta je tu dobro? Čemu sve to?” Takve se stvari onda pojavljuju u trećem životu kao posledica karmičkih odnosa.

Sada pretpostavimo da je čovek naneo zlo drugome iz mržnje ili antipatije. Možemo to da zamislimo na svim mogućim nivoima. Čovek može da povredi druge ljude iz stvarno zločinačkog osećanja mržnje ili – da izostavimo prelazne faze – može biti samo kritičar. Da biste kritikovali

⁴ Damoklo je ime laskavca koji je tiraninu Dioniziju pozavideo na sreći. Da bi mu pokazao kakva je to sreća, Dionizije je naredio da ga počaste za njegovom trpezom kao kralja, ali mu je iznad glave obesio mač o konjsku dlaku. Otuda *Damoklov mač* znači opasnost koja stalno pretila čoveku. (Vujaklija, 1996/97.)

* AKA O K INKARNACIJI SVE RADIM
IZ KRAJNJE I NAKOJIM ŽLO LJUDIMA
ILI IH GATIŽILAM, POSLEDICA TOGA
JE DA U 2. INKARNACIJI OSEĐAM NE-
ZADOVOLJSTVO, NEVOLJE I BOLI. TA SVE
IŠTO JE SUKROTU OD RADOŠTI.

ČAKA POSLEDICA TOGA JE TA
DA U 3. INKARNACIJI OSEĆAM
OŠEĆAJ DUHOVNU TIROST, TO
JE RAZUKOJEVANJE VANJSKOG
SVEŠTA.

morate bar malo mrzeti – sem ako niste onaj koji hvali, a takvih je danas malo. Nije zanimljivo kada se priznaju zasluge drugih, ali postaje zanimljivo kada zbijamo šale na njihov račun.

Postoje sve vrste prelaznih faza, ali ovde se radi o ljudskim delima koja proizilaze iz hladne antipatije – antipatije koje ljudi vrlo često nisu ni svesni – ili, što je druga krajnost, prave mržnje. Sve ovo što je tako upravljeno protiv drugih ljudi ili protiv stvorenja nižih od ljudi – sve to za posledicu ima duševna stanja koja se opet ogledaju u životu između smrti i novog rođenja. Onda, u sledećem zemaljskom životu, iz mržnje se rađa ono što nam dolazi kao iz spoljnog sveta prouzrokovana: nevolja, bol, nezadovoljstvo – jednom rečju suprotno od radosti.

Odgovorićete: pa mi doživljavamo toliko mnogo patnje i bola, da li je to baš sve zahvaljujući mržnji – većoj ili manjoj – u našem prethodnom životu? “Ne mogu ni da zamislim”, ljudi su skloni da kažu, “da sam bio toliko loš da sada moram da doživim toliko patnje jer sam toliko mnogo mrzeo”. Pa, ako razmislite o ovim stvarima bez predrasuda, morate biti svesni koliko je velika iluzija (koja vam godi i kojoj se vi, prema tome, predajete) o ovome. Ljudi sami sebe ubede da nemaju osećaj antipatije prema drugima. Oni se kreću svetom sa mnogo više mržnje nego što misle – bar sa mnogo više antipatije. To je životna činjenica: mržnja pruža zadovoljstvo duši i zato se, po pravilu, ne doživljava odmah svesno. Zasenjena je zadovoljstvom koje pruža. Ali kada nam se vrati u vidu bola i patnje, nije više takva, patnja se odmah primećuje.

Zamislite, dragi moji prijatelji samo jednu, ako smem da kažem, sasvim običnu vrstu okupljanja (ima mnogo ovakvih prilika), zamislite poslepodnevnu čajanku, odnosno partiju ogovaranja, gde pola tuceta (pola tuceta je sasvim dovoljno) tetaka i ujaka – da, i ujaka – sede i raspredaju o drugim ljudima. Pomislite na to. Koliko je mnogo antipatije tu prisutno, kolika količina antipatije je izlivena

na druge ljude, recimo za jedan i po sat – ponekad i duže. Dok je izlivaju oni je ni ne primećuju, ali kada im se ona vrati u sledećem životu, odmah je primete. A ona neminovno dolazi.

Tako, u stvari, jedan deo (ne sve, jer moramo da naučimo i o drugim karmičkim vezama), onoga što doživljavamo kao patnju koja nam spolja dolazi u jednom zemaljskom životu, može vrlo lako biti određen našim osećanjima antipatije u prethodnim zemaljskim životima. U svemu ovome ne smemo nikada zaboraviti da karma – kakav god da je karmički tok – mora uvek negde da počne. Uzmimo da je ovo red zemaljskih života:

a b c (d) e f g h

a ovaj (d) je sadašnji život. Ne mora *sav* bol koji nam dolazi spolja, biti određen našim prethodnim životima na Zemlji. To može biti izvorni bol, čija će se karma ispoljiti tek u sledećem životu na Zemlji. Ali, kažem da je deo – čak veliki deo – patnje koja nam spolja dolazi, rezultat mržnje koju smo začeli u prethodnim životima.

A sada, prelazeći u treći život, posledica one patnje koja je proistekla iz mržnje, postaje neka vrsta duhovne tuposti – tuposti u poređenju sa razumnim shvatanjem sveta. To je rezultat patnje koja nas je zadesila iz nagomilane mržnje. Čest je slučaj da je onaj koji posmatra svet sa flegmatičnom indiferentnošću, ko ne prilazi stvarima ili drugim ljudima otvorenog srca, stekao tupost duha kroz svoju karmu izazvanu patnjom u poslednjem životu na Zemlji. Jer patnja koja se kasnije izražava na ovakav način, u tuposti duše, sigurno je rezultat osećanja mržnje, bar što se tiče poslednjeg zemaljskog života. U to možete biti sasvim sigurni: tupost u bilo kom životu, rezultat je mržnje u nekom prethodnom životu. Ipak, moji dragi prijatelji, pravo razumevanje karme se ne sme zasnivati samo na ovome, ne može nam ona poslužiti samo zato da bismo tumačili život,

* Ако у овом животу било какво
и друга мутација, (трес) биће
мо посебно глупи

* Ако у овом животу било вољно
имаће и остало и нешто мутација (трес)
имаће мо слободан и отворен ум.

* Данаšњи људи и
будућа мут. већ ће
поново наставити уздице
за свој живот (рецимо да
за сваки због постојане мутације
пацијенте и пацијенте)

već je moramo razumeti kao impuls u životu. Moramo biti svesni da nema samo a b c d, već takođe e f g h. Što će reći, postoje i sledeći zemaljski životi, i ono što razvijamo kao sadržinu naše duše u ovom životu, imaće svoj rezultat i posledicu u sledećem životu. Ako neko hoće da bude posebno glup u svom budućem trećem zemaljskom životu, samo je potrebno da mnogo mrzi u ovom životu. Ali i obrnuto je tačno: ako hoće da ima slobodan i otvoren um u trećem budućem životu, samo je potrebno da mnogo voli u ovom.

Uvid, saznanje o karmi, samo onda stiće pravu vrednost kada prodire u našu volju namenjenu budućnosti, kada igra ulogu u našoj volji namenjenoj budućnosti. A sada je došao čas u ljudskom razvoju kada nesvesno više ne može na isti način da deluje kao pre kada su naše duše prolazile kroz svoje prethodne živote na Zemlji. Ljudi postaju sve slobodniji i sve svesniji. Od prve trećine XV veka mi smo u dobu u kome ljudi postaju sve slobodniji i svesniji. Tako će za ljude sadašnjeg vremena već sledeći zemaljski život sadržati mutni osećaj o prethodnim životima na Zemlji. Ako današnji čovek pomisli da nije baš mnogo pametan, on to ne pripisuje sebi, već svojim nasleđnim osobinama. Pripisuje ih uglavnom svojoj fizičkoj prirodi u skladu sa važećim teorijama materijalizma. Neće tako biti sa ljudima koji će se vraćati kao reinkarnacija današnjih. Oni će posedovati bar mutno, uznemirujuće osećanje: ako nisu mnogo pametni, to bi moralo biti nešto što je povezano sa osećanjima mržnje ili antipatije.

Ako danas govorimo o pedagogiji Valdorfske škole, prirodno je da uzmemo u obzir današnju zemaljsku civilizaciju. Mi ne možemo otvoreno da odgajamo svest o prethodnim životima, jer ljudi današnjice nemaju još osećaj – čak ni mutan osećaj – o svojim ponovnim zemaljskim životima. Ipak, počeci učinjeni metodom Valdorfske škole razvijaće se dalje i ako to bude prihvaćeno, imaće u sledećim vekovima uticaja na moralno i etičko vaspitanje. Ako je dete

* NIKO IKAKO TUPO I CUPRO DISETE U WALEBOK. ŠKOLI ONDA ŽNAKO DA JE U PROŠLOJ INKARNACIJI TA OSOBA BIVALA MRŽNJU, U OVOJ INKARNACIJI OVA TOG DISETEJA SU INKARNIRANE OSOBE, KOME JE NEGAJA KAZILO - SADA POTIČEŠ DISETE DA LUBI I VOLI SVOJE BLIŽNJE, I NAKON NEKOG VREMENA NJEGOVA TUPOST SLABI 77. RAZBISTRILA JE NJEGOVA INTELIGENCIJA.

* DISECA SE U ŠKOLI NE KLAZE JUDSKO (POSEBNO TO VAŽI U 1. RAZREDU TU SE MEĐU MIKRA ODIGRAVA I KARMICKE POSLODICE.

nenadareno, ako je tupo, znaćemo da je to povezano sa prethodnim životima u kojima je razvilo mnogo mržnje. Pomoću duhovne nauke, pokušaćemo da pronađemo koga je to mrzelo. Jer oni koji su tada bili predmet mržnje, kojima je učinjeno nešto nadahnuto mržnjom, moraju opet biti negde u detetovoj okolini. U sledećim vekovima vaspitanje će morati sve određenije da se postavi u ljudski život. Onda će morati da se prepozna odakle se reflektuje (ogleda) ili radije, odakle se to *reflektovalo* u životu između smrti i novog rođenja, sve što sada dolazi do izražaja u takvom detetu, u vidu metamorfoze inteligencije u ovom životu. Onda ćete kao vaspitač moći da podstaknete dete da razvije posebnu ljubav prema onima prema kojima je osećalo mržnju u prethodnim životima na Zemlji. Uskoro ćete primetiti povoljne rezultate ove ljubavi koja je posebno izazvana i upravljena. Razbistriće se detetova inteligencija, šta više, čitavo stanje njegove duše.

Uopštene teorije o karmi neće nam pomoći u vaspitanju, već konkretno posmatranje života, kako bismo videli gde leže karmičke veze. Uskoro ćete primetiti da nije svejedno što je sudbina dovela ovu decu baš u isti razred. Ljudi će prevazići strašnu ravnodušnost koja danas prevladava u ovim stvarima, kada se "ljudski materijal" – tako ga često nazivaju – okupljen u razredu, u stvari shvata samo kao slučajno okupljen, a ne kao da je sudbina povezala ova ljudska bića. Ljudi će prevazići ovu strašnu indifereantnost i onda će kao vaspitači moći da sagledaju čudesne karmičke niti koje se pletu od deteta do deteta, kao rezultat prethodnih života. Tada će se svesno uneti u dečji razvoj ono što može da stvori izravnanje, jer karma je u tom smislu nešto što podleže gvozdenoj nužnosti. Iz ove gvozdeno nužnosti možemo da postavimo ovaj niz:

Ljubav – radost – otvoreno srce.

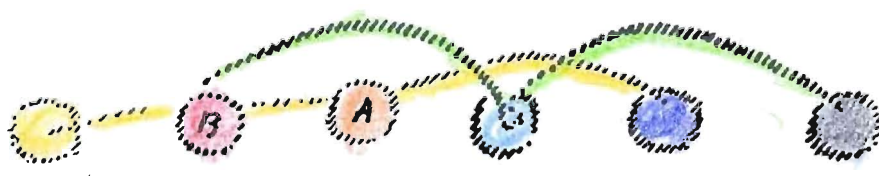
Antipatija ili mržnja – patnja – glupost

Ovo su bezuslovne veze. Ali mi se takođe nalazimo i pred bezuslovnom nužnošću kada posmatramo reku koja teče, pa ipak reke se mogu regulisati, njihov tok se može promeniti. Slično tome moguće je regulisati karmički tok, delovati na njega, uticati na njegov tok. Da, moguće je. Ako, prema tome, primetite da u detinjstvu postoji tendencija prema tuposti i ako sagledate veze, pa ako sada vodite dete tako da razvije u srcu ljubav, ako otkrijete – što je već danas moguće ljudima koji delikatnije posmatraju život – ako otkrijete koja su to druga deca sa kojom je dete karmički povezano i ako sada navedete dete da ih posebno voli, da im čini nešto iz ljubavi – onda ćete toj antipatiji da stvorite protivtežu u ljubavi i u sledećem zemaljskom životu tupost će se popraviti.

Postoje vaspitači koji su, takoreći, školovali sopstveni instinkt i oni često instinktivno usmeravaju tupu decu prema razvijanju ljubavi, te ih tako postepeno odgajaju u inteligentnija i razumnija bića. Samo kad dođemo do ovakvih stvari onda naš uvid u karmičke veze postaje stvarno koristan u životu.

Pre no što dalje nastavimo razmatranja o karmičkim pojedinostima, postavice još jedno pitanje pred naše duše. Šta je meni taj čovek – uopšteno govoreći – sa kojim znam da sam karmički povezan? Moram da upotrebim reč koja se danas prilično podrugljivo koristi: takva osoba je naš “savremenik”, ona živi u isto vreme sa nama na Zemlji.

Imajući ovo na umu, možete reći: ako si zajedno sa određenim ljudima u životu na Zemlji, onda si sa njima bio i u prethodnom životu (bar uopšteno govoreći, mada se stvari mogu nešto i poremetiti). A bili ste sa njima i u još ranijem životu.

* LJUDI KOJI SU JAKA KOŠI
SUVREMENICI, ŽIVELI SU
SAMIOM I U PROŠLOJ INKA-
RNACIJI, A BIT ĆE MO SUKUPA
I U NARODNOJ INKARNACIJI.

A šta je sa onima koji žive pedeset godina kasnije od vas? Oni su u svojim prethodnim životima bili sa drugim ljudima na Zemlji. Kao opšte pravilo, u skladu sa razmišljanjem koje smo ovde razvili, ljudska bića iz niza B – da ga tako nazovem – neće se sresti sa ljudima iz niza A. To je misao koja tišti, ali je istinita.

Kasnije ću govoriti o drugim pitanjima koja izazivaju sumnju, na primer, ljudi često govore: “Na Zemlji se čovečanstvo sve više i više umnožava”. Međutim, danas želim da pred vas postavim ovu misao. Možda vam je ona teška, ali je svejedno istinita. Činjenica je da se život čovečanstva na Zemlji odvija ritmički. Jedna smena ljudi – ako tako mogu da kažem – ide, kao opšte pravilo, zajedno iz života u život, a tako je i sa drugom smenom, a ti ljudi su u izvesnom smislu odvojeni jedni od drugih. Oni se ne sreću u zemaljskom životu, već samo u dugom životu između smrti i novog rođenja. Mi stalno silazimo sa određenim krugom ljudi. Baš sa ovog stanovišta reinkarnacije biti savremenik je stvar od dubokog značaja, od duboke važnosti.

Zašto je to tako? Mogu vam reći, da mi je sa stanovišta duhovne nauke to pitanje, koje pre svega može razumski nekoga da zanima, zadalo najveći mogući bol, jer neophodno je da se sazna istina, odnosno, unutrašnje stvari. Tako da čovek može da se zapita: zašto ja nisam bio Geteov savremenik? Oprostite mi za ovaj primer, ali on je za mene igrao ulogu koja je bila važna za moje istraživanje. Kako niste bili Geteov savremenik u ovom životu, a u skladu sa ovom istinom, možete manje-više zaključiti da niste nikada s njim živeli na Zemlji. Gete pripada drugoj smeni.

Šta leži iza ovoga? Morali biste da obrnete pitanje, ali da biste to uradili, morate da posedujete pravu svest o tome šta je zajednički život ljudi? Morali biste da se zapitate nešto, o čemu ću uskoro imati mnogo toga da kažem: šta znači biti savremenik drugog čoveka? A šta opet znači samo ga poznavati iz istorije, bar što se tiče zemaljskog života? Kako je to?

★ ЧУДЕ, КОЈИ СУ НАЈ Савременаци
НИЈ КУЉУ ПОДМОБИТИ, ДЕЈИМО БИЛИ
СМАРА У ПРОШЛО ИСКУЛТАЦИЈА, А
ОНИ ЧУДИ КОЈЕ НЕ КУЉЕМО ПОДМОБИТИ
И КОЈИ НА НАЈ ДЈЕУДИ КАО ОДНОЈ. РО
НИСУ НАЈИ Савременаци И НИМО БИЛИ ДА
ДЕМО У АРТИСТИ ИСКУЛТАЦИЈА.

Mi bismo zaista morali da budemo slobodnog uma i otvorenog srca da bismo odgovorili na ova lična pitanja: šta se odvija u unutrašnjosti vaše duše kada vam savremenik govori ili kada radi nešto uz vas ili kad vas se dotiču njegova dela? Šta se dešava? Pošto steknete neophodno znanje o ovome, morali biste onda da uporedite to sa onim kako bi to bilo kada biste sreli osobu koja nije vaš savremenik, a verovatno to nikada nije ni bila u bilo kom životu na Zemlji, a koju vi ništa manje ne poštujete – možda i više od sopstvenih savremenika. Kako bi to bilo, dakle, kada biste ga sreli kao svog savremenika? Jednom rečju – izvinite na ličnoj noti – kako bi to bilo da sam ja Geteov savremenik? Razume se, ako ste ravnodušni i ne razumete kakav može biti savremenik, onda ne biste mogli da odgovorite na ovakvo pitanje: kako bi to izgledalo kada bih ja, šetajući niz Šilerštrase, recimo, prema Frauenplanu u Vajmaru, iznenada sreo “debelog tajnog savetnika” recimo godine 1826. ili 1827? – Znamo vrlo dobro da to ne bi moglo da se podnese. Vi možete da podnesete vašeg savremenika, ali ne možete da podnesete čoveka koji nije vaš savremenik. U nekom smislu, on deluje kao otrov na vaš duševni život. Ako on nije vaš savremenik, možete da ga podnesete samo ukoliko je on vaš predak ili naslednik.

Naravno, ako nemate osećaj za ovakve stvari, onda one ostaju u podsvesti, ali možete sebi da predstavite da čovek koji ima fini osećaj za duhovne stvari, zna da kada bi išao duž Šilerštrase u Vajmaru i sreo “debelog tajnog savetnika” – Getea, sa duplim podvaljkom – on bi se u sebi nemoguće osećao. A čovek koji nema osećaja za ovakve stvari – on bi, bez sumnje, samo u znak pozdrava skinuo svoj šešir!

Vidite, ove stvari se ne mogu objasniti na osnovu zemaljskog života. Razlozi zbog kojih ne možemo da budemo savremenici nekom čoveku, a drugom možemo, u stvari, ne nalaze se u zemaljskom životu. Da bismo ih sagledali morali bismo da prodremo u duhovne veze. Zato te

★ НЕДУЖИ АКО СРЕТНЕШ
ОНОГА КОЈИ НИЈЕ КОЈ
ДУХОВНИЈЕ, НИТИ СЕ БИО
ДА ОПЕТ КОЛАМ НЕГА
ЛИДЕНИМ, ПОШТУМТИ.

veze u zemaljskom životu izgledaju paradoksalno. Ipak, one su baš takve.

Uveravam vas da sam sa iskrenom ljubavlju napisao uvod za dela Žan Pola⁵ koja su objavljena u Kotaovoj *Biblioteci svetske literature*. No, da sam ikada morao da sedim pored Žan Pola u Bajrojtu, sigurno bi me zboleo stomak! Ovo nas ne sprečava da ga vrlo poštujemo. Tako je za svakog čoveka – samo što to kod većine ljudi ostaje u podsvesti, u astralnom ili eterskom telu i ne utiče na fizičko. Duševni doživljaj koji može da utiče na fizičko telo mora da dođe do svesti.

Vi biste morali biti svesni svega ovoga dragi moji prijatelji. Ako želite da steknete znanje o duhovnom svetu, morate da čujete stvari koje izgledaju čudnovate i paradoksalne. Duhovni svet se razlikuje od fizičkog. Naravno, lako je podsmehnuti se ovome što sam rekao, da kada bih bio savremenik Žan Pola od njega bi me bolelo stomak. To je prirodno za svakodnevni, banalni filistarski svet zemaljskog života. Ali zakoni banalnog, filistarskog sveta ne određuju duhovne veze. Morate se navići da drugačije razmišljate ako hoćete da razumete duhovni svet, morate se pripremiti da doživite mnoge iznenađujuće stvari. Kada svakodnevnom svešču čitamo o Geteu, možemo sasvim prirodno biti podstaknuti da kažemo: “Kako bih voleo da sam ga lično poznao, voleo bih da sam mogao da mu stegnem ruku!” To je nepromišljenost, jer postoje zakoni u skladu sa kojima smo predodređeni za život u nekom razdoblju na Zemlji. To je baš kao što smo u svom fizičkom telu predodređeni za izvesni vazdušni pritisak i ne možemo da se uzdignemo iznad Zemlje do visine gde drugačiji vazdušni pritisak ne odgovara našem telu. Tako čovek koji je predodređen da živi u XX veku ne bi mogao da živi u Geteovom vremenu.

Ovo su stvari koje sam za početak želeo da kažem o karmi.

★ 25.03.2009. ★

⁵ Johan Paul Fridrih Rihter (Johann Paul Friedrich Richter), 1763-1825, nemački pisac, poznat pod pseudonimom Žan Pol (Jean Paul).

Dornah, 1. mart 1924.

Kada govorimo o pojedinostima karme moramo prvo da napravimo razliku između onih karmičkih događaja koji čoveku u životu dolaze više spolja i onih koji na neki način nastaju iznutra. Ljudska sudbina sastoji se od raznih činilaca. Kao prvo, ona zavisi od čovekove fizičke i eterske konstitucije. Onda zavisi od simpatija i antipatija sa kojima on, u skladu sa svojom astralnom i *Ja* konstitucijom, posmatra spoljašnji svet i od simpatija i antipatija sa kojim mu prilaze drugi ljudi u skladu sa tom istom konstitucijom. Ljudska sudbina takođe zavisi od mnogih zapletenosti i zamršenosti kojima je protkan čovekov životni put. Sve ove stvari zajednički deluju da bi odredile – u datom času ili u njegovom celokupnom životu – čovekov karmički položaj.

Pokušaću sada da vam predstavim kako se iz ovih mnogih činilaca sklapa čovekova celokupna sudbina. Danas ćemo početi od izvesnih unutrašnjih činilaca. Pogledaćemo prvo ono što je u mnogom pogledu od presudnog značaja. Mislim na čovekovu predispoziciju za bolest ili zdravlje i sa ovim kao osnovom, sve ono što će se ispoljiti u njegovoj fizičkoj i duševnoj snazi kojima može da ispuni svoje zadatke.

Da bismo ispravno procenili ove činioce, moramo da prevaziđemo mnoge predrasude koje postoje u današnjoj civilizaciji. Moramo biti spremni da što više zađemo u prvobitno ljudsko biće, moramo da steknemo uvid šta to stvarno znači kada kažemo da se čovek svojim dubljim bićem spušta iz duhovnih svetova u ovaj fizički, zemaljski život.

Kao što znate pojam nasleđa uvukao se danas čak i u područje poezije i umetnosti. Čim se u svetu neko pojavi

sa izvesnim osobinama, ljudi odmah pitaju od koga ih je nasledio. Ako se, na primer, razboli, odmah se pitaju od koga je to nasledio.

Ovo pitanje je svakako opravdano, ali sa takvim posmatranjem, ljudi ne vide pravog čoveka, oni ga potpuno previđaju. Ne vide kakvo je njegovo pravo biće i kako se to biće razvija. Kao prvo kažu da je on dete svojih roditelja i potomak svojih predaka. Svakako da se to vidi. Već u njegovoj fizionomiji, a možda još više u njegovom ponašanju, oni rado prepoznaju sličnost sa njegovom porodicom. I ne samo to. Oni vide čitav njegov fizički organizam kao produkt onoga što su mu dali njegovi preci. Čovek nosi taj svoj fizički organizam na kome se vide nasledjene osobine. Oni to snažno podvlače, ali previđaju sledeće:

Kada se rodi, čovek nesumnjivo dobija svoj fizički organizam od roditelja. Ali šta je taj fizički organizam koji prima od roditelja? Mišljenje današnje civilizacije o ovom pitanju je potpuno pogrešno. U stvari, kada dođe do promene zuba, čovek ne samo da menja svoje prve zube, već je to takođe momenat u životu kada se čitavo ljudsko biće – kao organizacija – po prvi put obnavlja. Ono što je on bio u svojoj trećoj ili četvrtoj godini potpuno je drugačije od onoga što je čovek u svojoj osmoj ili devetoj godini. To je ozbiljna razlika. Ono što je on bio – kao organizacija – u svojoj trećoj ili četvrtoj godini, to je on nesumnjivo nasledio. To su mu dali roditelji. Ono što se po prvi put pojavljuje u osmoj ili devetoj godini života uglavnom proizilazi iz onoga što je on sâm doneo iz duhovnog sveta.

Ako hoćemo da to prikažemo šematski, možemo to ovako – mada sam svestan kakav će to biti šok za današnjeg čoveka. Čovek, moramo da kažemo, rođenjem dobija nešto kao model svog ljudskog oblika. On taj model dobija od predaka. Oni mu daju taj model. Onda, radeći na modelu, on sâm razvija ono što će kasnije postati. To što će on razviti rezultat je onoga što sâm donosi sa sobom iz duhovnog sveta.

Mada čoveku današnjice ovo zvuči fantastično – onima koji su potpuno zaokupljeni savremenim znanjem i obrazovanjem – ipak je to tako. Prvi zubi koje čovek dobija su nesumnjivo nasleđeni, produkt su nasleđa. Služe mu samo kao model, nakon čega on izgrađuje svoje druge zube, a to čini u skladu sa snagama koje je sa sobom doneo iz duhovnog sveta. Tako on gradi svoje druge zube. A kako je sa zubima tako je i sa čitavim organizmom.

Ovde se može postaviti pitanje: zašto je ljudima uopšte potreban model? Zašto ne radimo kao što smo radili u ranijim fazama evolucije Zemlje? Zašto nije moguće da onako kao smo privukli naše etersko telo što, kao što znate, činimo sopstvenim snagama, i kao što smo ga doneli sa sobom iz duhovnog sveta, zašto ne možemo isto tako privući fizički materijal i oblikovati naše fizičko telo bez pomoći fizičkog nasleđa?

Za način mišljenja modernog čoveka, ovo je nesumnjivo neobično glupo pitanje – ludo, pomerenost.⁶ Ali s obzirom na pomerenost (ludost) – priznajmo – teorija relativiteta je održiva. U početku su ljudi primenjivali ovu teoriju samo na kretanje. Govorili su da se ne može utvrditi, posmatranjem, da li se vi sami – na objektu na kome se nalazite – krećete ili se susedni objekti kreću. Ovo se vrlo jasno pojavilo kada je stara kosmička teorija zamenjena Kopernikanskom. Mada se, kao što sam rekao, ova teorija primenjuje samo na kretanje, ipak je možemo primeniti – jer ona sigurno ima svoje područje ispravnosti – na gore pomenutu “pomerenost”. Dve osobe se nalaze jedna kraj druge. Svaka je “pomerenost” u poređenju s drugom. Ostaje pitanje: koja je od njih dve apsolutno “pomerenost”?

No, u vezi sa pravim činjenicama duhovnog sveta ovo pitanje se bez obzira mora postaviti: zašto je čoveku

⁶ Igra reči. U originalu *Verrücktheit*. *Verrückt* – lud, od *verrücken* – pomeriti (se), pomaći, poremetiti.

potreban model? Stari pogledi na svet dali su na to odgovor. Samo u sadašnje vreme, kada moralnost nije više uključena u poredak sveta, već se pretvorila u konvenciju, ovo pitanje se više ne postavlja. Stari pogledi na svet ne samo da su postavljali ovo pitanje, oni su davali i odgovor na njega. Prvobitno, govorili su, čovek je dolazio na Zemlju na takav način da je mogao da oblikuje sopstveno fizičko telo iz zemaljskih supstanci, baš kao što privlači za sebe etersko telo iz opšte kosmičke eterske supstance. Ali je onda potpao pod luciferske i arimanske uticaje i shodno tome, izgubio sposobnost da iz sopstvenog bića sagradi fizičko telo, tako da mora da ga nasleđuje. Način na koji stiže fizičko telo posledica je nasleđenog (praotakog) greha.

To je ono što su stari pogledi na svet govorili – to je osnovno značenje “nasleđenog greha”. Čovek se upleo u nasledne odnose.

Ljudi današnjice moraju opet da steknu neophodne pojmove tako da ova pitanja uzmu, kao prvo, ozbiljno, a kao drugo, da pronađu odgovore. Sasvim je tačno da čovek u svojoj zemaljskoj evoluciji nije ostao onoliko jak koliko je bio pre nego što je bio izložen napadu luciferskih i arimanskih uticaja. Prema tome, on ne može da oblikuje sâm svoje fizičko telo silazeći u zemaljske prilike. On zavisi od modela i potreban mu je model u kome raste prvih sedam godina svog života. I, kako se upravlja po tom modelu, prirodno je da taj model manje-više ostane s njim i u kasnijem životu. Ako u svom radu na sebi potpuno zavisi od modela onda zaboravlja – ako tako mogu da kažem – ono što je sâm doneo sa sobom. On se potpuno upravlja po modelu. Onaj ko ima jače unutrašnje snage, kao rezultat prethodnih života na Zemlji, manje se upravlja po modelu i onda možete da vidite kako se taj čovek značajno menja u drugom po redu razdoblju svog života, od promene zuba do puberteta.

Upravo je to zadatak škole. Ako je to prava škola ona bi trebalo da doprinese da čovek razvije sve ono što je

doneo sa sobom iz duhovnih svetova u ovaj fizički život na Zemlji. Prema tome, ono što čovek kasnije unosi sa sobom u život, sadrži manje-više nasleđene karakteristike, prema tome koliko ih može ili ne može nadvladati.

Dakle, dragi moji prijatelji, sve stvari imaju svoj duhovni aspekt. Telo koje čovek ima u prvih sedam godina života jednostavno je model na koji se on ugleda. Ili će njegove duhovne snage do izvesnog stepena utonuti u ono što mu nameće model, te će onda ostati prilično zavisan od njega ili će, u prvih sedam godina, ono što teži da promeni model uspeti da se probije.

Ova težnja nalazi i svoj spoljašnji izraz. To nije samo pitanje čovekovog rada na modelu. Dok on to radi, prvobitni model postepeno se razlabavljuje, ljušti se, takoreći, otpada. Sve to otpada, baš kao prvi zubi. Kroz ovaj proces, oblici i snage modela pritiskaju s jedne strane, dok s druge čovek pokušava da utisne ono što je on sâm doneo sa sobom na Zemlju. Vodi se prava bitka u prvih sedam godina života. Gledajući sa duhovnog stanovišta, ova bitka označava ono što nalazi svoj izraz – spoljašnje, simptomski – u dečjim bolestima. Tipične dečje bolesti su izraz unutrašnje borbe.

Naravno, slični oblici bolesti često se pojavljuju i u kasnijem životu. U tom slučaju može biti da čovek nije uspeo dovoljno da nadvlada model u prvih sedam godina života. Tada u kasnijem dobu nastaje unutrašnji impuls da se čovek ipak oslobodi onoga što je u njemu još karmički ostalo. Tako, u 28. ili 29. godini života, čovek može iznutra iznenada biti podstaknut da se još žešće otarasi modela i kao rezultat, dobija neku dečju bolest.

Ako imate za to oko, videćete kako neka deca izuzetno promene svoju fizionomiju ili ponašanje nakon sedme ili osme godine života. Niko ne zna odakle ova promena dolazi. Danas je pojam nasleđa toliko jak da je prešao u svakodnevni govor. Kada se kod deteta u osmoj ili devetoj godini iznenada pojavi neka osobina (koja je, u stvari, duboko

organski utemeljena), otac će često reći: “To nije nasledio od mene”. Na šta će majka odgovoriti: “Pa sigurno da nije ni od mene”. Sve se ovo dešava zbog opšteg verovanja koje je ušlo u roditeljsku svest – naravno, mislim na verovanje da deca sve moraju da naslede od svojih predaka.

S druge strane, možete često da primetite kako neka deca u drugoj fazi svog života počinju još više da liče na svoje roditelje nego pre. To je sasvim tačno. Ali mi moramo ozbiljno da uzmemo u obzir ono što znamo o načinu čovekovog spuštanja u fizički svet.

Vidite, među mnogim užasnim močvarnim rasti-njem koje je proizvela psihoanaliza, nalazi se teorija koju možete danas svuda da pročitate, naime da je potajno, u podsvesti svaki sin zaljubljen u svoju majku, a svaka ćerka u svog oca, pa se onda u tom smislu govori o mnogim sukobima koji bi trebalo da iz toga nastanu u podsvesnim oblastima duše. Sve je ovo, naravno, diletantska interpretacija života. Međutim, istina je da čovek voli svoje roditelje i pre no što siđe u zemaljski život. On im dolazi baš zato što ih voli.

Naravno, rasuđivanje koje ljudi imaju na Zemlji, mora se razlikovati od rasuđivanja koje imaju izvan zemaljskog života, između smrti i novog rođenja. Jednom prilikom, na početku našeg antroposofskog rada, među nama se pojavila jedna gospođa koja je, kada je čula o reinkarnaciji, rekla da se njoj sviđa antroposofija, ali neće ništa da ima sa reinkarnacijom. Jedan zemaljski život, rekla je, njoj je sasvim dovoljan. U to vreme imali smo vrlo dobronamerne članove koji su na sve zamislive načine pokušavali da ubede ovu gospođu u ispravnost ideje da svaki čovek mora da prođe kroz ponovne živote na Zemlji. Prijatelji su je neprestano ubeđivali. Ona nije odstupala. Nakon izvesnog vremena otputovala je, ali dva dana kasnije poslala mi je kartu gde piše da ona ipak ne želi da se opet rodi na Zemlji!

Ovakvoj osobi, neko ko jednostavno želi da prikaže istinu sa duhovno-naučnog stanovišta, može samo da kaže: bez sumnje da dok si ovde na Zemlji, tebi se uopšte ne sviđa da se vratiš ovamo u budućem životu. Ali to ne zavisi od tvog sadašnjeg mišljenja. Sa Zemlje ćeš, kao prvo, proći kroz dveri smrti u duhovni svet. To si sasvim voljna da uradiš. Da li ćeš hteti ili ne da siđeš ponovo dole, zavisice od procene koju ćeš imati kada više ne budeš imala telo. Tada ćeš imati sasvim drugačije mišljenje.

Rasuđivanje koje čovek ima u fizičkom životu na Zemlji drugačije je od rasuđivanja koje ima između smrti i novog rođenja, zato što se ono tamo menja. To je stvarno tako. Kada kažete nekom čoveku ovde na Zemlji – nekom mladiću, na primer – da je on sâm izabrao svog oca, sasvim je moguće da vam on prigovori: “Želite da kažete da sam ja sâm izabrao oca koji me je onoliko tukao?” – Naravno da ga je on izabrao, jer je on drugačije mislio pre no što je došao na Zemlju. On je tada smatrao da će batine biti sasvim dobre za njega... Stvarno, nemojte se smeјati, ovo mislim ozbiljno.

U istom smislu čovek bira svoje roditelje prema izgledu. On ima pred sobom sliku i hoće da liči na njih. On im ne postaje sličan nasleđem, već sopstvenim unutrašnjim snagama duše i duha – snagama koje on sa sobom donosi iz duhovnog sveta. Prema tome, potrebno je da rasuđujete uzimajući u obzir i duhovnu i fizičku nauku. Ako tako radite, biće sasvim nemoguće da mislite kao neki ljudi koji negoduju i kažu: “Znam za decu koja su postala još sličnija svojim roditeljima u drugoj fazi života”. – Nema sumnje, ali stvar je u tome da su ova deca sama sebi postavila cilj da postanu što sličnija liku svojih roditelja.

Čovek stvarno radi sve vreme u životu između smrti i novog rođenja, u zajednici sa drugim dušama i sa bićima viših hijerarhija; on radi na onome što će mu omogućiti da sagradi svoje telo.

Vidite, mi izuzetno potcenjujemo važnost onoga što čovek nosi u svojoj podsvesti. Kao zemaljski čovek on je mnogo mudriji u svojoj podsvesti nego u svojoj budnoj svesti. On pomoću dalekosežne, sveopšte svetske mudrosti stvara u okviru modela ono što se kasnije javlja u drugoj fazi života – ono što on nosi kao sopstveno biće, ljudski oblik koji mu pripada. U vremenu koje dolazi, ljudi će saznati koliko malo primaju – u odnosu na telesnu supstancu – iz hrane koju uzimaju. Čovek prima mnogo više iz vazduha i svetlosti u vrlo razređenom stanju. Kada se ovo shvati ljudi će biti spremniji da veruju da čovek gradi svoje drugo telo iz svoje okoline, sasvim nezavisno od bilo kakvog nasleđa. Prvo telo je, u stvari, samo model, a ono što dolazi od roditelja – ne samo kao supstanca, već i u vidu spoljašnjih telesnih snaga – nije više prisutno u drugom delu života. Odnos dece prema roditeljima onda postaje etički, postaje moralno-duševni odnos. Samo je u prvom životnom periodu – to jest do sedme godine – to fizički, nasledni odnos.

Sada, postoje ljudi koji sa živim interesovanjem posmatraju sve što ih u ovom zemaljskom životu okružuje u vidljivom svetu. Posmatraju svet biljaka, životinja, veličanstvenu sliku zvezdanog neba, jednom rečju zainteresovani su za sve što ih okružuje. Oni čitavom svojom dušom, takoreći, učestvuju u fizičkom kosmosu. Unutrašnji život čoveka koji je nekako toplo zainteresovan za svet, razlikuje se od unutrašnjeg života onoga koji prolazi svetom sa izvesnom ravnodušnošću, sa duševnom flegmatičnošću.

U odnosu na ovo, postoji čitava skala ljudskih karaktera. Na primer, neko će po povratku sa kraćeg putovanja, na pitanje šta je video, vrlo rado, do najsitnijih detalja opisivati grad u kome je bio. Kroz njegovu zainteresovanost steći ćete celokupnu sliku grada koji je posetio.

Iz ove krajnosti pređimo na drugu. Jednom prilikom sreo sam dve starije gospođe. One su baš bile na izletu od Beča do Presburga (Bratislava), koji je divan grad. Pitao

* ALKO ČOVEK U OVOJ ŽIVOTU IMA VELIKI INTERES
ZA VANJSKI SVIJET (SVE GA ZANIMA) I SVE PRAVI I OPISUJE
U NOVOSTI, IDUĆO, INKARNACIJI TO ČOVEK ĆE PUCAJI OD ZARAVNA, ALI
* ONAŠ KODI NE PRIKREĆUJE VANJSKI SVIJET I KODI GA NE ZANIMA
U DO INDEKSO TJEŠO (TOJE SLABOST DUŠE) U 2. ŽIVOTU IMAĆ ĆE VANJKO TJEŠO I PUNO BOLEŠTI

sam ih kako je bilo u Presburgu, šta im se tamo dopalo? One mi ništa drugo nisu rekle, osim da su videle dva mala slatka jazavičara na obali reke! E pa, nisu morale da idu čak u Presburg da bi videle jazavičare, mogle su da ih vide i u Beču. Međutim, one ništa drugo nisu videle.

Tako neki ljudi idu svetom. A kao što znate, između ova dva ekstrema, postoje razni stupnjevi zainteresovanosti za okolni fizički svet.

*** Pretpostavimo da je neki čovek vrlo malo zainteresovan za svet oko sebe. Možda samo još uspeva da se zainteresuje za stvari koje se tiču njegovog tela – da li se, na primer, bolje jede na ovom ili na nekom drugom mestu. Osim toga on nije zainteresovan za nešto drugo, njegova duša je siromašna. Svet ne ostavlja utisak na njegovu dušu. On unosi vrlo malo od svog unutrašnjeg života, vrlo malo od onoga što je zračilo prema njemu iz pojavnog sveta, kroz dveri smrti u duhovno carstvo. Stoga mu je vrlo teško da sarađuje sa duhovnim bićima sa kojima je u onom svetu. Kao posledicu on u sledeći život ne unosi sa sobom snagu i istrajnost duše potrebnu za izgradnju fizičkog tela, već slabost – nemoć duše. Model se jako utiskuje u njega, tako da sukob sa modelom nalazi izraza u mnogim bolestima u de-tinjstvu. No slabost ostaje. On oblikuje, nežno, bolešljivo telo, sklono svim vrstama bolesti. Tako se, karmički, zainteresovanost naše duše i duha u nekom zemaljskom životu, preobražava u naše zdravstveno stanje u sledećem životu. Ljudi koji “pucaju od zdravlja” sigurno su bili živo zainteresovani za vidljivi svet u prethodnoj inkarnaciji. U tom pogledu vrlo snažno deluju pojedinosti života. ***

Nesumnjivo je “rizično” danas govoriti o ovim stvarima, ali razumećete unutrašnje veze karme samo onda ako ste spremni da saznate karmičke pojedinosti. Tako, na primer, u vremenu kada su ljudske duše koje danas žive, živele svoj prethodni život na Zemlji, bilo je nekih ljudi koji uopšte nisu bili zainteresovani za umetnost slikarstva. Čak i danas, priznaćete, postoje ljudi koje nije briga da li

* Ако u ovom inkarnaciji voliko slikarstvo
т. уметност u 2. животу имат će мо јавно
пријатно лице
* Ако нас не занима уметност (сликаство)
u 2. инкарнацији имат će по неспријатно лице.

* Ако се u 1. животу
не гледа u змезде
(чисто поземајство)
u 2. инкарнацији се
добива не тако или
таво физичко тело

im neki užas visi na zidu sobe ili neka divna slika. Takvih ljudi je bilo i u vremenu kada su današnje duše živele svoj prethodni život na Zemlji. Uveravam vas, dragi moji prijatelji, da nikada nisam sreo čoveka sa simpatičnim, prijatnim licem koji u prethodnom životu na Zemlji nije uživao u slikarstvu. Ljudi sa nesimpatičnim izrazom lica – što, ipak, igra neku ulogu u karmi, označava nešto u sudbini – bili su uvek oni koji su prolazili pored umetničkih dela, pored slika, sa tupom i flegmatičnom indiferentnošću.

Ove stvari idu još dalje. Postoje ljudi – a bilo ih je i u ranijim zemaljskim epohama – koji čitav svoj život ne pogledaju zvezde, koji ne znaju gde se nalazi sazvežđe Lava, Ovna ili Bika, koji nemaju nikakvog interesovanja za to. Takvi ljudi se rađaju u sledećem životu na Zemlji sa telom koje je nekako mekano i mlitavo. Čak iako pomoću snage roditelja, dobiju model kojim mogu ovo da prevaziđu, oni postanu mlitavi, nedostaje im energija i živost u telu koje su za sebe sagradili.

A tako je sa čitavim zdravstvenim stanjem koje čovek ima u određenom životu na Zemlji. U svakoj pojedinosti možemo da vidimo koliko je čovek imao interesovanja za vidljivi svet – u čitavom njegovom širokom obimu – u prethodnom životu na Zemlji.

Ljudi koji, na primer, nemaju apsolutno nikakvog interesovanja za muziku – ljudi koji su ravnodušni prema muzici – sigurno će ponovo biti rođeni u sledećem životu na Zemlji sa problemom astme ili sa nekom bolešću pluća. U svakom slučaju, biće rođeni sa tendencijom prema astmi ili bolestima pluća. A tako je u svim pogledima; ono duševno koje se razvija u našem zemaljskom životu kroz zainteresovanost za vidljivi svet, izražava se u našem sledećem životu u našem zdravlju ili bolesti.

Ovde opet neko može da primeti: saznanje o ovim stvarima može da nam pokvari volju za sledećim životom na Zemlji. – Tako se opet rasuđuje sa zemaljskog stanovišta, koje sigurno nije jedino moguće stanovište, jer, ipak,

* Ако човека u ovom животу не занима
музика т. нша интереса, u будуће će
инкарнацији имат će проблеме са астмом
i са плућима – дакле музика је тако важна

život između smrti i novog rođenja traje duže nego zemaljski život. Ako je čovek tup i indiferentan prema stvarima u svojoj vidljivoj okolini, onda je nesposoban da radi u izvesnim područjima između smrti i novog rođenja. On prolazi kroz dveri smrti sa posledicama svoje nezainteresovanosti. Ne može da dođe u blizinu izvesnih bića. Ta bića se drže podalje od njega, on im ne može prići ni blizu. Druge ljudske duše sa kojima je bio na Zemlji, ostaju mu tuđe. Ovo bi išlo tako zauvek, kao večita paklena kazna, da to nije moguće izmeniti. Jedini lek, jedina kompenzacija, leži u odluci – između smrti i novog rođenja – da se opet dođe u zemaljski život i iskusi u bolesnom telu šta je ta njegova nesposobnost značila u duhovnom svetu. Između smrti i novog rođenja on čezne za ovim lekom, jer je tada svestan da postoji nešto što on sada ne može da uradi. Štaviše, on to oseća na takav način da u daljem toku, kada umre još jednom i prođe kroz vreme između smrti i novog rođenja, ono što je bio bol na Zemlji postaje podstrek da se uđe u ono što je propušteno prošlog puta. ***

*** Tako da stvarno možemo da kažemo: čovek sa svojom karmom nosi zdravlje i bolest u sebi iz duhovnog sveta u fizički. Naravno moramo da znamo da nije u pitanju uvek ispunjenje prethodne karme, jer postoji i karma u nastajanju, neke stvari se po prvi put javljaju. Prema tome, nećemo pripisivati prošlom životu na Zemlji sve što čovek mora da prođe u svom fizičkom životu u pogledu zdravlja i bolesti. Ali moramo da znamo: u suštini ono što se javlja kao zdravlje i bolest, karmički je određeno onako kako sam opisao. ***

*** Svet postaje razumljiv samo onda kada ga posmatramo izvan ovog zemaljskog života. On drugačije ne može da se objasni, jer svet ne može da se objasni pomoću zemaljskog života. ***

Ako sada pođemo od unutrašnjih uslova karme, koji proizilaze iz čovekove organizacije, ka spoljašnjem aspektu, tada možemo opet – da bismo ponovo došli do

* АКО У ОВУ ИНКАРНАЦИЈУ ИМАТЕ ПРИЈАТЕЉА
У МЛАДОСТИ, И КАДА СЕ НЕ МОЖЕТЕ НАЋИ
ТО ЈЕ ЗАНАЈ ДА ЈЕМО У ПРОШЛОСТИ ОТИМ ЧОВЕКОМ
БИЛИ ПРИЈАТЕЉИ У НАСЛИЈЕДНИХ ГОДИНАМА.

* АКО ИМАТЕ ПРИЈАТЕЉА
ОД 20-ТА ГОДИНЕ
ТО ЗНАЧИ ДА ЈЕМО У
ПРОШЛОСТИ ПОБРАНИ ПРИЈА-
ТЕЉИ ОД 20 ГОДИНЕ ПА ДАЈЕ

karme – da krenemo od područja činjenica koje vrlo blisko dotiču čoveka. Uzmite, na primer, naš odnos prema drugim ljudima, koji je usko povezan sa opštim duševnim okolnostima našeg zdravlja ili bolesti.

Pretpostavimo, na primer, da je neko imao bliskog prijatelja u mladosti. Razvilo se blisko prijateljstvo mladih ljudi. Posle ih život razdvoji – pa će jedan ili možda obojica – gledati sa izvesnim žaljenjem na svoje prijateljstvo u mladosti. Ali ne mogu da ga obnove, ma koliko da se sreću u životu. Mnogo toga u nečijoj sudbini može da zavisi od propalog prijateljstva iz mladosti. Priznaćete da čovekova sudbina može biti duboko pod uticajem razorenog prijateljstva iz mladosti.

Moram da dodam da ne bi trebalo da se o ovim stvarima govori samo teoretski. To bi imalo vrlo malu vrednost. Zapravo, o ovakvim stvarima bi trebalo da govorite samo iz direktnog duhovnog opažanja ili na osnovu onoga što ste čuli ili pročitali od onih koji mogu da imaju neposredan duhovni uvid, ako vi sami nađete da je taj uvid prihvatljiv i razumljiv. Nema vrednosti teoretisanje o ovim stvarima. Prema tome, kada se trudite pomoću duhovnog posmatranja da prodrete iza ovakvih događaja, kao što je razoreno prijateljstvo iz mladosti, kako idete unazad u prethodni život na Zemlji, ovo je ono što se obično nađe: dvoje ljudi koji su u jednom zemaljskom životu bili prijatelji u mladosti i čije se prijateljstvo nakon toga raspalo – u nekoj ranijoj inkarnaciji bili su prijatelji u poznijim godinama života.

Pretpostavimo, na primer, da su dvoje ljudi bili prijatelji ili prijateljice do svoje dvadesete godine. Onda se prijateljstvo raspalo. Vratite se pomoću duhovno-naučnog saznanja u prošli život na Zemlji i naći ćete ih ponovo kao prijatelje. Ovoga puta, međutim bilo je to prijateljstvo koje je započelo oko njihove dvadesete godine i nastavilo se u kasniji život. To je vrlo zanimljiv slučaj i često se može naći kada tragate za stvarima pomoću duhovne nauke.

* Ako u ovom inkarnaciji imate prijatelje u mladosti, onda će tog prijatelja znati u mladosti (pri novom inkarnaciji - da - u sebi ima se nastaviti

*** Pregledajte bliže takve slučajeve i otkrićete sledeće: ako ste bili prijatelji sa nekom osobom u kasnijim godinama života, onda imate unutrašnji impuls da takođe saznate kakva je bila u mladosti. Ovaj impuls vas u sledećem životu vodi prema tome da je upoznate kao prijatelja u mladosti. U prethodnoj inkarnaciji upoznali ste je u zrelijim godinama. To je u vašoj duši stvorilo težnju da je upoznate i u mladosti. To više ne možete u onom životu, prema tome vi to radite u sledećem. ***

Ova težnja ima veliki uticaj – na jednog od vas dvoje ili na oboje – kada prođe kroz smrt i kada se to proživi u duhovnom svetu. Zato što u duhovnom svetu, u takvom slučaju, postoji nešto kao “zurenje” u period mladosti. Čovek čezne da neprekidno posmatra vreme mladosti i ne teži da upozna svog prijatelja opet u kasnijim godinama. I tako je, u sledećem životu na Zemlji, prijateljstvo mladosti – koje je predodređeno životom proživljenim pre dolaska na Zemlju – prekinuto.

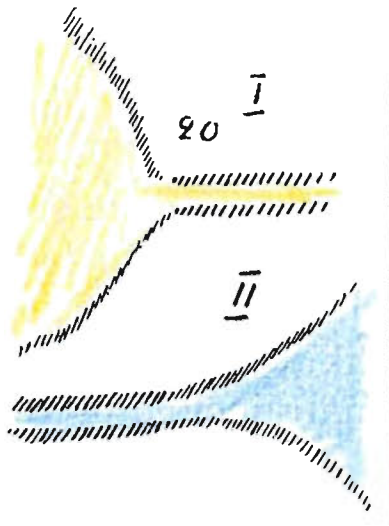
*** Ovo je istinit slučaj iz života i ovo što vam sada prenosim potpuno je stvarno. Međutim, javlja se pitanje: kakvo je to prijateljstvo bilo u prethodnom životu kada u vama podstiče težnju da u novom životu na Zemlji imate ovog prijatelja pored sebe samo u mladosti? Težnju da vam drugi čovek bude prijatelj samo u mladosti i nedostatak želje da vam bude isto tako prislan prijatelj u kasnijem životu, moralo je uzrokovati i nešto drugo. U svim slučajevima koje znam, ako su dva čoveka ostala zajedno u kasnijem životu, ako se njihovo prijateljstvo iz mladosti nije raspalo, oni bi postali jedan drugom dosadni zato što je, u stvari, njihovo prijateljstvo u zrelijim godinama u prethodnom životu postalo sebično. Sebičnost prijateljstva u jednom zemaljskom životu osvećuje se karmički u gubitku istog prijateljstva u drugom životu. ***

Ove stvari su zaista komplikovane, ali uvek možete pronaći putokaz ako ovo uočite, jer je to tako u mnogim slučajevima: dvoje ljudi idu svako svojim putem, recimo do

* Ako u jednom životu imate prijatelja od mladosti do starosti, onda si postanešo drugom, tada prijateljstvo postaje sebično. U sledećem životu tog čoveka najlakše pomalo i on mi postaje prijatelj samo u mladosti, tj. u mladosti se preživljava.

* Ako u 1 inkarnaciji imam prijatelja u sredini života (nekako 30 godina) onda ću u 2. inkarnaciji sa istim čovekom biti prijatelj na početku života i na kraju (D. životi su povezani)

dvadesete godine, pa se onda prijatelje. Odatle kreće prijateljstvo (I). Onda u sledećem životu, u skladu sa ovim, dobijamo sledeću sliku (II) – sliku prijateljstva u mladosti, nakon čega se njihovi životi razdvajaju.

I ovo ćete često videti: ako ste se u svom srednjem životnom periodu u jednoj inkarnaciji, sreli sa čovekom koji snažno utiče na vašu sudbinu – ove stvari, naravno, su samo uopštene i ne važe u svim slučajevima – vrlo je verovatno da ste bili s njim, silom sudbine, na početku i na kraju vašeg života u prethodnoj inkarnaciji. Onda je slika sledeća: u jednoj inkarnaciji živite zajedno u početku i na kraju života; u drugoj inkarnaciji niste zajedno na početku ili na kraju, ali se srećete u srednjem periodu života.

Ili opet, može biti da ste kao dete silom sudbine spojeni sa drugim čovekom; u prethodnom životu bili ste zajedno sa njim baš pred svoju smrt. Ovakvo obrnuto ogledanje često se javlja u karmičkim vezama.

* 26.3.2009.*

* Ako kao dete budete spojeni sa nekim čovekom po tome da sam u prošloj inkarnaciji bio sa njim i onda pred svoju smrt 85

VI

Dornah, 2. mart 1924.

Nastavljajući sa našim razmatranjima o karmi, neophodno je, pre svega, da pogledamo kako karma zadire u čovekov razvoj. Moramo da shvatimo kako se sudbina, isprepletana sa slobodnim ljudskim delima, oblikuje u svoj fizički odblesak iz duhovnog sveta.

Moraću prvo da kažem neke stvari u vezi sa čovekom dok boravi na Zemlji. Tokom ovih predavanja posmatrali smo zemaljskog čoveka i različite članove njegovog bića. Kod čoveka razlikujemo fizičko telo, etersko telo, astralno telo i *Ja*. Posmatrajući ga pred sobom u fizičkom svetu ovu podelu možemo i drugačije da vidimo.

Na današnjem predavanju – nezavisno od svega o čemu smo već govorili – pristupićemo podeli čoveka, a onda ćemo pokušati da povežemo ono o čemu ćemo danas govoriti sa onim što nam je već poznato.

Posmatrajući čoveka pred nama na Zemlji – u njegovom fizičkom obliku – možemo da razlikujemo u toj njegovoj fizičkoj formi, tri jasno određena člana. To što se oni obično ne razlikuju samo je zato što današnja nauka samo površno posmatra činjenice, pa nema osećaj za ono što se otkriva kada se ove stvari posmatraju pogledom koji je osvetljen iznutra.

Tu je, kao prvo, ljudska glava. Čak spolja gledano, možemo da opazimo da ljudska glava izgleda potpuno drugačije od ostatka ljudskog tela. Pogledajte samo kako nastaje čovek iz embriona. Prva stvar koju vidimo da se razvija iz ljudskog embriona je organizacija glave. To je praktično sve što možemo da vidimo. Čitava ljudska organizacija počinje od glave. Sve ono što se kod embriona nakon toga javlja kao oblik, samo je, takoreći, sistem privezaka. U svom fizičkom obliku, čovek je u početku samo glava. Drugi organi postoje samo kao dodaci. U prvom periodu

* DOK SE ČOVEK U MASCI PRVO SE NAZIVA
GLAVA T. ČOVEK SE GLAVA, A SVE OS-
TALO SU DODACI.
* KASNE POGLEDA IMA 3. DIOGLAVI - 1. DIO SE GLAVA
2. DIO RUKAMA, A 3. DIO NERVA I ČULIMA
(KOD NEKOG ČOVEKA, ORGANI GRUDI I UDOVI)

* NO SISTEM GLAVE
SE PROSTIRE NA CI-
JELOG ČOVEKA, T. D.
KOD NEKOG ČOVEKA SE
UČITOME NA ČOVEK
ORGANIZAM.....

života embriona, funkcije koje ovi organi preuzimaju u ka-
snijem životu – kao disanje, cirkulacija, ishrana i tako dalje
– ne preuzima unutrašnjost embriona. Odgovarajuće funk-
cije se obavljaju spolja: obezbeđuje ih organizam majke
kroz organe koji posle toga otpadaju – organe koji kasnije
ne postoje kod odraslog čoveka.

Čovek je u početku samo glava i ostali organi su
samo privesci. Nema preterivanja u ovome što smo rekli.
Ostalo su samo dodaci. Onda, u kasnijoj fazi, ovi dodaci
dobijaju na važnosti. U kasnijem životu glava nije tako
strogo odvojena od ostatka tela. Ali to je samo površna
karakterizacija čoveka, jer je on u stvari, čak i u fizičkom
obliku, tročlano biće. Sve od čega se sastoji njegov prvobi-
tni oblik – naime glava – ostaje čitavog njegovog zemaljskog
života manje-više individualan član. Ljudi samo ne zapažaju
ovu činjenicu, ali to je tako.

Reći ćete: sigurno da ne bi trebalo da delimo čo-
veka na ovakav način – odsecajući mu glavu, takoreći, od-
vajajući je od ostatka tela. Da tako rade antroposofi, samo
je verovanje izvesnog profesora koji nam je zamerio zbog
podele čoveka na glavu, organe grudi i udove. Ali uopšte
nije tako. Činjenica je pre ovakva: ono što se javlja kao
spoljašnji oblik glave samo je glavni izraz za oblik glave.
Čovek ostaje glava čitavog svog zemaljskog života. Tačno
je da su najvažniji čulni organi – oči, uši, organi mirisa i
organi ukusa – baš na glavi, ali osećaj toplote, na primer,
osećaj pritiska, čulo dodira, šire se čitavim čovekom. To je
zato što se ta tri člana ne mogu prostorno raspoznati. Oni
se jedino mogu raspoznati u smislu da se načelo koje uob-
ličava glavu, uglavnom pojavljuje u spoljašnjem obliku
glave, dok u stvarnosti to prožima čitavo ljudsko biće. A
tako je i sa ostalim članovima. “Glava” se čitavog ljudskog
zemaljskog života nalazi i u nožnom palcu, ukoliko palac
oseća toplotu ili dodir.

Tako smo, za početak, okarakterisali jedan član
ljudskog bića kakvo je ono pred nama u čulnom svetu. U

* ГЛАВА ДЕ УСТВАЛ - ЗИВЉАНО ЧУЉАНИ СРЕДСТВО - АУ ГЛАВНОЈ ДЕЛУЈЕ ПОВЕЋА
* ГЛУБЉИ ДИО - ТО ЈЕ РИТМИЧКИ СИСТЕМ; АУ ЈЕ ОН (СИСТЕМ) ОРГАНИ
* УДОВИ, ПОДИРАЈУ ГЛУДИ, ТРУП - И У ВЕЗИ ЈЕ ТО ДИО СА МЕТАБОЛИЗМОМ.
* ГЛАВА - У ВЕЗИ СА ДУШЕВНОМ ДИЈЕЛОМ - МИШЉЕЊЕМ
* ГЛУДИ - У ВЕЗИ СА ДУШЕВНОМ ДИЈЕЛОМ - ОСЕЋАЊЕМ
* УДОВИ - У ВЕЗИ СА ДУШЕВНОМ ДИЈЕЛОМ - ВОЉОМ

mojim knjigama takođe sam prikazao ovu organizaciju kao nervno-čulnu, jer je tako opisujemo više unutrašnje. To je onda jedan član ljudskog bića: organizacija nerava i čula.

Drugi član je sve ono što živi i što se izražava u ritmičkoj aktivnosti. Ne može se reći za nervno-čulnu organizaciju da se izražava u ritmičkoj aktivnosti. Ako bi tako bilo, opažajući očima, na primer, morali biste da opazite jednu stvar jednog časa, a onda drugu, pa treću, pa četvrtu, a onda da se opet vratite na prvu, i tako dalje. Drugim rečima, moralo bi da bude ritma u vašem čulnom opažanju, a to nije tako. Pogledajte, s druge strane, glavne karakteristike organizacije grudi. Tu ćete naći ritam disanja, ritam cirkulacije i tako dalje. Tu je sve ritam.

Ovaj ritam, sa odgovarajućim ritmičkim organima, druga je stvar koja se razvija kod čoveka i ona se takođe prostire preko čitavog ljudskog bića, mada je njegova glavna spoljašnja manifestacija u organima grudi. Čitav čovek je srce, pluća. Ipak, srce i pluća su lokalizovani u organima koji se tako zovu. Dobro je poznato da čitav ljudski organizam diše; vi dišete na svakom mestu svog organizma. Ljudi govore o disanju kože. Samo što je ovde, opet, funkcija disanja uglavnom koncentrisana na pluća.

Treća stvar kod čoveka su udovi. Udovima se završavaju trup ili grudi. U embrionalnom stanju oni se javljaju samo kao privesci. Poslednji se razvijaju. Ovi organi su uglavnom povezani sa našim metabolizmom, jer oni svojim kretanjem, svojim radom, stimulišu metabolički proces. Tako smo opisali tri člana koja vidimo kod čoveka.

Međutim, ova tri člana su tesno povezana sa duševnim životom čoveka. Život ljudske duše deli se na mišljenje, osećanje i htenje, odnosno volju. Mišljenje nalazi svoju odgovarajuću fizičku organizaciju uglavnom u organizaciji glave. Ono ima svoju fizičku organizaciju, istina, u čitavom ljudskom biću, ali to je samo zato što se i sama glava, kao što sam malopre rekao, proteže na čitavo ljudsko biće.

* OSJEĆANJE NIKAD NISJE U SVEZI SA GLAVOM D. ŽIVIMO CILJIM
DIELOM VEĆ JE ISKLUČIVO U SVEZI SA RITMIČKIM DIELOM D.
SA RITMOM DISANJA I CIRCULACIJE
* ŽIVCI NAM JAKO OMOGUĆU DA ŠTO SVESNI SVIHT OSJEĆANJA .

Osećanje je povezano sa ritmičkom organizacijom. Predrasuda je, čak sujeverje jednog dela moderne nauke, verovanje da nervni sistem ima neke direktne veze sa osećanjima. Nervni sistem nema ništa direktno sa osećanjima. Pravi organi osećanja su ritam disanja, cirkulacija, a sve što nervi čine je to da nam omoguće da znamo da imamo osećanja. Osećanja, još jednom, imaju svoju pravu organizaciju u ritmičkom organizmu. Ali mi ne bismo bili svesni osećanja da nam nervi ne obezbeđuju predstavu o njima. Zbog toga što nam nervi daju predstavu o sopstvenim osećanjima, moderni intelektualizam zapada u praznovericu da su sâmi nervi organi osećanja. Ali to nije slučaj.

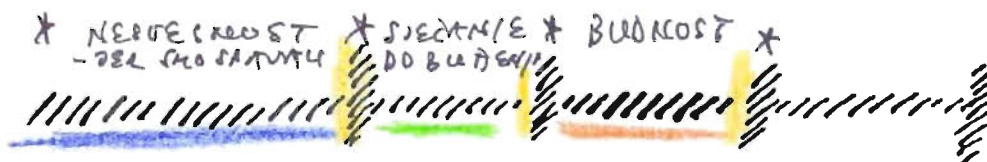
Ali kada svesno posmatramo naša osećanja – onako kako ona nastaju iz našeg ritmičkog organizma – i kada ih uporedimo sa mislima koje su povezane sa našom glavom, našom nervno-čulnom organizacijom, onda, ako uopšte imamo sposobnosti da posmatramo ove stvari, vidimo istu razliku između naših misli i naših osećanja kao između misli koje imamo u našem dnevnom, budnom životu i onih u našim snovima. Naša osećanja nisu svesnija od snova. Ona samo imaju drugačiji oblik, samo se pojavljuju na drugi način. Kada sanjate u slikama, vaša svest živi u slikama. Ove slike, međutim u njihovom slikovnom obliku, imaju isti značaj kao što u drugom obliku imaju naša osećanja. Tako da možemo da kažemo: mi imamo najjasniju i najosvetljeniju svest u našim predstavama i mislima, a neku vrstu snolike svesti u našim osećanjima. Mi samo mislimo da imamo jasnu svest u našim osećanjima, dok u stvari, nemamo ništa jasniju svest u našim osećanjima, nego što imamo u snovima. Kada se nakon buđenja saberemo i počnemo da stvaramo budne predstave o našim snovima, mi u tim predstavama nismo uhvatili san. San je mnogo bogatiji od onoga što mi kasnije zamišljamo. Slično tome, svet osećanja je beskrajno bogatiji od predstava koje dovodimo do naše budne svesti.

* DOZLOVIM NE VOLJE MI NE SJOGNATEHO - VOLJA JE U SVETI
SA UDOVIMA (TO. SA MOTORICKIM I METABOLICKIM DISKON - VOLJA
JE USAVANAM - KAD SAU BEE SJOWA. - O VOMI ZAMIM SAHO
U MISLIMA, ITO MIJE, POIWE NEKOG VOLAROG ČIWA: HOČU DIĆI
KUKU TO JE SVESNO, ALI PROCESA KUKI SE ZBITOJU PAU DIŽI NEU
NEKE UOPĆE NIHO SVESNI, KOKADKO SVESMAN SAU DA SAU DIGAO KUKU.

A što se tiče htenja – to je potpuno uspavano. Hte-
nje je povezano sa udovima, odnosno sa motoričkim orga-
nizmom i metabolizmom. O htenju znamo samo u mislima.
Mogu da stvorim zamisao: uzeću ovaj sat. Promislite dobro i
morćete da priznate da stvarate zamisao: “Uzeću sat”, a
onda ga stvarno uzmete. Ali ono što se dešava, počinjući
od zamisli i krećući se prema mišićima, sve dok opet ne
dođete do zamisli (naime, da ste sada uzeli sat) koja sledi
iz vaše prvobitne zamisli – sve ovo što se događa u vašem
organizmu između zamisli namere i zamisli realizacije, sve
to ostaje potpuno nesvesno. Toliko nesvesno da to možete
da uporedite samo sa nesvesnošću dubokog sna bez snova.

Mi bar sanjamo naša osećanja, ali o impulsima volje
nemamo ništa više nego što imamo od spavanja.

Možemo reći: nemam ništa od spavanja. Naravno,
ne govorim sa fizičkog stanovišta. Sa fizičkog stanovišta
bilo bi apsurdno govoriti da nemamo ništa od spavanja, jer
i vaša duša ima mnogo od spavanja. Kada ne bismo nikada
spavali, ne bismo nikada došli do svesti o svom Ja.

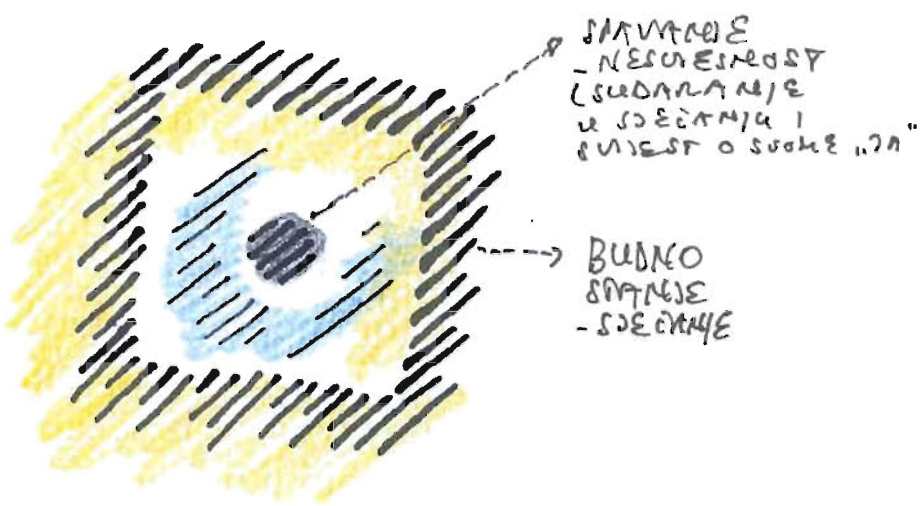

Ovde je neophodno da se shvati sledeće: sećajući
se doživljaja koje ste imali, idete unazad – kao duž ove li-
nije (vidi crtež). Od sadašnjice, idete unazad sve dalje i
dalje. Zamišljate da idete unazad niz liniju. Ali to uopšte
nije tako. U stvarnosti možete da idete unazad samo dok
se niste poslednji put probudili. Pre toga ste spavali. Sve
ono što leži u međuvremenu je izbrisano; onda od posled-
njeg časa kada ste zaspali do prethodnog probuđenja, opet
počinje sećanje. Tako se to nastavlja unazad. U stvari, dok
gledate unazad duž linije, morate uvek da umetnete peri-
ode nesvesnosti. Gledajući unazad moramo da umećemo
nesvesnost u čitavu trećinu našeg života. Mi ovu činjenicu

* U PRŠIM AUKTIVA VOLJE ŽIVI NAŠE DA
KOD MORAŽI MNOGIM ŽIVOTIMA TI.
INCARMINA SE.

* U VOĐI VLADA KARMA, KOD VOLJE NJEKOD
SU IMPULSI IZ PROŠLOG ŽIVOTA IZ REŽISI.
NO TI IMPULSA NIKO (UŠETKI I BUDNOM STANJU).

ne primećujemo, ali to je kao da imate belu površinu sa crnim otvorom u sredini. Vidite crni otvor, uprkos činjenice da tu nema nikakvih snaga. Slično je kada se sećate. Tako sećajući se, ipak vidite ono crno – odnosno, noći kroz koje ste spavali, mada životna sećanja tu nisu prisutna. Vaša svest se sa tim sudara svaki put i to je ono zahvaljujući čemu sebi kažete *Ja*. Kada bih išao sve dalje i dalje i kada se ne bih sudarao ni sa čim, nikad ne bih dostigao svest o *Ja*.

Prema tome, možemo sigurno da tvrdimo da imamo nešto od spavanja. A kao što imamo nešto od spavanja u običnom zemaljskom životu, isto tako imamo nešto i od spavanja koje vlada u našoj volji. Mi spavajući prolazimo kroz ono što se stvarno u nama dešava prilikom svakog voljnog dela. I baš kao što stičemo svest o *Ja* iz crne praznine u ovom slučaju (vidi crtež), tako je naše *Ja* prisutno u onom što spava u nama za vreme voljne radnje. To je, u stvari, naše *Ja* koje ide kroz uzastopne živote na Zemlji.

Tu vlada karma, dragi moji prijatelji. Karma vlada u našoj volji. U njoj deluju i svi impulsi iz prošlog života na Zemlji, samo što oni spavaju kod čoveka koji se nalazi u budnom stanju.

Prema tome, ponovimo još jedanput: kada zamislimo čoveka onakvog kakav je u zemaljskom životu, on nam se pojavljuje u trostrukom obliku: organizacija glave,

* U GLAVI SE STVARAJU PREDSTAVE I SEĆANJE - KONGREKCIJE
PREDSTAVE NASTAJU ZBOG UTISAKA IZVANJA, A SEĆANJE
JE NASTALO ZBOG PREDSTAVA IZVANJA

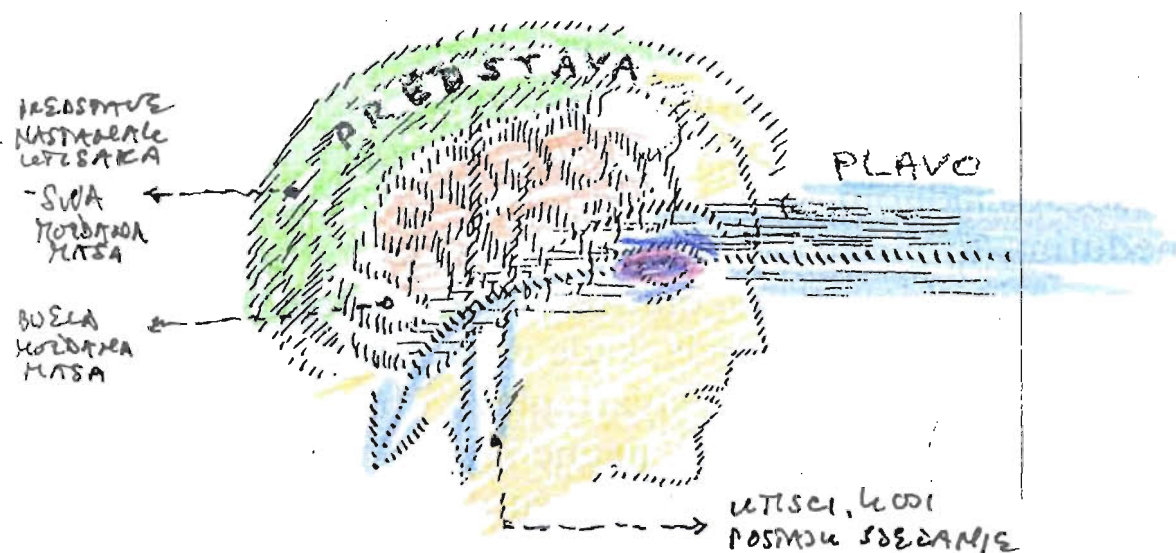
ritmička i motorička organizacija. To smo podelili šematski, ali ćemo uvek imati na umu da svaki od članova pripada čitavom čoveku. Dakle, *predstavljanje (zamišljanje)* je povezano sa organizacijom glave, *osećanja* sa ritmičkom organizacijom, a *volja* sa motoričkom organizacijom, organizacijom kretanja. Stanje stvaranja predstava je budnost, stanje u kome su naša osećanja je sanjanje (čak i u budnom životu), a stanje u kome je naša volja je spavanje (i u budnom životu). Mi spavamo u našim impulsima volje čak i u budnom životu.

Sada moramo da naučimo da razlikujemo dve stvari o glavi, odnosno, o našem životu predstava. Moramo da podelimo glavu, da kažem, intimnije. Tako ćemo napraviti razliku između onoga što imamo kao momentalne predstave u svom saobraćanju sa svetom i onoga što imamo kao sećanje. Idući svetom neprestano stvarate predstave u skladu sa utiscima koje primete. Ali, takođe, te predstave možete kasnije opet da izvučete iz sećanja. Predstave koje stvarate u dodiru sa svetom u nekom datom času, ne razlikuju se bitno od predstava koje se u vama stvaraju kada se sećanje pokrene. Razlika je u tome što u jednom slučaju one dolaze spolja, a u drugom iznutra.

Zaista je naivno zamišljati da sećanje deluje na sledeći način: sada se nalazim pred nekom stvari ili događajem i sada stvaram predstavu. Ta predstava ide dole u mene negde već, kao u neki orman ili fioku i kada je se posle izvesnog vremena setim, ja je izvadim odatle. Postoje čitave filosofije koje opisuju kako predstave silaze ispod praga svesti, da bi se odatle vadile, kao udicom, u času sećanja. Ove teorije su potpuno naivne. Naravno da ne postoji takav orman gde predstave leže i čekaju. Niti u nama ima nekog mesta gde prebivaju da bi odatle izašle i popele se u našu glavu kada ih se setimo. Sve ove stvari ne postoje, niti postoji neko objašnjenje koje bi ih potkrepljivalo. Stvar je pre ovakva:

Samo pomislite: kada hoćete nečega da se setite, vi se ne služite samo predstavama. Vi se služite sasvim drugim sredstvima. Ponekad sam viđao ljude koji su pokušavali da nešto zapamte; oni su što je moguće manje sebi predstavljali, odnosno zamišljali su što je manje moguće. Govorili su, revnosno ponavljajući i prateći rukama, ovako: i zvoni, zveči, ciči, ječi.⁷ – Mnogi ljudi pamte na ovakav način, a radeći to, oni misle što je moguće manje. A da bi se još više podstakli, neki se udaraju šakom u čelo. I takve stvari su poznate.

Činjenica je da predstave koje stvaramo dok smo u svetu, ispare kao san. Nisu to predstave koje su negde u nas utonule, već nešto sasvim drugo izranja iz našeg sećanja. Da biste stekli neku ideju o tome, nacртаću to ovako. Naravno to je samo simboličan crtež. Zamislite čoveka kako nešto gleda. On nešto vidi (neću ulaziti u detalje, mada možemo i to učiniti nekom drugom prilikom, ali nam sada to nije potrebno). Dakle, on nešto vidi. To ulazi kroz oko, kroz očni živac u organe sa kojima je očni živac povezan.

Postoje dva člana našeg mozga koja se sasvim jasno razlikuju – više spoljašnji, periferni mozak, siva masa,

⁷ "Und es wallet und woget und brauset und zischt" – stih iz Šilerove pesme: *Gnjurac*.

* UVIDIM ŽUTO. IZ ŽUTOG U BELU ULAZI UTISAK
 U SIVOJ MOZGAJNOJ MASI NASTAJE PREDSTAVA ALI
 ONA PROLAZI. TO JE UTISAK IZVANJA NA UNUTRA.
 - EŠAD ZA PAR DANA ŠELIM SE TOGA SJEĆATI. PROKAMAM
 U MOZGU UTISAK I TO ŠAD IDE IZVANJA PREMA VNAŠE,
 - POGLEDANJU LINGVA ZA OŠKAVANAM ONO ŽUTO, TO SU PROCESI

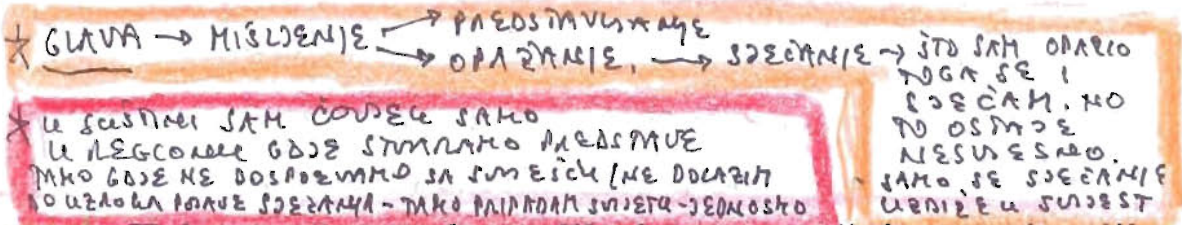
→ OPAŽANJA - DAKLE
 SJEĆANJE JE OPAŽANJE - ISPOD PREDSTAV
 KADANJA JE OPAŽANJE
 A OŠET ISPOD NISKA
 JE SJEĆANJE.

a ispod nje, bela. Onda bela masa prelazi u čulne organe. Siva masa je mnogo manje razvijena od bele. Izrazi "siva" i "bela" su naravno samo približni. Grubo, anatomski posmatrano, to je ovako: objekat ostavlja na nas utisak, prolazi kroz oko i dalje u procese koji se odigravaju u beloj masi mozga. Naše predstave, s druge strane, imaju svoj organ u sivoj masi, koja, uzgred budi rečeno, ima sasvim drugačiju ćelijsku strukturu. Tamo predstave svetlucaju i nestaju kao snovi. Svetlucaju zato što se tu ispod (pogledaj crtež) odvija proces nastajanja utisaka.

*** Kada bi taj proces zavisio od toga da predstave silaze negde i da vi onda morate odatle da ih izvadite u sećanje, vi se ne biste ničega setili. To je, u stvari, ovako: u ovom času, recimo, vidim nešto. Utisak o tome – šta god to bilo – ulazi u mene posredstvom bele mase mozga. Onda deluje siva masa, sanjajući o utisku, praveći njegove slike. Mentalne slike dolaze i odlaze; one su kratkotrajne. A ono što stvarno ostaje, mi nikako ne predstavljamo u tom času, već to ide u našu organizaciju i kada se sećamo, mi gledamo unutra, tamo dole utisci trajno ostaju. ***

*** Tako kada vidite nešto plavo, utisak ide u vas iz plavog (dole na crtežu), dok ovde (gore na crtežu), vi sami stvarate predstavu plavog. Predstava prolazi. Onda, nakon tri dana recimo, posmatrate u vašem mozgu utisak koji je ostao. Još jednom oblikujete predstavu plavog. Ovog puta, međutim, to činite dok gledate unutra. Prvog puta, kada ste napolju videli plavo, bili ste plavim podstaknuti spolja. Sledećeg puta – naime sada, kada ga se sećate – podstaknuti ste iznutra, zato što se, u stvari, plavo obnovilo u vama. U oba slučaja to je isti proces, naime proces opažanja. Sećanje je takođe opažanje. U stvari, našu dnevnu svest sačinjava stvaranje predstava, ali tu – ispod predstavljanja – događaju se izvesni procesi. Oni se takođe uzdižu u svest pomoću predstavljanja, naime našim predstavljanjem u sećanju. Ispod predstavljanja je opažanje, pravi proces opažanja. A, opet, ispod ovoga su osećanja. ***

↳ VAO D N SJEĆANJE

* U SUŠTINI SAM ČOVEK SAKO
 U NEGOVOM GOSU STVARNO PREDSTAVE
 MAKO GOSU NE DOSPEVAMO SA SVETIČI (NE DOGAZI)
 DO UZROKA KOJE SEĆANJE - TAKO Pripadati svijetu - jedinstvo

Tako možemo da razlikujemo u našoj organizaciji glave ili organizaciji mišljenja – opažanje i predstavljanje. Ono što smo opazili, toga se i sećamo. Ali to velikim delom ostaje nesvesno. Samo se sećanje uzdiže u svest. Ono što se stvarno događa u čoveku on sâm ne doživljava svesno. Kada opaža, on doživljava u svesti predstavu. Ishod ovog opažanja ulazi u njega. Iz toga on onda može da probudi sećanje. Ali na ovom mestu već počinje nesvesno.

U stvari, samo ovde, u ovom regionu (vidi crtež) – gde u našoj budnoj dnevnoj svesti stvaramo predstave – samo smo tu mi u suštini *čovek*. Samo tu imamo sebe kao *čoveka*. Tamo gde ne dosežemo našom svešću (jer mi čak ni ne dospevamo do uzroka naših sećanja) tamo nemamo sebe kao *čoveka*, već smo pripojeni svetu, jedno smo sa svetom.

Baš kao što je to u fizičkom životu – udišete. Vazduh koji sada imate u sebi bio je maločas napolju, bio je vazduh sveta, a sada je vaš vazduh. Nakon kratkog vremena vi ga ponovo dajete svetu. Jedno ste sa svetom. Vazduh je sad izvan vas, sad u vama. Vi ne biste bili uopšte ljudi da niste povezani sa svetom, tako da nemate samo ono što je unutar vaše kože, već i ono čime ste povezani sa čitavom okolnom atmosferom. A kao što ste tako povezani sa fizičkim, tako ste povezani i sa duhovnim: onog časa kada se spustite u sledeći podsvesni region – region iz koga se uzdiže sećanje – povezani ste s onim što nazivamo Treća hijerarhija: Anđelima, Arhandelima i Arhajima. Baš kao što ste povezani kroz disanje sa vazduhom, tako ste isto povezani sa Trećom hijerarhijom kroz vašu organizaciju glave, odnosno kroz nižu organizaciju glave. Ono, što je samo prekriveno spoljašnjim režnjevima mozga, potpuno pripada Zemlji. Ono što je odmah ispod toga, povezano je sa Trećom hijerarhijom: Anđelima, Arhandelima i Arhajima.

Siđimo sada u područje, govoreći duševno, osećanja: govoreći telesno, u ritmičku organizaciju, iz koje se dižu samo snovi našeg života *osećanja*. Tu još manje imamo sebe

* UDIŠEM ZRAK IZION I DE U NENS I IZLAZI IZ NENS. TME SAM
 OSEĆAO SA SVETOM. LJUDI ITO ŽATO ITO ITO UVEŠI SA SVETOM.
 * KADA SE PUSTI U NEŠI POUŠEŠKI REGIONI → IZ KOGA SE 95
 UZDIŽE SEĆANJE, TADA SAM POUŠEŠKI SA LUKOVNIH TO. SA
 TREĆOM HIJERARHIJOM. - SVIJA ITO POUŠEŠKI KAO BLAGOŽELIJI ČOVE
 - OHO ŠTO SE IŠAOD POUŠEŠKI KOGA (SEĆANJE) POUŠEŠKI 3. HIJERARHIJI.

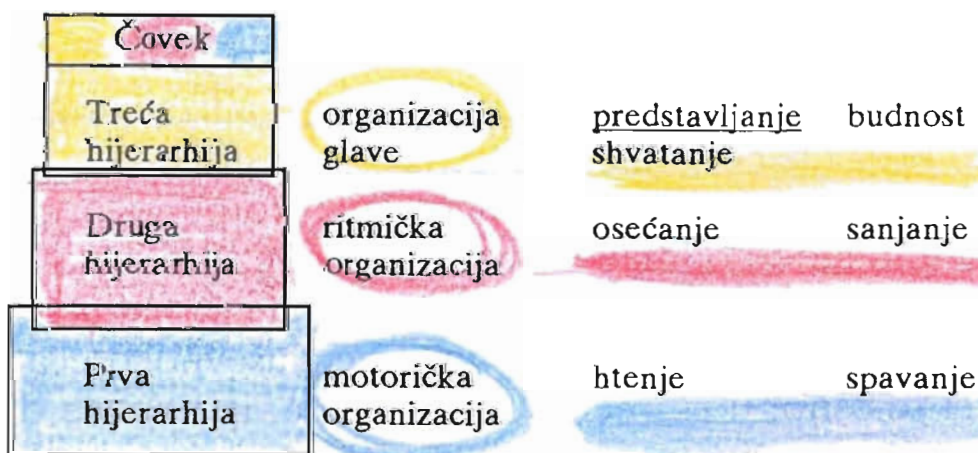
* GRUDI - RITMIČNA ORGANIZACIJA - TO JE DECESALOST
 - DUJEKOST GRUDI SU OŠEĆANJA - u MIM
 ŠALJU STRUJE DUHOVI 2. HIJERARHIJE
 u GRUDIMA NOSIMO BIĆA 2. HIJER. I u GLAVI NOSIMO BIĆA 3. HIJERARHIJE
 u GLAVI OŠEĆANJE DUHOVI 3. HIJ., A u GRUDIMA OŠEĆANJE 2. HIJERAR.
 * u UDOVIMA (KOTORIČNI DIJ) - MISLITKA SU BIĆA 1. HIJERARHIJE.

kao ljudi. Ovde smo povezani sa onim što sačinjava Drugu hijerarhiju – sa duhovnim bićima koja se ne inkarniraju u zemaljskom telu, nego ostaju u duhovnom svetu. Ali ona stalno šalju svoje struje, svoje impulse, sile koje iz njih izlaze u ritmičku organizaciju čoveka. Eksusiji, Dinamisi i Kirioteti – to su bića koja nosimo u grudima.

*** Upravo kao što nosimo naše ljudsko Ja, zapravo, samo na krajnjim režnjevima našeg mozga, tako nosimo Anđele, Arhanđele i tako dalje, neposredno ispod ovog područja, ali opet u okviru organizacije glave. Tu je polje njihovog delovanja na Zemlji. A u našim grudima nosimo Drugu hijerarhiju – Eksusije i tako dalje. U našim grudima je uporište njihovih delatnosti.

A ako sada pređemo u našu motoričku sferu, u naš organizam kretanja, tu su aktivna bića Prve hijerarhije: Serafimi, Heruvimi i Troni.

Preobražena hrana, hrana koju smo pojeli, cirkuliše u udovima. Tu u našim udovima, ona prolazi kroz proces koji je živi proces sagorevanja. Jer kada samo načinimo jedan korak, u nama nastaje živi proces sagorevanja onoga što je bilo izvan nas. Kao ljudi, povezani smo sa tim sagorevanjem. Kao fizička ljudska bića našim udovima i metabolizmom povezani smo sa onim najnižim. A opet upravo kroz ovu organizaciju udova povezani smo sa najvišim. Sa Prvom hijerarhijom – Serafimima, Heruvimima i Tronima – povezani smo putem onoga što nas prožima duhom.

★ ANĐELI, ARHANĐELI I ARHAJI ČUVAJU SJEĆANJA
U NAŠOJ GLAVI - BAVE SE NAŠIM MIŠLJENJEM
- ZATO VAŽI OVD: "KOME MIŠLI NOSE ANĐELI"

★ U ZEMALJSKOM ŽIVOTU MI MIŠLIMO DA SU
DUHOVNE HIJERARHIJE IZVAN NAS, NO KADA SU
U DUHOVNOM SVETU (IZNAŠATI) VIDIHO IH KAKO SU RADILI U NAMA.

Sada nastaje veliko pitanje – možda će zvučati tri-
vijalno kada to izrazim zemaljskim rečima, ali nema druge
– pitanje nastaje: šta rade ova bića tri hijerarhije koja su u
nama – čime se ona bave?

Odgovor je: Treća hijerarhija, Anđeli, Arhanđeli,
Arhaji – bave se onim što u sebi ima fizička organizacija
glave, bave se našim mišljenjem. Da se oni ne bave našim
mišljenjem – onim što se događa u našoj glavi – tada mi ne
bismo imali sećanje u običnom zemaljskom životu, jer bića
ove hijerarhije čuvaju u nama impulse koje primamo opa-
žanjem. Na njima počiva aktivnost koja se ispoljava u na-
šem sećanju. Ona nas vode kroz naš zemaljski život u tom
prvom podsvesnom ili nesvesnom području.

Podimo sada do bića Druge hijerarhije – Eksusija,
itd. To su bića koja nalazimo kada prođemo kroz dveri
smrti, u životu između smrti i novog rođenja. Tu srećemo
duše preminulih, koji su živeli s nama na Zemlji, ali pre
svega, duhovna bića Druge hijerarhije. Treća hijerarhija je
takođe tu, ali ovde je važnija Druga hijerarhija. Mi zajedno
sa njima radimo u vremenu između smrti i novog rođenja
– radimo na svemu što smo osećali u zemaljskom životu,
na svemu što smo uneli u našu organizaciju. Sa ovim bićima
Druge hijerarhije izrađujemo sledeći zemaljski život.

*** Kada smo ovde na Zemlji, imamo osećaj da su du-
hovna bića božanskog sveta iznad nas. Kada smo u toj dru-
goj sferi, između smrti i novog rođenja, tada imamo obrnutu
predstavu, odnosno da Anđeli, Arhanđeli i tako dalje, koji
nas vode kroz naš zemaljski život, kako smo gore opisali,
žive takoreći, na istom nivou sa nama. A odmah pod nama
su bića Druge hijerarhije. Sa njima mi radimo na obrazo-
vanju naše unutrašnje karme. Sve ono što sam vam juče
rekao o karmi zdravlja i bolesti, to mi radimo sa ovim bi-
ćima, bićima Druge hijerarhije. A kada, u vremenu između
smrti i novog rođenja, gledamo još dublje, takoreći kroz
bića Druge hijerarhije, onda otkrivamo duboko dole bića
Prve hijerarhije, Heruvime, Serafime i Trone. ***

*** Kao zemaljski ljudi mi tražimo najviše bogove iznad nas. Kao ljudi između smrti i novog života, mi tražimo najviše božansko (dostižno nama ljudskim bićima) u dubinama pod nama. Mi sve vreme radimo sa bićima Druge hijerarhije, izrađujući unutrašnju karmu između smrti i novog rođenja. To je unutrašnja karma koja se kasnije ispoljava oslikana u bolesti ili zdravlju našeg sledećeg života na Zemlji. Dok smo zaposleni ovim radom – u društvu sa drugim ljudskim bićima – na telima koja ćemo imati u sledećem životu na Zemlji, bića Prve hijerarhije su aktivna duboko pod nama i to na neobičan način. To možemo da vidimo. U odnosu na njihovu aktivnost – na deo, na mali deo njihove aktivnosti – ona su, u stvari, na nešto prisiljena. Ona su, kao tvorci zemaljskog carstva, obavezna da oponašaju ono što su ljudska bića obrazovala i izradila tokom svog života na Zemlji. Obavezna su da to oponašaju – ali na sasvim određen način.

*** Zamislite da čovek u svom zemaljskom životu, u svom *htenju* – koje pripada Prvoj hijerarhiji – izvrši izvesna dela. Ova dela su dobra ili zla, mudra ili glupa. Bića Prve hijerarhije – Serafimi, Heruvimi i Troni – moraju u sopstvenoj sferi da stvaraju odgovarajuće protiv-slike (*Gegenbilder*) ovoga. ***

*** Vidite, dragi moji prijatelji, mi živimo zajedno. Važno je da li mi činimo jedno drugom stvari koje su dobre ili zle, jer za sve što je dobro, za sve što je zlo, bića Prve hijerarhije moraju da stvore odgovarajuće protiv-slike. U Prvoj hijerarhiji sve stvari se procenjuju i ne samo što se procenjuju, već se oblikuju i stvaraju. Tako između smrti i novog rođenja, dok mi radimo na našoj unutrašnjoj karmi sa Drugom hijerarhijom i sa drugim preminulim dušama, za to vreme posmatramo šta Serafimi, Heruvimi i Troni doživljavaju kroz naša dela na Zemlji. ***

*** Da, dragi moji prijatelji, ovde na Zemlji plavi nebeski svod sa svojim oblacima, sunčevim sjajem itd, nadvija se *nad* nama, a noću, zvezdano nebo. Između smrti i novog

rođenja aktivnost Serafima, Heruvima i Trona širi se kao svod pod nama. A mi gledamo na njih dole – na Serafime, Heruvime i Trone – baš kao što ovde gledamo na oblake, na plavo, zvezdama posuto nebo. Pod nama vidimo nebo, koje je obrazovala aktivnost Serafima, Heruvima i Trona. Ali kakva je to vrsta aktivnosti? Mi posmatramo kako oni iz naših zemaljskih dela (naših sopstvenih dela i dela koja smo proživeli sa drugim ljudima) proizvode dela čiji rezultat su pravična i izjednačujuća dela. Bogovi moraju da stvaraju izjednačujuća dela i mi ih posmatramo kao naše nebo, samo što je to nebo sada pod nama. U delima bogova vidimo i prepoznajemo posledice naših zemaljskih dela – bila ona dobra ili zla, mudra ili glupa. Dok gledamo dole, između smrti i novog rođenja, mi se odnosimo prema ogledalnoj slici (Spiegelbilde) naših dela, baš kao što se u zemaljskom životu odnosimo prema nebeskom svodu nad nama.

Što se tiče naše unutrašnje karme, mi sâmi je unosimo u našu organizaciju. Donosimo je na Zemlju kao naše sposobnosti i talente, našu genijalnost ili glupost. Nije tako sa onim što bogovi stvaraju tamo ispod nas. Sa onim što oni moraju da prožive, kao posledicu našeg zemaljskog života, dolaze nam u našem sledećem životu na Zemlji spoljašnje činjenice sudbine. Možemo da kažemo: ono isto što prespavamo, nosi nas u našem zemaljskom životu u našu sudbinu. Ali u tome živi ono što su bogovi, bića Prve hijerarhije, kao posledicu naših dela, morala da prožive u njihovom carstvu u vremenu između naše smrti i novog rođenja.

Čovek uvek ima potrebu da ovakve stvari izrazi u slikama. Pretpostavimo da stojimo negde u fizičkom svetu. Nebo je oblačno, zamračeno. Zatim kiša počinje da sipi. Pada kiša. Ono što je do sada lebdelo nad nama, vidimo u mokrim poljima i drveću. Tako isto, kada gledamo unazad okom posvećenika u vreme koje smo proživeli pre no što smo se spustili na Zemlju, što će reći u vreme koje smo proveli između naše poslednje smrti i rođenja, tu vidimo

oblikovanje božanskih dela kao posledicu naših dela u našem poslednjem životu na Zemlji. A onda vidimo, kako duhovno sipi dole i postaje naša sudbina.

Ako sam u ovom životu sreo čoveka koji je od bitnog značaja za mene, koji bitno određuje moju sudbinu, to što se događa prilikom našeg susreta, unapred su proživeli bogovi kao rezultat onoga što se događalo između nas u prošlom zemaljskom životu. Da li sam postavljen tokom mog zemaljskog života u neku oblast ili imam zanimanje koje mi je važno? Sve mi ovo dolazi kao spoljašnja sudbina, kao slika onoga što su proživeli bogovi – bogovi Prve hijerarhije – kao posledicu mog prošlog života na Zemlji, u vreme kada sam bio između smrti i novog rođenja.

★ Vidite, neko ko apstraktno razmišlja misliće: “Postoje prethodni životi na Zemlji; dela prošlih života deluju u sadašnjost. Onda su to bili uzroci, sada su posledice”. – Ali tako se neće daleko stići. To su samo reči. Ali iza ovoga što rečima opisujete kao zakon karme nalaze se dela i doživljavanja bogova, a iza svega toga leži ono drugo. ★

★ Kada mi ljudi pristupimo našoj sudbini samo osećanjima, onda gledamo gore, u skladu sa našom veroispovešću, prema bogovima ili prema nekom providenju od koga osećamo da naš zemaljski život zavisi. Ali bogovi – naime oni bogovi koje znamo kao Prvu hijerarhiju, Serafimi, Heruvimi i Troni – imaju, takoreći, obrnutu religioznost. Oni osećaju da je njihova *nužnost* kod ljudi na Zemlji – kod ljudi, čiji su oni tvorci. Sve zablude i svaki napredak ljudi, moraju da izravnavaju bogovi. Sve ono što bogovi pripreme za nas kao našu sudbinu u sledećem životu, oni su pre nas proživeli. ★

★ Ove istine se moraju ponovo pronaći kroz antroposofiju. Čovečanstvo je to nekada znalo iz jedne ne sasvim razvijene svesti, iz instinktivne vidovitosti. Drevna mudrost je stvarno sadržavala ove stvari. Od njih je ostao samo nejasan osećaj. Prisetite se samo stihova Angelusa

* IZA ZAKONA KARME ŽIVE BOGOM
Λ. ΗΙΣΕΡΑΝΗΙΣΕ, ΚΩΔ ΠΡΙΠΡΕΜΑΤΩ Κ ΖΕΜΑ-
ΙΩΣΗΕ ΚΩΣΕΤΕ ΖΑ ΝΑΪΗ ΣΥΔΒΙΝΗ, ΠΑΙ ΝΟΥ
ΗΚΚΑΝΑΚΩΙ

Silesijusa koje ćete, takođe, naći citirane u mojim knjigama. Skučenom religioznom verovanju to zvuči kao drskost:

Znam da bez mene Bog ne može živeti ni tren.
Kad bih ja propao, On bi od jada izdahnuo.⁸

Kada je napisao ove stihove Angelus Silesijus je već prešao u katoličanstvo. On je još uvek bio svestan da bogovi zavise od sveta, mada i svet zavisi od njih. Znao je da je zavisnost obostrana i da bogovi moraju da upravljaju svoj život u skladu sa životom ljudi. Ali život bogova je stvaralački i odražava se opet u sudbinama ljudi. Angelus Silesijus je maglovito osećao ovu istinu, mada nije sasvim znao njenu tačnost kada je govorio:

Znam da bez mene Bog ne može živeti ni tren.
Kad bih ja propao, On bi od jada izdahnuo.

Svet i božansko zavise jedno od drugoga i deluju jedno u drugom. Danas prepoznavamo ovu međuzavisnost na primeru ljudske sudbine ili karme. Ovakva razmišljanja moramo dodati karmičkim posmatranjima.

*** 29.3.2009 ***

* U PERIODU ŽIVOTA IZMEĐU SMRTI I KODOG ROĐENJA
MI (NAŠE JA) RADIKO SA 2. ΗΙΣΕΡΑΝΗΙΣΟΜ I ΗΚΚΛΙΜΑ
(SA ΚΩΣΗ ΣΚΟ ΒΙΛΙ ΒΕΖΑΜΙ) ΝΑ ΟΒΛΙΚΟΥΜΑΝΣΗ ΝΑΪΕ ΚΑΤΗ
I ΤΟ ΚΑΤΑΛΕΪΕ (ΒΥΔΟΪ ΖΟΝΑΝΣΕ ΙΚΙ ΒΟΛΕΣΤ), Α ΜΑ
ΤΕΚΕΛΗ ΟΥΟ ΖΕΚΑΙΣΣΗΙΗ ΖΒΙΥΑΝΣΗ ΝΑΪΕΜ ΡΙΤΗΚ-
ΚΩΗ ΔΙΣΕΚ Τ. Η ΓΛΑΥΔΙΑ ΙΚΙ ΟΣΟΖΑΝΣΙΜΑ.
- Η Ο Λ. ΗΙΣΕΡΑΝΗΙΣΑ Τ. ΒΟΓΑΤ ΣΕΛΑΤΙΜΙ, ΚΕΣΑΜΒΙΜΙ,
ΤΡΟΜΙ (ΚΩΣΙ ΖΑ ΝΑΪΕΣ ΖΙΥΔΙΜ ΖΙΥΕ Η ΝΟΥΙ) ΟΚΙ ΠΡΟΖΙΥΑ-
ΝΑΝ ΟΚΟ ΓΡΟ ΣΚΟ ΔΟΒΑΟ ΙΚΙ ΛΟΪΕ ΚΕΤΙΛΙ ΔΑΥΓΙΜΑ.
ΟΚΙ ΝΑΪΩΗ ΝΟΓΑ ΠΡΙΑΡΕΜΑΤΩ ΝΑΪΑ ΔΕΚΟΛΗΜ, ΚΩΣΕΤΕ
ΓΟΪΕ ΞΕ ΣΕ ΟΔΙΓΑΥΑΤΙ ΝΑΪ ΣΥΔΕΪΕΤΙ ΖΙΥΩΤ, ΠΡΙΑΡΕΜΑΤΩ
ΝΑΪ ΔΟΒΑΕ I ΛΟΪΕ ΚΩΝΑΪΕ ΣΥΔΒΙΑΕ - ΖΑΠΟ ΝΟΙΤΟ ΣΥΔΒΙΝΗ *

⁸ Angelus Silesius (Johann Scheffler), 1624-1677, pesnik, sin poljskog protestantskog (luteranskog) plemića. Prelazi u katoličku veru 1653. godine. Stih iz *Heruvimskog putnika*, knjiga I.

* KARMA JE VILLO OZBIJNA
I KOMPLICIRANA STVAR.
- ONA JE ZA SVAKOG ČOVEKA
DRAČAČIJA, I ZATO SUDAJE
DRUGIH LJUDI SUĐE KAO PRIMER

Dornah, 8. mart 1924.

U prošlom predavanju govorio sam o tome kako se stvaraju sile karme, a danas bih želeo da donekle položim osnovu za razumevanje karme putem posmatranja individualnih ljudskih sudbina. Ove sudbine mogu da nam posluže samo kao ilustracije, ali ako počnemo od konkretnih primera sagledaćemo način na koji karma deluje u životu čoveka. Ona deluje, naravno, na onoliko različitih načina koliko ima ljudi na Zemlji, zato što je oblik karme potpuno individualan, tako da svaki put kada razmotrimo određeni slučaj, moramo ga smatrati samo primerom.

Danas ću izneti slučajeve koje sam lično istražio i u kojima mi je karmički tok sasvim jasan. Naravno da je rizično govoriti o individualnim karmičkim vezama, ma koliko primeri ležali daleko u prošlosti, zato što je postalo uobičajeno da se govoreći o karmi, koristi svakodnevnij jezik kao: ovo je uzrokovano time, ovaj udarac sudbine mora da je određen takvim i takvim uzrokom, kako je došlo do toga da čovek to zasluži, i tako dalje. Ali karma nipošto nije tako jednostavna, a o njoj se baš razgovara na krajnje trivijalan način.

Danas ćemo razmotriti izvesne primere delovanja karme, mada nešto udaljene od naših sadašnjih života. Preduzećemo rizik da govorimo o karmi pojedinaca – onoliko koliko to omogućavaju moja istraživanja. Prema tome, izneću vam primere koji se moraju uzeti samo kao takvi.

Prvo ću govoriti o poznatom estetičaru i filozofu Fridrihu Teodoru Fišeru.⁹ Ja sam ga često spominjao u mojim predavanjima, ali danas ću istaći određene karakteristike njegovog života koje mogu da nam daju osnovu za proučavanje njegove karme.

⁹ Fridrih Teodor Fišer (Friedrich Theodor Vischer), 1807-1887, estetičar i pesnik.

* HEGEL → MISAO OŠ BOŽANSKA SUŠTINA UNIVERZUMA, KADA MI
LJUDI MISLIMO T. ŽIVIMO U MISLIMA ONDA ŽIVIMO
U BOŽANSKOJ SUPSTANCIJI

Fridrih Teodor Fišer obrazovao se u vreme kada je nemačka idealistička filosofija – posebno hegelovska misao – bila na vrhuncu. I Fridrih Teodor Fišer, mladić koji je studirao među ljudima čije su glave bile prožete hegelijanskim načinom mišljenja, prihvatio ju je. Dakle, način mišljenja karakterističan za Hegela¹⁰ snažno je privlačio Fišera. Bilo mu je jasno da je, kako tvrdi Hegel, misao *božanska suština* univerzuma i da kada mi, kao ljudi, mislimo, kada živimo u mislima, onda živimo u *božanskoj supstanci*.

Hegel je stvarno bio potpuno ubeđen da od života u mislima zapravo zavisi svaki razvoj na Zemlji. Na ovu misao se nadovezuje sledeće: planovi univerzuma prave se tako što mislioci razmišljaju o univerzumu. – Izvesno, ima puno istine u ovome. Ali kod Hegela sve ovo ima izuzetno apstraktan karakter.

Fridrih Teodor Fišer potpuno je prihvatio Hegelovu filosofiju. Ali, on je takođe bio i čovek kod koga su posebno bile izražene svojstvenosti naroda iz kojeg je potekao. Imao je sve osobine tipičnog Švabe: bio je tvrdoglav, svađalica, izuzetno nezavisan, ponašanje mu je bilo odsečno, oštro. Takođe je bio izrazite spoljašnjosti. Imao je lepe plave oči i crvenkasto smeđu bradu, koju je uprkos njene čupavosti nosio sa izvesnim estetskim oduševljenjem! Kažem “estetskim oduševljenjem” zato što u svojim raspravama on ne bira reči kada govori o ljudima koji ne nose bradu, nazivajući ih “bezbradim majmunskim licima”! Kao što vidite njegov jezik nije baš uzdržan; on sve čini sa odsečnim, oštrim samopouzdanjem tipičnog Švabe.

Bio je srednje visine, nije bio debeo, naprotiv bio je suvonjav, ali je išao ulicama kao da se probija, kao da sebi laktovima krči put – što je tačno ono što je činio i u duhovnom smislu! Toliko o njegovom spoljašnjem izgledu.

¹⁰ Georg Vilhelm Fridrih Hegel (Georg Wilhelm Friedrich Hegel), 1770-1831. Nemački filosof.

Bio je vrlo snažne, nezavisne prirode i govorio je šta je hteo bez ikakvog ustručavanja. Dogodilo se jednom da su ga “prijatelji” oklevetali u Štutgardskom savetu – nije to ništa neobično od prijatelja! – i savet ga je strogo ukorio. Tog istog dana rodio se njegov sin – Robert Fišer, (Robert Vischer) koji se takođe proslavio kao estetičar – i otac je objavio događaj u sali za predavanja rečima: “Gospodo, danas mi je zapao veliki *Wischer* (ukor) i mali Vischer (Fišer)!”

Bilo je karakteristično za njega da vrlo odlučno govori o nekim stvarima. Na primer, napisao je očaravajući članak pod naslovom: “O prostacima u vozovima”. Razbesneo bi se kada bi video kako ljudi sede u kupeima sa nogama na suprotnom sedištu. On to jednostavno nije mogao da podnese i njegov članak na ovu temu bio je stvarno dobar.

Ono što je napisao u svojoj knjizi o modi,¹¹ o nevašpitanju i neprikladnoj odeći na balovima i drugim zabavama, bolje da ovde ni ne pominjem. Ukratko, bio je vrlo snažna individualnost!

Jedan moj prijatelj posetio ga je nekom prilikom, zakucavši učtivo na vrata. Ne znam da li je takav običaj u Švabiji, ali Fišer nije rekao “slobodno” ili nešto što se obično u tim prilikama kaže, već je dreknuo: “Upadaj” – u smislu da je odmah spreman.

Fišer se relativno mlad poduhvatio teškog zadatka da napiše delo o estetici u skladu sa principima Hegelove filosofije. Tih pet knjiga su stvarno izuzetan rad. U njima je sve strogo podeljeno na paragrafe, što je bilo uobičajeno kod Hegela, sa uobičajenim definicijama. Kada bih vam pročitao odlomak, počeli biste da zevate, jer je to napisano u ne baš popularnom Hegelovom stilu, sve u definicijama, kao: lepo – to je pojavljivanje ideje u čulnom obliku. Uzvišenost je takođe pojavljivanje ideje u čulnom obliku, ali

¹¹ *Mode und Zynismus*, Stuttgart, 1878.

ideja preteže nad čulnim oblikom. Komičnost je takođe pojavljivanje ideje u čulnom obliku, ali čulni oblik preteže nad idejom... i sve tako. Ove stvari su još relativno interesantne, ali knjiga ide još dalje. Pored definicija tu se nalaze i "objašnjenja", a većina ljudi kada čitaju knjigu radije čita samo objašnjenja nego glavni tekst – a ona, u stvari, sadrže nešto najbolje što je ikada napisano o estetici. Tu nema pedanterije, nema Hegelovske dijalektike, tu je pravi Fišer, pravi Švaba, savestan, ali u isto vreme sa finim i delikatnim osećanjem za lepo, veličanstveno i uzvišeno. Tu, takođe, nalazite prirodu i njene procese opisane na neuporediv način, sa primernom slobodom u stilu. Fišer je mnogo godina radio na knjizi, privodeći je kraju sa nepokolebljivom doslednošću.

U vreme kada se pojavilo ovo delo, hegelijanizam je još uvek bio omiljen i knjiga je bila vrlo cenjena. Naravno, bilo je i protivnika, ali u celini knjiga je bila vrlo cenjena. Međutim, tokom vremena na sceni se pojavio protivnik, nemilosrdni kritičar koji je razneo knjigu u paramparčad tako da od nje nije ostalo ništa; sve je bilo iskritikovano u stvarno majstorskom stilu. A ovaj kritičar nije bio niko drugi do sâm Fridrih Teodor Fišer u poznijim godinama! Mogu vam reći da je ova samokritika u njegovim *Putevima kritike* (Kritische Gängen) nešto stvarno očaravajuće.

Kao estetičar, filosof i pisac, Fišer je dao mnogo u *Putevima kritike*, a kasnije i u odličnoj zbirci pod naslovom *Staro i novo* (Altes und Neues). Dok je bio student pisao je ironične pesme. Uprkos velikom divljenju koje sam oduvek gajio za Fišera, ipak nisam mogao a da ne mislim da su čak i njegovi studentski radovi ne-studentski, potpuno filistarski. Ova crta se opet pojavila u njegovim sedamdesetim, kada je napisao zbirku pesama pod pseudonimom "Škrabalo" (Schartenmayer). Prava filistarska tvorevina!

Poneo se kao ovejani filistar i u odnosu na Getovog *Fausta*. Prvi deo... dobro, priznao je da tu ima nečeg dobrog,

ali što se tiče drugog dela – smatrao ga je staračkim spetljanim radom. Mislio je da bi trebalo da bude potpuno drugačiji. I ne samo da je sâm napisao sopstvenog Fausta, (*Faust, der Tragödie dritter Teil*), u kome se podsmeva Geteovom drugom delu *Fausta*, već je izradio i plan kako je Gete trebalo da ga napiše. To vam je prava filistarska tvorevina! To je skoro na istom nivou sa onim što je Di Boa-Rejmon, istaknuti prirodnjak,¹² rekao u svom predavanju pod naslovom “Samo Gete i ništa više”. Rekao je: “*Faust* je promašaj. Bio bi dobar pod uslovom da se Faust nije bavio takvim budalaštinama kao prizivanjem duhova ili dozivanjem Duha Zemlje, već da je jednostavno i pošteno izumeo neku električnu mašinu ili vazdušnu pumpu i spasao Gretici čast”. – To je tačno ona ista vrsta filistarstva kao kod Fišera.

Možda se ne bi tako reklo u Virtenbergu, ali u mojoj domovini Austriji, reklo bi se da su Geteovog *Fausta* dobro isprašile Švabe! Ovakvi izrazi se nešto razlikuju, naravno, u zavisnosti od mesta odakle su.

Vidite, ovakve osobine su ono što je značajno kod Fišera. One stvarno sačinjavaju njegovu ličnost. Mogao bih, naravno, izneti i druge činjenice iz njegovog života, ali ne nameravam da to učinim. Moj cilj je da vam iznesem sliku njegove ličnosti i da sa tim kao osnovom, nastavimo proučavanje njegove karme. Danas hoću samo da obezbedim materijal za to proučavanje.

Druga ličnost o čijoj karmi želim da govorim je kompozitor¹³ Franc Šubert. Kao što sam već rekao rizično je davati ovakve primere, ali je ipak ispravno da se oni daju, pa ću zato danas položiti osnovu.

Ovde ću, isto tako, izabrati osobine koje su potrebne da bismo govorili o Šubertovoj karmi. On je skoro čitavog svog života bio siromašan. Međutim, neko vreme

¹² Emil Di Boa-Rejmon (Emil Du Bois-Reymond), 1818-1896.

¹³ Franc Šubert (Franz Schubert), 1797-1828. Kompozitor.

nakon njegove smrti mogle su se naći u Beču mnoge osobe koje su tvrdile ne samo da su ga dobro poznavale, već da su bile njegovi “prijatelji”! Tvrđili su da su mu pozajmljivali novac, tepali mu “Francl” i tako dalje. Ali tokom njegovog života nije bilo tako!

Međutim, Šubert je imao jednog pravog prijatelja. Ovaj prijatelj, Baron fon Spaun,¹⁴ bio je izuzetno plemenit čovek. On se sa velikom nežnošću brinuo o Šubertu od njegovog detinjstva, od njihovog đačkog doba, a to je nastavio i kasnije. U odnosu na karmu učinilo mi se posebno značajno – kao što ćemo videti kada počnemo da govorimo o delovanju karme – da se Spaun bavio poslom koji je bio sasvim stran njegovom karakteru. Bio je izuzetno obrazovan čovek, voleo je svaku vrstu umetnosti, a bio je blizak prijatelj ne samo sa Šubertom, već i sa Moricom fon Švindom.¹⁵ Voleo je umetnost. Mnoge čudne stvari se događaju u Austriji – kao što znate, Grilparcer¹⁶ je bio poreski činovnik – pa je i Spaun proveo čitav svoj život u Ministarstvu finansija. On je bio finansijski činovnik, rukovao je novcem i bio okružen sve vreme ciframa. Kada je dostigao izvesne godine bio je postavljen za direktora lutrije! Bio je zadužen za Austrijsku lutriju – posao koji mu je bio u potpunosti odvratan. Samo zamislite šta sve direktor lutrije mora da nadgleda. On je, takoreći, bio umešan u strasti, nade, jalova očekivanja, razočarenja, snove i sujeverja mnogih ljudi. Samo pomislite sa čim sve mora da se bavi direktor lutrije – i to još glavni direktor. Istina, možete da uđete u njegovu kancelariju a da ne primetite ništa neobično, ali to je ipak tako i oni koji ozbiljno uzimaju svet i događaje u njemu, sigurno moraju da uzmu u obzir ovakve stvari.

¹⁴ Frajher Jozef Riter fon Spaun (Freiherr Joseph Ritter von Spaun), 1788-1865.

¹⁵ Moric fon Švind (Moritz von Schwind), 1804-1871. Austrijski slikar.

¹⁶ Franc Grilparcer (Franz Grillparzer), 1791-1872. Austrijski pesnik.

Ovaj čovek, koji nije ni na koji način učestvovao u tom sujeverju, razočarenjima, čežnjama, nadama sa kojima je morao da se bavi – taj čovek je bio Šubertov blizak prijatelj, brinuo je o njegovoj materijalnoj, kao i duhovnoj dobrobiti. Čovek se često zaprepasti šta je na svetu sve moguće! Postoji Šubertova biografija koja kaže da je on izgledao kao crnac. Nema trunke istine u tome. Imao je, u stvari, prijatno, simpatično lice. Ali ono što *jeste* istina je to da je bio siromašan. Imao je običaj da večera sa fon Spaunom u društvu, ali uglavnom je tu večeru, diskretno, plaćao samo fon Spaun. Šubert čak nije imao dovoljno novca da za svoje potrebe iznajmi klavir. Šubertovo ponašanje – fon Spaun daje njegovu vernu sliku – bilo je ozbiljno i rezervisano, skoro flegmatično. Međutim, unutrašnja, vulkanska vatra bi ponekad neočekivano izbila iz njega.

Interesantna je činjenica da je Šubert svoje najbolje muzičke melodije komponovao uglavnom rano ujutru. Čim bi se probudio seo bi i pisao najbolju muziku. U tim časovima baron fon Spaun je često bio s njim, jer je postojao običaj među gospodom u Beču da dobro popiju uveče, tako da bi obično bilo prekasno da Šubert ode svojoj kući, koja je bila dosta udaljena, pa bi proveo noć u kući svog prijatelja. U ovakvim prilikama fon Spaun je mogao da vidi kako Šubert piše svoje divne muzičke melodije odmah po ustajanju.

Prilično tiha i mirna spoljašnjost skrivala je u dubinama duše vulkansku vatru. Baš taj aspekt Šubertove ličnosti moram da vam opišem i uzmem kao osnovu za proučavanje njegove karme.

Dozvolite mi da vam ispričam šta se dogodilo jednom prilikom. Šubert je otišao u operu da sluša Glukovu *Ifigeniju* i bio je njome oduševljen. Izražavao je svoje oduševljenje prijatelju Spaunu tokom i nakon predstave na snažan, ali u isto vreme odmeren način. Njegove emocije su bile tanane, a ne žestoke. (Biram određene crte koje će nam biti potrebne za naše proučavanje). Istog časa kada je

čuo Glukovu *Ifigeniju*, shvatio je da je to remek delo muzičke umetnosti. Bio je očaran pevačicom Paulinom Milder,¹⁷ a Foglovo¹⁸ pevanje ga je toliko očaralo da je poželeo da mu bude predstavljen samo da bi mogao da mu izrazi svoje najdublje poštovanje. Kada se izvođenje završilo, Šubert i Spaun su otišli do takozvane Gradske kafane u Beču. Mislim da je s njima bila i treća osoba čijeg imena ne mogu ovoga časa da se setim. Mirno su sedeli, mada su oduševljeno govorili o svom doživljaju u operi. Za susednim stolom sedeo je dobro poznati profesor univerziteta. Dok je slušao njihov oduševljeni razgovor, počeo je da crveni, pa je crveneo sve više i više. Onda je počeo da gundā sebi u bradu, a kako je gundanje potrajalo, a niko nije obratio pažnju, razbesneo se i počeo je da viče preko stola: “Ifigenija! – to nije nikakva muzika, obično đubre. A što se tiče Milderove, ona uopšte nije pevačica, nema pojma o pevanju, a kamo li o izvođenju trilera. A Fogl – on se valjao po pozornici kao slon!”

Sada Šubert jednostavno nije mogao da se obuzda! Pretila je opasnost da izbije tuča. Iz Šuberta, koji je inače bio miran i staložen, izbila je punom snagom njegova vulkanska priroda, tako da su ga jedva umirili.

Vidite, za ovaj život koji proučavamo, važno je da vidimo da je pred nama čovek čiji je najbliži prijatelj bio službenik Ministarstva finansija, u stvari, direktor Lutrije, i da je ovu dvojicu spojila karma. Šubertovo siromaštvo igra važnu ulogu u njegovoj karmi, zato što je zbog toga bilo malo prilika da se njegov bes ispolji na ovakav način. Siromaštvo je ograničavalo njegove društvene odnose i sigurno se retko dešavalo da za suseda ima ovakvu osobu ili da bude u prilici da dā oduška svojoj vulkanskoj prirodi.

¹⁷ Paulina Ana Milder-Hauptman (Pauline Anna Milder-Hauptmann), 1785-1838, sopran.

¹⁸ Johan Mihael Fogl (Johann Michael Vogl), 1768-1840, dramski pesnik i operski pevač.

Ako zamislimo šta se stvarno dešavalo tom prilikom i ako se prisetimo karakteristika ljudi od kojih je Šubert potekao, možemo da se zapitamo – pretpostavke ove vrste su naravno besmislene, ali ponekad pomažu da se stvari pojasne – dakle, možemo da se zapitamo: da su prilike bile drugačije – naravno da one nisu mogle biti drugačije, ja samo hoću, kao što sam rekao, da pojasnim stvar – da Šubert nije imao prilike da izrazi svoj muzički dar, da nije imao predanog prijatelja kakav je bio Spaun, zar on onda ne bi postao samo običan kavgadžija na nekoj nižoj životnoj lestvici? Ono što je te večeri izbilo kao vulkan, zar to nije osnovna crta Šubertovog karaktera? Ljudski život nam ne može biti jasan sve dok nismo u stanju da odgovorimo na sledeće pitanje: kako dolazi do toga da čovek u nekom životu ne ispolji ratobornost, već umesto toga postane izvrstan muzičar? Kako se ratobornost preobražava u tananu i delikatnu muzičku fantaziju?

Zvuči paradoksalno i groteskno, ali to je pitanje koje se mora postaviti, ako hoćemo da bolje proučimo život, jer samo kada proučimo takve stvari možemo da sagledamo dublja pitanja karme.

Treća ličnost o kojoj želim da govorim je Eugen Diring,¹⁹ čovek prilično omrznut, ali isto tako – u jednom malom krugu – izuzetno voljen. Moja istraživanja karme dovela su me takođe do ove ličnosti i kao i uvek, prvo ću vam dati biografski materijal.

Eugen Diring bio je izuzetno darovit. U mladosti je proučavao čitav niz stvari, posebno sa stanovišta matematike, uključujući naučne grane kakve su politička ekonomija, filosofija, mehanika, fizika i tako dalje.

Stekao je doktorat sa interesantnom raspravom, a onda je u knjizi, odavno rasprodatoj, nastavio, vrlo jasno i ubedljivo, sa istom temom. Reći ću vam malo o tome. Stvar

¹⁹ Karl Eugen Diring (Karl Eugen Dühring), 1833-1921. Nemački ekonomista i filosof.

je skoro isto tako teška kao i teorija relativiteta, ali ipak ljudi već duže vreme govore o teoriji relativiteta i oni je, iako ne razumeju ni jednu jedinu reč, smatraju, izvanrednom. Ma koliko predmet bio težak, hoću da vam ga prikazem na način na koji će možda biti razumljiv, time što ću reći nešto o onom što je izneto u najranijem Diringovom radu.

Vidite, radi se o sledećem – ljudi obično ovako misle: postoji prostor, a on je beskrajan. Prostor je ispunjen materijom. Materija je sastavljena iz sićušnih čestica kojima nema broja. Bezbrojne sićušne čestice zgrudvale su se u opštem prostoru, nekako su se zajedno kristalizovale ili slično. Onda postoji vreme, neograničeno vreme. Svet nije nikada imao početak, niti se može reći da će imati kraj.

Ovo neodređeno poimanje beskrajnosti odbijalo je mladog Diringa i on je ispoljio veliku oštromnost kada je rekao da sva ta priča o beskrajnosti ne znači ništa, da čak i ako se govori o mirijadama i mirijadama svetskih atoma ili svetskih molekula, mora da postoji ipak neki definitivni broj koji može da se izračuna. Koliko god da je ogroman univerzalni prostor, njegova veličina mora biti merljiva, a isto tako i univerzalno vreme. Diring je vrlo oštromno izlagao svoj stav.

Ima neke psihologije u svemu ovome. Diringov cilj je jasno mišljenje, a nema jasnog mišljenja u svim tim idejama o beskrajnosti. On je primenio ovaj parametar i na druga područja, na primer na takozvane “negativne veličine”. Pozitivne veličine se razlikuju od negativnih – na primer, kada nešto posedujemo – tako što se ispred ovih poslednjih stavlja znak minus. Tako da se na jednoj strani nule nalazi +1, a na drugoj -1, itd.

Diring smatra da je sva ta priča o negativnim veličinama apsolutna besmislica. Šta “negativna veličina” znači? On kaže: ako imam 5 i oduzmem 1, onda imam 4; ako imam 5 i oduzmem 2, onda imam 3; ako imam 5 i oduzmem 4, onda ostaje 1, a ako imam 5 i oduzmem 5, onda nemam ništa.

$$5-6 = -1 \rightarrow 6-5 = 1 \rightarrow \text{ИМАМ } 1 \text{ МАНЈКА } *$$

$$5-7 = -2 \rightarrow 7-5 = 2 \rightarrow \text{ИМАМ } 2 \text{ МАНЈКА } *$$

$$5-8 = -3 \rightarrow 8-5 = 3 \rightarrow \text{ИМАМ } 3 \text{ МАНЈКА } *$$

Pristalice negativnih veličina kažu: ako imam 5, a oduzmem 6, onda mi ostaje -1, ako imam 5, a oduzmem 7, onda imam -2.

Diring tvrdi da ovde nema jasnog mišljenja. Šta -1 znači? Znači da bi trebalo da oduzmem 6 od 5, ali onda imam 1 manjka. Šta -2 znači? Znači da bi trebalo da oduzmem 7 od 5, ali onda imam 2 manjka. Šta znači -3? Da oduzimam 8 od 5, ali onda imam 3 manjka. Nema razlike u negativnim brojevima, kao brojevima, i pozitivnim brojevima. Negativni brojevi znače samo to da kada oduzimam imam nečega manje. Diring je ovo primenjivao na mnoge matematičke pojmove.

Sećam se da sam kao mladić bio ovim duboko impresioniran, zato što je Diring zaista rasvetlio ove stvari.

Istu takvu oštroumnu pronicljivost uneo je i na polje političke ekonomije i istorije filosofije, a postao je i docent na Berlinskom univerzitetu. Predavao je pred velikim auditorijumom i to mnogo predmeta: političku ekonomiju, filosofiju, matematiku.

Akademija nauka iz Getingena je jednom prilikom ponudila nagradu za najbolju knjigu o istoriji mehanike. Uobičajeno je da se na takva takmičenja radovi šalju anonimno. Učesnik izabere ime, odnosno šifru, i svoje ime napiše na papiru koji zatvori u koverat na kome je napisana dotična šifra. Dakle, komisija ne zna identitet učesnika.

Ova nagrada je dodeljena Eugenu Diringu za njegovu *Istoriju mehanike*. Akademija mu je napisala pismo u kome mu odaje izuzetno priznanje za taj rad. Prema tome, Diring ne samo da je bio priznat u svom krugu slušalaca kao izvrstan predavač, već mu je najeminentnije naučno društvo odalo priznanje.

Pored svih talenata koji će vam biti očigledni iz ovoga što govorim, taj isti Diring imao je stvarno pogan jezik – to se ne može drugačije nazvati. Bilo je u njemu nešto od zlobnog kritičara svega na svetu. Kako je vreme prolazilo on se sve manje i manje obuzdavao, a kada mu je

istaknuto naučno društvo, kakva je Akademija nauka iz Göttingena, dodelilo nagradu, to ga je još više podbilo. Sada vidimo kako se dva kvaliteta spajaju u njemu: izuzetno snažno osećanje pravde – koje je nesumnjivo posedovao – i izuzetna sklonost ka vređanju.

Otpilike u isto vreme kada je bio podboden da vređa i grdi, Diring je na nesreću izgubio vid. Uprkos potpunom slepilu i dalje je predavao u Berlinu. Nastavio je da piše i uvek je bio u stanju, do izvesne mere, da se sâm brine o sebi. Negde u to vreme saznao je za jednu istinski tragičnu sudbinu u akademskom svetu XIX veka – sudbinu Julijusa Roberta Majera,²⁰ koji je otkrio toplotni ekvivalent u mehanici i koji je, može se sa sigurnošću reći, bez razloga bio zatvoren u ludnicu, uvezan u ludačku košulju i besramno tretiran od strane svoje porodice, kolega i “prijatelja”. Diring je tada napisao knjigu *Robert Majer, Galileo XIX veka*. I stvarno bila je to sudbina slična Galilejevoj koja je zadesila Julijusa Roberta Majera.

Diring je pisao sa stvarno velikim poznavanjem činjenica i sa izuzetno dubokim smislom za pravdu, ali je po svemu udarao kao nekim mlatilom. Njegov jezik ga je stvarno poneo – kao, na primer, kada je čuo i pročitao o podizanju dobro poznate statue Majera u Hajlbronu i o ceremoniji otkrivanja spomenika. “Ta lutka koja stoji na trgu u Hajlbronu je konačna uvreda Galileju XIX veka. Taj veliki čovek sedi tamo prekrštenih nogu, ali da bismo ga stvarno prikazali u duševnom stanju u kakvom bi on trebalo da bude prikazan, potrebno je da on gleda na govornika i na sve svoje dobre prijatelje koji su podigli ovaj spomenik, ne sedeći prekrštenih nogu, već udarajući se sa užasom po glavi”.

Propativši mnogo od strane štampe, Diring je takođe postao vatreni antisemita. I ovde je bio nemilosrdno

²⁰ Julijus Robert Majer (Julius Robert Mayer), 1814-1878. Lekar i prirodnjak.

dosledan. Na primer, napisao je pamflet naslovljen *Prece-
nivanje Lesinga i njegovo zalaganje za Jevreje*,²¹ u kome
ubistveno vređa Lesinga. Ova Diringova crta je odgovorna
i za njegov poseban način tumačenja književnosti.

Ako hoćete da uradite nešto dobro za sebe, dragi
moji prijatelji, i da pročitate nešto o Nemačkoj književno-
sti što nigde drugde nećete naći, što je potpuno drugačije
od ostalih rasprava na tu temu, onda uzmite Diringove dve
knjige naslovljene *Velikani savremene književnosti*²². Tu
ćete otkriti njegov strogo matematički način mišljenja i
njegovu oštroumnost primenjenu na književnost. Verova-
tno da bi svima pokazao kako se njegov način razmišljanja
razlikuje od svih ostalih, on nalazi za shodno da preimenuje
velikane Nemačkog duhovnog života. U jednom poglavlju,
na primer, govori o “Koteu” i “Šilereru” (Kothe i Schille-
rer), misleći na Getea i Šilera. Reči koje on izmišlja često
su groteskne. “Intellektuaille” (u vezi sa “Kanaille” – ološ,
rulja), je reč koja se kod njega uvek odnosi na ljude koje
nazivamo intelektualcima. Stalno koristi ovakve izraze.
Ali uveravam vas da je veliki deo Diringovog pisanja izu-
zetno interesantan.

Vidite, jednom prilikom sam doživeo ovo: dok sam
još uvek bio u prijateljskim odnosima sa gospođom Elizabet
Ferster Niče²³ i dok sam radio na Ničeovim²⁴ neobjavljenim
spisima, došao je u moje ruke materijal u vezi sa “večnim
vraćanjem”. Taj materijal je sada svima dostupan.²⁵ Niče-
ovi spisi nipošto nisu lako štivo, ali došao sam do jednog
dela gde sam samom sebi rekao: ovaj “stalni povratak”
ima svoj određeni izvor. Tako sam otišao iz Arhiva, gde su

²¹ *Die Überschätzung Lessing und dessen Anwaltschaft für die Juden.*

²² *Die Größen der modernen Literatur.*

²³ Elizabet Ferster Niče (Elisabeth Förster Nietzsche), 1846-1935.
Ničeova sestra.

²⁴ Fridrih Niče (Friedrich Nietzsche), 1844-1900. Nemački filosof.

²⁵ *Tako je govorio Zaratustra.*

čuvane Ničeove sveske, do biblioteke i našao sam Diring-ovu *Filosofiju stvarnosti* u kojoj sam znao da ću pronaći tu ideju o “večnom vraćanju”. Uzeo sam knjigu sa police biblioteke i pronašao odlomak – znao sam ga i odmah sam ga našao – gde Diring tvrdi da je nemoguće da bilo ko sa stvarnim znanjem materijalnih činjenica sveta govori o povratku stvari, vraćanju konstelacija koje su nekada ovde bile.

Diring je pokušao da pobije bilo kakvu takvu mogućnost. Na margini, pored ovog odlomka bila je reč koju je Niče često koristio čitajući knjigu da bi formulisao suprotan stav. Bila je to reč “magarac”!

Dobro poznati epitet nalazimo na margini baš ove strane. Mi, u stvari, možemo da nađemo kod Diringa veliki deo onoga što je na genijalan način prešlo u Ničeove ideje. Govoreći ovo ne govorim ništa protiv Ničea. Jednostavno izlažem stvari onakve kakve one jesu.

U pogledu karme, najupadljivija stvar u vezi sa Diringom je da je on, u stvari, mogao da misli samo matematički. U filosofiji, političkoj ekonomiji, u samoj matematici, on misli matematički, matematičkom preciznošću i jasnoćom. U prirodnim naukama, takođe, on misli jasno, ali opet matematički. On nije materijalista, on je mehanistički mislilac. On shvata svet kao mehanizam. Štaviše on je imao hrabrosti da dovede ovo iskreno ubeđenje do krajnjeg zaključka. Jer istini za volju, svako ko misli kao on ne može da piše o Geteu i Šileru na neki drugi način – ako ostavimo po strani uvrede i uzmemo samo ono što je bitno.

Toliko o osnovnom pravcu Diringovog mišljenja. Dodajte tome prerano slepilo, a i činjenicu da ga nisu zaobišle mnoge lične nepravde. Izgubio je mesto predavača na Berlinskom univerzitetu, mada se mora reći da je za to sam kriv! Na primer, u drugom izdanju njegove *Istorije mehanike* on je odbacio svaku uzdržljivost. Prvo izdanje bilo je sasvim krotko u prikazu velikana na polju mehanike, tako da je neko rekao kako ga je on napisao na način za koji je mislio da će Naučno društvo prihvatiti i nagraditi. Ali u

drugom izdanju on se više nije uzdržavao; nije više o tome vodio računa, pa ga je prilično dopunio! Neko je primetio – a Diring je to često ponavljao – da je Akademija iz Getingena dodelila nagradu kandžama, ne videvši lava iza njih! Ali kada se pojavilo drugo izdanje na videlo je izašao čitav lav!

U drugom izdanju bilo je stvarno zaprepašćujućih stvari, na primer, u vezi sa Julijusom Robertom Majerom i njegovom galilejskom sudbinom u XIX veku. Jednom prilikom kada je Diring bio stvarno besan zbog ovoga, nazvao je čoveka, koga je smatrao Majerovim plagijatorom – naime Hermana Helmholca²⁶ – “akadems^{ki} stalkom”, “drvenim akademskim stalkom”! Kasnije je proširio ovu temu. Bio je urednik časopisa *Der Personalist*, u kome je sve imalo snažnu ličnu obojenost. Ovde, na primer, Diring proširuje svoj stav o Helmholcu. Ne pominje više drveni stalak, već kada je obdukcijom otkriveno prisustvo vode u Helmholcovom mozgu, Diring govori da je njegova praznoglavost bila sasvim očigledna još dok je čovek bio živ i da nije ni bilo potrebe da se čeka potvrda posle smrti! Ugladenost sigurno nije bila Diringov kvalitet, mada se ne može baš reći da je samo brbljao. Njegov način vredjanja nije bio banalan, ali u tome nije bilo ni genijalnosti. Bilo je to nešto sasvim posebno.

Uzmimo sada sve ove činioce: slepilo, nastrojenost prema mehanici, proganjanje – mada otpuštanje sa univerziteta nije bilo baš bez lične zasluge – zaista su mu bile nane^{te} bezbrojne nepravde tokom života. Sve ove stvari su sudbinski povezane i stvarno su interesantne kada ih karmi^{čki} proučavamo.

Pred vas sam sada postavio tri ličnosti: Fridriha Teodora Fišera, kompozitora Šuberta i Eugena Diringa. Danas sam vam izneo biografski materijal, a sutra ću govoriti o karmi^{čkim} vezama.

* 30.03.2009.*

²⁶ Herman fon Helmholtz (Hermann von Helmholtz), 1821-1894. Prirodnjak.

VIII

Dornah, 9. mart 1924.

Juče sam rekao da je donekle rizično govoriti o individualnim karmičkim vezama, ali da ja ipak imam nameru da to uradim i da ću kao primere uzeti ličnosti o kojima sam vam izneo određene biografske podatke. Kasnije ćemo proučiti karmu manje reprezentativnih ličnosti, ali izabrao sam, kao prvo, primere koji jasno pokazuju kako se kreće, kroz karmički tok ljudskih života u ponovljenim fazama postojanja, razvoj čovečanstva kao celine. U današnjoj civilizaciji o istoriji govorimo kao da je ona neprestani niz događanja: događaji XX veka povezani su sa događajima iz XIX veka, ovi opet sa događajima XVIII veka i tako dalje. Da su sâmi ljudi ti koji prenose stvari iz jedne istorijske epohe u drugu, da su ljudi koji sada žive bili oni koji su preneli iz ranije epohe sve ono što se nalazi u svetu i u životu sadašnjeg vremena – samo to rasvetljava stvarnost i otkriva istinu, stvarne unutrašnje veze u istorijskom životu čovečanstva.

Ako samo govorimo o “uzroku” i “posledici”, nikakve stvarne veze ne izlaze na videlo. Kako ljudske duše prolaze epohama od daleke prošlosti do novijih vremena, ulazeći opet u nove živote na Zemlji, možemo da opazimo stvarne veze koje se provlače kroz razvoj čovečanstva. Značenje tih stvarnih veza može da se sagleda ako proučimo stvarno reprezentativne ličnosti.

U jučerašnjem predavanju prvo sam govorio o estetičaru Fridrihu Teodoru Fišeru, takozvanom “Švabi Fišeru”, rekavši nešto o njegovom karakteru. Izabrao sam samo one primere koje sam sâm istražio. Ta istraživanja su opažanja do kojih se došlo pomoću duhovnih sposobnosti, o kojima sam vam često govorio i o kojima možete da čitate u antroposofskoj literaturi. Prema tome, jedini mogući način da se ove stvari pretresu je metodom priče. Na tom

području može da se saopšti samo ono što se pokazuje neposrednom viđenju. Istog časa kada se uputimo tragom jednog zemaljskog života prema nekom ranijem životu u prošlosti, prekida se bilo kakvo intelektualno razumevanje. Ovde je moguće samo gledanje. Poslednji ostatak intelektualnog razumevanja moguć je kada je u pitanju povezivanje zemaljskog života za poslednju fazu postojanja između smrti i novog života iz koga se on neposredno nastavlja – to jest, života duše i duha neposredno pre silaska na Zemlju. Ovde je do izvesnog stepena moguć intelektualni pristup. Međutim, kada hoćemo da pokažemo odnos između jednog zemaljskog života i drugog, to možemo da uradimo samo kao priču, jer je posmatranje jedino merodavno. A ako možemo, posmatrajući ličnost kao što je Fridrih Teodor Fišer, da razumemo ono što je u njemu večno – ono što prelazi iz jednog zemaljskog života u drugi – onda će se ličnost kakva je on bio u ranijem postojanju pojaviti u našem vidnom polju, pod uslovom da mogu da se nađu prave struje u čitavom nizu zemaljskih života. U stvari, istraživanje vodi pre svega unazad do prezemaljskih doživljaja. Ali u ovom izlaganju staviću na drugo mesto te prezemaljske doživljaje i ukazaću kako se, iza zemaljskih života ove tri ličnosti, mogu sagledati njihovi prethodni životi na Zemlji.

Ulazeći u ovakva istraživanja apsolutno je neophodno osloboditi se svih predrasuda. Ako, zbog nekih mišljenja ili gledišta u pogledu sadašnjeg ili prošlog zemaljskog života nekog čoveka, zamislimo da je opravdano da intelektualno dokazujemo da je zbog onoga što je on sada, on morao biti ovo ili ono u ranijoj inkarnaciji – ako prosuđujemo na ovakav način, krenućemo pogrešnim putem ili će u svakom slučaju biti lako da odemo pogrešnim putem. Zasnivati na osnovu intelektualne procene jedne inkarnacije mišljenje o drugoj, bilo bi kao da smo po prvi put ušli u neku kuću, pogledali kroz prozor koji gleda na sever i videvši napolju drveće, zaključili na osnovu ovog izgled drveća

koje gledamo sa prozora koji gleda na jug. Ono što, u stvari, mora da se uradi je da se ode do prozora koji gledaju na jug i da se bez ikakvih predrasuda tamo pogleda drveće.

Tako isto sve intelektualno rasuđivanje mora da se isključi, ako hoćemo da razumemo imaginacije koje odgovaraju ranijim zemaljskim životima onih ličnosti koje se proučavaju.

U slučaju Fridriha Teodora Fišera, poslednja važna inkarnacija – moguće da je u međuvremenu bio neki nevažan ili kratak život, ali za sada to nije važno – vodi nas do inkarnacije u kojoj je pripremljena karma sadašnjeg života – mislim “sadašnjeg” u širem smislu, jer kao što znate Fišer je umro krajem osamdesetih XIX veka. Inkarnacija u kojoj je pripremljena karma njegovog poslednjeg zemaljskog života leži negde oko VIII veka naše ere. Vidimo ga među mavarsko-arabljanskim narodima koji su u to vreme prešli iz Afrike na Siciliju i tamo se sukobili sa narodima koji su tu pristigli sa severa.

Bitna stvar je da je u toj prethodnoj inkarnaciji od važnosti, individualnost o kojoj govorim, potpuno primila arabljansko obrazovanje, arabljansko u svakoj pojedinosti, uključujući umetničke, možda takođe i ne-umetničke elemente arabizma. Karakterisala ju je i životna energija sa kojom je tada arabizam prodirao u Evropu, a pre svega doveo je tu individualnost u blisku vezu sa velikim brojem pripadnika istog naroda.

Ova individualnost, koja je kasnije živela u XIX veku kao Fridrih Teodor Fišer, u VIII veku se trudila da ostvari blisko prijateljstvo sa mnogim ljudima koji su bili istog arabljanskog porekla kao i ona sama i koji su pripadali istoj arabljanskoj kulturi. Ti ljudi su već ostvarili čvrste veze sa Evropom i težili su da se utvrde na Siciliji, te su stoga morali da se suoče sa teškom borbom ili su to možda pre bili Evropljani koji su morali da se suoče sa teškom borbom. Individualnost koju posmatramo učestvovala je u tim sukobima. Mogli bismo reći da je bila genijalna – u

smislu genijalnosti tih vremena. Dakle, ovu individualnost nalazimo u VIII veku naše ere.

Onda ona prolazi kroz dveri smrti u život između smrti i ponovnog rođenja, tokom kojeg, naravno, postoji naročito prisan odnos sa onim dušama sa kojima je bila na Zemlji. Dakle, u duhovnom svetu, boravile su duše sa kojima je ova individualnost težila, kao što rekoah, da zasnuje bliske odnose. Među ovim ljudima – na jeziku stvorenom za zemaljske odnose teško je naći izraze za opisivanje natčulnih prilika – među ljudskim dušama sa kojima je ova individualnost sada bila, nakon prolaska kroz dveri smrti, postojala je tokom narednih vekova, sve do XIX veka, duhovna veza, duhovna spona.

Znate iz predavanja koje sam ovde održao pre nedelju dana, da su ono što se događa na Zemlji unapred proživela bića najviše hijerarhije, Serafimi, Heruvimi i Troni, i da čovek koji prolazi kroz život između smrti i novog rođenja gleda *dole* na duhovno-duševno nebo kao što mi na njega gledamo *gore*. Tamo, na duhovno-duševnom nebu, Serafimi, Heruvimi i Troni žive kroz ono što nakon toga postaje naša sudbina, kroz ono što se ostvaruje kao naša sudbina kada se ponovo spustimo na Zemlju.

Dakle, duše koje su pripadale zajednici kojoj je individualnost koju proučavamo bila privučena za vreme svog boravka u duhovnom svetu, uvidele su da će tokom dolazećih vekova njihov sudbinski zadatak biti da očuvaju onu razvojnu liniju čovečanstva koja neće biti pod uticajem hrišćanstva. Ono što sada govorim izgledaće vrlo čudno, jer ljudi često imaju predstavu da je vladavina svetom onoliko jednostavna koliko bismo mi ljudi voleli da bude sve ono što sami uređujemo. Ali vladavina svetom nipošto nije tako jednostavna. Dok se s jedne strane najmoćniji od svih impulsa ulio iz Misterijuma na Golgoti u čitavu zemaljsku evoluciju, s druge strane bilo je neophodno da ono što je zemaljska evolucija sadržala *pre* Misterije na Golgoti ne

★ F.T. FIŠER IMAO JE ZNAČAJNU INKARNACIJU U 8. STOLJEĆU POSLE MILITA. BIO JE UČLANJEN U ARABIZANSKU ZAJEDNICU, KOJA SE IZ AFRIKE PREŠLA NA SICILIJU. TU JE ON BORIO PROTIV EVROPSKOGA ...

propadne odmah; bilo je neophodno da ono što je bilo, neću reći “protiv hrišćansko”, već “ne-hrišćansko”, teče kroz vekove.

A zadatak da nosi ovu kulturnu struju za Evropu – da takoreći omogući ovoj ne-hrišćanskoj kulturi da se nastavi kroz hrišćanske vekove – pripao je izvesnom broju ličnosti koje su bile rođene u arabizmu u VII i VIII veku naše ere. Arabizam, naravno, nije hrišćanski, ali nije ni nazadan kao što su stare paganske religije. Tokom vekova stalno je napredovao u izvesnom pravcu. Trebalo je da jedan broj duša koje su rođene u ovoj struji prenesu u duhovni svet, netaknuto zemaljskim prilikama, ono što čovečji duh, odvojen od hrišćanstva, može da sazna, oseća i doživi. Trebalo je da oni dođu u dodir sa hrišćanstvom u kasnijim epohama zemaljske evolucije. Bio je to zaista veličanstven doživljaj videti kako velika zajednica živi u duhovnom svetu po strani od razvoja hrišćanstva, sve dok se većina tih duša nije u XIX veku spustila u zemaljsku inkarnaciju. Kao što možete da pretpostavite, bile su to vrlo različite ličnosti, svih vrsta nastrojenosti.

Fridrih Teodor Fišer bio je jedna od prvih duša koja se u XIX veku²⁷ spustila iz te zajednice. Bila mu je sasvim uskraćena svaka mogućnost direktnog doživljaja hrišćanstva. S druge strane, dok je još uvek boravio u pre-zemaljskom postojanju, mogao je da primi impulse od onih vodećih duhova čovečanstva koji su bili manje ili više bliski hrišćanstvu, ali čiji su se pogledi na svet i životna načela razvili u pravcu koji suštinski *nije* bio hrišćanski.

Naravno, paradoksalno je govoriti o ovome kao da se govori o zemaljskim stvarima, ali kao što sam rekao, imam nameru da pokušam. Za dušu koju sada proučavamo inkarnacija u VII-VIII veku bila je posebno dobra priprema, pogotovu dolaženje u dodir u duhovnom svetu

²⁷ Fišer se rodio 1807, a umro 1887. godine.

★ SVI PRAVOSLAVNI ZNANSTVENICI 19. ST VEKAD (E. 17.) SU ŽIVELI SA FIŠEROM I BILI SU ARABLIJANI. ONI SU BILI KOSTRANI OD KRŠĆANSTVA, OD TIH DUŠA I SE POMOVO IMAJANIMAO F. FIŠER - ON JE PRIJEVAJE MENA DUHOVNO (LODEU), TU SE BIO I HEGEL, SA HEGELOM JE BIO POVEZAN PAKI NOVE IMAJANAO

sa onakvim dušama kakva je bila Spinozina²⁸ i sličnim, a naročito sa jednim velikim brojem nosilaca ne-hrišćanske kulture, posebno kabalističke kulture, koji su umrli tokom tih vekova i koji su se uzdigli u duhovni svet.

Tako pripremljena, ova duša je nešto ranije od drugih ušla u zemaljsko postojanje u XIX veku. Sve ostale, zbog toga što su se nešto kasnije spustile, postale su nosioci prirodno-naučnog stanovišta koje je prevladavalo u XIX veku. U stvari, dragi moji prijatelji, tajna naročitog razvoja prirodno-naučnog mišljenja u drugoj polovini XIX veka, je činjenica da su skoro svi nosioci ove struje toga vremena bili Arabljani u svom prethodnom životu; oni su bili drugovi individualnosti koja se spustila kao Fridrih Teodor Fišer. Ali Fišer se spustio ranije od njih – bilo je to nešto slično duševno-duhovnom prevremenom rođenju.

To je, takođe, bilo duboko utemeljeno u njegovoj karmi zahvaljujući njegovoj povezanosti, pre spuštanja u zemaljski život, sa dušama sa kojima je i Hegel bio povezan. Sa tim dušama je Fridrih Teodor Fišer, takođe, bio povezan u duhovnom svetu. To se izrazilo u snažnoj ličnoj sklonosti ka onom što je hegelijanizam postao na Zemlji. To ga je zaštitilo od urastanja u manje-više sasvim materijalističko-mehanističku koncepciju sveta. Da je bio nešto kasnije rođen, kao što su to bili njegovi drugovi iz duhovnog sveta, i on bi se, takođe, kao estetičar, po prirodi stvari kretao u pravcu materijalizma. On je od toga bio zaštićen svojim iskustvima iz predzemaljskog života i svojim ranijim silaskom na Zemlju. Ali on, isto tako, nije mogao da se tog hegelijanizma čvrsto drži. Eto zašto je napisao razornu kritiku sopstvene estetike – zato što ta estetika nije bila nešto što je sasvim odgovaralo njegovoj karmi, već je bila rezultat skretanja karme. Bilo bi sasvim u skladu sa njegovom karmom da se rodi u isto vreme kao ljudi koji su bili

²⁸ Baruh Benedikt Spinoza (Baruch /Benedictus/ de Spinoza), 1632-1677. Holandski filosof jevrejskog porekla.

* POŠTO SE FIŠER RANISE INKARNIRAO, OD SVOMIH PREDTEMA ARABIZMA
ON JE PRVO BIO DUHOVAN PA SE ZAGOVORAO HEGELI I GETEA, ALI
KASNIJE SE UARNA OKREĆE I ON SE VUDA ARABIZMU - TAJKO PIŠE
DJELO PROTIV SVOG PRVOG (U VEZI HEGELA), A MUOĐEA KASNIJE
IKA I DRUGO MIŠLENJE O GETEOVOM FAUSTU.

prožeti prirodno-naučnim mišljenjem druge polovine XIX veka, ljudi sa kojima je bio u ranijem zemaljskom životu i koji su pripadali, kao i on, arabizmu. Njegova karma bi ga prirodno dovela do istog pravca mišljenja.

Dakle, kroz skretanje karme – koje će se izravnati u kasnijim zemaljskim životima, jer prvo je bio vatreni hegelijanac – Fridrih Teodor Fišer bio je istrgnut iz prave linije svoje karme. Ovo skretanje je bilo određeno njegovim prezemaljskim postojanjem, a ne njegovom zemaljskom karmom. Ali kada je dospeo do izvesnog životnog doba on više nije mogao tako; morao je da uđe pravo u svoju karmu. I tako je on odbacio svoj rad (pet knjiga) o estetici i podlegao iskušenju da se približi tom predmetu na način koji bi priznali prirodnjaci. U svom prvom radu o estetici on odozgo gleda na dole, polazeći od principa, da bi zatim prešao na čulne pojave. Sada on to kritikuje iz korena. Sada hoće da gradi odozdo na gore, polazeći od materijalnih činjenica i postepeno se uzdižući do principa. Svedoci smo ogromne borbe: Fišer radi na razaranju sopstvene estetike! Vidimo skretanje karme i kako je on vraćen u nju, kako je vođen prema onim drugovima sa kojima je bio u prethodnom zemaljskom životu.

Stvarno je potresno videti kako Fišer ne odmiče sa svojim drugim radom o estetici, kako se nešto haotično uvlači u čitav njegov spiritualni život. Juče sam vam govorio o njegovom izrazito filistarskom odnosu baš prema Geteovom *Faustu*. Sve se to dešavalo zahvaljujući činjenici da se on osećao nesigurnim i da je težio da se vrati svojim starijim drugovima. Ali moramo da se prisetimo koliko u karmi snažno deluje nesvesno. Na višem stepenu opažanja ona, naravno, postaje svesna. Moramo, takođe, da se prisetimo koliko su izvesni filistarski prirodnjaci mrzeli Geteovog *Fausta*. Juče sam vam rekao šta je Di Boa-Rejmon govorio o njemu: da bi bilo razumnije da je Gete dopustio da Faust pronađe nešto novo umesto što priziva duhove, što doziva Duha Zemlje, što se udružuje sa Mefistom ili zavodi devojkę,

pa ih zatim još ne oženi. Di Boa-Rejmon smatra sve ovo tričarijom. Prema njemu Gete je trebalo da stvori junaka koji je u stanju da pronađe neku električnu mašinu ili vazдушnu pumpu! Tada bi to bilo društveno prihvatljivo i junak bi postao gradonačelnik Magdeburga. A pre svega ne bi bilo Greticine tragedije, te bismo umesto zatvorske scene imali pristojno građansko venčanje! Takvo gledište, razume se, ima svoje opravdanje, ali sigurno da to nije ono što je Gete imao na umu!

Fridrih Teodor Fišer, kao što sam rekao, nije bio sasvim siguran u sebe nakon što je njegova karma na ovaj način bila skrenuta. Ali uvek ga je nešto vuklo nazad i uvek je nesvesno uživao, mada je on stvarno bio slobodarski duh, kada bi čuo kako se filistri rugaju Geteovom *Faustu*. Pri tom je on, naravno bio duhovit i bila je to neka vrsta grudvanja među njima. Baš onda kada o čoveku uočimo neke stvari nakon pažljivog gledanja, baš onda dolazimo do imaginacija koje nas vode iza kulisa čulnog postojanja. Onda dokučimo stvar.

Lep je to prizor. Tu se nalaze filistri prvog reda, kao Di Boa-Rejmon i drugi, koji govore da bi Gete trebalo da predstavi Fausta kao gradonačelnika Magdeburga koji izmišlja električnu mašinu i vazдушnu pumpu, oženivši Greticu – zaista filistri prvog reda! Dakle, nešto se dešava u podsvesti, zato što tu deluje karmička veza. Svi su ovi ljudi bili Mavri, ljudi udruženi sa Fišerom u arabizmu. On je svim ovim bio privučen, osećao je da je povezan s tim, a opet u drugom smislu nije. U međuvremenu došao je u kontakt sa drugim strujama koje su prouzrokovale skretanje njegove karme. Sada, kada su filistri prvog reda bacili svoje grudve, on je dobacio svoju, govoreći da bi trebalo da neko napiše tezu na temu kakav je, na primer, odnos promrzlina gospođe Kristine fon Gete prema simbolično-alegorijsko-mitološkim likovima u drugom delu *Fausta*! Moraćete da se složite da je to stvarno domišljato filistarstvo, filistarstvo drugog reda!

* WISEL SE SADAŠMI ŽIVOT MOŽE RAZUMETI IZ PRAŠANJE, FIŠER SE BIL MAUR, KO I NJEGOVU PRAŠANJE IZ PRAŠANJE, KOI SU ROĐENI U 2. POLOVINI 19. STOLEĆA. I KOI SU BILI MO. SIOCI RAZNIH PRIBODNO ZMANŠVENIČK PODMUDA

Da bismo procenili pravu vrednost ovih stvari moramo da opažamo, a ne samo da intelektualno shvatamo. Sve ovo vam govorim zato što je moj cilj da vam ukažem – vratiću se na ove stvari kasnije – kako može da se razume jedan zemaljski život iz prethodnih zemaljskih života.

Postojalo je nešto karakteristično u Fišerovoj pojavi koja ide Štutgartom. Juče sam vam pomenuo kako je imao divne plave oči, crvenkasto-smeđu bradu, opisao sam način na koji je držao ruke. Međutim moja otkrića se nisu slagala sa fizičkim stasom Švabe Fišera i načinom na koji je išao Štutgartom, jer čak ni okultnom pogledu on nije izgledao kao reinkarnirani Arabljanin. Stalno sam napuštao stvar, zato što čovek postane – ne mogu da kažem “skeptičan” u odnosu na ono što vidi, ali postane nepoverljiv, traži definitivnu potvrdu. Stalno sam napuštao ovu stvar sve dok se zagonetka nije rešila na sledeći način.

Ovaj čovek – bila je to takođe muška inkarnacija – smatrao je ljude sa severa, posebno one koje je sretao na Siciliji, savršenim. U to vreme bilo je donekle moguće biti zanesen ljudima kojima se divite. Tako je on u kasnijoj inkarnaciji prihvatio, takoreći, svoj lik od onih protiv kojih se jednom borio. To je bilo rešenje zagonetke u vezi sa njegovim fizičkim izgledom.

*** U prethodnom predavanju prikazali smo i drugu ličnost, naime Franca Šuberta u odnosu na njegovog prijatelja i dobrotvora Frajhera fon Spauna, a i njegovu vulkansku prirodu koja je u retkim prilikama, kao što je bila ona o kojoj sam vam govorio, mogla razjareno da izbije, preobraćajući ga u pravog kavgadžiju. S druge strane bio je nežan i osetljiv; sanjar koji piše divne melodije odmah nakon jutarnjeg buđenja. Bilo je izuzetno teško doći do slike ove ličnosti, ali je veza sa Spaunom dala rešenje. U slučaju samog Šuberta, posmatrajući na okultnom polju i pokušavajući da nešto definitivno nađemo, imamo osećaj da nam on izmiče – ako mogu tako da kažem. Nije bilo lako doći do njegove prethodne inkarnacije; stalno mi je izmicala.

* U 2. STOLEĆU KADA SE SADAŠMI F.T. FIŠER ŽIVIO NA SICILIJU DOŠAO JE, KAO KAPITAN, U SVIJEZU SA EVANGELJANIMA SA SVETIŠTVA I NIKOM OBLIKU NIJE SE JAKO SVIĐIO I NIJE SE BIL UPAMETIO. POSLEDESKA TOGA SE TO ŠTO U NOVOS INKARNACIJI MOŽE NIKO BIL Sličan KAPITAN, VEĆ VIŠE NJEKAKI I KUSMAK NIKIJA....

* SPAUN JE BIO INDIKAN POKRAGAO ŠUBERTU, KAO JE BLO JAKO SLOBODAN, NJEGOVA DIVNA DJELA LJUDI SU PRIZNALI TEK NEKOLIKO GODINA IZA ŠUBERTOVE SMRTI. - DAUKE SPAUN SE BRINE O ŠUBERTU I SPAUNU GA OČIVIDE, RADO VIO JE U PROŠLOJ INKARNACIJI ŠUBERT KAO KRALJ-PAPI SPASIO U ŠPANIJI OD BJELE S KASTILJANSKO VLADAVI SPAUN.

To je zaista, mogu reći, u suprotnosti sa sudbinom Šubertovih dela nakon njegove smrti. U vreme smrti njegove kompozicije bile su malo poznate; malo ljudi je čulo za njega. Nakon prolaska izvesnog broja godina, međutim, postajao je sve poznatiji i poznatiji, sve dok se nije sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog veka, počelo sa izdavanjem novog dela Franca Šuberta svake godine. To je vrlo zanimljivo: neočekivano, posle smrti, Šubert je postao jedan od najplodnijih kompozitora. Novi radovi su se stalno pojavljivali.

Međutim, kada skrenemo duhovni pogled sa Šubertovog života u XIX veku na njegov raniji život, tragovi nestaju; nije ga lako pronaći.

S druge strane, relativno je bilo lako ući u trag baronu fon Spaunu. I ova linija takođe vodi do VIII, IX veka, u Španiju. Tada je živeo kao izuzetno mudar kastiljanski vladar. Bavio se astrologijom i astronomijom na način uobičajen za to vreme, praveći i popravljajući astronomske karte. U izvesnom času svog života on je morao da beži iz svog doma i našao je utočište među onima koji su u to vreme bili najluđi neprijatelji naroda Kastilje, naime među Mavrima.

Bio je primoran da tu ostane prilično dugo, tako da se sprijateljio i zbližio sa jednim Mavrom koji se kasnije inkarnirao kao Franc Šubert. Ovaj kastiljanski vladar sigurno bi propao da među Mavrima nije bilo ove tanane duše koja ga je prihvatila. Njegov zemaljski život bio je na taj način prilično produžen, na veliku radost obojice.

Ovo što vam sada govorim daleko je od bilo kakvih intelektualnih mudrovanja. Ukazao sam na to kakav je bio zaobilazni put kojim je išlo istraživanje. Na ovom zaobilaznom putu došao sam do činjenice da u Francu Šubertu imamo reinkarniranog Mavra, nekog ko u svom životu među Mavrima skoro da nije ni imao prilike da neguje muzikalnost, ali koji je, s druge strane, bio naklonjen svemu onome što se u arabljanskoj kulturi može naći od umetnosti

* ŠUBERT JE U 9. STOLEĆU KAO MAURA ŽIVIO U ŠPANIJI, ON
JE SUOSLOVAO U SUKOBIMA MAURA I ME MAURA U ŠPA-
NSKIM KASTILJI. - NIJE SE BAVIO MUZIKOM VEĆ SE KAO
FINI OSJEĆAO BA MIJESNJE TI MOZGANJE.

ionome što neću nazvati istančanim "mišljenjem", već pre istančanim "mozganjem", što je zajedno sa arabljanskom kulturom došlo iz Azije, prošlo kroz Afriku i konačno dospelo do Španije.

Tokom te inkarnacije ova ličnost razvila je jednostavnu, skromnu, ali opet odvažnu mekotu duše koja je dovela do umetničke, snolike fantazije u kasnijoj inkarnaciji kao Franc Šubert. S druge strane, ova ličnost bila je primorana da učestvuje u sukobima između mavarskog i ne-mavarskog stanovništva Kastilje, Aragona i tako dalje. I to je bio uzrok prigušenih emocija koje su kao pod pritiskom izbijale – ali samo u izuzetnim prilikama – tokom života u liku Šuberta.

Baš kao što poslednji život Fridriha Teodora Fišera može da se razume samo kada ga posmatramo u okviru arabizma, isto tako suština Šubertove muzike, naročito osnova mnogih njegovih pesama, može da se shvati samo kada sagledamo – ništa nisam iskonstruisao, to proizilazi iz samih činjenica – postojanje nečeg duhovnog, spiritualnog u toj muzici, nečeg azijskog što je neko vreme bilo obasjano pustinjskim suncem, a što se razbistrilo u Evropi, što je preneseno kroz duhovni svet između smrti i ponovnog rođenja i što se kao nešto suštinski ljudsko, daleko od svake društvene izveštačenosti, rodilo u siromašnom učitelju.

Treća ličnost o kojoj smo juče govorili je Eugen Diring. To ću samo ukratko navesti, jer se uvek možemo vratiti na ove stvari. Eugen Diring me je posebno zainteresovao zato što sam kao mladić bio prilično zaokupljen proučavanjem njegovih dela. Bio sam očaran njegovim radom u fizici i matematici, posebno raspravom *Nova osnovna sredstva i pronalasci za analizu algebre, računa funkcija i pripadajuće geometrije*²⁹ i njegovom obradom zakona za odgovarajuće tačke ključanja. Bio sam užasnut

²⁹ *Neue Grundmittel und Erfindungen zur Analysis, Algebra, Funktionsrechnung und zugehörigen Geometrie.*

* PREDHARNO ŠUBERTOVE POKRETO. MUZIKA JAMO SU
NESUSRETO SREĆANJE NA ARABIZAM AZIJE, GDE JE BIO 127
PRVE INKARNIRAN ŠUBERT. - U TOJ MUZICI IMA NEČEG
AZIJSKOG, ŠTO JE OBRASJANO PUSTINJSKIM SUNCEM, A ŠTO SE
RAZBISTRILU U EVROPI, ŠTO JE PREDNESENO KROZ DUHOVNI SVET, KA MAURA

knjigom kakva je *O stvari, životu i neprijatelju*,³⁰ koja je neka vrsta autobiografije. Bilo je tu nečeg užasno samozadovoljnog, samozadovoljnog do genijalnosti, da ne pominjemo ono što se javlja u potpuno zlonamernim pamfletima kao što je *Precenjivanje Lesinga i njegovo zalaganje za Jevreje*.³¹ S druge strane, mogao sam da se divim Diringovoj *Istoriji mehanike* sve dok su bile prisutne samo kandže, a ne čitav lav. Međutim, u tom radu bilo je nečeg neprijatnog; za jednu istoriju mehanike, bilo je previše priče u vezi sa gospođom Helmholtz; uvrede su pljuštale po Hermanu Helmholtzu, ali naglasak je bio na ogovaranju koje potiče iz krugova oko gospođe Helmholtz. No dobro, takve stvari se dešavaju; ogovara se u svim mogućim krugovima. Ogovara se i u antroposofskim krugovima. Dakle, kao što sam rekao, prošao sam kroz svaku nijansu osećanja u vezi sa Diringom i njegovim delom: duboko poštovanje, priznanje, kritiku, iritaciju. Sada razumete želju da na osnovu prethodnog zemaljskog života otkrijem kako su se razvile ove crte.

Ovde takođe nije bilo lako i na početku – neću da krijem – slike su bile varljive. Kada se čovek upusti u takva istraživanja uvek se dobijaju svakakvi utisci, a ponekad takođe strašni utisci. Sedeo sam jednom za stolom u jednom kafeu u Budimpešti oko koga su bili okupljeni ponovo utelovljeni Josif II, Fridrih Veliki, madam Pompadur, Seneka, vojvoda od Rajhštata, Marija Antoaneta, a zatim je u toku večeri prispeo Vencel Kaunic. Za sve te ljude za tim stolom bi se pomislilo da su baš oni. Varljive slike nastaju vrlo lako kada ljudi mudruju ili počinju sa nekakvim vidovitim neredom da rade te stvari ili slično. Dakle, često sve zavisi od toga da se započne od onoga što je, u stvari, najvažnija tačka u nekom određenom ljudskom životu da bi se došlo na pravi put. U slučaju Diringa proteklo je dugo

³⁰ *Sache, Leben und Feinde.*

³¹ *Die Überschätzung Lessings und dessen Anwaltschaft für die Juden.*

vremena pre no što sam uspeo da nađem neku stvarno važnu tačku.

Postupak koji sam primenio bio je sledeći – predstavio sam sebi sve ono što mi je kod njega bilo najsimpatičnije, naime njegovu materijalističko-mehaničku koncepciju sveta – materijalističku, ali opet, u izvesnom smislu duhovnu, intelektualno duhovnu. Razmišljao sam kakve sve to ima veze sa ograničenim svetom prostora, ograničenim svetom vremena. Iznova sam za sebe sagradio čitavu Diringovu koncepciju sveta. To nije bilo teško. Ali kada se to uradi i kada se ponovo pogledaju ranije inkarnacije, vidi se njih bezbroj i opet smo obmanuti. Ne nalazi se ništa bitno, javljaju se bezbrojne inkarnacije, ali, naravno, ne može ih biti toliko. To su samo odblesci sadašnje inkarnacije. To je kao da imate punu sobu ogledala, pa vidite bezbrojne odraze. Onda sam počeo intenzivno da razmišljam: kakva je, u stvari, Diringova koncepcija sveta? Odbacio sam svu zajedljivu kritiku, uvrede i takve nevažne stvari. Sve sam to odbacio i koncentrisao se na ono što je stvarno veličanstveno u toj koncepciji sveta, što mi je kao takvo uvek bilo antipatično, ali što me je, zbog načina na koji je to Diring predstavio, privlačilo. Sve sam to sebi živo predstavio, a onda sam pokušao da jasno predstavim stvarnost. Od izvesnog doba svog života on je bio potpuno slep. Čovek koji je slep ne vidi svet i njegova slika sveta sasvim je drugačija od slike čoveka koji vidi. U stvari, obični materijalisti, obični mehanistički mislioci, potpuno se razlikuju od Diringa. U poređenju sa njima Diring je bio genijalan. Svi ovi ljudi koji su izgradili koncepcije sveta, Fogt, Bihner, Moleshot, Spiler, Visner (Vogt, Büchner, Moleschott, Spiller, Wiessner) i ostali – skoro svi – sa njima je stvar sasvim drugačija. Način na koji Diring gradi svoju koncepciju sveta je sasvim drugačiji. Takođe možemo da vidimo da je poriv da dâ određeni oblik ovakvom pogledu na svet postojao u njemu i pre no što je oslepeo, što se stvarno u njemu složilo tek onda kada je izgubio vid i kada je prostor oko

* EUGEN DIRING BIO JE INKARNIRAN OKO 9. STOLETA - Pripadao je monohističnom smanci (ekurini) u istočnoj crkvi, koja je uklanjala sve slike i ikone, a kasnije ih vraćala, što se u Konstantinopolju, gde se vodila bitka između onih koji su bili za uklanjanje slika i onih koji su bili protiv slika, - Diring → protiv slika

njega postao taman, jer principi na osnovu kojih Diring gradi svoju koncepciju sveta pripadaju, u biti, mračnom prostoru. Zabluda je zamišljati da je to delo čoveka koji vidi.

Razmislite samo o tome. Kod Diringa je to savršena istina. I drugi ljudi su razvili takve koncepcije sveta, ali kod Diringa postoji razlika: kod njega je to istina. Drugi vide i grade slike sveta kao da su slepi. Diring *jeste* slep i razvija koncepciju sveta kao neko ko je slep. To je zapanjujuće! Ako shvatimo šta to znači, ako posmatramo ovog čoveka, znamo da je ovde neko ko je u duševnom razvoju kao slep, neko čije gledište postaje mehanističko zbog njegovog slepila – i onda ga nalazimo. Nalazimo ga u vezi sa pokretom u Istočnoj crkvi, oko VIII ili IX veka naše ere, koja je u izvesnom periodu bila ikonoklastična, koja je rušila sve slike i ikone, da bi ih onda kasnije ponovo postavljala. Posebno se u Konstantinopolju vodila borba između onih koji su bili za upotrebu slika u religiji i onih koji su bili protiv. Ovde nalazimo ličnost koja se kasnije rodila kao Eugen Diring, koja se strasno borila – a bila je dobar borac – za kulturni život bez slika. Tako da možemo da kažemo da ovde u čisto fizičkom sukobu, možemo da vidimo sve ono što kasnije nalazi svoj izraz u njegovom izražavanju.

Nešto mi je bilo neobično interesantno. U drugom delu njegovog rada o Julijusu Robertu Majeru pojavljuje se neobična reč. Čovek prosto *vidi* čitavu stvar! U ranijoj inkarnaciji, kada je Diring bio ikonoborac, imao je poseban način vitlanja jataganom, krivom sabljom koja se već tada isprobavala i razvijala. U knjizi o Majeru – ove stvari se često, kao što znate, preobraze u slikovite detalje – otkrio sam jednu reč koja se prosto slagala sa jataganom. Bilo je to poglavlje u knjizi koje je naslovljeno “Schlichologisches”³². “Spletkologija” u nemačkom univerzitetskom

³² *Schlich*, nem. lukavstva, spletke, smutnje, smicalice; *schleichen* (*schlich, geschlichen*), šunjati se, prikradati se, ići nečujno.

* DURING JE U MASLOBOM BIO IKONO BODAC (BODAC PRAVU RELIGIOZNIH SLUHA, BODAC SE SA SAVRŠENIM KLASAM KODI SE ZVMO JAMGANI, - KANAILER NESE, DI MOZEHO OBITATI PO NAJEMU KAKO MORA, I KAKO GAZI... - DURING SE KAKAO JAMGANOM, A U 2. INKARNACIJI SE KAKAO (ISTOGLIŠNO) NOVE MEKACIJE. RIŠE.

životu i tako dalje – tamo gde se vešto udara, gde se prikrada sa strane, to je spletologija.

Diring kuje reč “Schlichologisches” kao i zanimljiv izraz “Intellektuaille” što podseća na “Kanaille”. On izmišlja najraznovrsnije reči. Kao što sam već rekao, na osnovu ovih naizgled nevažnih stvari, može mnogo da se otkrije. Može izgledati paradoksalno, ali čovek ne stiže stvarno do veza između različitih zemaljskih života ako nema oko i osećaj za ovakve znakove. Svako ko ne može da razazna karakter čoveka po načinu na koji on hoda, kako gazi, neće lako napredovati u stvarima kakvim se bave ova predavanja. Čovek mora prosto da vidi zamah jatagana pretočen u reči koje je u sledećem životu iskovala ova individualnost.

Diring je uvek vređao naučnike, “pametnjakoviće” kako ih je nazivao. Govorio je da bi bio zahvalan kada ne bi bilo više uvaženih imena koja bi ga podsećala na drevnu učenost. On ne želi logiku, on želi anti-logiku, ne sofiju, već anti-sofiju, ne nauku, već anti-nauku. Izričito kaže da bi voleo da sve načini “anti”. Međutim u inkarnaciji koja je prethodila onoj u kojoj je bio mahniti ikonoklast, ovaj čovek koji je užasno vređao svaku učenost, pripadao je školi grčkih stoika, bio je stoik. U starom veku Diring je sâm bio ona vrsta ljudi koje je toliko žestoko vređao. U trećoj inkarnaciji unazad, bio je filosof, štaviše filosof-stoik, prema tome neko ko se u izvesnom smislu povukao iz zemaljskog života.

Ono što mi je prvo palo na pamet bilo je da su se mnoga Diringova mišljenja ili bolje forme u kojima su njegova mišljenja bila izražena, mogli naći kod stoika! Stvar, međutim, nije tako jednostavna. Mogao bi se održati čitav seminar na temu: forme Diringovih mišljenja i stoici.

Tako prvo dolazimo do vremena ikonoklastije, oko IX veka naše ere na istoku Evrope, kada je Diring bio vatreni ikonoklast, a onda u III vek pre hrišćanske ere u period stoičke filosofije u staroj Grčkoj.

* U 9. STOVREĆU NAŠE ERE DURING SE BIO IKONO BODAC, ALI U 3. INKARNACIJI UNAZAD ŽIVIO JE U 3. VIŠEKU PRAVE MASA I BIO SE GAČEŠI STOICKI FILOZOF. - ON SE MDA U 12. VE. SVOJIM SMISLU POVUKAO IZ ZEMALJSKOG ŽIVOTA.

* DURING KAO MEKADAJMI STOIK (POULAZIO SE IZ ŽIVOTA I UZDRŽAVAO SE OD SVEGA ŠTO NIJE NEOPHODNO ZA ŽIVOT) ON NA SEBI (KAO ŽIVU) PROLIVUJEM SLEPILO. ON TIJE POKAZUJE (ILUSTRIRA) SUŠTINO MODERNOG POGLEDA NA SVET - ON JE BIO PROTIV SVEGA - BIO SE „AKTI“ SVEGA

Zaista je potresno da se ovaj stoik, koji ne traži ništa od života, koji se uzdržava od svega što nije apsolutno neophodno za život, odriče zemaljskog oćnog vida u drugoj od kasnijih inkarnacija. Time on prikazuje istinu, jer ilustruje na velićanstven naćin slepilo modernog pogleda na svet.

Kakav god da je stav prema Diringovoj koncepciji sveta, potresno je da je Diring personifikacija onoga što koncepcija sveta XIX veka stvarno jeste; on tu istinu izražava kroz samog sebe kao ćoveka. Stoik, koji neće da se suoći sa svetom kakav on jeste, postaje slep; ikonoklast, ćovek koji uništava slike, koji ne trpi slike, pretvara istoriju književnosti i poezije u ono što ona postaje u Diringovoj dvotomnoj knjizi o velićanima književnosti, gde ne samo da su Gete i Šiler omalovaćavani, već gde protuva kakav je Birger³³ moće da igra istaknutu ulogu. Ovde nalazimo istinu o onom što se na drugom mestu laćno prikazuje. Jer ljudi tvrde da mehanistićka misao, materijalizam druge polovine XIX veka, *vidi*. To nije istina, jer materijalizam ne vidi, materijalizam je slep. Diring ga predstavlja onakvim kakav on jeste.

Tako je jedna reprezentativna lićnost, sagledana u pravom svetlu, primer svetsko-istorijske karme, karme civilizacije kako se ona predstavlja svojom koncepcijom sveta u drugoj polovini XIX veka.

U sledećem predavanju nastavićemo dalje sa ovim stvarima.

* JUI MISLE DA JE ZNAMOST 19. VIEKA SURETA, DA JE KAZNAJE T. SUE VIDI, ALO NA NIJE ISTINA; TA ZMANOST JE VIDI. ONA DE SURETA. DURING DE BIO DO TE ZMANOSTI - KAO BIUJI STOIK ON JAOA USUE PUNE T. NA SEBI PROLIVUJEM SLEPILO ZMANOSTI 19. VIEKA

* ***
* 31.03.2009. *

³³ Gotfrid August Birger (Gottfried August Bürger), 1748-1794.

Nemaćki pisac, profesor estetike u Göttingemu.

IX

Dornah, 15. mart 1924.

U ovim predavanjima govorimo o karmi, o putevima ljudske sudbine. U prošlom predavanju proučili smo izvesne veze koje rasvetljavaju način na koji deluje karma kroz različite zemaljske živote. Odlučio sam – mada je to rizična odluka – da govorim detaljno o ovakvim karmičkim vezama, pa ćemo danas nastaviti sa našim posmatranjima.

Videli ste da je govoreći o karmičkim vezama, neophodno pomenuti mnoge pojedinosti iz života i karaktera ljudi, koje inače mogu da se previde. U slučaju Diringa ukazao sam na to kako telesna osobenost u jednoj inkarnaciji postaje određeno stanje duše u sledećoj. Činjenica je da kada se krene kroz duhovne svetove u potragu za pravim bićem čoveka, duhovni svetovi počinju da gube svoju apstraktnost i postaju puni snage, deluju podsticajno. S druge strane, telesnost, sve ono što dolazi do izražaja u telesnoj prirodi čoveka, gubi, može se zaista reći, svoju materijalnost, dobija u duhovnom značaju i stiče određeno mesto u povezanostima ljudskih života.

Kako, u stvari, deluje sudbina? Sudbina deluje iz čitavog bića čoveka. Ono što čovek traži u životu iz karmičkog nagona i što mu zatim dolazi u obliku sudbine, zavisi od činjenice da sile sudbine, krećući se od života do života, utiču i uslovljavaju i sam sastav krvi i regulišu delatnost nerava; njihovom delovanju pripisujemo takođe instinktivnu osetljivost duše prema ovom ili onom uticaju. Nećemo se lako snaći u dubinama karmičkih veza ako ne obratimo pažnju – duševnim okom, naravno – na određeni manirizam ljudi. Verujte mi, za proučavanje karme isto je toliko važno biti zainteresovan za neki pokret rukom kao i za neki genijalni duhovni dar. Isto je toliko važno da možemo da uočimo – naravno, sa duhovne strane, sa strane astralnog tela i *Ja* – kako čovek seda na neku stolicu, kao i da uočimo,

recimo, kako izvršava svoje moralne obaveze. Ako je čovek sklon mrštenju, nabiranju obrva, to može isto tako biti važno kao i to da li je smeran ili nije.

Mnogo toga što u običnom životu izgleda nevažno, postaje od velike važnosti kada počinjemo da posmatramo sudbinu i kada primetimo kako tka mrežu od jednog života do drugog, dok mnoge stvari u ovom ili onom čoveku, koje su nam izgledale posebno važne, gube značaj.

*** Kao što znate, nije uopšte lako obraćati pravu pažnju na nečija telesna svojstva. Morali bi naučiti da ih posmatramo. Naravno, ne bi trebalo da uvredimo nekoga – kao što ćemo to sigurno i učiniti ako posmatramo samo posmatranja radi. To se ne sme dogoditi. Sve mora doći samo od sebe. Kada smo, međutim, uvežbali našu pažnju, individualna svojstva se pokazuju kod svakog čoveka, posebno ona koja se mogu ubrojati u tričarije, ali ipak su od izuzetne važnosti za proučavanje karme. Istinski duboko posmatranje čoveka, u odnosu na njegove karmičke veze, moguće je samo tada kada možemo da ukažemo na ova karakteristična svojstva. ***

Pre nekoliko desetina godina, filosof Eduard fon Hartman³⁴ bio je ličnost čiji mi je duhovni život, kao i njegov spoljašnji život, izgledao izuzetno interesantan.

Kada sam hteo da proučim Hartmanov život, na način koji vodi do sagledavanja njegove karme, morao sam sebi da postavim pred dušu ono što je od vrednosti u njegovom životu otprilike ovako: Eduard fon Hartman, filosof nesvesnog, eksplozivno je delovao na filosofiju, ali mislioci XIX veka – izvinite što zvučim kao kritičar, mada ne mislim ništa loše – primili su ovo eksplozivno delovanje na polju duha, izuzetno ravnodušno. Ljudi XIX veka, a tu, naravno, uključujem i XX vek koji je počeo, jednostavno nisu mogli da se probude; nemoguće ih je bilo razdrmati i

³⁴ Eduard fon Hartman (Eduard von Hartmann), 1842-1906. Nemački filosof.

izvući iz njihovog flegmatičnog stava prema svemu što stvarno iznutra pokreće svet. Nema nikakvog entuzijazma u ovom flegmatičnom dobu – flegmatičnom u odnosu na duhovni život.

Daću vam jedan primer. U jednom nedavnom nizu predavanja koja sam održao, opisao sam susret između rimskog sveta i sveta germanskih naroda u vreme seoba, u vreme kada je hrišćanstvo tek počinjalo da se širi na sever iz južnih regiona, iz Grčke i Rima. Treba samo da zamislite te fizičke pretke današnjeg stanovništva Srednje i Južne Evrope i dobili biste izvestan utisak o silnoj unutrašnjoj snazi koja je nekada podsticala ljude u svetu na delo. Priпадnici ovih germanskih plemena sa kojima su se Rimljani sukobili u prvim hrišćanskim vekovima, znali su da žive u zajednici sa duhovnim silama prirode. Stav ovih ljudi prema duhovnom bio je sasvim različit od današnjeg; kod većine je postojala još uvek instinktivna težnja ka duhovnom. I dok mi danas uglavnom govorimo flegmatično, tako što jedna reč sledi drugu, kao da govor ne sadrži ništa *stvarno*, ovi ljudi ulivali su ono što su doživljavali, u reči i govor. Za njih su naleti vetra bili fizička kretnja, ispoljavanje duše i duha, baš kao da čovek zamahuje rukom. U udarcima vetra, u lelujanju svetla na vetru, videli su izraz Votana. A kada su te činjenice prenosili u govor, kada bi ih pretočili u jezik, prožimali bi svoje reči *svojstvom* onoga što su doživeli. Ako bismo to hteli da izrazimo savremenim rečima: “Wodan weht im Winde” (Votan vije u vetru) – a reči su bile skoro iste u starim vremenima – onda bi se u samom jeziku ogledalo podrhtavanje i uskomešanost vetra. Zapanite kako ovo neposredno učestvovanje u životu i silama prirode, podrhtava i kako se kovitla u rečima, kako se uliva u njih! Kada bi čovek tih vremena pogledao ka nebu i čuo grmljavinu kako tutnji i urliče iz oblaka i kada bi iza grmljavine sagledao odgovarajuću duhovnu stvarnost, izrazio bi čitav doživljaj tako što bi rekao: “Donar dröhnt im Donner” (Donar tutnji u grmljavini) – tako možemo da čujemo,

★ JOŠ U 1. STOLJEĆIMA KANONI NASOMJE EVROPE BILI SU U SVIJEŠĆI SA DUHOVIMA U PRIRODI. I TO SU IZRAŽAVALI UOČE RIJEČI: 1. PRIMJER: WODAN WEHT 19 WINDS → WOTAN WIDE U WETRE, 2. PRIMJER - DONAR DRÖHNSTIM DONAR → DONAR TUDNI U GAKSLAVINI. 3. PRIMJER - ZIU ZWINGT ZWIST → CIU SILI NA SUKOB - U BORBAMA SA RIMJANIMA POBJEĐUJU DONJECI OVI URUKOVI (ZA ŠTITOVA)

preneseno na moderan jezik, reči koje još uvek nose odjek drevnog govora. A isto kao što su ovi ljudi osećali duhovno u delovanju prirode i izražavali to u svom govoru, tako su isto izražavali doživljaj Božanstva koje bi im pomagalo u bici, koje je živelo u njihovim udovima i čitavom njihovom ponašanju. Pred sobom su držali svoje moćne štitove, urlajući ratni poklič i duhovi, dobri ili loši, jurnuli bi u reči koje su se orile. Dok su jurišali sve su to izražavali pokličem: “Ziu Zwingt Zwist” (Ciu sili na sukob). Izgovarano iza štitova sa borbenim besom i strašću, bila je to prava oluja! Zamislite krik koji se izvija iz grla hiljada ljudi iza štitova. U tim ranim vekovima, kada bi južnjaci došli u dodir sa plemenima Srednje Evrope, borba nije bila ta koja je odlučivala o ishodu. Ne – bila je to ova moćna rika koja se obrušavala na Rimljane. U tim vremenima to je ljude sa Juga ispunjavalo užasnim strahom. Kolena su klecala pred “Ziu Zwingt Zwist”, pred rikom iz hiljada grla iza štitova.

Možemo reći da su ti isti ljudi prisutni i danas, ali da su postali flegmatični! Mnogi današnji ljudi su u tim prošlim vremenima urlali iz petnih žila, a sada su potpuno flegmatični. Usvojili su stav tipičan za XIX i XX vek. Ali kada bi ti ljudi mogli da se vrate u duševno stanje koje ih je tada nadahnjivalo na urlanje ratnih pokliča, osetili bi da u sadašnjoj inkarnaciji treba da stave na glavu noćnu kapu, zato što ova ravnodušnost iz koje se ljudi jednostavno ne mogu trgnuti, spada pod noćnu kapu. Tome je mesto krevet, a ne poprište ljudskog delovanja!

*** Ovo govorim samo zato što želim da ukažem na to koliko je bilo malo ljudi Hartmanovog vremena koje je mogla da pokrene onakva eksplozivna sila kakvu sadrži *Filosofija nesvesnog*. On je, kao prvo, govorio kako je svesno u čoveku, čitavo njegovo svesno mišljenje, od manjeg značaja nego ono što nesvesno deluje i tka u njemu kao što to čini u prirodi, i nikada se ne uzdiže u svest. O vidovitoj imaginaciji i intuiciji Eduard fon Hartman nije znao ništa,

* EDUARD FON HARTMAN U SVOM FIZIOLOGI NESVESNOG KAUDI! KAO SE NAJVAŽNIJE STVARI NALAZE U NESVESNOM, T. SVESNOM I ČOVEKU JE KANJE ZNACAJNO, A NESVESNO JAKO VIŠE, - SVE BITNO I VAŽNO U SVETU OSTAJE ZA LJUDE NESVESNO. ZATO SE SVET SVET U KOM ŽIVIMO, NAJGORI MOGUĆI SVET, - ON PREDVIĐA UNIŠTENJE ČITAVE ZEMALJSKE EVOLUCIJE. - U CIVILIZACIJA SE BEZVREDNA.

nije znao kako nesvesno može da prodre u sferu ljudskog saznanja. Dakle, on tvrdi da sve ono što je bitno u svetu i u životu ostaje u nesvesnom. Ovakvo rasuđivanje, međutim, pruža mu osnovu za njegovo gledište da je svet u kome živimo najgori mogući svet. On je otišao sa svojim pesimizmom još dalje od Šopenhauera³⁵ i došao je do zaključka da kulturni razvoj mora da kulminira uništenjem čitave zemaljske evolucije. On ne tvrdi, rekao je, da će se to dogoditi u bliskoj budućnosti, jer onda ne bi bilo dovoljno vremena da se primeni sve ono što je neophodno da se sa uništavanjem toliko daleko ode, da od ljudske civilizacije – koja je u svakom slučaju, prema njegovom stanovištu, ionako bezvredna – ne ostane ništa. I on je sanjao – naći ćete to u njegovoj *Filosofiji nesvesnog* – da će ljudi konačno izmisliti ogromnu mašinu koja će moći toliko duboko da prodre u Zemlju da će izazvati strašnu eksploziju, sejući čitave delove Zemlje po svemiru.

*** Znao, mnogima se dopala *Filosofija nesvesnog*. Ali kada o njoj počnu da govore, nema se utisak da ih je stvarno dirnula. Ovakva izjava, kakvu je dao Hartman, ima nešto veliko u sebi, ali je ljudi pominju kao uzgred, a to je ono što je stvarno strašno. ***

Dakle, postojao je filosof koji je govorio na ovakav način, a taj isti filosof je nastavio da izlaže stvar ljudske moralnosti na Zemlji. Njegov rad pod naslovom *Fenomenologija moralne svesti*³⁶ bilo je ono što me je najviše zanimalo. On je takođe napisao i knjigu pod naslovom *Religiozna svest čovečanstva*³⁷ i još jednu o estetici, u stvari, pisao je izuzetno mnogo. A sve je to vrlo interesantno, posebno ono sa čim se čovek ne može složiti.

³⁵ Artur Šopenhauer (Arthur Schopenhauer), 1788-1860. Nemački filosof.

³⁶ *Phänomenologie des sittlichen Bewusstseins*.

³⁷ *Das religiöse Bewusstsein der Menschheit*.

U slučaju ovakve ličnosti vrlo je prirodno da čovek poželi da spozna niti njegove sudbine. Možda bi moglo da se pokuša sa proučavanjem njegove filosofije i da se iz njegovih filosofskih mišljenja dokuči nešto o njegovim prethodnim zemaljskim životima. Takvi pokušaji, naravno, neće uspeti. Ipak, izuzetno me je zanimala ličnost Eduarda fon Hartmana.

Vidite, kada se okultizam nosi u sebi – ako tako mogu da kažem – podstrek da se posmatraju stvari na pravi način dolazi sam od sebe. Ovde raspoložemo sa sledećim činjenicama: Eduard fon Hartman je bio vojnik, oficir. Kiršnerov leksikon, pored njegovog filosofskog doktorata i ostalih akademskih titula, pominje ga uvek kao “poručnika prve klase”. Eduard fon Hartman bio je pruski oficir i to kažu vrlo dobar.

Vidite, jednoga dana učinilo mi se da je ova činjenica u njegovoj sudbini važnija od čitave njegove filosofije. A što se nje tiče – pa, čovek je sklon da prihvati neke stvari, a da odbaci druge. Ali to nije ono što je važno; svako ko zna nešto o filosofiji može to da uradi, ali to neće doneti nekog velikog rezultata. Zapitajmo se sada: kako to da se pruski oficir i to vrlo dobar oficir, koji se nije mnogo interesovao za filosofiju dok je bio u vojsci, već je više brinuo o mačevanju – kako to da se takav jedan čovek preobrazi u tipičnog filosofa svoga doba?

Vidite, dragi moji prijatelji, dogodilo se to zato što je on imao nesreću da povredi koleno, od čega je patio do kraja svog života, te je penzionisan kao invalid. Povremeno nije mogao ni da hoda, pa je bio prisiljen da leži ili da sedi sa nogom ispruženom na sofi. A onda, kako je primio savremeno obrazovanje, počeo je da piše jedan filosofski rad za drugim. Njegov filosofski opus čini čitavu biblioteku, toliko je mnogo pisao.

Kada sam počeo da proučavam ovu ličnost, palo mi je jednoga dana na pamet, od kolikog je značaja ova povreda kolena. Činjenica da u izvesnim godinama života

čovjek zaradi povredu kolena, zanimala me je više od njegovog transcendentalnog realizma, čak i od njegove čuvene izreke: "Prvo je postojala religija Oca, onda religija Sina, a u budućnosti doći će do religije Duha". Takve stvari su smišljene sa puno duha, ali se u XIX veku sa tim može sresti, takoreći, na svakom koraku. Međutim da čovek postane filosof zbog toga što je, dok je bio poručnik, povredio koleno, to je vrlo značajna činjenica. Šta više, sve dok ne dođemo do takvih stvari, ne dozvolivši da nas zaslepi ono što samo izgleda kao nešto najznačajnije u čovekovom životu, nećemo moći da otkrijemo karmičke veze.

Kada sam na pravi način uspeo da povežem povredu kolena sa čitavom ličnošću, video sam kako se pokazuje sudbina u životu ovog čoveka. Tek tada sam mogao da krenem unazad. Nisam krenuo od glave Eduarda fon Hartmana, već od kolena te sam tako našao put do njegove ranije inkarnacije. Ono što izgleda kao najvažnije u životu između rođenja i smrti, ne daje, po pravilu, najpouzdaniju početnu tačku.

A sada, gde je veza? Čovek onakav kakav je u zemaljskom, fizičkom životu, troslojno je biće. On ima svoj nervno-čulni organizam, koji je uglavnom koncentrisan u glavi, ali se u isto vreme širi kroz čitavo telo. Ima svoju ritmičku organizaciju, koja se posebno jasno opaža u disanju i cirkulaciji krvi, ali se opet proteže na čitavo ljudsko biće i svuda je u njemu. I treće, on ima svoju motoričku organizaciju koja je povezana sa udovima, sa metabolizmom, razmenom materija i tako dalje. Čovek je troslojno biće.

A onda, u odnosu na čitavo uređenje života, počnemo da shvatamo da na našem putu kroz rođenja i smrti, ono što smo navikli da smatramo u zemaljskom životu najvažnijim delom čoveka, naime glava, postaje donekle od male važnosti ubrzo nakon smrti. Glava koja je u fizičkom svetu najvažniji ljudski deo, potpuno se istroši u fizičkom postojanju, dok je ostatak organizma – koji je, fizički govoreći, podređen – od veće važnosti u duhovnom svetu. U

* POSUDE SADRŽINA (MISLI I ŽIVOTA) NAŠE GLAVE, OD NALOG SU ZNANJA. MNOGO JE VAŽNIJE DUŠEVNO DUHOVNO (KOJEŠTO IMATI U ŽIVOTU) ONKO SE NALAZI ISPOD GLAVE (GAMDI → RITMIČKI DIO) I TAJ DIO JE NESVESSTAN, NO KAO VAŽNIJE JE KOIBNIČKI DIO (UDOVU JA PROBAVDA) - TAKO OVO ŠTO JE U KOIBNIČKOM DIJELU PHELZI U GLAVE (U IŠUČU INKARNACIJE) - RECIMO TUD IMA TAJKO MIŠLENJE U 2. INKARNACIJI ČE SPOKO TACATI, BAKO TROANIE U IŠUČU INKARNACIJI UVEDUJE NIVAU OBAZU, AKTIVNOE MIŠLENJE.

glavi je čovek najviše fizički, a najmanje duhovni čovek. U drugim delovima organizma, u ritmičkoj organizaciji i u organizaciji udova, više je duhovan. Najduhovniji je u svojoj motoričkoj organizaciji, u radu svojih udova.

Sada, darovitosti koje pripadaju glavi relativno se brzo izgube nakon smrti. S druge strane, duhovno-duševno, koje u nesvesnom pripada nižem delu ljudskog organizma, postaje važno između smrti i novog rođenja. Ali dok, govoreći uopšteno, organizam čoveka, izuzev glave, u odnosu na svoj duhovni sklop, svoju duhovnu sadržinu, postaje glava u sledećoj inkarnaciji, dotle ono što ima prirodu volje u glavi, prelazi u udove u sledećoj inkarnaciji. Čovek koji tromo misli u jednoj inkarnaciji sigurno neće brzo trčati u sledećoj. Tromost mišljenja postaje sporost udova i obrnuto, sporost udova u sadašnjoj inkarnaciji dolazi do izražaja u tromom, sporom mišljenju u sledećoj.

Tako se odvija metamorfoza, uzajamno delovanje između tri člana ljudskog bića u prolasku iz jednog zemaljskog života u drugi, iz jedne inkarnacije u drugu.

Ovo što vam ovde govorim ne iznosim kao teoriju, već zasnivam na samim životnim činjenicama. Vidite, u slučaju Eduarda fon Hartmana, čim sam obratio pažnju na povređeno koleno, bio sam usmeren prema njegovoj ranijoj inkarnaciji, u kojoj je u izvesnom času svoga života bio pogođen sunčanicom. U odnosu na sudbinu, ova sunčanica je uzrokovala u sledećem zemaljskom životu, metamorfozom, slabost kolena, jer je sunčanica, kao što ćete videti, slabost glave. Toga dana on nije mogao više da misli. Imao je neku vrstu oduzetosti, paralize mozga, a to se izrazilo u sledećoj inkarnaciji kao slabost jednog od udova. Dakle, sudbina koja je dovela do paralize mozga, potiče od sledećih okolnosti: ova individualnost bila je jedna od onih ljudi koji su sa krstašima krenuli na istok i koji su se u Aziji borili protiv Turaka i drugih azijskih naroda, stičući u isto vreme izuzetno poštovanje za njih. Na Istoku su krstaši upoznali mnogo toga veličanstvenog, a ova individualnost

* TUD DOBIDE SUNCHANICU, A ONA NASTAJE ŽBBOG SLABOSTI GLAVE, U IŠUČU INKARNACIJI IMA PROBLEM SA NEKIM OD LIDUVA. TO SE DOGODILO E.F. HARTMANU. - ŽBBOG SUNEČANICE ON SE U ZADNJOJ INKARNACIJI IMAO PROBLEM SA KOSENOTU. - PORED TOGA ON SE BLO KRISTAR I U KTOJI SE BORO S TURKIMA - MO DIDIO SE STANJIMA KOJE SE KAPENAO NA ISTOKU.

* HARTMAN u prošlim inkarnacijama DOBIVA SUNČANICA, ZATO ŠTO JE JOŠ U 2 INKARNACIJI GONIO OSOBU SA KOJOM JE IMAO MORALNE DUGOVE U 3. INKARNACIJE - ZNAČI ČAK NI SUNČANICA NE MORAŠE SUNČANICA. - SVE SE SUDBINOM, T. PO DUGOVIMA UVEK DOVALE

o kojoj govorimo, duboko se svemu tome divila. U to vreme srela je čoveka prema kome je instinktivno osećala vezu iz još ranijeg života. Ono što se moralo izravnati između ove i još ranije inkarnacije, bio je moralni račun. Sunčanica iz jedne inkarnacije preobražava se u slabost kolena u sledećoj, što izgleda samo kao fizička stvar, ali kada je u pitanju sudbina, vođeni smo ka nečemu što pripada moralnom. Ova individualnost nosila je sa sobom iz još ranije inkarnacije, impuls da se upusti u žestoku borbu sa čovekom koga je sada srela i krenula je da goni svog protivnika po vrelom suncu. Bilo je to nepravedno, što se vratilo samom progoniocu tako što je njegov mozak bio paralisan sunčanicom. Ono što je trebalo da se razreši u ovoj borbi, dragi moji prijatelji, vodilo je poreklo iz još ranije inkarnacije u kojoj je ova individualnost bila izuzetno, briljantno pametna. Protivnik na koga je naišla tokom krstaškog pohoda, propatio je u ranijoj inkarnaciji od ove briljantne individualnosti. Zbog toga ovde postoji moralna veza, zato postoji impuls za borbu i tako dalje. Sve to vodi ka moralnom, jer snage koje vode poreklo iz ranije inkarnacije teže da to poprave.

Tako imamo tri uzastopne inkarnacije ove individualnosti. Izvanredno pametna i visprena individualnost u drevnim vremenima – to je jedna inkarnacija. Sledeća je krstaš, kod koga u izvesnom času dolazi do paralisnosti mozga, do čega je došlo zbog nepravde počinjene svojom pameću, koja ga je, međutim, u sledećoj inkarnaciji, dovela do izuzetnog divljenja prema orijentalnoj civilizaciji. Treća inkarnacija: pruski oficir koji mora da se penzioniše zbog povrede kolena i koji se, ne znajući šta da radi sa svojim vremenom, okreće filosofiji i piše vrlo impresivnu knjigu, savršen produkt civilizacije druge polovine XIX veka: *Filosofiju nesvesnog*.

Kada se jednom sagledaju takve veze, onda stvari koje su prethodno bile neshvatljive postaju vrlo jasne. Vidite, dok sam u mladosti čitao Hartmana i dok nisam ništa

znao o ovim vezama, uvek sam imao osećaj: ovo je izuzetno pametno! Ali kada bih pročitao jednu stranicu pomislio bih: ovde postoji nešto briljantno, ali to nije na ovoj stranici! Uvek sam osećao da moram da se vratim na prethodnu stranicu i vidim da li je ta pamet tamo. Ukratko, pamet u ovim knjigama nije bila današnja, već jučerašnja ili prekjučerašnja.

Po prvi put mi se to rasvetlilo kada sam uvideo da ta izuzetna pamet, u stvari, leži dve inkarnacije unazad i da odatle deluje. Rasvetljava se čitav Hartmanov opus – koji čini, kao što sam rekao, čitavu biblioteku – čim se shvati da ta pamet deluje iz jedne mnogo ranije inkarnacije.

A kada bi se lično upoznao Eduard fon Hartman i kada bi se s njim razgovaralo, takođe bi se imao osećaj: neko drugi je iza njega, ali ni on nije onaj koji govori, iza njega je opet treći, a taj treći je onaj koji je stvarno izvor inspiracije. Jer slušanje Hartmana dovelo bi čoveka do očajanja! Pred vama bi bio oficir, koji govori o filosofiji bez oduševljenja, ravnodušno, koji govori sa izvesnom sirovošću o najvišim istinama. Moglo bi da se vidi kako stvari stoje samo kada se zna da pamet koja leži iza onoga što on govori dolazi od pre dve inkarnacije.

Možda izgleda neučtivo pričati o ovim stvarima, ali to nije bila naša namera. Štaviše, uveren sam da svakom čoveku može biti od velike vrednosti znanje o ovim vezama ako ga primeni na sopstveni život, čak iako to znači da mora sebi da kaže: pre tri inkarnacije bio sam skroz rđav momak! Može biti od velike koristi u životu kada čovek sebi kaže: u jednoj inkarnaciji, možda ne samo u jednoj, bio sam stvarno rđav! Govoreći o ovim stvarima, baš kao što su u drugim prilikama prisutni izuzeti, tako su i ovde sadašnje inkarnacije izuzete!

Takođe sam veoma bio zainteresovan za veze u sudbini čoveka sa kojim me je sopstveni život doveo u dodir,

naime za Fridriha Ničea.³⁸ Proučio sam sve aspekte Ničevog problema i, kao što znate, mnogo sam pisao i govorio o njemu.

Zaista je čudna i izuzetna njegova sudbina. Samo sam ga jedanput video. Bilo je to u Naumburgu devedesetih godina prošlog veka, kada je već bio stvarno teško duševno bolestan. Poslepodne, oko pola tri, njegova sestra me je uvela u njegovu sobu. Ležao je ravnodušno na kauču, sa očima koje nisu videle da neko stoji pored njega, ležao je tamo sa onim izuzetnim, divnim čelom koje je ostavljalo toliko veliki utisak. Mada su mu oči bile bezizražajne, imao se i pored svega, utisak: pred nama nije slučaj čoveka pomračenog uma, već pre čoveka koji je čitavo jutro duhovno radio punim intenzitetom duše, koji je zatim ručao, a sada se odmara, polusneno razmišljajući o onome na čemu je njegova duša radila čitavo jutro. Duhovno gledano, prisutni su bili fizičko i etersko telo, posebno oko gornjih delova organizma, jer je biće duše i duha već bilo napolju i, takoreći, samo jednom tvrdoglavom niti spojeno sa telom. U stvari, neka vrsta smrti već je bila prisutna, ali smrti koja još nije mogla da nastupi, jer je fizička organizacija bila tako zdrava. Astralno telo i *Ja* koji bi se rado otrgli, bili su zadržavani izuzetno zdravom metaboličkom i ritmičkom organizacijom, dok potpuno uništeni nervno-čulni sistem nije više mogao da zadrži astralno telo i *Ja*, tako da se imao čudesan utisak da pravi Niče lebdi iznad svoje glave. Tu je on bio. A dole se nalazilo nešto što je sa stanovišta duše moglo biti i leš, a to nije bilo zato što se svom snagom držalo za dušu – ali samo u pogledu donjih delova organizma – kroz izuzetno zdravu metaboličku i ritmičku organizaciju.

Takav prizor bi trebalo da nas podstakne da budemo pažljiviji prema vezama sudbine. U ovom slučaju, mogao bih da kažem, one su osvetljene sasvim drugačijim

³⁸ Fridrih Niče (Friedrich Nietzsche), 1844-1900. Nemački filosof.

svetlom. Ovde se nije moglo početi od povređenog kolena ili takvog nečeg, već smo vođeni prema sveukupnoj duhovnoj individualnosti Fridriha Ničea.

Postoje tri strogo odvojena perioda u Ničeovom životu. Prvi period počinje onda kada je napisao *Rođenje tragedije iz duha muzike* dok je još bio sasvim mlad, nadahnut razmišljanjem o muzici koja vodi poreklo iz duha grčkih misterija i tragediji koja je potekla iz muzike. Onda, u istom raspoloženju, četiri rada: *David Fridrih Štraus – ispovednik i književnik*, *Šopenhauer kao vaspitač*, *O koristi i šteti istorije za život*, *Rihard Vagner u Bajrojt*. To je bilo 1876. godine. (*Rođenje tragedije* napisano je 1871.) *Rihard Vagner u Bajrojt* je pohvala Rihardu Vagneru, u stvari, možda jedna od najboljih stvari koju je ikada napisao neki obožavalac Vagnera.

Onda počinje drugi period. Niče piše svoje knjige, *Ljudsko, isuviše ljudsko*, u dva toma, delo naslovljeno *Osvit* i kao treće, *Vesela mudrost*.

U ranim radovima, sve do 1876. godine, Niče je u najvišem smislu te reči, idealista. U drugom delu svoga života oprašta se od svakog idealizma; podsmeva se idealima; ubeđen je da čovek sebi postavlja ideale samo iz slabosti. Kada ne može ništa da se uradi u životu, kaže on, kada život ništa ne vredi, onda mora da se traži ideal. I tako Niče ruši jedan ideal za drugim, stavlja ih na probu i prikazuje božansko u prirodi kao nešto "isuviše ljudsko", nešto beznačajno. To je Niče, sledbenik Voltera, kome posvećuje jedan od svojih radova. Niče je ovde racionalan, intelektualan. Ovaj period traje otprilike do 1882. ili 1883. godine. Onda počinje konačna faza u njegovom životu, kada razvija ideje kao što su *večno vraćanje* i predstavlja lik Zarastustre kao ljudski ideal. Piše *Tako je govorio Zarastustra* u stilu himne.

Onda se vraća nekadašnjim zabeleškama o Vagneru i tu otkrivamo nešto neobično! Ako se prati Ničeov rad, to onda zaista izgleda neobično. Pročitajte *Rihard Vagner u*

Bajrojt. To je velika, oduševljena himna Vagneru. A sada, u poslednjem delu života, dolazi knjiga *Slučaj Vagner*, u kojoj se nalazi sve što se može reći protiv Vagnera.

Ukoliko se neko zadovolji trivijalnim objašnjenjem, reći će: Niče je promenio mišljenje. Ali oni koji stvarno poznaju Ničeove rukopise, neće tako govoriti. U stvari, kada je Niče pišući *Riharad Vagner u Bajrojt*, ispisao nekoliko stranica hvalospeva Vagneru, onda je u isto vreme napisao sve što se moglo protiv onoga što je sâm rekao! Zatim je sledio drugi hvalospev, a onda opet sve protiv! Čitav *Slučaj Vagner* bio je, u stvari, napisan 1876. godine, jedino što je Niče objavio samo hvalospev. Sve što je kasnije uradio bilo je da uzme stare tekstove i doda još nekoliko otrovnih rečenica.

U poslednjem periodu svog života imao je poriv da napada ono što je u prvom periodu hvalio. Da se kojim slučajem desilo da je rukopis koji je tada odložio, izgoreo u požaru, mi najverovatnije ne bismo nikada ni imali *Slučaj Vagner*.

Ako proučite ova tri perioda u Ničeovom životu, uočićete da su svi jedinstvenog karaktera. Čak i poslednja knjiga, bar ona koja je objavljena, *Sumrak idola*, koja potpuno pokazuje njegovu drugu stranu – čak i ta poslednja knjiga nosi nešto od osnovnog karaktera Ničeove duhovnosti. U zreloom dobu, kada je napisano ovo delo, on je imaginativan, piše slikovitim, živopisnim stilom. Na primer, kada hoće da opiše francuskog istoričara Mišlea,³⁹ kaže kako njegovo oduševljenje skida kaput. To je odličan opis jednog Mišleovog aspekta. Ovakve stvari – slikovite i imaginativne – mogu se naći u *Sumraku idola*.

Kada se pred vama nalazi ova tragična, potresna slika, slika Ničeove individualnosti koja lebdi iznad svog tela, morali biste o njegovim delima da kažete: da, stvarno

³⁹ Žil Mišle (Jules Michelet), 1798-1874. Francuski istoričar i filosof.

se ima utisak da Niče nikada nije ni bio potpuno u svom telu dok ih je pisao. Znae, ponekad je pisao sedeći, ali je češće pisao u hodu, naročito prilikom svojih dugih pešačenja. Kao da je uvek bio po malo izvan tela. Ovakav utisak najviše ostavljaju neki delovi knjige *Tako je govorio Zaratustra*, gde osećate da su mogli biti napisani samo kada telo više nije pod kontrolom, kada je duševno izvan tela.

Kada Niče najviše duhovno stvara ima se osećaj da napušta svoje telo. A ista ova tendencija može se primetiti i u njegovim navikama. Vrlo rado je uzimao hloral⁴⁰ da bi mogao da stvori sebi osećaj napuštanja tela, udaljavanja od tela. Ovakva tendencija duše je, naravno, postojala zahvaljujući činjenici da je telo u mnogim pogledima bilo bolesno. Na primer, Niče je patio od stalnih i uvek vrlo dugotrajnih glavobolja.

Sve ove stvari daju jedinstvenu sliku Ničea u ovoj inkarnaciji na kraju XIX veka, inkarnaciji koja se konačno završila pomračenjem uma, tako da više nije ni znao za sebe. Postoje pisma Georgu Brandesu⁴¹ koja je Niče potpisivao sa “Razapeti” – što ukazuje da se takvim smatrao. Jednom drugom prilikom on sebe vidi kao nekog čoveka koji je, u stvari, prisutan izvan njega, smatra da je bog koji šeta kraj reke Po, pa se potpisuje sa “Dionis”. Ovo razdvajanje od tela, dok je duhovni rad u toku, otkriva se kao nešto što je naročito karakteristično za ovu ličnost, odnosno karakteristično za ovu njegovu inkarnaciju.

Ako ovo imaginativno proučimo, onda smo dovedeni do inkarnacije koja nije predaleko. Karakteristično je za mnoge takve osobe da njihova prethodna inkarnacija ne leži u dalekoj prošlosti, već u relativno bliskoj, možda vrlo bliskoj.

⁴⁰ Služi za dobijanje čistog hloroforma i kao sredstvo za uspavlivanje i umirenje.

⁴¹ Georg Brandes (Georg Brandes), 1842-1927. Danski književni kritičar i pisac.

Dolazimo do života u kojem je ova individualnost živela kao franjevac, franjevački asketa koji je žestoko zlostavljao svoje telo. Sada otkrivamo ključ zagonetke. Vidimo čoveka u karakterističnoj franjevačkoj rizi, kako satima kleči pred oltarom, moleći se sve dok mu kolena ne postanu izranavljena i bolna, preklinjući za milost, mrcvarići telo najstrožijim pokorama. Kroz bol, naročito samozazvan bol, čovek se čvrsto vezuje za fizičko telo. Bol čini da postanemo izuzetno svesni fizičkog tela, jer astralno telo žudi za telom koje boli, čezne da ga sasvim prožme. Posledica ovakvog napora da se pripremi telo za spasenje u jednoj inkarnaciji, bila je, u stvari, ta da duša ne želi uopšte da bude u telu u sledećoj.

Takve su veze sudbine u određenim tipičnim slučajevima. Sigurno se može reći da one nisu ono što bi se moglo očekivati! Što se tiče uzastopnih zemaljskih života, špekulacija nije dozvoljena i obično vodi do pogrešnih zaključaka. Ali kada dospemo do istine, život se izvanredno rasvetljava.

Nisam se plašio – mada to ima svojih opasnih strana – da vam iznesem izvesne konkretne primere karmičkih veza, za koje verujem da mogu da rasvetle prirodu ljudske karme, ljudske sudbine zato što proučavanja ovakve vrste mogu da nam pomognu da osvetlimo karmu na pravi način.

Sutra ćemo nastaviti dalje.

★ 1. 4. 2009. ★

★ DAKLE STAREŠA OTKULUVA ŽASTO SE NIČE DUŠEVNO
RAZBOLIO (BULO NAPRAVED I NIKOGA NIČE PAKOŠIVAO)
DAKLE NAPUSTILO JE FIZIČKO TIPELO ASTRALNO, TO,
ODVODILO SE OD FIZIČKOG. TO JE ASTRALNO UČE-
NILO NAPRAVEDO ŽASTO ŽTO JE U PROŠLOZ (NE DAVKOS)
INKARNACIJI NIČE BIO FRANJEVAC TO. FRANJEVACI
ASKETA, KOJI JE SADIHA KLEČAO PRED OLTAROM I MLO
IZAZVANO DAKLE BOLIJE U SVOM TIPELU, POŠTO GA JE ZLO-
STAVIČAO. NA TO NAČIN (A UROZ BOLIJE) NIEGOTO AST.
RALNO TIPELO GA JE ISUVIŠE ODUKVATILO (PREVIŠE SE
SPREŠTIO U FIZIČKO TIPELO. - SADA U IDUĆOZ (PROMIJOZ)
INKARNACIJI ASTRALNO VIŠE NE ŽELI ODUKVATIĆATI - 147
FIZIČKO, NAPRAVED GA (BIO JE NIČE ASTRALNO MATNU)
I ŽASTO SE POSTAO TEŠKI DUŠEVNI BOLESNIK.

X

Dornah, 16. mart 1924.

Do sada sam u našem proučavanju karmičkih veza, po pravilu kretao tako što bih za primer uzimao ličnosti u novijem vremenu, a onda bih prelazio na njihove prethodne živote. Danas pak, da bih upotpunio konkretne primere karmičkih veza, predlažem obrnuti način, dakle, da počnemo od određenih ličnosti u prošlosti i da ih sledimo u još kasnija vremena, u kasniju istorijsku epohu ili da ih sledimo do sadašnjeg života. Ono što želim da uradim je da vam prikažem određene istorijske veze i da ih predstavim na takav način da možemo da sprovedemo karmičko posmatranje.

Ako ste pratili razvoj hrišćanstva od njegovog početka, istražujući različite puteve kojima se hrišćanski impuls kretao kroz Evropu, onda ste naišli i na jednu drugačiju struju duhovnog života koja je, mada se na nju danas malo obraća pažnja, izuzetno duboko uticala na evropsku civilizaciju ispod površine spoljašnjih istorijskih događaja. To je struja islama, muhamedanske religije, koja je, kao što znate, zajedno sa svojim načinom života, nastala 500 i više godina nakon hrišćanstva.

Na prvom mestu vidimo da je Muhamed⁴² ustanovio monoteizam u vrlo strogom obliku. To je religija koja, kao i judaizam, veruje samo u jedno Božanstvo koje vlada svetom. "Bog je jedan, a Muhamed je njegov glasnik". To je ono što kao moćan impuls kreće iz Arabije, prolazi kroz Afriku, a odatle u Evropu preko Španije.

Svako ko proučava kulturu našeg vremena neće je dobro proceniti ako ignoriše uticaje koji su, podstaknuti Muhamedovim delom, prodrli u evropsku civilizaciju kao

⁴² Muhamed, oko 570-632.

X ISLAM I MUHAMEDOVA RELIGIJA
NASTALA JE 500 GODINA POSLE
PODAVE KRISTIANSTVA - TO JE KAO
I JUDAIZAM (MONOTEISTIČNA RELIGIJA)
I BOG VLADA SVETOM A MUHAMED JE
NJEGOV GLASNIK. TO KREĆE IZ ARABIJE
PREKO ŠPANIJE U EVROPU.

ISLAM - BESKOMPROMISNI MONOTEIZAM - RELIGIJA SPOLJENA SA FATALIZMOM /
- SUDBINA NAR JE UNAPREDA ODREĐENA I TREBA JOJ SE POČO RITI,
- TU ČOVEK MORA PRIZNATI SVOJU PODREĐENOST, TO JE ARABIZAM,
- ARAPSKO RATOVANJE STVARA UZBUNU MEĐU NARODIMA, A 1000 GODINA
KASNIJE POSTAJE NOVOE CIVILIZACIJE, U BAGDADU EMETLA VISOKA KULTURA

rezultat arabljanskih osvajanja, iako prava forma religio-
znog osećanja sa kojim povezujemo te uticaje, nije ušla u
Evropu.

Kada pogledamo religioznu formu u kojoj se islam
pojavi, nalazimo prvo i pre svega, beskompromisni mo-
noteizam, jedno, svemoguće Božanstvo – religioznost spo-
jenu sa fatalizmom. Čovekova sudbina je unapred odre-
đena; on se mora njoj pokoriti ili bar priznati svoju podre-
đenost. Ovakav stav je sastavni deo ove religije. Ali ovaj
arabizam – nazovimo to tako – takođe je doneo sa sobom
nešto potpuno drugačije. Značajno je da, na jednoj strani,
arabljanski način ratovanja stvara uzburu među narodima,
a na drugoj, više od hiljadu godina nakon pojave islama,
arabizam postaje nosilac civilizacije. Pogledajmo period
kada je **Karlo Veliki**⁴³ bio od najvećeg uticaja u Evropi. U
to vreme nalazimo u Aziji, na dvoru u Bagdadu, najčudes-
niju kulturu, stvarno veliki i raskošan duhovni život. Mo-
žemo reći, dok je Karlo Veliki pokušavao da u primitivnim
uslovima proširi elementarnu kulturu – on sâm je jedva
znao da piše – duhovna kultura visokog reda cvetala je u
Aziji, u Bagdadu. Štaviše, za ovu duhovnu kulturu postojalo
je ogromno poštovanje i na dvoru samog Karla Velikog.

U vreme kada je vladao Karlo Veliki – 768-814.
godine – vidimo u Bagdadu, u periodu od 786. do 809. go-
dine **Harun al Rašida**⁴⁴ na čelu veličanstvene kulture. Vi-
dimo Harun al Rašida, o kome su pesnici pevali hvalospeve,
u središtu širokog kruga delatnosti u nauci i umetnosti. On
sâm bio je vrlo obrazovan čovek i u njegovoj pratnji nije
bilo primitivnih ljudi, kao što je, na primer, bio **Ajnhard**,⁴⁵
podanik Karla Velikog. Harun al Rašid je oko sebe okupio
ljudе stvarno briljantne na polju nauke i umetnosti. Vidimo

⁴³ Karlo Veliki, 742-814. Franački kralj.

⁴⁴ Harun al Rašid, 766-809. Bagdaski kalif.

⁴⁵ Ajnhard (Einhard ili Eginhart), oko 770-840. Istoričar, neimar i bio-
graf Karla Velikog. Napisao *Vita Caroli Magni*.

U 9 STOLJEĆU N. E. FRANAČKI KRALJ JE BIO KARLO VELIKI, DEDU JE
ZNAO PISATI, A AJNHARD NJEGOV PRVI PODANIK BLO JE PRIMITIVAC 149
- U TO VREMJE IHAKO U BAGDADU HARUN AL RAŠIDA VALA OBRAZOVANOG
KALIFA I OKO SEBE JE IHAKO BRILJANTNE LUDE OD NAUKE I UMETNOSTI

* U OBLASTI MALOJ AZIJE (SVE DO INDIJE) PROŠIRILO SE ARISTOTELOVIM.
I Njegovo je na dvoru HARUN AL RAŠIDA - ISLAM SE NASTAO U MEKCI, A
NASTAVIO JE U MEDINI - ULAZ SA ZAKONA OPELOUTVA EVROPI.
KOD U EVROPI PRIMITIVNOSTI NIJE ZNALA ZA VELIČANSTVENU
ARABSKU NAUKU I UMJETNOST TE FILOZOFIJE

ga u Aziji kako, ne možemo reći baš da vlada, ali nesumnjivo daje veliki podstrek civilizaciji toga vremena.

Vidimo kako se tamo u okviru duhovne kulture pomalja nešto, čija je duša bio Harun al Rašid, nešto što se neprekidno širilo po Aziji od vremena Aristotela. Aristotelova filozofija i njegova prirodna nauka širile su se Azijom. Sve je to temeljno proučio orijentalni uvid, orijentalna imaginacija, orijentalno shvatanje. Uticaj Aristotela može se videti po čitavoj Maloj Aziji, skoro do granice Indije, i njegovu delotvornost vidimo iz činjenice da se široko rasprostranjeni i razvijeni sistem medicine, na primer, negovao i na dvoru Harun al Rašida.

Duboka filozofska misao je sa velikim religioznim zanosom primenjena na ono što je utemeljio Muhamed. Vidimo kako to postaje predmet intenzivnog proučavanja i kako je uvažavaju učeni ljudi, pesnici, naučnici i lekari koji su živeli na dvoru u Bagdadu.

Tu je negovana matematika, geografija. Nažalost, o tome se malo zna u evropskoj istoriji, jer zbog primitivnih dešavanja na franačkom dvoru Karla Velikog, obično zaboravljamo ono što je postignuto u Aziji.

Kada pogledamo sve ono što se neposredno razvilo iz islama, pred sobom imamo izuzetnu sliku. Islam je utemeljen u Meki i nastavljen u Medini. Proširio se na područje Damaska, Bagdada, u stvari, na čitavu Malu Aziju. To je jedan pravac kojim se islam širi - severno od Arabije preko Male Azije. Arabljani stalno opsedaju Konstantinopolj. Oni udaraju na evropska vrata. Hoće silom da prodru preko Istočne u Srednju Evropu.

S druge strane, arabizam se širi preko Severne Afrike i odatle u Španiju. Grabi Evropu, možemo reći, s druge strane, preko Španije. Pred nama je izuzetan prizor: Evropa opkoljena arabizmom - opkoljena račvastom strujom arabizma.

* TAKO BLO 9. STOLJEĆA IZ GRČKE KALEE KRŠĆANSTVO, PREMA D.
NA VIŠE OD RIKA, BLO JE BLO OTKROVENO OD ISLAMA SA 2 STRANE.
- VODE SE RADOV (9. STOLJEĆE) I ANAMI GUBE KOD KONSTANTINOS POLISA D.
ALEKSANDRIJE - TA SE PROTIV Njih BORI KARLO VELIKI I KARLO MARTEL -
- TURCI POSMATA PRAVA OPASNOST I ONI GUBE VELIKAN SVENOST ARABIZMA

Hrišćanstvo se, krećući od Grčke, u svojoj rimskoj formi širi naviše od Rima. To se kasnije pojavljuje u Vulfilinom⁴⁶ prevodu Biblije i tako dalje. Dakle, uhvaćenu, takoreći, račvama islama, nalazimo ovu evropsku hrišćansku civilizaciju. Sve što nam evropska istorija govori o delima Karla Velikog i širenju hrišćanstva, mora se sagledati u svetlosti činjenice da dok je Karlo Veliki potpomagao hrišćanstvo u Srednjoj Evropi, u isto vreme u Aziji je cvetao čuveni centar kulture o kome sam vam govorio, centar kulture oko Harun al Rašida.

Ako posmatramo samo spoljašnji tok istorije, šta nalazimo? Ratovi su vođeni čitavim potezom od Severne Afrike do Iberijskog poluostrva. Sledbenici islama prošli su kroz čitavu Španiju i tek tada su ih odbili predstavnici evropskog hrišćanstva, **Karl Martel⁴⁷** i sam **Karlo Veliki**. Kasnije vidimo kako je veličinu islama zamračio turski element, koji prima religijsku formu, ali gasi sve što je vredno u ovoj veoma visokoj kulturi, koju je podstakao Harun al Rašid.

Tako vidimo kako se ove dve struje postepeno gase kao rezultat ratova koje su protiv njih vodili hrišćanski narodi Evrope. Krajem prvog hiljadugodišta, jedina prava opasnost za Evropu dolazila je od Turaka, ali to nije predmet našeg razmatranja. Od tada se više ne govori o širenju arabizma po Evropi.

Posmatranje istorije samo u njenom spoljašnjem vidu, može nas dovesti do zaključka da su Evropljani odbili arabizam. Vodile su se bitke kao ona kod Tura i Poatjea 732. godine, a bilo je i mnogih drugih. Arabljani su takođe pobeđeni kod Konstantinopolja i lako se može pomisliti da je arabizam nestao iz evropske istorije.

S druge strane, kada duboko razmislimo o impulsima koji su delovali u nauci, a takođe i u umetnosti u evropskoj

⁴⁶ Vulfila ili Ulfila, 311-382. Gotski biskup.

⁴⁷ Karlo Martel (Karlo Čekić), oko 688-741. godine. Franački kralj.

* ПРЕНУ НАУКЕ I УМЕТНОСТИ АРАБИЗАМ ЈЕ ПОТРЕБНО УВУЛИТИ ТУ. УЛИО
У ХРИШЋАНСТВО, Т. ЈАКО ГА ЈЕ ИСПУНИО. ТО ЈЕ ДОГЛАДА ЗАДОБ ПОМО-
ВНОС И КАРАКТИРАЈУА ВОДЕЋИХ ЛУДИ АРАБИЗАМ - ОНИ ЈЕ ПОСЛЕТО ПОЈА-
ВУЛИО I ДРУГИХ ЗЕМЉАНА I У ДРУГИХ ДЕРИЦИЈА I УЕ ВЕЛИКЕ ПУКЕ
НАСТАВУА ЈЕ SA ГИЛЕКЕХ ОМОСА БДО ЈЕ ПОТЕЛИО IБ АРАБИЗАМ.

kulturi, vidimo da je arabizam još uvek prisutan, ali kao da se tajno ulio u hrišćanstvo, kao da ga je tajno ispunio.

Kako se to dogodilo? Morate da razumete, dragi moji prijatelji, da se u duhovnom životu događaji ne javljaju u formi u kojoj se objavljuju u spoljašnjoj istoriji. Izuzetno značajne struje teknu *ispod* površine obične istorije i u tim se strujama ličnosti, koje su delovale u jednoj epohi, javljaju ponovo, rađaju se u zajednicama koje govore sasvim drugi jezik, imaju drugačija mišljenja, ali ipak deluju sa istim osnovnim impulsom. U ranijoj epohi one su možda stvorile nešto veličanstveno, zato što su mogućnosti bile povoljne za njih, dok su to isto kasnije donosile u svet boreći se sa velikim teškoćama i preprekama. Takve ličnosti se moraju zadovoljiti sa mnogo toga što izgleda ništavno u poređenju sa ogromnim dostignućima svojih ranijih života. Ali i pored svega, ono što one nose iz epohe u epohu, je jedno te isto u pogledu osnovnog stanja i raspoloženja duše. Ne prepoznajemo uvek ono što se tako prenosi, zato što smo skloni da zamišljamo da kasniji zemaljski život mora da podseća na onaj raniji. Postoje ljudi koji misle da muzičar mora opet da se pojavi kao muzičar, filosof kao filosof, baštovan kao baštovan i tako dalje. Ali to nije tako. Snage koje se prenose od jednog zemaljskog života u drugi, leže u mnogo dubljim slojevima čovekovog duševnog života.

Kada ovo sagledamo, onda shvatamo da arabizam, u stvari, nije nestao. Na primerima Fridriha Teodora Fišera i Šuberta, mogao sam nedavno da vam pokažem kako se, na potpuno drugačiji način, iz ranije epohe u kasniju, nastavljaju rad i dostignuća ljudi.

Arabizam nije nestao, već su samo individualnosti koje su bile duboko ukorenjene u arabizmu nastavile da žive u evropskoj civilizaciji i da duboko na nju utiču, na način na koji je to u Evropi bilo moguće u kasnijim vremenima.

Lakše je krenuti od jedne istorijske ličnosti prema budućnosti, nego obrnuto, kao što sam to uradio u nedavnom

XITKO JE, KAO VODEČA UČNOST ARABIZMA, KAKO HARUN AL RAŠID - ON
JE DUHOVNOG SVETA PROKATA ZATIRANJE ARABIZMA OD STRANE
KRIŠĆANSTVA - NO ON SE PONOVO INKARNIRA U 16. STOLJEĆU
I TO U ENGLJKU, KAO ENGLJKI DRŽAVNIK I FILOZOF. TA IDUEA
INKARNACIJA JE SE BEJKON, T. LORD BEJKON OD VERULAMA.
KAO SE VELIKI ŠIRAKO ZNANJE, ALI KAO KRIŠĆANIKO, UŠIJE GOLEM UTJECAJ.

predavanju – počinjući od kasnije i idući prema još ranijim inkarnacijama. Kada upoznamo individualnost Harun al Rašida, kada upoznamo njegovu dušu u astralnom svetlu, takoreći, kada ga imamo pred sobom kao duhovnu individualnost iz IX veka, pamteći sve ono što je on predstavljao iza kulisa svetske istorije, što se u sjaju, o kome sam vam govorio, razvilo na površini istorije – onda možemo da sledimo tok vremena i nađemo takvu jednu individualnost, kakva je bila Harun al Rašid, kako prolazi kroz smrt, kako posmatra iz duhovnog sveta ono što se dešava na Zemlji, posmatra, takoreći, spoljašnje zatiranje arabizma i, u skladu sa svojom sudbinom, biva umešan u to zatiranje. Vidimo tu individualnost kako prolazi kroz duhovni svet i kako se ponovo pojavljuje, možda ne u istom sjaju, ali sa sličnim raspoloženjem duše.

Tako vidimo Harun al Rašida kako se ponovo pojavljuje u istoriji evropskog duhovnog života kao ugledna ličnost, naime kao Lord Bejkon od Verulama.⁴⁸ Mnogo puta sam govorio o Lordu Bejkonu. Sva ta pokretačka sila koja je bila u Harun al Rašidu, koja se prenela na one u njegovom okruženju, taj isti praktični impuls Lord Bejkon je primenio – na jedan apstraktniji način, jer je on živeo u doba apstrakcija – na različite oblasti znanja. Harun al Rašid je bio univerzalnog duha, tako da je mogao oko sebe da poveže stručnjake. I Lord Bejkon – naravno, on ima iza sebe svog inspiratora, ali on je i podesan da bude tako inspirisan – Lord Bejkon je ličnost koja je mogla da vrši stvarno univerzalni uticaj.

Kada sa ovim znanjem o jednoj istorijskoj karmičkoj vezi, pogledamo Bejkona i njegovo delo, vidimo zašto ovo delo u sebi ima tako malo hrišćanskog i zašto zvuči tako arabljanski. Otkrivamo pravu arabljansku žicu u delima Lorda Bejkona. Takođe mnoge stvari u vezi sa njegovim

⁴⁸ Francis Bejkon od Verulama (Frances Bacon of Verulam), 1561-1616. Engleski državnik i filozof.

* KAKO SU SE LJUDI OKRETAJI ZA HARUN AL RAŠIDOM U 9. STOLJEĆE
TAKO SU SE, U 16. ST. I DALJE OKRETAJI ZA LORDOM BEJKNOM. LORD
NJEGA JE OVAJ NAČIN ŽIVOTA I KULTURA 9. STOLJEĆA PRETVORILA
U APSTRAKTNU ZNANOST, - ARABIZAM JE KAO MESIMO, ALI PREMA
BEJKNOM, DALJE JE I NJEGOVO OSNOVNO RASPOLOŽENJE.

karakterom, koji je toliko često napadan, moći će da se shvate kada u njemu vidimo reinkarniranog Harun al Rašida. Način života i kultura na dvoru Harun al Rašida, koju je s pravom poštovao i sâm Karlo Veliki, postala je apstraktna nauka čiji je nosilac bio Lord Bejkon. A ljudi su se klanjali i Lordu Bejkonu. Ko god je proučavao stav koji je imala evropska civilizacija u VIII, IX veku prema Harun al Rašidu, a onda stav evropskog znanja prema Lordu Bejkonu, imaće utisak da su se ljudi samo okrenuli u mestu. U vreme Harun al Rašida gledali su prema istoku, a onda su se u Srednjoj Evropi okrenuli i počeli da gledaju prema zapadu, prema Lordu Bejkonu.

Tako su ono što izgleda kao da je nestalo iz istorije, sami ljudi preneli iz jednog doba u drugo. Arabizam izgleda kao da je nestao, ali njegovo osnovno raspoloženje nastavlja da živi. A baš kao što se spoljašnji aspekti ljudskog života razlikuju od onih iz prethodnog života, tako se i uticaji koje vrše različite ličnosti razlikuju od vremena do vremena.

Otvorite svoje knjige istorije i videćete da je godina 711. od velikog značaja za Evropu u odnosu na arabizam koji potresa Španiju. Tarik,⁴⁹ vođa Arabljana, kreće iz Afrike. Dolazi do mesta koje je po njemu dobilo ime: Gebel al Tarik, kasnije Gibraltar. Bitka kod Herez de la Frontera vodi se 711. godine. Arabizam se početkom VIII veka žestoko probija kroz Španiju. Vode se bitke sa promenljivom srećom između plemena koja su prešla u Španiju, starosedelaca i Arabljana koji sada navaljuju. Čak je i tada "kultura" napadača, kako bismo to mi danas rekli, izazivala poštovanje u Španiji. Prirodno je da Evropljani nisu hteli da se predaju Arabljanima, ali je kultura koju su Arabljani doneli sa sobom, već tada, na neki način, nagoveštavala

⁴⁹ Tarik je 711. godine u bici kod Herez de la Frontera (Jerez de la Frontera) pobedio Zapadne Gote pod Roderikom. Arabljani (Mavri) su držali Gibraltar sledećih 751. godinu.

* UOBE RATNA OSUVAJANJA U EUROPI DE STILA VELODNEVTEREA
PARPSUA ZEMANOST I UKSETRCOST. - REČIMO SPINOZA TE
BIO KLEVAJA ARABIM I TEK GA KAO TMOGA KŽEMO SHVATITI.
- IZVANJA DE ARABIZAM NESTAO, ALI SE DAWE JILO U DUHOVNOH ŽIVOTU.
ZADATAK ARABA NIJE BICO UNIIŠTAVANJE VEĆ ŠIRENJE KULTURE U EUROPI.

ono što će sijati kasnije tako visokim sjajem pod Harun al Rašidom. Duševno ustrojstvo čoveka kakav je bio **Tarik**, bilo je takvo da je on i u ratnom vohoru želeo da izrazi ono što sadrži arabizam. Ono što spolja vidimo je rat. Ali ratnom stazom stiže vrlo visoka kultura. Čak i spolja gledano u Španiji je utemeljeno izuzetno mnogo arablanske umetnosti i nauke. Mnogo toga što je ostalo od arabizma nastavilo je da živi u duhovnom životu Evrope. Istorija Španije je uskoro prestala da igra ulogu u Zapadnoj Evropi. U međuvremenu ratna sreća bila je promenljiva i rat se nastavljao. U ljudima, kakav je bio **Spinoza**, na primer, možemo da vidimo koliko je dubok uticaj arablanske kulture. Spinoza se ne može razumeti sve dok njegovo poreklo ne sagledamo u arabizmu.

A onda ova struja teče do Engleske i tu presušuje, završava se. Okrećemo stranice istorije i nakon opisa ratnih sukoba između Evrope i Arabljana nalazimo, čitajući dalje, da je arabizam usahnuo, barem spolja. Ali ispod površine to se nije dogodilo; štaviše, arabizam se širi u duhovnom životu. Ovim podzemnim tokovima istorije, **Tarik** prenosi ono što je prvobitno uneo u Španiju na kraljima rata. Cilj Arabljana, u njihovim ratnim pohodima, nije bilo samo uništavanje, već i širenje arabizma. Njihov zadatak je bio kulturološki. A ono što je Tarik uneo u Španiju početkom VIII veka, on sad nosi sa sobom kroz dveri smrti i doživljava da vidi kako to, barem što se tiče spoljašnje istorije, presušuje u Zapadnoj Evropi. I on se ponovo pojavljuje u XIX veku, donoseći arabizam u modernoj formi, kao **Čarls Darvin**.⁵⁰ Izenenada nam se rasvetljava nešto što u istoriji izgleda kao grom iz vedra neba – mi rasvetljavamo ono što je preneto iz ranijih vremena, ali se sada javlja u sasvim drugačijem obliku.

U početku to izgleda paradoksalno, ali taj osećaj nestaje što dublje zalazimo u konkretne činjenice. Pročitajte

⁵⁰ Čarls Darvin (Charles Darwin), 1809-1882. Engleski prirodnjak.

* **TARIK** KA UENIČNA RATA DONOSI U ŠPANIJU, SVE DO
ENGLESKE, ARABIZAM - DA SE (TARIK) POSELOVA 155
INICIJALNO U 19. STOLEĆU I DOVESE ČARLS DARVIN

* U 9. vijeku u Iraku (Bagdad) nastajala se velikozvezdna astronomija te astrologija, proizvedena iz dubalnih uvidi - te je bio najpoznatiji astrolog kalif Mamun. Zbog se na muhamedovom dvoru u Bagdadu - Mamun je volio učen- rana u 9. vijeku kao astronom LAPLAS

dela Čarsa Darvina sa ovim novostečenim uvidom i oseti-ćete da Darwin piše o stvarima koje bi Tarik mogao da vidi na putu za Evropu! U takvim detaljima primetićete kako jedan život prelazi u drugi.

Vidite, od davnih vremena, posebno u Maloj Aziji, astronomija je bila predmet dubokih proučavanja – astro- nomija u obliku astrologije. Ovo se ni u kom slučaju ne sme identifikovati sa diletantizmom koji se u današnje vreme smatra astrologijom. Moramo da shvatimo koliko su dubok uvid u duhovnu strukturu univerzuma, posedovali ljudi u tim vremenima. Taj uvid je bio posebno istaknut među Arabljanima u periodu vladavine dinastije koju je osnovao sam Muhamed. Astrološka astronomija u njenoj drevnoj formi, intenzivno se negovala među njima.

Kada je prestonica preseljena iz Damaska u Bag- dad, nalazimo kalifa Mamuna⁵¹ kako tamo vlada u IX veku. Tokom Mamunove vladavine – a svi ti vladari bili su Pro- rokovi nasledici – astrologija je negovana u obliku koji je kasnije prešao u Evropu i njenu sadržinu nalazimo u raz- nim raspravama koje su kasnije otkrivene. One su stigle u Evropu kao posledica krstaških ratova, ali su bile strašno prerađene i nespretno revidirane. I pored svega, takva astronomija je bila veličanstvena. A kada tragamo među onima koje istorija ne imenuje, ali koji su se nalazili oko Mamuna u Bagdadu u periodu od 813. do 833. godine, ne- gujući ovo astrološko-astronomsko znanje, nalazimo bri- ljantnu ličnost u koju je Mamun imao veliko poverenje. Njegovog imena nema u istoriji, ali ne mari. On je bio izu- zetno poštovana ličnost kojoj se uvek obraćalo kada je bilo potrebno da se protumače zvezde. Mnoge mere u pogledu spoljašnjeg socijalnog života bile su donesene u skladu sa onim što su takve obrazovane ličnosti, kakva je bila ova na dvoru kalifa Mamuna, mogle da pročitaju u zvezdama.

⁵¹ Abdulah al Mamun, sin Harun al Rašida. Kalif od 813-833.

* DAVNO SE ALEKSANDAR VELIKI IZ MAKEDONIJE, PREKO GRČKE
PRAVO U MALU AZIJU ARISTOTELIZAM, - SADA SE U
9. STOLJEĆU, NA KRALJEVINI ARABIA, TAJ ARISTOTELIZAM (KOJI JE
UKRISTANT I ISLAM) VRAĆA PRAVO EVROPI - SEDIŠTE ISLAMA
JE BILA MEDINA, NASTUPELI SU MUHAMEDA Premeštanje TO SEDIŠTE
U DAMASKU I ZATIM U KONSTANTINOPOLJU. - NO UROZ
TURCIZAM ubrzo se vraćo u Arabizam.

Ukoliko sledimo liniju duž koje se razvijala duša ovog učenog čoveka sa Mamunovog dvora u Bagdadu, dolazimo do modernog astronoma Laplasa.⁵² Tako se jedna od ličnosti koja je živela na dvoru kalifa Mamuna, ponovo javlja kao Laplas.

Veliki impulsi – a i oni od manje važnosti takođe, koje ne moram sada da nabrajam – koji su još uvek tekli iz dvokrake struje u Evropu, iako je spoljašnji proces bio zaustavljen, prikazuju nam kako je arabizam nastavljaio duhovno da živi, kako je dvokraka struja nastavljala i dalje da se steže oko Evrope.

Setićete se, dragi moji prijatelji, kako je sâm Muhamed utemeljio sedište islama, Medinu, koja je kasnije postala prestonica njegovih naslednika. Ta prestonica je kasnije premeštena u Damask. Onda od Damaska, preko Male Azije do same kapije Evrope, do Konstantinopolja, jurišaju vojskovođe Muhamedovih naslednika, opet na krilima rata, noseći kulturu koja je bila oplodena religijom i religioznim životom koji je Muhamed zasnovao, ali je isto tako, prožeta aristotelizmom, koji je tokom pohoda Aleksandra Velikog⁵³ prenesen iz Grčke, iz Makedonije, iz mnogih kulturnih centara, u Aziju.

I ovde se nešto izuzetno dogodilo. Arabizam je bio preplavljen turskim elementom. Krstaši su samo našli zakržljale ostatke jedne velike kulture. Sve su to Turci uništili. Ono što je preneseno preko Afrike i Španije na zapad, nastavlja donekle mirno da se širi u kulturi, u civilizaciji; dodirne tačke se mogu stalno naći.

Neimenovani mudrac sa Mamunovog dvora, Harun al Rašid, Tarik – sve te duše mogle su da povežu ono što su nosile u sebi sa onim što je prisutno u svetu, jer kada duša prođe kroz dveri smrti, uvek ostaje izvesna privlačna

⁵² Pjer Simon Laplas (Pierre Simon Laplace), 1749-1827. Francuski matematičar i astronom.

⁵³ Aleksandar Veliki, 356-323. p.n.e.

* Muavija - NASLEDNIK MUHAMEDA, JEU PRESTONICE ISLAMA
IZ MEDINE U DAMASK - BIO JE VOJSKOVODA, I
KAKAV ČOVEK, ALI NIJE PUKO POSTIGAO NI U VARSKOJ
NI U DUHOVNOM ŽIVOTU. SILOM JE DOŠAO NA VLAST,
ON NIJE BIO RELIGIJSKI ČINILAC KAKO SU BILI ABU BAKR I FATIMAH.

sila koja je vuče prema poprištu prethodne aktivnosti. Čak i onda kada se kroz druge sudbinske impulse menja i pored toga nastavlja se uticaj. Ona deluje i dalje, možda u obliku čežnje ili slično. Ali kako arabizam potpomaže veru u strogi determinizam, kada se ukazala prilika za nastavljajanje duhovnog pravca koji je u početku bio širen ratnim sredstvima, takođe je postalo moguće da se ti duhovni pravci nastave i to posebno u Francuskoj i Engleskoj. Laplas, Darwin, Bejkon i mnogi drugi duhovi slične prirode, vođeni su u ovom pravcu.

Ali sve je to, možemo reći, bilo razblaženo. Na istoku je arabizam, takoreći, jedva kucao na vrata Evrope. Nije tu mogao dalje. Oni koji su prošli kroz dveri smrti, nakon što su delovali u toj oblasti, osećali su otpor, bili su na neki način nesposobni da s tim nastave. Njihov rad na Zemlji bio je uništen, a posledica toga bila je, između smrti i novog rođenja, neka vrsta paralize duševnog života. Sada dolazimo do nečeg izuzetno zanimljivog.

Ubrzo nakon smrti Proroka, prestonica je prenesena iz Medine u Damask. Odatle, vojskovođe koje su nasledile Proroka, kreću sa svojim vojskama, ali stalno bivaju poražene. Uspeh koji je postignut na zapadu, nije postignut ovde. A onda, ubrzo, vidimo Prorokovog naslednika, pod imenom Muavija,⁵⁴ kako vlada u Damasku. Njegov duševni sklop proizilazi, s jedne strane, iz arapskog monoteizma, ali i iz determinizma koji je polako prelazio u fatalizam. Ali, već u to vreme, mada pre na unutrašnji, mističan način, aristotelizam koji je iz Grčke prenesen u Aziju, počinje da deluje. Muavija, koji je poslao svoje vojskovođe, s jedne strane, sve do Konstantinopolja, a s druge pokušao osvajanje – bez većeg uspeha – u pravcu Afrike, ovaj Muavija bio je uman čovek, ali čovek koji nije mnogo postigao, ni spolja, a ni u duhovnom životu.

⁵⁴ Muavija, kalif od 661-680. Preneo prestonicu iz Medine u Damask. Silom došao na vlast.

* КЕЛТАСКА РЕЛИГИОЗНОСТ (МИШЉЕНЈА) ИСЛАМА ПРЕУДОУ
У СФЕРУ МИШЉЕНЈА. ТЕ ДО ЛОГИКЕ, - ОН ЈЕ БИО
АРАПИН КОЈИ ЈЕ НАЈВИШЕ ТЕЖИО ДА ДОЂЕ НА ЗАПАД Т.Д.
У ЕУРОПУ, - НО ТО ЈЕ ОСТАЛА ВЕЉА ЖЕЉА И ПОСУЕ НЕГОВЕКАТИ.

Muavija dolazi na vlast nedugo posle Muhameda.

Prema tome on potpuno stoji u okviru muhamedanstva, u okviru arabljanskog religioznog elementa. On je pravi predstavnik islama toga vremena, ali ujedno i jedan od onih koji se udaljuju od njegove krute religiozne forme i koji menjaju način mišljenja koje se onda, odbacivši religioznu formu, javlja u nauci i umetnosti Zapada.

Muavija je predstavnik duha koji vlada u prvom veku nakon Muhameda, ali njegovo mišljenje nije više u saglasnosti sa Muhamedovim. Još je samo podstrek Muhamedov, još ne odbacuje religiozno jezgro muhamedanstva, ali ga je već preveo do sfere mišljenja, do logike. A pre svega, on je jedan od onih koji vatreno teže Evropi, žele da prodru na Zapad. Ako sledite ratne pohode i posmatrate snage koje deluju pod Muavijom, shvatićete da je ta želja da se ide prema Zapadu povezana sa ogromnom pokretačkom silom, ali je ona već zatupljena, već gubi svoju oštricu.

Kada takav jedan duh kasnije prođe kroz dveri smrti i nastavi da živi, pokretačka sila takođe nastavlja da živi, i ako taj pravac sledimo dalje dolazimo do izuzetnog utiska. Tokom života između smrti i novog rođenja, mnogo toga što je ostalo u vidu čežnje razradilo se u sveobuhvatne planove za kasniji život, ali planove koji nemaju konkretnu formu zato što je sila koja iza njih stoji otupela.

Priznajem da se uvek pitam: da li da govorim otvoreno ili ne? Ali ipak beskorisno je apstraktno govoriti o ovim stvarima, tako da moram da odbacim uzdržljivost i govorim o tome konkretno. Neka svet misli šta hoće, ali postoje izvesne unutrašnje, duhovne nužnosti u vezi sa širenjem antroposofije. Čovek se, takoreći, pokorava podstreku koji proizilazi iz tih duhovnih nužnosti i ne ide za nekom spoljašnjom "zgodnom prilikom". Takav oportunistam je naneo dovoljno štete Antroposofskom društvu. To ne bi trebalo više da se događa. Čak iako stvari izgledaju paradoksalno, o njima će se od sada govoriti.

НАКОН ТОГ ДОГАЂАЈА КУЛТУРА СЕ ИЗОКРАЊАВА
КАО АНГЕЛИНИ ПРЕДСЈЕДНИК - ВУДРОУ ВILSON
БИЛО ЈЕ 8. ПРЕДСЈЕДНИК САД - А - ТУ СЕ УДИ ФАМ-
ЛИЈАН БИШЕГ МУХАМЕДУС СУБДАСАБИНА "АЛАХ
ОТКРИВА - КОДИ ДУВЕДЕ ШУ АЛАХ HOЋЕ ... HOЂЕ СЕ ИСТ

РЕИНКАРНАЦИЈА

Ako sledimo Muaviju, jednog od najranijih Prorokovih naslednika, vidimo kako se kreće skrivenom strujom i kako se onda ponovo javlja u Vudrou Vilsonu.⁵⁵

Potresan je način na koji se sadašnjost povezuje sa prošlošću. Iznenada se javlja veza između sadašnjosti i prošlosti. Ako posmatramo kako se u moru istorijskih događaja uzdiže Muavijin talas, a onda talas Vudrou Vilsona, vidimo kako podzemna struja teče ispod tog mora i spaja ova dva talasa.

Verujem da istorija postaje razumljiva samo onda kada uvidimo kako se ono što se stvarno događa prenosi od jedne do druge epohe. Pomislite na apstraktnost, na krutu apstraktnost takozvanih "Četrnaest tačaka".⁵⁶ Naravno da istraživanje nije krenulo od "Četrnaest tačaka", ali sada kada se sve to nalazi pred vama, posmatrajte konfiguraciju duše koja se izražava u tih "Četrnaest tačaka" i zapitajte se da li je mogla da bude obdarena takvom žestinom, osim ako nije bila sledbenik Muhameda.

Uzmite fatalizam koji je kod Muavije već postao predimenzioniran i prenesite ga u vreme modernih apstrakcija. Osetite sličnost sa rečima Muhameda: "Alah otkriva", "A vi ćete htjeti samo ono što Alah hoće". Onda pokušajte da razumete stvarnu suštinu mnogih reči koje je izgovorio donosilac "Četrnaest tačaka". Nije potrebno mnogo mašte da pronađete skoro potpuno podudaranje.

Dakle, posmatrajući ljude, takođe možemo da govorimo o reinkarnaciji *ideja*. A onda, po prvi put, moguć je uvid u nastajanje istorije.

* 2.4.2009. *

⁵⁵ Vudrou Vilson (Woodrow Wilson), 1856-1924. Dvadeset osmi predsednik SAD.

⁵⁶ Ratni ciljevi SAD koje je predložio predsednik Vudrou Vilson januara 1918. godine. Na ovim tačkama se zasniva Versajski dogovor i Liga naroda.

1. HANUN AL RASID - LORD BEDFORD
2. GEBELALTARUK - CARLS DARWIN
3. HANUNER - LAPLAS
4. HUNANSE - VUDROU VILSON

XI

Dornah, 22. mart 1924.

Ovim proučavanjem karme, koje nas je u poslednje vreme odvelo do određenih primera individualnih karmičkih veza, nameravamo da sakupimo građu pomoću koje možemo da ocenimo, ne samo individualne veze ljudi, već takođe i istorijske veze. Imajući to u vidu hteo bih da dopunim već date primere. Danas ćemo pripremiti teren, a sutra ćemo dovršiti posmatranje tih karmičkih veza.

Videćete da se posmatranje odnosa između jednog zemaljskog života i sledećeg, mora uvek zasnivati na sasvim određenim simptomima i činjenicama. Ako to uzmemo za našu polaznu tačku, doći ćemo do konkretnih veza, a u slučajevima o kojima sam smeo da govorim, pokazao sam gde se određene polazne tačke mogu naći.

Danas hoću, kao što rekoh, da priprelim teren, iznoseći pred vas izvesne slučajeve koje ćemo sutra rešiti.

Dozvolite mi prvo da usmerim vašu pažnju na posebno interesovanje koje može da pobudi ova ili ona ličnost. Govoriću o ličnostima od istorijskog značaja, kao i o ličnostima iz običnog života. Posebno interesovanje koje u nama pobuđuje neka osoba, često će nas podstaći da nađemo rešenje za njene životne veze. Jednom kada znamo kako da na pravi način tražimo rešenje, moći ćemo i da ga nađemo. Kao što ste već приметili iz načina na koji sam prikazivao slučajeve, stvar je u nalaženju pravog načina. Nećemo se plašiti, već ćemo smelo nastaviti.

Ma kakav stav imali prema ličnosti **Garibaldija**,⁵⁷ nema sumnje da je on interesantan lik u istoriji Evrope. On je igrao, kao što svi znamo, izuzetnu ulogu u događajima XIX veka. Danas ćemo se, dakle, pripremiti za proučavanje

⁵⁷ Đuzepe Garibaldi (Giuseppe Garibaldi), 1807-1882. Rodoljub i borac za ujedinjenje Italije i njeno oslobođenje od strane vladavine.

Garibaldija i za početak ukazaću vam na izvesne činjenice u njegovom životu koje, kao što ćemo videti, mogu učenika duhovne nauke da dovedu do onih veza o kojima ćemo sutra više govoriti.

Garibaldi je ličnost koja je na izuzetan način učestvovala u životu XIX veka. Rodio se 1807. godine i zauzimao je istaknuto mesto sve do druge polovine veka. To znači da je način na koji se on kao čovek izražava naročito karakterističan za XIX vek.

Kada hoćemo da razmotrimo duhovno bitne crte njegovog života, nalazimo sledeće: Garibaldi je proveo svoje detinjstvo u Nici, kao sin siromašnog oca, zaposlenog u mornarici. Kao dete nije imao sklonosti ka onom što je tadašnje obrazovanje u njegovoj zemlji moglo da ponudi, dete nimalo sjajno u školi, ali koje je bilo živo zainteresovano za sve što se oko njega dešavalo. Često je bežao iz škole. Umesto da uči, mali Garibaldi je više voleo da boravi napolju, da jurca kroz šumu ili da se igra pored reke. Ali, kada bi došao do neke knjige koja bi mu se dopala, ništa ga ne bi moglo odvojiti od nje. Ležao bi satima negde na suncu, čitajući, toliko opčinjen da nije odlazio kući ni na ručak.

Moglo bi se reći da je ono što ga je najviše zanimalo bio veliki svet. Dok je bio sasvim mlad počeo je da se sprema za poziv svoga oca i plovio je morem, prvo kao potčinjeni, a kasnije na višem položaju. Mnogo je putovao po Jadranu i učestvovao u mnogo čemu što se moglo doživeti u prvoj polovini XIX veka, kada liberalizam i demokratija još uvek nisu uredili promet na moru i postavili policijske propise, kada je u čovekovom životu još postojala neka sloboda kretanja. Učestvovao je u svemu onom što je bilo moguće u jednom vremenu kada je još uvek moglo manje-više da se radi šta se htelo! Tako se dogodilo – a ja verujem da je to bilo tri, četiri puta – da su ga zarobili gusari. Pored toga što je bio genijalan, bio je, takođe i lukav, tako da je svaki put kada je bio uhvaćen, uspevao da pobe-gne, i to vrlo brzo!

Tako je odrastao Garibaldi, živeći uvek u velikom svetu. Kao što sam rekao, nemam nameru da vam izložem njegovu biografiju, već da ukažem na karakteristične crte u njegovom životu, koje nas mogu odvesti do onog što je stvarno važno i bitno. Dakle, on je živio u velikom svetu, a onda je došlo vreme kada je stekao vrlo jak i živ utisak o tome kakav to može biti njegov unutrašnji odnos prema tom svetu. Bilo je to kada ga je kao skoro već odraslog, otac odveo na put kroz Italiju, sve do Rima. Tamo, posmatrajući iz Rima, takoreći, celu Italiju, mora da je bio svestan kako se nešto izuzetno odvija u njegovoj duši. On je na svojim putovanjima morem sreo mnoge ljude koji su imali u sebi prilično živosti, ali su u isto vreme bili sasvim ravnodušni prema jednom određenom interesovanju – bili su u dubokom snu u odnosu na prilike svog vremena, a ti su ljudi ostavljali takav utisak na Garibaldija da su ga skoro doveli do očajanja. U njima nije bilo pravog oduševljenja prema čovečanstvu, nisu imali pravog čovekoljublja kakvo se vrlo rano, na genijalan način pojavilo u njemu.

Dok je prolazio zemljom da bi stigao do Rima, u njegovoj duši nastajala je neka vrsta vizije o ulozi koju će kasnije odigrati u oslobođenju Italije. Takođe, neke druge okolnosti koje su prevladavale prvom polovinom XIX veka, načinile su ga fanatičnim antikatolikom, antiklerikalcem i fanatičnim republikancem, čovekom koji je čvrsto rešio da učini sve što je bilo u njegovoj moći da doprinese boljitku čovečanstva.

A onda, učestvujući u svim kretanjima u Italiji u prvoj polovini XIX veka, dogodilo se jednoga dana da je Garibaldi po prvi put pročitao svoje ime u novinama. Mislim da mu je tada bilo otprilike trideset godina. Pročitati svoje ime u novinama značilo je tada mnogo više nego što bi to značilo danas. Međutim, Garibaldi je imao naročitu sudbinu u vezi sa čitanjem svoga imena u novinama, jer je tom prilikom pročitao objavu svoje smrtne kazne! Pročitao je svoje ime u novinama po prvi put onda kada su objavljivale njegovu smrtnu kaznu. Tu vidimo nešto izuzetno, jer nema svaki čovek takvo iskustvo.

Garibaldiju nije bilo podareno – a to je karakteristično za njegovu sudbinu, s obzirom da je čitav njegov entuzijazam bio usmeren na Italiju – nije mu u početku bilo podareno da učestvuje u događanjima u Italiji ili Evropi, već ga je sudbina uputila u Južnu Ameriku da tamo uzme učešća u različitim pokretima za slobodu, sve do 1848. godine. U svakoj se prilici pokazao kao izuzetna osoba, obdarena svakovrsnim kvalitetima. Spomenuo sam jedinstven događaj u životu, čitanje sopstvenog imena u novinama prilikom objave njegove smrtne kazne. A sada dolazimo do još jedne neobične biografske činjenice, nečega što se može desiti samo izuzetno malom broju ljudi. Garibaldi je upoznao na poseban način ženu koja će mnogo godina biti osnova njegove sreće. Bilo je to na moru, na brodu, kada ju je ugledao kroz durbin. Zaljubiti se kroz durbin – pa to se zaista ne dešava svakome!

Sudbina mu je olakšala upoznavanje sa onom u koju se zaljubio posredstvom durbina. Skrenuo je svoj brod u tom pravcu i stigavši do kopna, bio je pozvan od strane izvesnog čoveka na ručak. Ispostavilo se da je baš taj čovek otac devojke koju je ugledao kroz durbin! Ona je govorila samo portugalski, a on samo italijanski, ali njegov biograf tvrdi, a izgleda i tačno, da je devojka odmah razumela njegovu pažljivo sročenu izjavu ljubavi, koja je jednostavno glasila – naravno na italijanskom – “moramo doživotno biti zajedno”. Ona je to odmah razumela, a tako se i dogodilo. Od tog susreta oni su postali životni saputnici.

Garibaldijeva žena je učestvovala u svim njegovim strašnim avanturističkim putovanjima po Južnoj Americi, a neki od zabeleženih detalja su stvarno potresni. Na primer, priča kaže kako joj je jednom prilikom stigao izveštaj o Garibaldijevoj smrti na bojnopolju. Ona je požurila na to mesto i prevrnula je svako telo ne bi li pronašla svoga muža. Nakon nekog vremena, prošavši kroz mnoge doživljaje tokom te potrage, našla ga je živog. Vrlo je dirljivo pročitati kako je baš na tom putovanju, koje je potrajalo,

rodila dete bez ičije pomoći i kako ga je, da bi ga zagrejala, umotala u šal oko svojih grudi i vrata i tako ga nosila satima. Priča o Garibaldijevim južnoameričkim avanturama ima stvarno potresnih momenata.

Onda je došlo vreme, sredinom XIX veka, kada su se različiti impulsi za slobodu javljali među narodima Evrope i Garibaldi nije više mogao da ostane u Južnoj Americi; vratio se u otadžbinu. Poznato je sa kakvim je naporom tamo radio, okupljajući dobrovoljce pod najtežim uslovima – on ne samo da je doprineo razvoju nove Italije, on je bio njen tvorac.

Sada dolazimo do jedne istaknute karakteristike njegovog života. On je bio, u odnosu prema svemu u svom životu, nezavisan čovek, čovek koji je uvek razmišljao, može se reći, na prostodušan način i koji je obraćao pažnju samo na impulse koji su izbijali iz dubina njegovog unutrašnjeg bića. Tako da je stvarno bilo vrlo neobično to što je činio sve što je bilo u njegovoj moći da dovede dinastiju Viktora Emanuela⁵⁸ na vlast u Italiji, kada, zapravo, čitavo ujedinjenje i oslobođenje Italije dugujemo samo njemu. Priča o tome kako je osvojio Napulj, a onda Siciliju, sa relativno malim brojem nedisciplinovanih, ali oduševljenih ljudi, kako je budući kralj Italije trebalo samo da uđe u oblasti koje je on prethodno oslobodio i kako kraljevska porodica ili oni koji su im bili bliski, nije nikada učinila ništa da pokaže neko poštovanje za ono što je za njih učinio Garibaldi – čitava ta priča ostavlja dubok utisak. Pravo govoreći, dinastija Savoja bi trebalo da zahvali Garibaldiju za sve, a opet oni su bili izuzetno nezahvalni, postupajući prema njemu samo sa minimumom učtivosti.

Uzmimo, na primer, ulazak u Napulj. Garibaldi je osvojio Napulj za dinastiju i Napolitanci su ga smatrali svojim istinskim oslobodiocem. Njihovo oduševljenje ga je

⁵⁸ Viktor Emanuel II (Victor Emanuel), 1820-1878. Kralj Italije od 1861. godine.

svuda pratilo. Bilo bi potpuno nezamislivo da budući kralj Italije uđe u Napulj bez Garibaldija. I pored toga, kraljevi savetnici su bili protiv. Savetnici su bez sumnje vrlo često kratkovidni i da Viktor Emanuel nije doneo samostalnu odluku, potpuno instinktivno, da nije pozvao Garibaldija da u svojoj crvenoj košulji sedi pored njega prilikom ulaska u Napulj, on sâm ne bi bio tako oduševljeno dočekan! Oduševljenje je, naravno, bilo upućeno Garibaldiju, a ne njemu. On bi, bez sumnje, bio izviždan – to je potpuno sigurno. Viktor Emanuel bi bio izviždan da nije ušao zajedno sa Garibaldijem u Napulj.

Tako je bilo sve vreme. Na mnogim pohodima kroz srednju Italiju Garibaldi je bio onaj koji bi sve uradio. Glavnokomandujući i kralj – šta da se kaže, a da se ne bude uvredljiv – stigli bi prekasno. Čitavu stvar bi već obavio Garibaldi. Međutim, kada bi se vojska pojavila, sa svojim okićenim generalima i kada bi se srela sa Garibaldijevim ljudima koji nisu nosili ordenje i koji su bili više no skromno odeveni, generali bi izjavljivali da im je ispod časti da jašu pored takvih i da ne dolazi u obzir da se pojave s njima! Ali Viktor Emanuel je imao izvestan osećaj za ove stvari. On bi pozvao Garibaldija i generali su morali, mada mršteći se, da postroje svoje jedinice pored Garibaldijevih. Generali bi onda izgledali kao da imaju grčeve u stomaku! A kada bi trebalo da se uđe u grad, Garibaldi, koji je sve sâm uradio, morao je da ide iza svih, kao zaštitnica. On i njegovi ljudi morali bi da čekaju i da puste druge da uđu prvi. Redovna vojska nije ništa učinila, a opet bi oni ušli prvi, a nakon toga Garibaldi sa svojim garibaldincima.

Važno je da se primete ti naročiti sudbinski spojevi. Ti spojevi nas mogu odvesti do karmičkih veza. Tu se ne radi o čovekovojoj slobodi ili neslobodi kada se po prvi put pročita svoje ime u novinama povodom objavljivanja sopstvene smrtne kazne ili se nađe žena putem durbina. To su sudbinske veze. To su stvari koje se dešavaju uporedo sa onim što je uvek prisutno u čoveku – njegovom slobodom.

To su iste one stvari – stvari za koje možemo biti sigurni da su sudbinski spojevi – koji mogu dati veliki podstrek praktičnom proučavanju prirode karme.

Sada, u slučaju ličnosti kakva je bila Garibaldi, osobine koje se kod drugih mogu smatrati sporednim, za njega su karakteristične. One su u njegovom slučaju snažno izražene. Vidite, Garibaldi je bio, tako kažu, naočit čovek. Imao je divnu, tamno plavu kosu i uopšte, bio je vrlo lep. Kosa mu je bila talasasta, tamno plava i vrlo cenjena među ženama. Sada, iz onoga što sam vam rekao o Garibaldijevoj nevesti – koju je, sećate se, izabrao preko durbina – složit ćete se da se o njoj može reći sve najbolje. No, i pored svega toga ona je bila ljubomorna. Dakle, šta radi Garibaldi jednoga dana kada je njena ljubomora poprimila nešto veće razmere? Šiša se do glave, na nulericu. Bilo je to dok su još uvek bili u Južnoj Americi. Sve ovo su osobine koje nam pokazuju na koji način mogu da se ispoljavaju sudbinske nužnosti u životu.

Kao što znate Garibaldi je postao jedan od velikana Evrope nakon onoga što je postigao u Italiji i putujući iz grada u grad kroz današnju Italiju, prolazite pored mnogih Garibaldijevih spomenika. Vidite, postojalo je vreme i to ne samo u Italiji, već svuda u Evropi, kada se Garibaldijevo ime pominjalo sa ogromnim interesovanjem i dubokim poštovanjem, kada su čak i gospođe Kelna, Majnca i mnogih drugih mesta, nosile crvene bluže u Garibaldijevu čast – a da ne pominjem London, gde je Garibaldijeva crvena košulja bila poslednji modni krik.

Tokom francusko-pruskog rata, 1870. godine, Garibaldi, sada već u godinama, stavio se na raspolaganje Francuzima i tom prilikom dogodio se jedan interesantan slučaj. Jedino njegovo iskustvo u ratovanju, kao što znamo, bilo je gerilsko ratovanje, onakvo kakvo je on vodio u Italiji i Južnoj Americi. Ipak, jednom prilikom u ovom regularnom ratu, on je zarobio nemačku zastavu zatrpanu ispod gomile ljudi koji su pokušali da je odbrane sopstvenim

telima. Garibaldi je zarobio ovu zastavu, ali toliko je bilo njegovo poštovanje prema onima koji su svojim telima pokušavali da je zaštite, da ju je vratio vlasnicima. Međutim, začudo, kada se ubrzo potom, pojavio na jednom skupu bio je zbog toga izviždan.

Složit ćete se da ovo nije samo jedan zanimljiv život, već život čoveka koji se na jedan izuzetno karakterističan način izdvaja iznad drugih velikana XIX veka! Izuzetan čovek – toliko izvoran, tako jednostavan, iz koga deluju primitivni impulsi, ali koji su opet u isto vreme genijalni! Mnogi drugi su možda bili bolji u komandovanju velikom vojskom, možda su radili stvari na sređeniji način, ali niko od njih, u ovom duboko materijalističkom dobu, nije posedovao tako istinski, izvorni zanos za ono čemu je težio.

Dakle, ovde nalazimo jednu od ličnosti koju sam želeo da vam predstavim. Kao što sam rekao, danas ćemo se samo pripremiti, a sutra ćemo potražiti rešenja.

Druga ličnost, čije ime vam je vrlo dobro poznato, izuzetno je zanimljiva za istraživanje karme. To je **Lesing**.⁵⁹

Mogu da vam kažem da su me okolnosti Lesingovog života uvek izuzetno interesovale. Za njega se stvarno može reći da je osnivač bolje vrste žurnalizma, sadržajnog žurnalizma, žurnalizma koji stvarno hoće nešto da ostvari.

Pre Lesinga, dramatičari i pesnici su uglavnom pisali o aristokratiji. Lesing se, s druge strane, trudi da u dramu uvede građanski život, običan život srednje klase, život koji se bavi sudbinama ljudi *kao ljudi*, a ne sudbinama ljudi samo zato što su na položaju u društvu ili slično. Čisto ljudski sukobi – to je ono što je Lesing želeo da naslika na pozornici.

Tokom svog rada posvetio se mnogim velikim problemima kao, na primer, kada je u svom *Laokonu*⁶⁰ pokušao

⁵⁹ Gotthold Ephraim Lessing (Gothold Ephraim Lessing), 1729-1781. Nemački pesnik, dramatičar i estetičar.

⁶⁰ *Laokoon, oder über die Grenzen der Malerei und Poesie*, Berlin 1766.

da odredi granice slikarstva i poezije. Ali najvažnije od svega je žestina sa kojom se Lesing borio za ideju tolerancije. Samo uzmite njegovu dramu *Mudri Natan*⁶¹ i odmah ćete uočiti uzvišeno mesto koje zauzima ta ideja o toleranciji u Lesingovom životu. Ispredajući priču o tri kralja u *Mudrom Natanu*, on hoće da nam pokaže kako su tri glavne religije skrenule od prvobitnog oblika i kako ni jedna od njih nije ona prava, kako se mora tražiti pravi oblik koji je izgubljen. Ovde nalazimo tolerantnost sjedinjenu sa izvanredno dubokom i značajnom idejom.

Takođe je interesantan razgovor masona, naslovljen *Ernst und Falk*,⁶² i još mnogo toga što potiče iz masonerije. Ono što Lesing radi u vezi sa kritičkim istraživanjem istorije religioznog života je za onoga ko može da proceni značaj koji to ima, stvarno zaprepašćujuće. Ali moramo pred nas da postavimo čitavog Lesinga, kao kompletnu ličnost. A to ne možemo da uradimo samo čitanjem dvotomnog dela Eriha Šmita,⁶³ na primer, koje pretenduje da bude konačna studija o Lesingu. Lesing, onakav kakav je on stvarno bio, nije uopšte prikazan, već je data slika jednog lutka sastavljenog od različitih ljudskih delova, a onda nam je rečeno da je taj lutka napisao *Mudrog Natana* i *Laokona*. Tu se samo tvrdi da je čovek koji se tu prikazuje, napisao ove knjige. A tako je i sa drugim Lesingovim biografijama.

O Lesingu počinjemo donekle da stičemo utisak kada uočimo, da tako kažem, udarnu snagu kojom rečima pogađa svoje protivnike. On pokreće sasvim umesnu polemiku protiv civilizacije Srednje Evrope. Ovde morate da zapazite posebnu nijansu Lesingovog karaktera, ako hoćete da uđete u sve povezanosti njegovog života. S jedne strane postoji oštrina, često otrovna oštrina kao, na primer,

⁶¹ *Nathan der Weise*, Drama, Braunschweig 1779.

⁶² *Ernst und Falk, Gespräche für Freimaurer, Wolfenbützel* 1778-1780.

⁶³ Erih Šmit (Erich Schmidt), *Lessing, Geschichte seines Lebens und seiner Schriften*, Berlin 1884-92.

u delu *Hamburška dramaturgija*,⁶⁴ a onda moramo da pro-
nađemo most, što baš nije lako, do razumevanja, na primer,
onih reči koje koristi Lesing kada mu se rodio sin koji je
odmah nakon rođenja, umro. On piše pismo otprilike ovako:
dečak je odmah napustio ovaj jadni svet. Učinio je nešto
najbolje što čovek može da učini. – Ne mogu baš tačno da
citiram ovaj odlomak, ali otprilike je tako rečeno. Ovim
rečima Lesing izražava svoj bol na neverovatno hrabar na-
čin, a to nije zato što oseća bol manje nego neko ko opla-
kuje događaj. Ta sposobnost da se u bolu povuče u sebe
bila je karakteristična za čoveka koji je u isto vreme znao
kako da se baci u žučnu raspravu. Zato smo toliko potre-
seni kada čitamo pismo u kome Lesing piše kako je nje-
govo dete umrlo odmah nakon rođenja, ostavljajući majku
teško bolesnu.⁶⁵

Još nešto je bilo čudnovato u Lesingovoj sudbini –
što je vrlo karakteristično i što primetimo odmah čim po-
čnemo da istražujemo njegove karmičke veze. U Berlinu
se sprijateljio sa čovekom koji je bio njegova sušta suprot-
nost, naime sa Nikolajem.⁶⁶

Vidite, za Lesinga se može reći – to baš nije doslo-
vno tačno, ali je svejedno karakteristično – da nikada nije
sanjao, zato što mu je razum bio vrlo izoštren. Zbog toga
je on za duhovno istraživanje, a to ćemo videti sutra, izu-
zetno značajna osoba. Ipak, u samoj konstrukciji njegovih
rečenica, u sigurnosti udarca kojim obara u prašinu svoje

⁶⁴ *Hamburgische Dramaturgie*, 1767.

⁶⁵ 31. decembra 1777. godine, u Ešenburgu: “Moja radost beše samo kratka. Nisam želeo da ga izgubim, tog sina! A on je razumeo tako mnogo, tako mnogo!... Zar ne beše razumevanje to što se na svet morao izvlačiti gvozdenim kleštima? Zar je tako brzo nanjušio nesreću? Zar nije bilo pametno to što je iskoristio prvu priliku da se skloni oдавде? – Naravno, razdire me i sada ta mala glavica i majku takođe...”

⁶⁶ Kristof Fridrih Nikolaj (Christof Feiedrich Nicolai), 1733-1811. Nemački pisac.

protivnike, postoji nešto očaravajuće što svaku njegovu rečenicu čini izuzetnom.

Sa Nikolajem je upravo obrnuto. Nikolaj je primer pravog filistra. Mada je bio Lesingov prijatelj, ipak je bio tipičan filistar, no filistar koji je imao vizije, vrlo čudne i neobične vizije.

Lesing, pravi genije, nije imao vizija, čak ni snova, a Nikolaj, filistar, bukvalno je *patio* od vizija. One su mu dolazile u tolikoj meri da su samo pomoću polaganja pijavica mogle biti oterane. Da, u krajnjim slučajevima morale su da se koriste pijavice, da bi duhovni svet koji ga nije ostavljao na miru prestao da ga muči.

Fihte je napisao zanimljiv članak protiv Nikolaja. Hteo je u liku Nikolaja da prikaže sliku tipičnog nemačkog malograđanina. Ali i pored svega toga, taj Nikolaj bio je Lesingov prijatelj.

Još nešto je vrlo neobično za Lesinga. U svom pogledu na svet, Lesing se izuzetno bavio dvojicom filozofa, Spinozom i Lajbnicom.⁶⁷ Moram da kažem da mi je bilo vrlo zanimljivo da u slobodno vreme čitam knjige u kojima se dokazivalo kako je Lesing bio pobornik Lajbnica, a onda one koje su još žešće dokazivale, kako je bio pobornik Spinoze. Zaista se ne može dokazati da li se Lesing, oštrouman i pronicljiv kakav je bio, može svrstati uz jednog ili drugog filozofa koji se vrlo razlikuju jedan od drugoga. Spinoza – panteist i monist, Lajbnic – monadolog, potpuno individualan. Nikako ne možemo da procenimo da li Lesing pripada uz Lajbnica ili Spinozu. Kada pokušamo da se odlučimo, ne možemo da donesemo pravi zaključak. To je prosto nemoguće.

Krajem svog života Lesing je napisao izuzetno delo Vaspitanje ljudskog roda,⁶⁸ na čijem kraju se savim izdvojeno,

⁶⁷ Gotfrid Vilhelm Frajher fon Lajbnic (Gottfried Wilhelm Freier von Leibniz), 1646-1716. Nemački filozof.

⁶⁸ *Die Erziehung Menschengeschlechts*, 1780.

možemo reći, javlja ideja o ponovnim zemaljskim životima. Knjiga govori o tome kako čovečanstvo prolazi jednom epohom razvoja za drugom, govori kako su bogovi dali ljudima u ruke prvu osnovnu knjigu, Stari Zavet, a onda drugu, Novi Zavet i kako će u budućnosti doći treća knjiga za dalje vaspitanje ljudskog roda. A onda se Lesingova knjiga završava kratkim prikazom ideje da čovek prolazi kroz ponovne zemaljske živote. Tu se Lesing pita, opet u skladu sa svojim karakterom, zašto bi ideja o ponovnim zemaljskim životima bila apsurdna, s obzirom da postoji od ranih vremena, kada čovek još uvek nije bio iskvaren školovanjem – ovo nije citat, ali je suština njegovih reči. Na kraju knjige nalazi se pravi panegirik na temu ponovnih zemaljskih života, koji se završava divnim rečima: “Zar nije čitava večnost moja?”

Čovek stalno nailazi na ljude koji visoko cene Lesinga, ali kojima se ne dopada *Vaspitanje ljudskog roda*. Teško je razumeti takve ljude. Visoko cene genijalnog čoveka, a onda odbacuju ono što on daje čovečanstvu u svom najzrelijem dobu. Kažu da je ostario, da je postao senilan, kažu da ne mogu više da ga prate. U redu, ali na taj način se može sve odbaciti! Činjenica je da niko nema pravo da ceni Lesinga, a da pri tom ne prizna da je ovo delo stvoreno u njegovom najzrelijem dobu. Kada čovek, kakav je Lesing, govori toliko jezgrovito o ponovnim zemaljskim životima, onda to moramo ceniti.

Priznaćete, dragi moji prijatelji, da je Lesingova ličnost izuzetno interesantna u odnosu na karmu, u odnosu na prolaske kroz različite zemaljske živote. U drugoj polovini XVIII veka, ideja ponovnih zemaljskih života ni u kom slučaju nije bila opšte prihvaćena. U Lesingu se ona javlja kao grom iz vedra neba, kao munjevita svetlost, kao genijalna ideja. Ne znamo razlog njene pojave, ne možemo je pripisati Lesingovom obrazovanju ili bilo kakvom drugom uticaju u životu. Primorani smo da se zapitamo šta se to dešavalo u prethodnom životu čoveka kod koga se iznenada

u određenom dobu javlja ideja o ponovnim zemaljskim životima – ideja koja je strana civilizaciji njegovog doba – i to tako da sâm taj čovek ukazuje na činjencu da je ta ideja već bila prisutna u prastaro doba. Istina je u tome, da on stvarno sa sobom donosi unutrašnju osnovu za tu ideju, osnovu sačinjenu od osećanja koja sa sobom nose nagoveštaj o njegovim zemaljskim životima u dalekoj prošlosti. Ne treba ni pominjati da on u svojoj običnoj svesti ni ne zna za takve veze. Stvari koje ne znamo svejedno mogu biti tačne. Da su tačne samo one stvari koje čovek zna, onda bi svet stvarno bio mesto siromašno događajima i bićima.

To je drugi slučaj čije ćemo karmičke veze proučiti.

Želeo bih da otvorim i treći slučaj, zato što nas on može naučiti mnogo čemu u vezi sa karmičkim vezama. Među ličnostima koje su mi bile bliske tokom školovanja, bio je nastavnik koga sam već ranije pominjao. Danas bih želeo da opet o njemu govorim i da ovom prilikom dodam neke pojedinosti koje su značajne za naše proučavanje karme.

Postoji, naravno, rizik kada se govori o ovim stvarima, ali posmatrajući duhovni život koji bi trebalo da proistekne iz današnje antroposofije, mislim da se takav rizik ne može izbeći.

Ono što ću vam sada reći zapazio sam nekoliko godina nakon što sam poslednji put video osobu koja mi je do moje osamnaeste godine bila nastavnik⁶⁹ i koju sam veoma voleo. Uvek sam se interesovao za njegov život i zaista mi je ostao vrlo blizak. No, u izvesnom času mog života bio sam podstaknut da pažljivije sledim njegov život.

Bilo je to kada sam, u vezi sa drugom karmičkom vezom, počeo da se interesujem za život Lorda Bajrona.⁷⁰

⁶⁹ Georg Kozak (Georg Kosak), 1836-1914. Nastavnik realke u Viner-Nojštatu.

⁷⁰ Lord Džordž Noel Gordon Bajron (George Noël Gordon Lord Byron), 1788-1824. Engleski pesnik.

U to vreme sam upoznao nekoliko Bajronovih obožavalaca. Jedna od njih bila je pesnikinja Marija Evgenija dele Gracije⁷¹ o kojoj ću reći mnogo toga u mojoj autobiografiji. U izvesnom periodu svoga života bila je oduševljena Bajronom. Onda bila je tu još jedna vrlo izuzetna ličnost, čudna mešavina svih mogućih osobina – Eugen Hajnrih Šmit.⁷² Mnogima od vas koji su se bavili istorijom antroposofije, poznato je ovo ime.

Eugen Hajnrih Šmit postao je poznat u Beču tokom osamdesetih godina (XIX veka) i u to vreme sam se i ja upoznao s njim. Baš je tada napisao ogleđ o Hegelovoj dijalektici koji je nagradilo i objavilo Hegelovo društvo u Berlinu.⁷³ Došao je u Beč, vitak, visok čovek ispunjen vatrenim oduševljenjem, što je povremeno izražavao vrlo snažnom gestikulacijom, no koje je i pored toga bilo sasvim iskreno. Baš mi je to Šmitovo oduševljenje dalo potreban “trzaj”. Hteo sam da mu učinim uslugu i kako je on neposredno pre toga napisao oduševljen i nadahnut članak o Lordu Bajronu, upoznao sam ga sa drugim Bajronovim obožavaocem Marijom Evgenijom dele Gracije. Otpočela je uzbudljiva diskusija o Bajronu. Ovo dvoje su se u svemu sasvim slagali, ali su pri tom vodili vrlo uzbudljivu i živu debatu. Svi mi koji smo tu sedeli – bio je prisutan skup

⁷¹ Marija Evgenija dele Gracije (Marie Eugenie delle Grazie), 1864-1931.

⁷² Eugen Hajnrih Šmit je bio saradnik “Literarnog magazina” u vreme dok je Rudolf Štajner bio urednik. O njegovom delu “Gnoza” napisao je Rudolf Štajner u “Luciferu” (“Luzifer-Gnosis”) jula 1903. godine, raspravu. Odgovarajući na pitanja slušalaca posle predavanja od 30. marta 1905. godine Rudolf Štaner je na pitanje: “Šta vi mislite o dr Eugenu Hajnrihu Šmitu”, rekao sledeće: “On je naklonjen teosofiji i sâm je ponešto napisao o teosofiji izdavši ogleđ o tajni Hegelovske dijalektike. Ali njegov način mišljenja je suviše matematički, suviše konstrukciono matematički, i počiva na premalo opažanja. Njegov način mišljenja premalo toleriše druga gledišta”.

⁷³ Eugen Hajnrih Šmit (Eugen Heinrich Schmidt), 1851-1916. *Das Geheimnis de Hegelischen Dialektik*, 1888.

studenata teologije sa Bečkog katoličkog fakulteta koji su dolazili svake nedelje i sa kojima sam se sprijateljio – ćutali smo. A to dvoje, koji su pričali o Bajronu, sedeli su ovako: ovde je bio sto, prilično dugačak sto, na jednom kraju sedela je dela Gracije, a na drugom Eugen Hajnrih Šmit, gestikulirajući iz sve snage. Iznenada mu se izmakla stolica i on je pao pod sto čitavom svojom dužinom sve do dele Gracije, zakačivši je nogom. Mogu vam reći da smo svi poskočili. Ali to mi je pomoglo da dođem do rešenja ovog problema.

Sve ono što su oni govorili o Bajronu ostavilo je dubok utisak na mene i osetio sam potrebu da saznam kakve su Bajronove karmičke veze. To, naravno, nije bilo tako lako. No, sada sam iznenada imao sledeći doživljaj. Bilo je to kao da je čitava poenta tog razgovora bilo baš to što je Šmit zakačio nogom dele Gracije, a ta slika mi je iznenada skrenula pažnju na Bajronovu nogu, čije je stopalo bilo deformisano. Onda sam pomislio u sebi: i moj dragi nastavnik je takođe imao takvo stopalo – ova karmička veza se mora ispitati. Već sam vam dao jedan primer o ozleđenom kolenu od koga je patio Eduard fon Hartman i gde nas sve može odvesti istraživanje takvih stvari. Sada sam mogao da sagledam sudbinu mog dragog nastavnika koji je imao isto takvo stopalo. Bilo je stvarno značajno primetiti kako se, s jedne strane, javlja ista stvar kod Bajrona i mog nastavnika, naime, deformisano stopalo, a opet videti s druge strane, kako su te dve osobe potpuno različite. Bajron, genijalni pesnik, koji je uprkos svom geniju – ili možda baš zbog toga – bio avanturista, a drugi briljantni geometričar kakav se retko viđa kod nastavnika, čovek čija je geometrijska fantazija i postupak u izlaganju geometrije bio zadivljujući.

Ukratko, imajući pred sobom ova dva čoveka, u duši potpuno različita, mogao sam da rešim problem njihove karme pomoću ovog, na izgled, nevažnog fizičkog

detalja. Ovaj detalj je bilo ono što mi je omogućilo da pove-
žem problem Bajrona i mog nastavnika geometrije i da
nađem rešenje.

Hteo sam da vam danas izložim ove primere, da
bismo ih sutra razmotrili sa stanovišta karme.

★ 3.4.2009. ★

XII

Dornah, 23. mart 1924.

Dragi moji prijatelji, juče sam vam prikazao određene ličnosti. Morao sam da izaberem one dobro poznate, da bi barem spoljašnje pojedinosti mogle da se provere. Opisujući ih, ukazao sam u svakom pojedinom slučaju na karakteristične kvalitete koji mogu da nam u duhovno naučnom istraživanju, pomognu u traganju za karmičkim vezama. Ovoga puta izabrao sam ličnosti koje će mi omogućiti da obradim problem koji su pred mene postavili članovi našeg Društva. Jednostavno rečeno, stvar je ovakva. Često se pominje, svakom pogodnom prilikom, a to je i razumljivo, činjenica da su u ranijim vremenima postojali posvećenici koji su posedovali veliku mudrost i koji su bili na visokom stepenu razvoja. Postavlja se pitanje: ako ljudi prolaze kroz ponovne zemaljske živote, gde su sada te inicirane ličnosti? Gde su one danas? Da li se one mogu naći među ljudima koji se danas utelovljuju? Shodno tome izabrao sam primere koji će mi omogućiti da obradim baš taj problem.

Dao sam vam sliku, onoliko koliko je to bilo potrebno, borca za slobodu Italije, Garibaldija, a ako uzmete ono što sam juče rekao i dodate tome sve što znate o ovoj ličnosti – a čitavo bogatstvo informacija je dostupno – primetićete još mnogo toga što je zagonetno kod Garibaldija i što otvara značajna pitanja.

Uzmite dva događaja u njegovom životu koje sam juče pomenuo. Način na koji je preko durbina upoznao devojkicu koja će postati njegova životna saputnica i saznanje o svojoj smrtnoj kazni dok je čitao po prvi put svoje ime u novinama. Postoji još jedan vrlo upečatljiv događaj u njegovom životu. Njegova životna saputnica, koju je pronašao na tako neobičan način i koja je na tako herojski način stajala uz njega, delila je s njim život mnoge godine.

Ono što je video kroz durbin bilo je nešto zaista dobro! Kada je umrla, on se po drugi put oženio, ovaj put ne uz pomoć durbina – čak ni Garibaldiju to ne bi pošlo dva puta za rukom – ovaj put se oženio, da kažem, na sasvim običan, građanski način. Ali za Garibaldija je ovaj brak trajao samo jedan dan. Vidite, postoji i ovakva neobična činjenica u Garibaldijevom odnosu prema uobičajenim građanskim prilikama ovog sveta.

Sada dolazimo do još nečeg važnog. Stvari o kojima vam govorim dolaze kao nekim udarom onom ko je naviknut na ovakva okultna istraživanja; to su takvi znaci koji omogućavaju njegovom pogledu da prodre pravo do ranijeg života ili do više ranijih života. U Garibaldijevom životu postojala je još jedna okolnost koja je predstavljala priličan problem.

Garibaldi je, kao što znate, bio republikanac do srži. To sam vam juče naglasio, a opet, u njegovim planovima za oslobođenje Italije nije se javljala Italija kao *republika*, već *kraljevina* pod Viktorom Emanuelom. To je zaprepašćujuća činjenica. Kada posmatramo čitav Garibaldijev život i karakter, a onda razmislimo o ovoj činjenici, stvarno nas to zapanji.

S jedne strane je Viktor Emanuel koji, naravno, može da vlada kao kralj samo u oslobođenoj Italiji, a s druge je **Macini**⁷⁴ – takođe duboko povezan sa Garibaldi-jem – koji je, kao što znate, stajao na čelu onoga što je trebalo da postane Italijanska republika, jer on je bio voljan da istupi samo kao osnivač Italijanske republike. Garibaldijeve karmičke veze se nikada ne mogu rešiti ako ne pazimo određeni sklop okolnosti.

U rasponu od nekoliko godina – kao što znate Garibaldi je rođen u Nici 1807. godine – na prostoru od nekoliko kvadratnih milja, rođeno je četvoro ljudi koji su bili u

⁷⁴ Đuzepe Macini (Giuseppe Mazzini), 1805-1872. Italijanski patriota i borac za slobodu.

tesnoj vezi jedan s drugim, u odnosu na šira evropska događanja. Početkom XIX veka, u Nici je rođen Garibaldi; nedaleko odatle, u Đenovi, Macini, u Torinu, opet nedaleko, Kavur,⁷⁵ a u vladarskoj kući Savoja, opet vrlo blizu, Viktor Emanuel. Dakle, ovo četvoro ljudi rodilo se, u pogledu vremena i mesta rođenja, vrlo blizu jedan drugoga. I oni su, iako različitih mišljenja, čak ne slažući se u međusobnom radu, i pored svega, utemeljili državu koja je postala savremena Italija.

Možete da vidite kako i sâm način na koji su istorijski povezane ove četiri ličnosti, ukazuje da je njihova sudbina zajednička, ne samo za njih same, već i za svet. Najznačajniji je, nesumnjivo sâm Garibaldi. Uzimajući u obzir sve ljudske odnose i sve ono što je od važnosti, ne možemo a da se ne složimo s tim da je on daleko najznačajnija figura od ove četvorice. Duhovna svojstva Garibaldija se, međutim, ispoljavaju na najelementarniji način. Kod Macinija se ona ispoljavaju na filosofski, kod Kavura na pravnički način. A što se tiče duhovnih svojstava Viktora Emanuela... pa sad... No, bez sumnje od njih četvorice najvažniji je Garibaldi. On poseduje kvalitet duše i duha koji se ispoljava elementarnom snagom, tako da čovek ne može da ostane ravnodušan prema tome. Ne može se ostati ravnodušan, jer se ne zna odakle te stvari dolaze, sve dok se to posmatra sa stanovišta samo jednog zemaljskog života.

*** Sada ću se vratiti na pitanje: gde su ti raniji posvećenici? Ljudi će reći da ih nigde nema. Ali, dragi moji prijatelji – moraću ovde da kažem nešto paradoksalno – kada bi danas bilo moguće da se neki ljudi rode u dobu od sedamnaest ili osamnaest godina, da kada siđu iz duhovnog sveta na neki način uđu u sedamnaestogodišnja ili osamnaestogodišnja tela ili kada bi mogao, na neki način, da se

⁷⁵ Grof Kamilo Benso di Kavur (Camillo Benso di Cavour), 1810-1861. Italijanski državnik.

* ПИСАНО УЧЕЊЕ ПИСАЊА, ЧИТАЊА
УБИЈА У ЛУДИМА МНОГЕ ДУКОВНЕ
СПОСОБНОСТИ. - ЈАКОМЕР НИЈЕ ПИСАО
КА 7 ГОДИНА, УЕЋ ОКО 12 ГОДИНА

* izbegne odlazak u školu (školu kakva je ona danas uglavnom), onda biste videli da bi oni, koji su nekada bili posvećenici, mogli da se pojave u današnjim ljudima. Ali baš kao što je to malo moguće, pod današnjim uslovima, da posvećenik podmiri svoje potrebe za hlebom komadom leda, tako je isto malo moguće da se mudrost starih vremena manifestuje *neposredno*, u obliku kakav bi se očekivao, u telu koje je primilo obrazovanje – u današnjem smislu te reči – do svoje sedamnaeste ili osamnaeste godine. Nigde u svetu to nije moguće, barem nigde u civilizovanom svetu. Ovde posmatramo stvari koje leže sasvim izvan vidokruga obrazovanih ljudi modernog vremena.

*** Kada je uobičajeno, kao što je to danas, da čovek počne da uči da čita i piše u šestoj ili sedmoj godini, onda stvari postaju mučne za dušu koja želi da se razvija u skladu sa onim što joj je svojstveno. Mogu samo da ponovim ono što sam vam već rekao u svojoj autobiografiji, da ja dugujem prevazilaženje mnogih prepreka srećnoj okolnosti da sam već imao dvanaest godina, a još uvek nisam dobro pisao. Sposobnost pisanja, na način na koji se to zahteva danas od dece, ubija određena svojstva u čoveku.***

Ovakve stvari se moraju reći, mada zvuče paradoksalno, zato što je to istina. Tu nema pomoći, to je činjenica. Stoga se visoko razvijena individualnost može prepoznati u njegovoj reinkarnaciji, samo ako posmatramo manifestacije ljudske prirode koje nisu odmah očigledne u čoveku – zato što je on prošao kroz savremeno obrazovanje – već se one otkrivaju, takoreći, *iza njega*. U Garibaldiju nalazimo najupadljiviji primer ovoga.

* Šta su obrazovani ljudi, uključujući Kavura ili u svakom slučaju bar pristalice Kavura, mislili o Garibaldiju? Smatrali su ga uvrnutim, ludom glavom, sa kojim je beskorisno diskutovati na razuman način o bilo čemu. O tome bi trebalo da vodimo računa, zato što je ljudima očaranim modernom civilizacijom, u njegovim raspravama i njegovom čitavom načinu govora bilo mnogo toga što je

* ЗБОГ ДАНАЋИМСЕГ ПРЕЛАНЕГ ОБЛАДОУВАЊА
ЉУДСКА ПИДЕЛА ПОСИЈУ НЕПОДОБНА ЗА
ИМУАНАКЦИЈЕ ПАЈАЊИЈИХ ПОСУВЕЋЕНИХ ОСОБА
- ЈА ГАРИБАЛДИЕМ ДЕ БИО ПОВЕЗАИ ПОСУВЕ-
ЋЕНИК ИЗ ПРОФЕЋИЈИ, АЛИ БИО ДЕ, ЈЕА, ИЛИЕ ПОТАЦИНО ИМУАНААН

- У ГАРИБАЛДИЕМ ДЕ
БИО ИМУАНАНАИ
ПОСУВЕЋЕНИК, АЛИ ОН
НИЈЕ БИО ПОТРАМО
УИАО У ФИЗИЧКО ПИДЕЛО.

izgledalo nerazumljivo, najblaže rečeno. Često su stvari koje je on govorio bile jednostavno nelogične. Ali kada smo u stanju da vidimo *iza* ličnosti i kada možemo da posmatramo ono što je u ranijem zemaljskom životu moglo da uđe u telo, ali u sadašnjem ne može, zbog toga što moderna civilizacija čini tela nepodesnim – onda tek imamo neku predstavu o tome kakva je stvarno ta ličnost. U suprotnom smo na pogrešnom tragu, jer ono što je najvažnije u takvoj ličnosti, leži baš iza stvari koje nam ona otkriva spolja. Pravog čoveka ovog sveta, koji se jednostavno ponaša na način na koji je naučio i u kome vidimo samo odraz učenja i vaspitanja koje je primio u školi ili slično – takvog čoveka možete “fotografisati” u njegovoj moralnoj i duhovnoj prirodi. On je tu. Međutim, nikada se ne može proceniti čovek koji dolazi iz drugih vremena, noseći dušu ispunjenu velikom i sveobuhvatnom mudrošću, tako da se ta duša ne može izraziti u telu, ne može se proceniti sredstvima dostupnim modernoj civilizaciji ono što izlazi iz tela. Sigurno je da se Garibaldi ne može oceniti na taj način. U njegovom slučaju tu se pre radi – govorim metaforički – o spiritualnim slikama, gde fantom iza postaje vidljiv. Ličnost kakva je Garibaldi, prvo vidite u skladu sa uobičajenim vrednostima, a iza vidite nešto duhovno, duhovni snimak, takoreći, onoga što u ovoj inkarnaciji ne može sasvim da uđe u telo.

Kada sve ovo uzmemo u obzir, a posebno ako razmislimo o specifičnim činjenicama na koje sam ukazao, onda naš pogled ide unazad od Garibaldija do posvećenika koji vodi svoj život u obličju Garibaldija, na sasvim drugačiji način, zato što nije u stanju da sasvim uđe u svoje telo. Ako uzmete u obzir određene karakteristike Garibaldijevog života na koje sam vam skrenuo pažnju, videćete da ipak nećete biti toliko zapanjeni. Sigurno da čoveku moraju biti nešto strani zemaljski običaji ako dolazi do svojih rodbinskih veza kroz durbin! Sigurno da tako nešto nije uobičajeno, a to nije bila jedina neobična stvar u Garibaldijevom

★ GARIBALDI JE BIO INKARNIRAN PUNE 1000 GODINA (9. STOLJEĆE) U ALZASU. TU JE BIL POSVEĆEN I IRŠKE (KIBERNIJSKE MISTERIJE) OGRANAK TE MISTERIJSKE ŠKOLE BIO JE U ALZASU (ŠVICARSKA) - GARIBALDI JE DUGO BORAVIO U DUHOVNOM SVETU. - BIO JE NA VISOKOM STUPNJU POSVEĆENJA. - ON JE BIL VOĐA ZAJEDNICE KOJA JE DOŠLA U EVROPU.

životu. U načinu njegovog života postoji nešto što je daleko od uobičajenih građanskih konvencija.

*** Tako u slučaju Garibaldija dolazimo do života posvećenika, dragi moji prijatelji, posvećenika u one misterije koje sam vam pre nekoliko meseci opisao kao irske. Međutim, Garibaldija nalazimo u ogranku tih misterija nedaleko odavde, u Alzasu. Tu ga nalazimo kao posvećenika izvesnog stepena. Štaviše, prilično je sigurno da između inkarnacije u IX veku i njegove poslednje inkarnacije u XIX veku, nema drugih inkarnacija, već samo dugi boravak u duhovnom svetu. Tu je tajna ove ličnosti. On je primio sve ono što sam vam opisao kao blago hibernijske mudrosti i to na vrlo visokom stepenu posvećenja. Bio je posvećenik u irske misterije i vođa zajednice koja je kasnije došla u Evropu. ***

Naravno, možemo da kažemo, baš onako kao što neki predmet koji se reflektuje u ogledalu postaje drugačiji u svom reflektovanom obliku, tako je sva mudrost toga vremena i prostora, koja je obuhvatala fizički svet i duhovni iznad njega – sva mudrost u kojoj je posvećenik tih vremena učestvovao, kao što sam vam to opisao pre nekoliko meseci – morala da se izrazi tokom XIX veka u skladu sa civilizacijom toga perioda. Morate se navići da kada posmatrate nekog filozofa iz prošlih vremena ili pesnika ili umetnika, ne tražite tu ličnost u sadašnjoj epohi opet u liku filozofa ili pesnika ili umetnika. Individualnost prelazi od jednog zemaljskog života do drugog, ali način na koji proživljava svoj život zavisi od mogućnosti određene epohe. Dozvolite mi da ovde umetnem jedan primer koji će to pojasniti.

Uzećemo drugu dobro poznatu ličnost, Ernsta Hekela.⁷⁶ Hekel je čuven po tome što je bio oduševljeni pristalica određenog materijalističkog monizma – oduševljen,

⁷⁶ Ernst Hekel (Ernst Haeckel), 1834-1919. Prirodnjak i filozof.

ERKST HEKEL - KOJI JE BIO DO FANATIZMA DOŠEVLJEN KATERIJALISTIČKIM MONIZMOM, U PROŠLOSTI JE BIO SVEĆENIK (11. STOLJEĆE) I PROGLAŠEN JE ZA PAPA GRGURA VII - ON JE PRETHODNO BIO SVEĆENIK (KALUĐER) HILDEBRAND.

možemo reći, do fanatizma. Vama je on dobro poznat. Ne moram da vam opisujem Hekela. Kada dođemo do njegove prethodne inkarnacije, dolazimo do pape Grgura VII, odnosno kaluđera Hildebranda, koji je kasnije postao papa Grgur VII.⁷⁷

Izabrao sam ovaj primer da biste videli kako se može, na različite načine, spoljašnje izraziti ista individualnost u skladu sa kulturnim prilikama određenog perioda. Niko sigurno ne bi očekivao da nađe reinkarnaciju pape Grgura VII u predstavniku materijalističkog monizma XIX veka.

Ono što čovek ispoljava na fizičkom planu, sredstvima spoljašnje civilizacije, mnogo je manje važno duhovnom svetu nego što se misli. Iza ličnosti kaluđera Hildebranda i iza Hekela leži nešto po čemu su slični, a to je mnogo važnije od razlike među njima. Jedan se svom snagom bori da uveća moć rimskog katolicizma, a drugi se svom snagom bori protiv rimskog katolicizma, ali to je od male važnosti za duhovni svet. U osnovi govoreći, ove stvari su važne samo za fizički svet i potpuno se razlikuju od onoga što leži u pozadini ljudske prirode i što je važno duhovnom svetu. Zbog toga ne treba da se začudimo, dragi moji prijatelji, ako u Garibaldiju vidimo posvećenika iz jedne ranije epohe, posvećenika, kao što sam rekao, iz IX veka. U XIX veku to se izražava na jedini mogući način toga veka. Složit ćete se da je vrlo važno na koji način čovek zauzima svoje mesto u svetu, kakav mu je temperament, kakve su mu karakterne osobine. Ali kada bi se sve ono, od čega se u jednoj ranijoj inkarnaciji sastojala Garibaldijeva duša, pojavilo u XIX veku zajedno sa njegovim temperamentom, ljudi XIX veka bi ga najverovatnije smatrali ludim. Sasvim sigurno bi ga smatrali ludim. Dakle, onoliko koliko je od njega moglo da se pojavi, to je u spoljašnjem životu bio Garibaldi.

⁷⁷ Hildebrand je 1073. godine postao papa pod imenom Grgur VII. Živeo je od oko 1020-1085.

- SVEĆENIK HILDEGARD JE BIO DONAC ZA POVEĆAVANJE MOĆI RIMSKOG KATOLICIZMA, A HEKEL SE BORO PROTIV RIMSKOG KATOLICIZMA. - VAŽAN JE TEMPERAMENT, KAKAVTE RAZNE OSOBINE, U NOVOJ INKARNACIJI. AHO BI U NOVOJ INKARNACIJI BIO SVE ISTO KAO I PROŠLO, ONDA BI ZAVRŠEA SMATRALI LUDIM.

* UPOREDO SA GARIBALDIJEM (u blizini - RELATIVNOS) INKARNIRANJE SU 3 OSOBE. - TO SU: MARINI, KAVUR I VIKTOR EMANUEL. TE OSOBE SU u 9. STOLJEĆU BILE UČENICI OD GARIBALDIJA - ONI SU u PROŠLOSTI POSTALI SA RAZNIM SMALNA SVETA (SEVERA, ISTOK, ZAPAD) DA BI POSTALI UČENICI GARIBALDIJA. - OBAVEZA POSVEĆENIKA JE DA POMAŽE SVOJE UČENIKE u SVIH IDUĆIM INKARNACIJAMA, NIJE IH SMIO NAPUSTITI.

A sada, kada smo krenuli ovim pravcem, osvetljavaju se i druge karmičke veze. Ostala trojica o kojima sam govorio, koja su se ponovo okupila oko Garibaldija otprilike na istom mestu i u istoj dekadi, bili su njegovi učenici u dalekoj prošlosti – dobro obratite pažnju, njegovi učenici, okupljeni sa svih strana, jedan sa dalekog Severa, drugi daleko sa Istoka, a treći sa Zapada. Oni su se u to vreme okupili sa svih strana Zemlje da bi postali njegovi učenici.

U irskim misterijama, sa određenim stepenom inicijacije išla je i određena obaveza. Ona se sastojala od toga da je posvećenik morao da pomaže svojim učenicima u svim budućim životima, nije smeo da ih napusti. Prema tome, kada su se, kroz svoje naročite karmičke veze, ponovo pojavili na Zemlji u isto vreme kada i njihov učitelj, značilo je da on mora zajedno sa njima da proživi sudbinu; njihova karma morala je da izmiri račun sa njegovom. Da Garibaldi nije u neko ranije vreme, bio povezan kao učitelj sa individualnošću koja se kasnije pojavila kao Viktor Emanuel, onda bi on bio do kraja republikanac i utemeljio bi Republiku Italiju. Ali iza svih apstraktnih principa nalaze se pravi ljudski životi, koji prolaze od jednog do drugog zemaljskog postojanja. Iza svega toga leži dužnost posvećenika iz davnina, prema njegovim učenicima. Odatle protivrečnost, jer je Garibaldi, u skladu sa shvatanjima i idejama sa kojima se sreo u XIX veku, sasvim prirodno postao republikanac. Šta bi drugo mogao da postane? Poznao sam mnoge republikance koji su verno služili kraljevini. Iznutra su bili republikanci jednostavno zato što u izvesnom periodu XIX veka – sada je to vreme, kada sam ja bio dečak, odavno prošlo – svako ko je sebe smatrao pametnim bio republikanac. Ljudi su govorili: naravno da smo republikanci, samo što to ne smemo da pokažemo spoljnom svetu. U sebi su, dakle, bili republikanci. Naravno, takav je bio i Garibaldi, samo što je on to pokazivao spoljnom svetu. On nije istrajao u svom republikanizmu i oni koje je on nadahnjivao nisu ovo mogli da razumeju.

Zašto je tako? Zato što, kako sam vam objasnio, nije mogao da napusti Viktora Emanuela, koji je s njim bio karmički povezan. Bio je obavezan da mu pomogne, a to je bio jedini način.

Slično je i sa ostalima, Kavurom i Macinijem, koji su takođe bili karmički povezani sa Garibaldijem, tako da je on mogao da učini za njih onoliko koliko su dozvoljavale njihove sposobnosti. Garibaldi je mogao da dovede do ispunjenja samo ono što je moglo da proistekne iz ove četvorice. On nije mogao jednostrano da sledi svoj pravac.

Iz ove duboko značajne činjenice, dragi moji prijatelji, možete da vidite da se mnoge stvari u životu mogu razjasniti samo na osnovu okultne pozadine.

Mora da ste doživeli da u nekom času izvesna osoba u svom životu uradi nešto vama potpuno nerazumljivo. Niste to od nje očekivali. Neobjašnjivo je u odnosu na njen karakter. Osećate da bi ona, kada bi bila verna svom karakteru, uradila nešto drugo. Možda ste i u pravu. Ali, u njenoj blizini živi neki čovek sa kojim je ona karmički povezana, kao što je to bilo u slučaju Garibaldija. Zato radi to što radi. Samo pomoću okultne osnove, u stvari, život postaje jasan. Tako u slučaju Garibaldija, na primer, stvarno možemo da kažemo da smo vođeni ka misterijama Hibernije – zvuči paradoksalno, ali je tako. Ako pogledamo ka duhovnom, videćemo da je ono sa čim se srećemo u spoljašnjem životu na Zemlji, u mnogim slučajevima, *maja*. Mnogi ljudi sa kojima se u običnom životu često vidate bili bi zapanjeni, sasvim zbunjeni – kada biste mogli da im kažete sve ono što možete da saznate o njima zato što kroz njih posmatrate onu osobu iza. Jer ono što čovek spolja pokazuje – a to je posebno tako u sadašnjem vremenu, iz razloga koje sam naveo – samo je delić onoga što on stvarno jeste, s obzirom na prošle zemaljske živote. Mnoge tajne se kriju u stvarima o kojima sada govorim.

Pogledajmo sada drugu ličnost koju sam juče ukraćko predstavio – Lesinga, koji je na kraju svog života istupio

* LESSING - ŽIVIO JE U STANOV GRČKOS, BIO JE POSVEĆEN U GRČKE MISTERIJE
- NO U 13 ISPOVEDU SE INKARNIRA KAO ČLAN DOMINIKANSKOG REDA
I BIO JE ISKUNUTI SKOLASTIK, FINIH I IZOŠTRENH SHVAĆANA -
KONAČNO SE INKARNIRA U LO. VISEMI KAO SASRMOEVIPRI ŽURNALISTA.
TAKO JE ON PRVO PISAO I POD STARE DRAME ŽANRA SE UČIČKA „ODGO
VORNOVA ROPA, GOSPOVA O PONOVIH ŽEKALISMA ŽIVOTIMA.

sa objavom o ponovnim zemaljskim životima. U njegovom slučaju odlazimo vrlo daleko, do stare Grčke, kada su grčke misterije bile na vrhuncu. Lesing je bio posvećen u te misterije. I kod njega, takođe, nalazimo da u XVIII veku nije bio u stanju, takoreći, da potpuno siđe u svoje telo. U XIII veku, kao ponavljanje života u drevnoj Grčkoj, nalazimo inkarnaciju u kojoj je bio član dominikanskog reda, istaknuti skolastik, finih i izoštranih shvatanja. A onda, u XVIII veku postao je prvoklasni srednjoevropski žurnalista.

Uzmite samo dramu o toleranciji *Mudri Natan ili knjigu Hamburška dramaturgija* – pročitajte sami pojedina poglavlja te knjige, a onda pročitajte *Vaspitanje ljudskog roda*. Ove knjige se mogu razumeti samo pod pretpostavkom da su na njima radile sve tri inkarnacije ove ličnosti: grčki posvećenik iz drevnih vremena (molim vas pročitajte Lesingovu raspravu *Kako su ljudi starina zamišljali smrt*), skolastik, vaspitavan na srednjovekovnom aristotelizmu i konačno, onaj koji je sa svim ovim u svojoj duši, ušao u civilizaciju XVIII veka. Onda će izvesna, izuzetno neobična činjenica, postati jasna.

*** Neobično je kako Lesingov život odaje utisak stalnog traganja. On je sam izrazio ovu karakteristiku svoga bića, svoga duhovnog bića, kada je izrekao čuvenu rečenicu, koja je citirana mnogo puta (citirana, ali malo shvaćena od filistara koji nemaju želju da se trude oko bilo čega): “Ako bi Bog u svojoj desnoj ruci držao celu istinu, a u svojoj levoj večitu težnju ka istini, ja bih pao na kolena pred njim i rekao: “Oče, daj mi ono što imaš u svojoj levoj ruci”. Lesing je bio neko ko je mogao to da kaže. Ali kada filistar to ponovi, to je onda nepodnošljivo. Čitav Lesingov život stvarno je bilo traganje, intenzivno traganje. To neprestano dolazi do izražaja u njegovim delima i ako smo pošteni, morali bismo da priznamo da se preko mnogih Lesingovih rečenica baš zbog ovoga spotičemo, baš preko onih najgenijalnijih. Ljudi se ne usuđuju da priznaju da se spotiču o njih, zato što se Lesing u istoriji i književnosti smatra velikim

čovekom. U stvari, preko njegovih izreka čovek se često spotakne, takoreći, ili ima osećaj da je uboden. Morate, naravno, poznavati Lesinga da biste ovo razumeli. Ako uzmete knjigu o Lesingu u dva toma, od Eriha Šmita, čak i onda kada ga Erih Šmit citira reč po reč, ne osećate da vas njegove reči bodu. Uopšte ne! One možda zvuče kao Lesingove reči, ali ono što pre i posle njih piše u knjizi otupljuje njihovu oštricu.

Tek je na kraju svog zemaljskog života ovaj tragalac napisao *Vaspitanje ljudskog roda*, koje se završava idejom o ponovnim zemaljskim životima. Zašto?

Vidite, to je nešto što možemo razumeti preko jedne druge činjenice, koju sam jednom prilikom pomenuo. U jednom časopisu⁷⁸ koji se više ne objavljuje, a čiji urednik je bio naš prijatelj Bernus,⁷⁹ objavio sam članak o *Himijskom venčanju Kristijana Rozenkrojca*⁸⁰ u kome sam ukazao na činjenicu da je to napisao dečak od sedamnaest ili osamnaest godina. Sam dečak nije ništa od toga razumeo. Postoji i spoljašnji dokaz za to. On je napisao *Himijsko venčanje Kristijana Rozenkrojca* od početka do kraja, a da nije razumeo ništa od toga. Da ga je tada razumeo, on bi ga razumeo i u kasnijim godinama. Međutim, taj dečak je postao sveštenik, čestiti virtenberško-švapski sveštenik, koji je pisao pouke i teološke rasprave koje su daleko ispod proseka i potpuno udaljene od sadržaja *Himijskog venčanja Kristijana Rozenkrojca*. Sam život nam dokazuje da to nije bio budući švapski sveštenik koji je ovo delo napisao iz sopstvene duše. To delo je inspirisano.

⁷⁸ Časopis *Das Reich*. Članak je uvršten u knjigu *Filosofija i antroposofija*, GA 35.

⁷⁹ Aleksandar Frajher fon Bernus (Alexander Freiherr von Benus), 1880-1963. Pesnik i istraživač alhemije.

⁸⁰ *Chymische Hochzeit des Christian Rosenkreutz*. Himija od arapske reči Al Kimiya. Himijsko venčanje predstavlja venčanje materije sa duhom.

* DIEDA (MLADIĆ) KUI DE SA OLO 18 GODINA NAISAO, HIMIJSKO VEČANJE VALENTINA ROZENKROJCA I TO NESUŠIMO (NIE TO DABUHO) KASNIJE DE POSMO PUEŠEALICE. TO DIEDA SE ŽVAT VALENTIN ANDREA. VALENTIN DE BIO IASIAKALAN IZ DUHOVNOG BUNEZA I ŽATO DE BIO NESUŠEŠAN ŽNAČENJA ALKEMISLOG VALENTINA.

Dakle, nemamo uvek posla samo sa čovekovom ličnošću. Postojala su vremena kada se duh izražavao kroz čoveka. Ali postoji razlika između dobrog švapskog sveštenika Valentina Andree,⁸¹ koji je pisao uobičajene teološke rasprave, i Lesinga. Kada bi Valentin Andrea bio jednostavno prenesen u XVIII vek, on bi verovatno napisao u svojoj mladosti divnu raspravu *Vaspitanje ljudskog roda*, unoseći u nju ideju o ponovnim zemaljskim životima. Ali on nije bio Valentin Andrea, on je bio Lesing, onaj Lesing koji nije imao vizije, koji nije – tako kažu – ni sanjao. On je odbacio inspiratora – naravno nesvesno. Da je inspirator želeo da ga posedne u mladosti, Lesing bi mu rekao: odlazi, neću da imam ništa s tobom. – On je išao putem uobičajenim za obrazovanog čoveka XVIII veka. Tako je tek pod stare dane bio dovoljno zreo da razume ono što je nosio u sebi čitavog života. Kod njega se dogodilo isto ono što bi se dogodilo i kod Valentina Andree, da je ovaj odbacio inspiratora, da nije pisao trivijalne, poučne besede i teološke rasprave, već da je sačekao svoju starost i onda svesno napisao *Himijsko venčanje Kristijana Rozenkrojca*.

*** Takve su veze koje spajaju zemaljske živote. Mora doći dan kada će se ovo istinski shvatiti. Ako uzmemo pojedinačan zemaljski život, bio to život Getea ili Lesinga ili Herberta Spensera ili Šekspira ili Darvina i pogledamo samo ono što proizilazi iz tog jednog života, to je onda isto kao kada bismo ubrali cvet neke biljke i zamislili da on postoji sam za sebe. Pojedinačni život na Zemlji nije sam po sebi razumljiv, objašnjenja za njega moraju se potražiti na osnovu ponovnih zemaljskih života. ***

Pogledaćemo sada dve ličnosti o kojima sam juče govorio, Lorda Bajrona i mog nastavnika geometrije. (Izvinite ako sam ovde postao ličan). Jedino što su imali zajedničko bio je deformitet stopala, ali to je nešto što zahteva

⁸¹ Johan Valentin Andrea (Johann Valentin Andreae), 1586-1654.

* AKO SE NETKO SAHO MUZIKAR, ILI SLIKAR, ILI MATEMATIKAR
ON NIJE GENIJALAN, ON JE REDOVNIČAN, GENIJALAN JE
ONAS KODI SE NE ISTIČE NIŠTA U JEDNOM PUNU, ON JE ZA...

posebnu pažnju. Ako to sledimo na okultni način, onda dolazimo do određenog stanja *glave* u ranijem zemaljskom životu. Ukazao sam na sličnu povezanost u životu Eduarda fon Hartmana. Ne može se ovde ništa učiniti izuzev da se jednostavno ispričaju ove stvari, onako kako se otkrivaju našem pogledu. Ne mogu se dati spoljašnji, logički dokazi, oni koji se u uobičajenom smislu daju za ovakve stvari. Kada sledimo živote ove dvojice ljudi, izgleda nam kao da su životi koje su vodili u XIX veku izmešteni. Prvo nalazimo izvesnu protivrečnost u odnosu na ono što smo pomenuli pre nekoliko nedelja – da će se tokom određenih vremenskih ciklusa, oni koji su nekada bili savremenici, ponovo uteloviti kao savremenici. Sve, naravno, ima svoje izuzetke. U duhovnom svetu postoje pravila, ali nema krutih šema. Sve je individualno.

Tako smo u slučaju ove dve ličnosti vođeni do perioda kada su njihovi životi tekli uporedo. Nikada ne bih našao Bajrona u tom ranijem životu, da nisam kraj njega našao mog nastavnika geometrije. Bajron je bio genije. Moj nastavnik geometrije nije bio genije čak ni na svom polju rada. On uopšte nije bio genije, ali bio je dobar geometričar, najbolji koga sam upoznao, zato što je bio samo geometričar i ništa više. U slučaju slikara ili muzičara znate da imate posla sa jednostranim ljudima. Oni su, u stvari, značajni samo kada su jednostrani. Po pravilu, međutim, u naše vreme geometričar nije jednostran. Geometričar poznaje čitavu matematiku; kada nešto geometrički konstruiše, on uvek tačno zna kako da za to postavi jednačinu. On zna matematičku, računsku stranu svega toga. Ali ovaj nastavnik geometrije, mada odličan geometričar, nije pravo govoreći, uopšte bio matematičar. On uopšte nije razumeo, na primer, analitičku geometriju. Uopšte nije znao geometriju koja ima veze sa računom i jednačinama; u tom smislu ponekad je radio najdetinjastije stvari. Jednom prilikom je uradio nešto stvarno šaljivo. Čovek je do te mere bio konstrukcioni geometričar i ništa više, da je putem konstrukcije

metode došao do činjenice da je krug geometrijsko mesto konstantnog količnika. On je to pronašao putem konstrukcije, a kako to niko pre njega nije pronašao takvim putem, on je sebe smatrao pronalazačem. Mi dečaci, naravno, još uvek nismo postali filistri, još uvek smo bili živahni i veseli, znali smo da je u našoj knjizi analitičke geometrije prikazano kako se postavlja dotična jednačina, da bi se dobio krug. Tako krug nismo više zvali krugom, već imenom našeg nastavnika. Ovaj čovek je, u stvari, posedovao jednostranost konstrukcionog geometričara do genijalnosti. To je ono što je kod njega bilo značajno. Njegov karakter i darovitost bili su sasvim jasno određeni. Današnji ljudi nisu uopšte takvi, ne možete ih uhvatiti, klizavi su kao jegulje! Moj nastavnik uopšte nije bio klizav kao jegulja; bio je osoba oštih uglova, čak i spolja. Imao je lice sasvim četvrtasto, vrlo zanimljivu glavu, apsolutno kockastu, nigde zaobljenu. Vi biste, stvarno, mogli iz njegovog lica da proučite pravouglu prirodu njegovog konstrukcionog dara. Bilo bi to vrlo interesantno.

Prilikom posmatranja ova ličnost mogla se videti direktno pored Bajrona, što nas vraća do ranih vremena u Istočnoj Evropi, sto-dvesta godina pre krstaških pohoda. Jednom sam vam već rekao kako je rimski car Konstantin⁸² osnivajući Konstantinopolj, premestio paladijum⁸³ – koji je prethodno donesen iz Troje – iz Rima u Konstantinopolj. Prenos je bio izuzetno veličanstven, zato što se paladijum smatrao naročito svetim objektom, koji daruje moć svakom ko ga poseduje. U Rimu se čvrsto verovalo da sve dok se paladijum nalazi u gradu, on će biti moćan, jer je ta moć prenesena u Rim iz nekada moćnog grada Troje koji su uništili Grci. Tako je Konstantin, čija je sudbina

⁸² Car Konstantin, 274-337.

⁸³ Legendarni kip boginje Atene Palade u Troji, od koga je zavisila sudbina Troje, zato što se smatralo da je niko ne može osvojiti, dok se kip nalazi u njoj.

bila da prenese moć Rima u Konstantinopolj, preneo u njega paladijum sa velikim sjajem. U Konstantinopolju su paladijum zakopali i oko njega podigli zid, a na mestu gde je bio zakopan postavili su stub koji je poticao iz Egipta. Konstantin je na vrh stuba postavio drevnu statuu Apolona, udešenu tako da izgleda kao on. Onda je od eksera iz Hristovog krsta bio načinjen oreol za tu statuu, koja je, kao što sam rekao, bila stara statua Apolona, a u isto vreme je trebalo da predstavlja cara. Tako je paladijum ležao u Konstantinopolju.

Iz tog doba vodi poreklo legenda koja je kasnije na razne načine izmenjena, ali je u stvari, vrlo, vrlo stara. Kasnije je, u vezi sa "Testamentom Petra Velikog"⁸⁴ još više promenjena i obnovljena, ali je svejedno poreklom iz davnina. Ta legenda kaže kako će jednom u budućnosti paladijum napustiti Konstantinopolj i otići dalje na severo-istok. Stoga se javila ideja da se paladijum mora odneti iz Konstantinopolja u Rusiju, da bi sve što je povezano sa njim i što je bilo iskvareno pod vlašću Turaka, došlo na svoje mesto pod upravom Istočne Evrope. Dalje, dve ličnosti iz ovih starih vremena – bilo je to sto-dvesta godina pre krstaških ratova, nisam mogao tačno da odredim godinu – odlučile su da krenu iz današnje Rusije, do Konstantinopolja, da bi nekim načinom, osvojile paladijum i odnele ga na Istok Evrope.

U tome nisu uspele. Takva namera nije mogla ni biti ostvarena, jer je paladijum bio dobro čuvan. Nije se mogao osvojiti, a oni koju su znali put do njega, nisu mogli da se pridobiju. Dvojicu ljudi je preplavio veliki bol. A taj bol koji ih je u to doba prosto probadao, parališući ih u predelu glave, pojavio se kod Lorda Bajrona, kao kod nekog Ahila, u vidu deformisanog stopala. S druge strane, javila se genijalnost glave, što je bila kompenzacija za

⁸⁴ Ruski car Petar Veliki, 1672-1725. Navodni *Testament Petra Velikog* smatra se poljskim falsifikatom iz vremena Napoleona.

paralisanost iz ranijeg zemaljskog života. Drugi čovek je takođe, na osnovu paralisanosti glave imao deformisano stopalo. Dozvolite mi da vam kažem (jer to se obično ne zna) da čovek nema geometriju i matematiku u glavi. Kada ne biste koračajući pravili uglove, vaša glava ne bi to mogla da sagleda. Ne bi uopšte bilo geometrije, kada vi ne biste hodali ili mogli da hvatate stvari. Geometrija krči sebi put *kroz* glavu i izbija u vidu predstava. A kod onoga ko ima stopalo kakvo je imao moj nastavnik geometrije, postoji jaka sposobnost obraćanja pažnje na geometrijsku konstituciju udova i motoričkog organizma i sposobnost da se to ponovo izrazi u glavi.

Kada bi neko mogao da prodre dublje u tog mog nastavnika geometrije, u čitavu njegovu duhovnu konfiguraciju, stekao bi o njemu kao čoveku izuzetan utisak. Postojalo je nešto stvarno očaravajuće u načinu na koji je on radio stvari! U stvari, on je radio *sve* sa stanovišta konstrukcionog geometričara, a ostatak sveta kao da nije ni postojao. Bio je izuzetno nezavisan čovek, ali trebalo ga je samo pogledati поближе i videli bismo kako su neke unutrašnje mađijske sile jednom imale vlast nad njim i kako su ga dovele do jednostranosti koju sam vam opisao.

Ali kod Lorda Bajrona – pomenuo sam drugog čoveka samo zato što ne bih mogao da dođem do istine o Bajronu da me taj čovek nije uputio na njegov trag – kod Lorda Bajrona stvarno možete da vidite kako se ostvaruje karma. Jednom davno, on kreće sa Istoka da osvoji paladijum. Kada se rodio na Zapadu, on kreće na Istok da pomogne u borbi za slobodu, za duhovni paladijum XIX veka. Njega na Zemlji privlači ista ona oblast prema kojoj je nekada davno išao, ali s druge strane. Stvarno je zapanjujuće videti kako ista individualnost dolazi na isto mesto u jednom životu sa jedne, a u drugom životu sa druge strane; u jednom životu privučen nečim što je još uvek duboko obavijeno legendom, a u drugom onim što je postalo veliki ideal “prosvećenog doba”. U svemu tome postoji nešto što nas duboko potresa.

Stvari koje izlaze na svetlost iz karmičkih veza stvarno su zaprepašćujuće. Uvek su takve. U toj oblasti upoznaćemo mnoge neobične, paradoksalne stvari. Danas sam hteo da pokušamo da shvatimo izuzetan način na koji veze između ranijih i kasnijih zemaljskih života, mogu da se pojave u čovečanstvu.

★ 5. 4. 2009. ★

* LORD BARON I STONEROV NASTAVNIK
GEOMETRIJE U PROŠLOSTI SU REŠILI
(TO JE BILA PRIJE KAVKASKIH RATOVA)
DA KIP ATENE (MARS ATENE) IM PRILIKU
PRENESE U KONSTANTINOPOL I ISTDENU
EUROPI (RUSIJA). KIP JE BIO DOBRO
ČUVAN I NIKU GA USPELI UGRABITI.
DOŽIVELI SU "ŠOK" U GLAVI TILKO DA
SE TO U RAZNOJ INKARNACIJI, MANIFE-
STIRALO KAO DEFORMACIJA STOPALA....

ANTROPOSOFSKA BIBLIOTEKA

"Ezoterna posmatranja karmičkih veza"

- knjiga I -

Autor: Rudolf Štajner

Izdavač:

ANTROPOSOFSKI KULTURNI CENTAR

Prevod sa engleskog:

Nada Škondrić

Unos teksta:

Nada Škondrić

Lektura:

Biljana Đorđević

Korektura:

Studijska grupa AKC-a

Priprema za štampu:

Vojislav Kecman